

**Pauli Iouii nouocomensis episcopi nucerini illustrium virorum
vitae : accessit ad posteriorem hanc editionem alphonsi
atestini ducis ferrariae vita, cum gemino indice regionum
scilicet, ciuitatum fluuiorum & portuum antiquis & nouis
nominibus, & rerum memorabilium.**

<https://hdl.handle.net/1874/400698>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

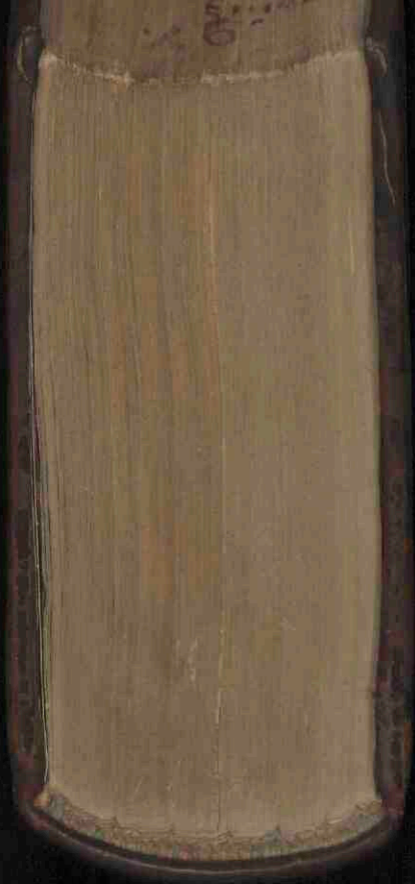
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

RARIORA

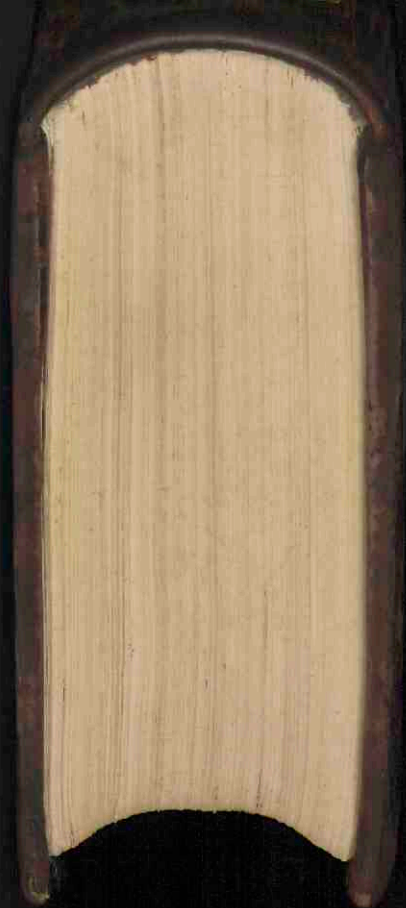
C. oct.

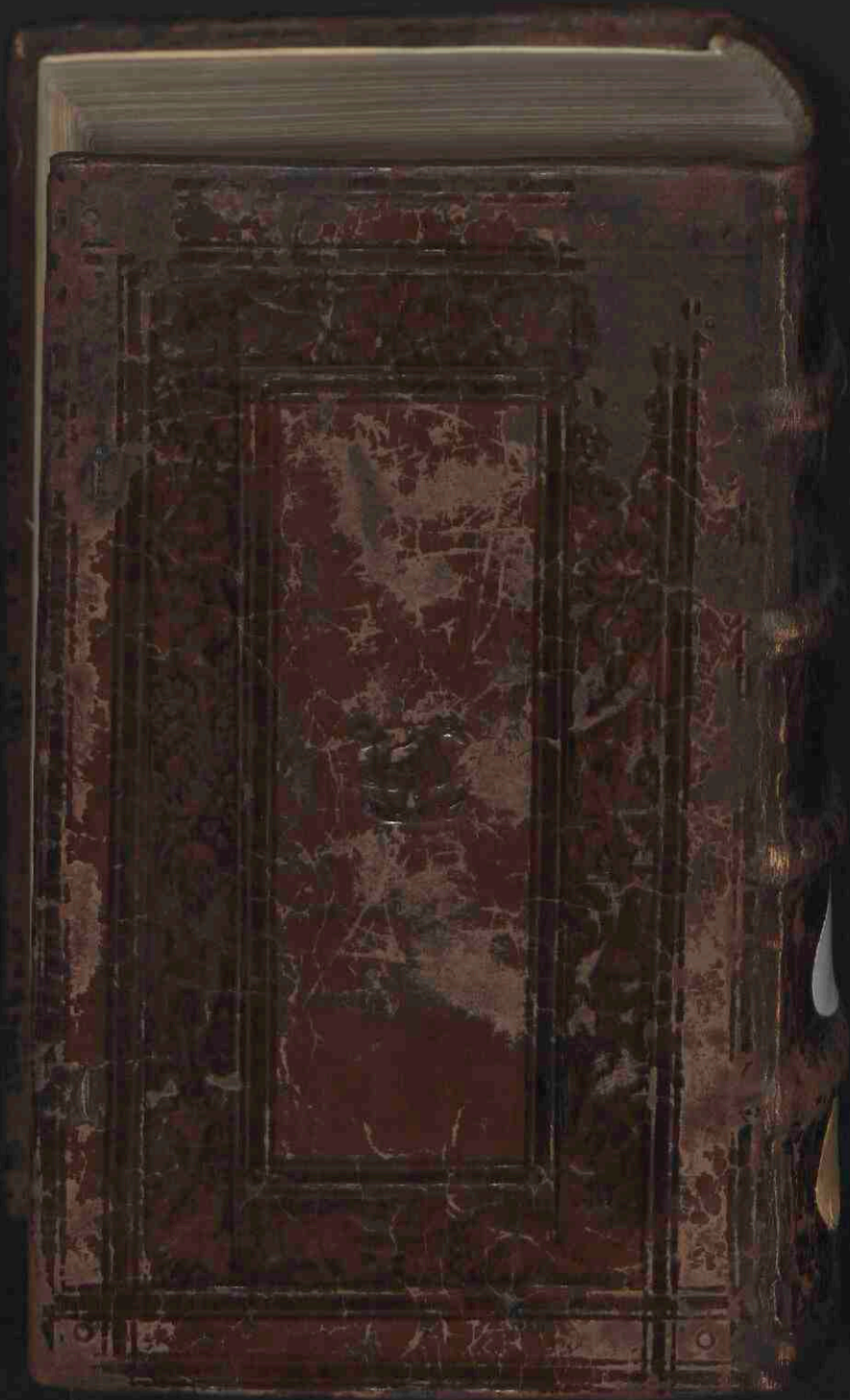
3

6

97.
Zoning
ee

Historia Litteraria

Octavo n°. 3.

gerestauriert 17-10-91

42
Inuasi nos
et cooperunt nos
Iobit sum
et si expandim
ad deū alienū
quirit ista
secundū cy
modi sum
furo sine ones

Surge et ne
surge et ne
deus me
deus me

Surge et ne
surge et ne
deus me
deus me

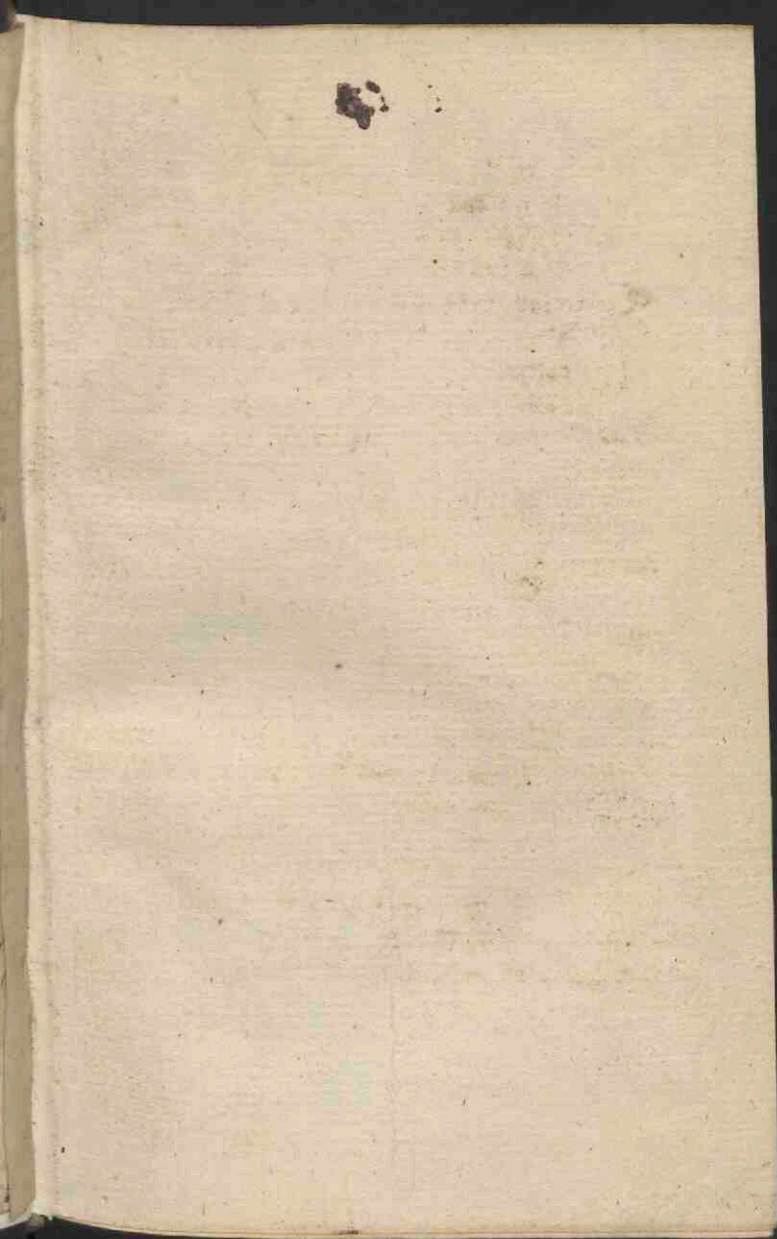
Letitia
deus me
deus me

et a facie eius sic p[er]ent
patres a facie dei. Et iusti
epulentur et exultent in conspec
tu dei et delectentur in lenia.

Quante to psalini dicit
nos eius iter facit et qui q[ui]se
dit sup omni. d[omi]n[us] nome illi.
Exultate in conspectu eius t[er]
babitur a facie eius p[er]is orpha
noz et uiduis viduar[um]. **D**eus
i loco sco suo. ds qui i h[er]emite fa
cit vnu moris i domo. **Q**ui
educat vincit i fortitudine. si
milit[em] eos qui exaspant a ha
bitat in sepulchris. **D**s cu e
gredietis i conspectu populi tui cu
p[ro]ph[et]is in deserto. **T**erra
motu e celi distillauerit a
facie di syon. a facie di iher[osol]m.
Olim a voluntaria segregu
bis ds hereditat tue et infirma
ta e. tu vo p[er]fecisti ea. **A**liha
tua habitabit i ea. p[er]asti i dulce
dine tui p[er] quos de[us]. **D**is da
bitur iu ewangelizantibus vni

N. S. B.

PAVLIO
VII NOVOCOMEN-
SIS EPISCOPI NVCE-
RINI VITAE VIRORVM IL-
LUSTRIVM.

* *

Ex dono H. Buchelij

TOMVS SECVNDVS

BASILEAE

M. D. LIX.

ANGELI CONSTANTII
NEAPOLITANI.

*Fleuit Alexander tumulum quum uidit Achillis,
Et dixit faustos heu nimium cineres
Quorum Mæonij testantur sacra poetæ
Carmina uictrici prælia gesta manu:
Idem uitales si nunc quoque carperet auras
Diceret ingenti liuidus inuidia:
Saluete ô Decimi felicia busta Leonis
Quem sic facundo Iouius ore canit.*

COSMO MEDICI

DVCI FLORENTINORVM, PE-
TRY S VICTORIVS, S. D.

ST hoc in more positū con-
suetudinēq; agrorum, ut
quos primos arbores studio do-
mini satæ fructus ferunt, ad
eū deferant; ipsumq; ante alios
uelint sapes pomorū gustare
ac suauitatē illam sentire. Nobis in hoc officiosā na-
tionem imitari, institutūq; diligentū colonorū sequi
uisum est. Cū enim tu quoq; campū hunc musarum
studiosè colueris, stirpesq; nobiles multas, ac peregrī-
nas in eo diligētia tua seueris, uidētur ad te potissimū
primitiæ ipsius pertinere; amplissimoq; nomini tuo,
ac tuorū, qui agrum hunc pararunt, incultum tamen
spinisq; obsitū reliquerunt, consecrari omnino debe-
re. Cū enim (ut aliquando præclari operis principitū
ordiremur) magnus aceruus librorū sedulo à nobis
uolueretur, incidimus in libros Pauli Iouij, quibus
Leonis X. Pont. Max. uitā resq; gestas se perscriptū
rum professus omnē familiam uestram mira ubertate
ingenij, copiaq; uerborū ornauit, ac magnis debitisq;
laudib; ad cælum tulit: vt enim antiquis plurimis, &
Græcis, et Latinis scriptorib; bibliotheca referta est
ita etiā monumentis nouorū ingeniorū abundat: nec
parua inferioris ætatis auctorū copia illuc cōgesta ē.
Quod ab eximia liberalitate uestri generis, sūmoq;

amore in literas, cæterasq; ingenuas artes, profectū
 est. Eos igitur placuit primos excusum dare, quod lu
 cem non parua uestris reb. allaturi sint: quanquā do
 mus tua per se clarissima est, & in summū iam pridē
 honoris dignitatisq; gradū peruenit. Sed e eti lib
 tius hoc fecimus, quia Cosmus ille, cuius tu, quemad
 modū nomen refers, ita etiā uirtutē imitaris, ac Lau
 rentius nepos, qui in his libris ualdē celebratur, fons
 atq; origo huius beneficij, quo tuperpetuō tibianimos
 studiosorū obligabis, fuerūt: certos .n. homines, huic
 negotio cōficiendo idoneos in Græciā miserūt, atq;
 hucnō modō magnā uim optimorū librorū cōuexerūt
 sed etiā adhibita summa diligētia Latinos multos ex
 hac nostra terra coegerunt, exscribēdosq; ubiq; ma
 gnis sumptib. curarūt. Hoc enim quoq; ab amatorib.
 literarum ignorari, pati q; longitudine tēporis obscu
 rari, æquū non erat. In hoc uerō opere, ut reliquæ ma
 iorum tuorū singulares uirtutes illustrantur, ita etiā
 egregia hæc uoluntas, operaq; erga studia literarum
 excellensq; liberalitas in studiosos earū celebratur.
 Præterea (quod in omni negotio primū est) lætū fau
 stumq; uitū auspiciari uolumus, ut quemadmodū ho
 nesta hæc familia ab his radicibus orta, diu floruit,
 semperq; magis admirabilib. quibusdam diuinisq; ra
 tionibus statum suum auxit: nūc autē in primis uiget,
 ac maiora, presentioraq; bona, uirtute præsertim atq;
 prudentia tua hominibus de se pollicetur, ita etiam in
 gens

gens hoc beneficium à maioribus illis tuis nauū, studioq; eorum, qui secuti sunt retentum, à te uerò nunc noua hac ratione ualdè amplificatum, & in fines omnium terrarum prolatum cotidie magis crescat, utilitatesq; infinitas cupidis bonarum artium asserat.

Quod & tota mente debemus optare, & cognita animi tui alacritate, qua rem aggressus es, constàtiaq; in consilijs tuis ad exitum perpuendis licet sperare.

V A L E.

PAVLVS IOVIVS

EPISCOPVS NVCERINVS

AD ALEXANDRVM ME-

DICEM REIPUBLICAE FLO-

rentinae Ducem Magna-

nimum.

VVM uitam Leonis Decimi patri tui esflagitate Hyppolyto Cardinale: is enim me ad id munus suscipiendum liberaliter inuitat: ac demum cohortante ipso, & cuncta ordine docente Clemente Pontifice, quatuor libris absoluissem, utrunq; magna fortuna acerbitate hora fatalis eripuit. Itaque orbatus duobus longè maximis atq; certissimis uitæ studiorumq; meorum præsidijs me rectè persancteq; facturum existimaui, si ea uigilia, quæ maiorum tuorum memoriam continerent, sub tutela tui nominis ederentur, cū iure optimo successione, non modò principatus fortunarūq; omnium ed etiam ueræ gloriæ, cui Medicea gens at idissima semper fuit, hæreditatem sis consecutus. Quando supra opes, uetustatēq; originis, & domesticam discipli-

nam, qua incōparabili elegantia cum laude maiores
 tui floruerunt noua decora & augustiora quidē intra
 penates intuleris, nequaquā parta ludentis fortuna
 temeritate, sed grauissimis quæsitā uirtutibus. Præ-
 buisti siquidem uix dum pubescens non ambigua ad-
 huc & incerta luce indolis, ueram spectatis operibus
 uirilīs & uiuida uirtutis opinionē, cū Cæsaris armis
 recepta Florentia, rempub. popularium dira ambitio-
 ne deformatam, ad optimatum auctoritatem atq; cō-
 filium reuocares, promulgareturq; subinde illud ge-
 nerosum & salutare Amnestiæ decretū, & quo nihil af-
 flicta ciuitati salubrius fuit, expeditis & incorruptis
 iudicijs, per singula fora constitutis, equalem cunctis
 synceri constantisq; animi gratiā & studium pollice-
 reris. Intra enim quatuor tantū indomita insaniæ ca-
 pita, octo uiralis gladius lege egerat, ac eo seueritatis
 & clementiæ temperamento acerbissimis & ueterib.
 inimicis urbem repurgasti, eaq; animi constantia tuli-
 sti patrum Pontificis interitū: & dum aduersus inque-
 torum ingenia, & externā uim munitissimam arcem
 erigeres, ea felicitate insidiantū uitæ tuę propinquo
 rūtela, & machinas euitasti, ut in his asperrimarū rerū
 actionibus, neq; absoluta atauī Cosmi prudētia, neq;
 proauī Laurentij à præalto ingenio matura celeritas,
 neq; Leonis præclara & ingēs animi magnitudo, neq;
 clementia, moderatio, & patientia, quib. Clemens ali-
 quanto clarior quā felicior fuit, desiderari posse uide-
 rentur. Has nimirū uirtutes agnouit Cæsar, filiāq; tibi
 maturatis nuptijs cōiugali in thoro collocauit. Quo
 incōparabili factō & Cæsar ipse singularem præstan-
 tis iudicij eximiaq; liberalitatis & incōcussæ fidei lau-
 dem est adeptus, & opes tuę aduersus omnem inuidiā
 firmissimē cōstitutæ. Tu uerò enixē contēdes, ut cer-
 tam harum opum & uirtutū possessionem nō solum
 tueare diligenter, uerūmetiā promotis finib. fortiter
 extendas: dabisq; subinde operam liberis, ut hic qui
 in te uno uiget, nobilissima stirpis sanguis felici Mar-
 garitæ uxoris fecunditate propagetur. Speramus e-
 nim te procreaturum liberos Augusto socero, & ma-
 ioribus tuis uirtute per similes. Vale.

PAVLI IOVII NO-
 VOCOMENSIS EPISCOPI NVCE-
 RINI, IN VITAM LEONIS DECI-
 MI PONTIFICIS MAXIMI,
 PRAEFATIO.
 AD HIPPOLYTVM MEDICEM
 CARD. AMPLISS.

LAURENTIVM Medicem auum tuū Ma-
 gnanime Hippolyte, qui domū uestram
 in hanc, quā iusta religione ueneramur,
 augustissimæ dignitatis amplitudinem
 felici uirtute prouexit, dicere solitū ac ce-
 pimus: Nullum ex toto humanæ uitæ ne-
 gocio opulentius atq; præstātius patrimoniū liberis
 relinqui, quā uirtutis & gloriæ; harum alterā diligētī
 educatione liberaliq; disciplina, & domesticis maxi-
 mē exemplis facillē cōparari, alteram ueluti ab his cer-
 tissimis feminibus procreatam, enasci sua sponte &
 coalescere in immensū. Qua præclara uoce, uir ata-
 tis suæ sapiētissimus intelligi uolebat opes propē u-
 niuersas, principatus, affluētisq; Fortunæ caducas &
 instabiles, egregiæ uerò uirtutis & laudis possessionē
 non modò esse longè firmissimā, uerū etiam in usum
 omnis posteritatis maximē diuturnā. Neq; id summi
 uiri iudiciū hactenus impotens Fortuna uisa est ul-
 la ex parte fefellisse, cū adeo insolenter ac acerbō, ere-
 ptis omnib. subsidijs ac ornāmētis, familiæ uestræ no-
 men affligerit, ut nihil omnino relinqueretur. præter
 ingenitū inuictis animis uestris eximie uirtutis studiū
 quo illud penē extinctum reuocari ab interitu, pristi-
 nāq; dignitati restitui, ad nō dubiā salutē humani ge-
 neris saepe uiderimus. Hoc profectō ardentis & redi-
 uinae uirtutis lumē, Laurentius à Cosmo Petroq; acce-
 ptū per manus, uti in cursu ueteres Græci lampada se-
 quentib. dare erāt soliti, Leoni, Clemētīq; tradidit, ut
 ibi demū cunctis naturæ fortunæq; munerib. ornatis-

simo, latissima successione traderetur. Itaque quod tibi uni iure optimo debebatur, Leonis patrum tui effigie uerae similitudinis, quantum fidei stilo praestari potuit, latissime expressi, in hoc non inepte (ut arbitror) pictorum more secutus, a decreto in eadem tabula ambrosios uagantiu, scilicet ut maioru quoque tuorum uultus illa uirtute uiuide spirantes, quam tu feliciter aemularis, obiter conspiceretur. Quibus propositis augustae uirtutis hortatoribus, facile sperauerim, te ab excelsi flagrantisque animi magnitudine non modo aequaturu gentilitias laudes, sed multo altius atque feliciter ad gloria pro uolaturu: si quidem in summa indole, primae ferè lanuginis, cum singularu uirtutu, quae in maioribus tuis enitere singulos flores, rara felicitate decerpseris, ita studia tua nobilissimarum disciplinaru, atque artium spectatis operibus, & incredibili quadam ingenij foecunditate protulisti, ut iam florētissima ingenia, quae domi liberaliter alis, non plus te uti admirabilis, beneficeque naturae dominu obseruet, quam ab erudita ingenij subtilitate, magistrum, censoruque, suspiciat. Sed haec magna & mira fortasse in ceteris senatoribus, in teperfecto minora, angustioraque, sunt illo pernobilis militaris animi tui uigore, quod dudum in Pannonia Solymano trahenti totius Orientis opes & copias armatus occurristi: cum tam forti quam pio constantis animi decreto, ad non dubiam spem inusitatae laudis te ipsum pro Christiani nominis salute deuouisses. Ab hac quidem ardētis ingenij mirifica cupiditate, quando in oculis fortissimarum totius Europae nationum, ad uberiorem uictoriam sacro dignus exercitu spectareris, eam nominis famam praetulisti, ut secundissimo quodam fato in hanc lucem instaurati seculi productus esse uideare ad sacri ordinis amplissimum decus, & ad solidam Clementis patrum felicitatem, in cuius tutela omnis iam Italia, diuino eius consilio parta pace, con-
 quiescit.

VALE.

VITA

9
VITA LEONIS DE-

CIMI PONT. MAX.

A PAVLO IOVIO EPI-

scopo Nucertino conscripta

EDICEAE gentis nomen ta-
met si multis antè annis in He-
truria admodum illustre fuerit,
certam tamen ac stabilem ma-
gni COSMI uirtute claritatē
cepit. Nam Syluester qui Vice-
comitis Insubrum Ducis impe-

tum in Apennino strenuè retardauit, & Auerardus at
que Ioannes quondam opibus ac urbana gratia floren-
tes, nunquam uel equestris ordinis dignitatem, uel or-
dinarios liberæ ciuitatis honores, inter multos equa-
les patritios excesserunt. Fuit autem COSMVS
Leonis X. Pont. Max. (cuius uitam scripturi sumus)
proauus. Eum ab ineunte atate adeo graui, excelsoq;
ingenio extitisse ferūt, ut perspicacissimi ciues (quorū
ea atas admodum serax fuit) iuuenem COSMVM
ad omnia summa natum esse iudicarent. Excoluerat e-
nim se pertinaci labore cunctis ijs artibus ac discipli-
nis, quæ homines uera uirtutis gloria perbeatos, ac dijs
similes efficere consueuerunt. Pietate in primis eximia
cum probatissimæ uitæ sacerdotibus certabat: uitæ quo-
que temperantia, honestate doctrinaq; cum optimis
philosophis contēdere erat solitus: magnitudine uerò
animi, magnificētia, ac liberalitate, uel opulētissimis re-

gibus æquabatur. Quibus moribus tametsi singularem ab omnium ordinum hominibus gratiam maturè collegerat, inuidiæ tamen, tantarum etiam uirtutum subsidio fretus, resistere uix potuit. Circumuentus enim ab inimicis, & ab ijs qui specie honesti nimiam eius potentiam formidabant, ceu mox obscuram publicæ libertati, in carcerem est coniectus. Verùm in tanti uiri captiuis discrimine consternata maxima parte ciuitatis, aduersus paucorum potèti; crudelitatem pluribus sententijs atque suffragijs est impetratum, ut uirtuti ac innocentie parceretur. Inde quum exulatum Venetias abiisset, tanta animi fortitudine ac industria apud omnes egit, ut non modò famam ac fortunas suas (quas inimici accerbissimo liuore inducti, conturbatas ac penitus conuulsas uidere cupiebant) ubique terrarum egregiè conseruauit, sed & suis ciuibus, & Venetis longè prudentissimis Senatoribus, multò quàm antea sapientior ac admirabilior euaserit. Secuta demum est non toto uertente anno in Repub. Florentina mira tranquillitas æquissimis hominibus in magistratu succedentibus, ita ut COSMVS, qui Reipublicæ turbulentissimorū ciuium uel atq; audacia commotæ, sæuis fluctibus in alienam terram eiectus fuerat, incredibili studio atque pudore totius ciuitatis in patriam sit reductus. Tum uerò renouata constitutæq; Republica, perniciosis uel suspectis ciuibus Senatu amotis aut expulsis, probitati, bonisq; artibus dignissimus locus est patefactus. Ab eo enim tempore Florentini eiusdem diuini hominis consilio sæpe pro communi pace, pro patria libertate, amplitudineq; imperij feliciter arma tractarunt, priuatas

opes

opes auxerunt, urbemq; suam eximijs cunctarum artium ornamentis illustrarunt. Ipse Cosmus, ut erat incomparabili iudicij grauitate, infinitaque prudentia, supra ceteras res omnes, studiosis egregijsque rerum scriptoribus fauendo, donandoque immortalitatem literarum beneficio gloriosa quadam auiditate concupiuit: quod ciues quibus ipse permulta pecuniae atque honorum beneficia contulisset, uel immemores aliquando futuros, uel omnino interituros diceret. itemque praetoria, uillas, templaque ab se regio sumptu aedificata, haud multo post uel temporis uel hominum iniuria labefactari posse, ac absuui penitus arbitraretur. Erat priuatis in rebus suis, domesticisque sumptibus natura, & consuetudine minimo contentus, utpote qui ciuili cultu uixerat, frugaliq; & munditijs potius referta, quam lauta mensa uteretur. At quum clari hospites & praesertim aduenae uirtute insignes occurrerent, nullis uel maximis sumptibus parcendam putabat, quin splendidissime excipiendo, largiendoque totum pecuniae usum, facultatesq; omnes ad splendorem & gloriam reuocaret. Vixit ad summam propè senectutem integra authoritate ac florenti semper gloria rectè atq; feliciter administratae Reipub. & in ea quoq; parte beatus, quod non modò Petrum filium probitati singularique prudentia praestantem, uerum & nepotes pueros auita summarum uirtutum indole conspicuos relinquebat: **MORIENS COSMVS PATER PATRIAE** decreto publico est appellatus, idque sempiterni honoris causa marmoreo eius tumulo fuit inscriptum.

COSMO uita sancto, Petrus filius regendæ Reipub. gubernacula, quæ pater plurima ex usu præcipiens de manu tradiderat, cunctis ab initio fauentibus cepit. Sed non multò post in eum intestina occultaq; odia è tenebris insensissimorum animorum eruperunt, quæ Medicorum æmuli authoritate & fortunis admodum potentes, uiuente COSMO, uaria dissimulatione compresserant, cum uim inueteratamq; prudentiam cautissimi ac excelsissimi senis pertimerent. Erat enim Petrus recto potius, constantiq; animo, quàm acri atq; uehementi: ob idq; etiam cum opportunum iniuriæ putabant, quòd ab diuturnis atq; seuisissimis articulorum doloribus se ipso hebetior factus, magnam partem innati uigoris amisisse uidebatur. Itaque multis rerum nouarum cupidis, aut inexpiabili liuore flagrantibus, ad cõmutandum Reipublicæ statum intentis, duæ ueluti per iocum ciuium factiones sunt excitatæ, eorum scilicet, qui montana aut plana urbis incolerent. Quibus nominibus haud obscure Lucas Pittus paulò antè COSMI æmulus ueluti factionis princeps iudicabatur. Nã Lucas ad Romanam portam editiore in loco ad effigiem munitæ arcis ingentem domum extruxerat, ut COSMVM magnificentiæ gloria superaret, qui suas ædes trans Arnum annem plano urbis loco ex ueteris architecturæ præceptis elegantissimas edificasset. Coniuratum est in Petri caput, quòd aliter occupandæ reipublicæ negotium transigere posse desperabant. Constitutisq; insidijs locus ad suburbanam ædem diui Antonij, ut redeuntem è Caregia uilla illigatum fascijs ac usu pedum carentem interficerent. Sed Dij ea die inno-

centissimi

centissimi hominis salutem egregiè sunt tutati. Nam Petrus de insidijs certior factus, diuerso itinere in urbem est delatus, detectisque inimicorum consilijs, ut Rempublicam malis ciuibus repurgaret, nouosque subinde senatores deligeret, armatum populum ad concilium aduocauit, cuius studio atque auctoritate qui res nouas moliebantur Senatu ac patria exacti sunt. In ijs fuere uiri nobilitate, spiritu, atque opibus insignes, Angelus Acciaiolus equestri ordinis, Detesaluius Nero, & Nicolaus Soderinus, qui summum paulò antè in ciuitate gesserat magistratum. Ii cum suis consilijs percussi atque afflicti, Florentia profugissent, adirentque longo errore cunctos Italiae principes, sollicitandis tentandisque eorum animis, undiq; Petro Medici bellum concitabant: Sed ille Galeacio Sfortia & Ferdinando Aragonio arctissimo foedere atque amicitia coniunctus, euocatis ad Hetruriae praesidium eorum copijs, faciliè inimicorum suorum consilia atque impetum fregit. Eo tamen anno, qui Petri uitae ultimus & à morte COSMI octauus fuit, illi iidem exules Bartholomæo Coleone in Flaminiam cum ueteranis ac ingentibus copijs perducto, magnos belli motus excitarunt. Qui tumultus repente exortus ceterorum principum animos Mediceorum periculo permotos, ad tuendam communem salutem ac libertatem erexit, quòd id bellum haud obscure Venetorum auspicijs geri uideretur, qui iampridem totius Italiae imperium immoderata ac impudenti quadam auiditate concupissent. Quanquam ipsi ad eleuandam turbatae pacis infamiam, se Coleonem (qui uetus eorum erat im-

perator) cum magna parte exercitus dimisisset, eique imperij militaris titulos abrogasse prædicarent. Galeacius ob eas res traiecto Pado, Coleoni ualidas copias, ac acerrimos duces opposuit: atque ipse cum uxore, ac ornatissimo comitatu ad tuendam firmandamque Mediceorum dignitatem Florentiam est profectus.

Venientem incredibili alacritate ac pompa ciues ordine obuiam egressi, ipsiq; Medicei iuuenes Cosmianis in ædibus exceperunt. Interim ad Ricardinam amniculum in Bononiensi collatis signis est dimicatum: & adeo pertinacibus animis, ut quum in noctem uehementissima pugna traheretur, armigeri pueri quiete extra ordines circumfusi, ueluti ludicro in spectaculo concurrentibus turmis funalia præferrent. Caterum arte uirtutèque Federici Urbinate, qui hostem sub occasum Solis, ab multo die æstu fessum, positusq; armis nihil iam de imminente pugna dubitantem adortus fuerat, & tum, & in postremum Coleonis impetus fortiter est repressus. Nec multò post Borsius Atestinus Ferrariæ princeps, qui se inter dissidentes pacis sequestrum obtulerat, composita omni controuersia Hetruscarum rerum statum pristinae paci quietique restituit. Ab ipso autem Petri excessu Laurentius, & Iulianus filij eximio Senatus ac populi fauore munia gerendæ Reipublicæ susceperunt. Duxerant illi naturæ ac studiorum similitudine concordēs à teneris annis uitam humanitate, modestia, literis, ac omni denique ciuili uirtute perpolitam. Vsi nanque Gentile Aretino præceptore longè doctissimo atque sanctissimo, ab ipsis maiorum suorum uestigijs minimè
absce

abscedendum esse didicerant. Plurimum quoque ualuerat ad regendam puerorum indolem, ut in lubrica etate, Lucretiae Tornabonae matris diligentia, quae morum omnium erat moderatrix, ea enim grauitate uirilis animi, pudicitia, studioque uirtutis cunctas aetatis suae foeminas superabat. Nec in postrema eius laude fuerit Aloysium Pulcium nobilem poetam ipsius matronae ingenio ac liberalitate adiutum, Morgantis fabulose herois admirandas uires Hetrusco, ac immortalis carmine celebrasse. Accessit quoque togatis ac ciuilibus artibus exornatis armorum, equitandique peritia, qua tantum uix dum pubescentes excellere, ut Iulianus iuuenilis decoris auidus proposito ingenti premio nobilissimos ac fortissimos quosque equites e tota Italia ad ludicrum certamen inuicarit. Cui spectaculo, apparatus frequentiaque hominum ualde memorabili Petrus pater praefuit, annotatumque est, Iulianum acclamantibus ac fauentibus cunctis, multo plures quam quisquam alius hastas triplici ferro praepilatas aduersus concurrentium equitum pectoribus perfregisse, eius gloriosi laboris premium fuit triumphus Politiani diuini poetae carminibus celebratus. Nec multo post Laurentius, ut fraternis laudibus aequaretur, nouum spectaculum periculosissima pugnae edidit: in quo non singuli equites cataphracti de more intermedia erectarum tabularum linea discreti concurrebant, sed coglobati confertis turmis ad ueri certaminis imaginem libero in campo dimicabant. Huius quoque speciosissimi certaminis memoriam Pulcius ipse Politiani emulus periuundo edito poemate sempiternam fecit. Iis artibus

atque animis cum haud dubiè iuuentutis principes euasissent, tametsi complures illustribus familijs orti gloriæ eorum ac potentiæ inuidebant: uniuersæ tamen ciuitatis consensu, digni rerum fastigio, ac principe loco ferebantur. Nam ipsorum domus ueræ munificentis, iucunditatis, elegantis, uirtutumq; omnium officina cunctis patebat: superbia, libidine, audacia, simulatione liuoreque penitus exclusis. Nec multo post Laurentius quum animi, tum consilij magnitudinem ueris operibus ostendit, quum fortè Volaterrani occiso prætoris propter imperij acerbitatem, & salinarum controuersiam, à Florentinis defecissent. Nam plerisque prudentis opinionis clarissimis senatoribus, proposita uenia potius quàm ui ad officium reducendos esse iudicantibus, ipse contrà magnificè disputando peruenit, ut ciuitatem quæ crudeliter atque superbè rebellasset, bello persequerentur: ne quodam inani ac pernicioso clementis lenitatisque nomine, publicam imperij dignitatem amitterent, quam omnino, & foedè quidem apud cæteras essent amissuri, nisi in reos maiestatis, & nefaria arma tenentes, uim exercerent. Itaque eius ductu bellum Volaterranis illatum. Qui omni belli clade perdomiti, expugnatique tormentis, ac admirandis ingentibusq; ligneis machinis, ad extremum temeritatis atque seuitiæ suæ pœnas dederunt: sic ut duplicem Laurentius, quum industriæ militaris, tum ciuicis clementis laudem tulerit, quòd summa cum dignitate rebellantem urbem recepisset, & hostibus quantum sanguinarijs & maxime contumacibus. uitæ & libertatis ac magnam bonorum partem concessisse uideretur.

Cæterum

Ceterum inopina uis fati humana uirtute potētiore, eos
 omni laude florentes repentino seuoq; turbine inuol-
 uit, & obruit. Successerat Paulo Secundo Xystus III.
 Pontifex supra sacrarum literarum notitiam bonis ma-
 lisq; artibus instructus. Is Pontificiam dignitatem auge-
 re, imperium armis proferre, Hieronymumq; praefer-
 tim sororis filium principatu urbium, ac amplissimis
 fortunis honestare cupiebat, quādo iam ceteros affines
 Petrum & Raphaelem insignibus sacerdotijs ditatos,
 cardinei pilei honore decorasset. His consilijs quomi-
 nus ad exitum perducerentur, Laurentij ingenium, in-
 signisq; authoritas maximè officiebant: quoniam in e-
 ius manu consilioq; Reipub. Florentinae opes sitae erāt
 sensusq; is habebat à Pontificis cogitationibus penitus
 alienos. Nam Xystus antea Laurētiū pro Iuliano fra-
 tre in petitione Cardinalatus omni ope atq; industria
 contendentem diu ac multum ludificatus, differendo
 ac demum negando, animum eius ac existimationem ue-
 hementer offenderat. Quamobrē Laurentius, qui trā-
 quillitatis atq; otij studio potentiam principum in Ita-
 lia exaequatam uolebat, nec Pontificis uires nimio plus
 crescere patiebatur, aduersarium se libini eius, immode-
 ratisq; consilijs semper ostendit. Vitellios quos Xystus
 ut Tiferno patria expelleret, bello persequeretur, pe-
 cunia, omnibusq; auxilijs adiuuerat; & ne Pontifex I-
 molam Flaminiae urbem coemeret (quam Regulus ege-
 state atq; desidia praecipue uenalem proponebat) inter-
 positus per amicos mensarios rei numariae difficultati-
 bus impedimentum attulerat: ita ut iam Laurentio cū
 Pontifice apertae similtates intercedere uiderentur.

Erat tum in urbe Franciscus Pactius nobilis trapezita cuius familia Florentiæ uetustate, uiris atq; opibus erat insignis, ac ob id Medicis admodum infensa. Is ingenio peracri & seuo Mediceos fratres, quos rerum dominos ferre non poterat, malignè ac acerbissimè eorum gloriæ obtrektando, Pontifici facile commisit, operamq; suam audacter pollicitus est ad eos interficiendos, si Pontifex Florentinis in libertate educatis, qui graue seruitutis iugum fortiter essent excussuri, cum ipsa illustri auctoritate, qua plurimum posset, tum presentibus etiam opibus faueret. Xystus ne tam atrox scelerumq; consilium sanctis auribus admisisset uideretur, rem totam occultè tractandam perficiendamq; Hieronymo demandauit, egitq; cum Ferdinando Aragonio, ut Alfonsus eius filius cum exercitu in Hetruriã mitteretur, ea spe, ut sublatis aut eiecctis Medicis, Florentinos sibi eo beneficio obstrictos, solenni foedere consociaret, quorum postea auxilijs nixus, maiore cum dignitate atque potentia summi Pontificatus iura tueretur. Asciscuntur inter coniuratos archiepiscopus Pisanus è nobili Saluatorum familia, qui priuatus cū Laurentio similtates eius sacerdotij nomine conceptas exercebat. Itemq; Montesiccus uir militaris Hieronymo fidus, qui ut erat manu, ac ingenio promptus, patrandæ cædis negocium susceperat. Itaque alij alia de causa simulanter diuerso tempore Roma profecti, Florentiam perueniunt: eò etiam mittitur Raphael Riarius cardinalis Hieronymi frater adolescens, ut si qui dubij ac timidiore forent, ob eius presentiam maiore demum fiducia ad maturandam cædem inducerentur.

Proinde

Proinde omnibus consanguineis atque gentilibus, & amicorum clientumq; præcipuis scelerato consilio adhibitis, in templo diuæ Reparatæ longè omnium eius urbis augustissimo, facinus patrare constituunt. Id uerò temporis momentum pro tessera ad stringendas fidas cunctis est datum, quo medijs in sacris Eucharistia polo ostenderetur. Nec mora Franciscus ipse Pactius, Bernardusq; Bandinus Iulianum, quem familiarissimè & comiter fabulando medium tenebant, repente confodiunt. Alij eodem temporis puncto Laurentium adorati, cum supra iugulum in ceruice conuulnerant. Sed ille amicis haud impunè protegentibus, in proximum sacrarium ab ædituis receptus, coniuratis subinde ianua prohibitis, seruat. In tanta trepidatione ac fuga omnis ætatis ac sexus hominum longè tumultuosissima, populus incredibili studio ac pietate erga Mediceos arma capit, ac eorum nomen ingeminat: optimi quippe eo immani execrabiliq; scelere permoti, cõiuratos persecuntur, alios trucidant, alios uiuos ad supplicium in Curiam perducunt. Eodem quoque tempore Saluiatus antiistes, qui officij specie cum magno comitatu ad Vexilliferum, Octouirosq; Reipublicæ præfectos de more salutandos ascenderat, ut curiam occuparet, audito fremitu discurrentis ad arma populi, pauide suis ipse implicitus sermonib. cõprehèditur, statimq; ipse affinesq; eius omnes comites, uulgata inauditi sceleris atrocitate è fenestris suffèsi laqueis præcipitatur. Frãnciscus etiã Pactius coniurationis princeps, què populus domi ceperat, ab eadem fenestræ columnella, è qua pendeat

Antistes deiicitur, ceteriq; eorum satellites curia inclusi apparitoribus strenuè operam nauantibus iugulantur. Nihil atrocius eo spectaculo fuit: nam quum frequentes Curie fenestræ deligandis capistris non sufficerent, ut sequentium supplicijs expeditior locus foret, laquei ante deiectorum ac morientium præcidebantur ita ut Magistratus supremæ poenæ loco parricidarum cadauera iratæ multitudini, uncis trahenda, ac in perfluentem Arnun præcipitanda relinquerent. Laurentius in tanta repentini casus acerbitate, de Riarij Cardinalis salute maximè sollicitus, uix impetrauit, ut ei qui ad aram maximam confugerat, parceretur: quòd propter adolescentiam, ac ingenij simplicitatem tantæ rei consilium ei minimè cõmissum fuisse arbitratur: ac simul ut eius beneficij nomine infesissimi Põtifis uoluntatem aliquando redimeret, biduo pòst pari studio ac diligentia montanorum hominum in summis Apennini iugis ex fuga retracti sunt. Montescicus & Iacobus Pactius dignitate atq; opib. eius familiæ princeps, qui ad quæstiones examen patefacta coniuratione, eandem foedisimi supplicij contumeliarumq; omnium fortunã tulit: Solus autem Montescicus, qui ad Laurentij cædẽ fuerat destinatus, mitiorem supplicij poenam, sepulturamq; promeruit: quòd hominem diuina uirtute præditum in conspectu Deorum immortalium ante aras se percussurum omnino pernegasset. Siquidẽ Laurentius paulò antè Montescici animum perhumano liberalique sermone molliuerat, adeoque benignè industriam ac opes ei fuerat pollicitus. si quædam in Apennino castrum quæ Montescicorum fuissent, redimere uellet: ut
 ille

ille commutata uoluntate mirum in modum ei deuin-
 ctus abierit. Vnde iam constat, ad præclarum in om-
 ni uitæ actione præceptum, nihil in principe salu-
 brius esse, et ad laudem præstantius, quàm humaniori-
 bus responsis, uel infimæ fortunæ homines ab se dimissis-
 se. Iuliani demum funus, maximo luctu totius populi:
 Paſſiorum simul ac Saluatorum nomen execratis est
 celebratum. Fuit enim in eo iuvene singularis humani-
 tas cum insigni liberalitate coniuncta, qua sibi ab omni-
 etatum ac ordinum hominibus incredibilem beneuo-
 lentiam compararat. Natus ei est altero circiter atque
 tricesimo die filius posthumus nomine Iulius, non mo-
 dò lineamentis oris, sed toto corporis habitu ei similli-
 mus: Qui postea accepto Clemētis Septimi nomine mor-
 tuo Hadriano, Pontificatum maximum est adeptus: Ita
 ut diuina ratione atq; iustitia potius, quàm ulla ui uel i-
 niqua sorte occultioris Fati, mortalium Fortunam di-
 spensari ac regi penitus arbitremur: quando Dij i-
 psi non eos modò, quos nulla hominum potestas, nulla
 posteritatis uerecundia, nullus deniq; sacrorum respe-
 ctus à cõcepto nefario scelere retardarint, meritas sup-
 plicio pœnas dare coegerint: sed ipsorum etiam fratru
 qui strictis pugionibus ante aras petebatur, liberos in-
 signi prouidentia ad suppressæ dignitatis fastigium na-
 sci uoluerint. Nec multò post Laurentius obligato ad-
 huc uulnere ad ciues longam habuit orationem, qua in-
 nocentiam suam cõmemoratis erga omnes perpetuæ
 suæ lenitatis, modestiæ, ac liberalitatis officijs abunde
 est testificatus. De inimicorum uerò crudelitate atque
 peruersa, tanta animi grauitate moderationeque disse-

ruit, ut plerisque lachrymas exciuerit, dubios, uel ante
 infensos ciues traduxerit in partes: ac demum unus iam
 planè princeps ciuium omnium factus, Rempub. ad ar-
 bitrium administrare cœperit. Iam Alfonsus cum Pon-
 tificijs paternisq; copijs in Senensem agrum peruene-
 rat, ab alijsq; Pontificis ducibus in Flaminia finibus ar-
 ma parabantur, ut quod dolis, perfidia, sceleratisq; insti-
 dijs patrare nequuerant, id uera ui ac aperto demum
 bello perficerent. Addit quoq; Xystus profanis armis
 terribile religionis telum, ac Florentinos Christianis sa-
 cris interdicit, quòd Saluiatum archiepiscopum ho-
 minem sacratum indicta causa protinus enecasēt, quā
 do eius admisi criminis pœna ad ipsius Pontificis iudi-
 cium omnino pertineret. Porrò Laurentius inimicis fe-
 rè omnibus aut damnatis, aut supplicio affectis, firmissi-
 ma hominō beniuoletia munitus, pecunias coegit, exer-
 citum parat, à Sfortianis iure fœderis auxilia petit, Ve-
 netiq; Senatus fidem implorat, qui liberarum ciuitates ad-
 uersus uim impotentium principum tueri, sociorumq;
 iniurias egregiè defendere cōsueuisset. Ceterum Alfonsus
 acrim impetu in Florentinum agrum prouectus, pri-
 usquam iustus exercitus cogi posset, aliquot castella tor-
 mentis copit, magnas undiq; pecoris ac hominum præ-
 das egit, totumq; eum tractum uillarum, colonorumq;
 frequentia insignem bellico terrore compleuit. Interea
 Federicus Gonzaga, & Hercules Atestinus, in Hetru-
 riam cū delectis copijs peruenerunt, cōductusq; est Caro-
 lus Montonius qui ueteranos Bracianæ militiæ, itemq;
 Perusinos exules sub signis habebat, ut in Umbria Pon-
 tificias copias amittendæ Perusiæ metu distineret:

Quibus

Quibus de rebus uario, sed nullo memorabili euentu bellum pluribus in locis gerebatur. Nam & Robertus Sansseuerinus, qui Pontificis Ferdinandiq; auspicijs militabat, è Lunensi in Pisanum agrum populabundus excurrerat, & Tifernates à Nicolao Vitellio Pontificis hoste, quum patriam armis repeteret, maximè uexabantur. Iam multi menses transierant, bellumque maiore aliquanto apparatu, quæstûque Ducum ac militum, quam uirtute uel gloria trahebatur, quum ad Trasimenum lacum Pontificis copia à Florentinis Ducibus sunt profligatæ, & Sansseuerinus in Lunensent agrum fortiter est repulsus. In castris autem ad Pogiū imperialem seditio militaris admodum cruenta inter Gonzagæ Atestinique equites exarsit: quæ res sicuti exercitum in partes diduxerat, ita postea Alfonso Federicòque Vrbinati pugnae feliciter committendæ occasionem præbuit. Eorū enim repentino aduētū perturbatæ Florētīnorū copię singulari ignauia abiectis fœde armis, terga uerterunt. At Laurentius quanquam belli fortuna partium uices prosperis pariter ac aduersis successib. alternarat, maximis tamē curis angebatur quum foris, maximi Regis, acerrimique Pontificis non modo uehementes, sed diuturnos impetus omnibus propè rebus impar, ægerrimè ferret. In libera autem & maledicentissima ciuitate uix inuidiam quæ sibi passim in coronis ciuium & conciliabulis conflaretur, diutius integra dignitate sustinere se posse speraret. Exhausto enim ærario, necesse erat, ut fide quidem publica, sed priuatis opibus bellum gereretur: quod

24 DE VITA LEONIS X.

omnibus uel amicissimis graue erat & peracerbum: quando id non ad conseruandam Reipublicæ libertatē sed ad tuendam potius alendamq; unius hominis potentiam omnino susceptum esse uideretur. Xystus enim & Ferdinandus, ut Laurentio inuidiam magis ac magis auerent, se nequaquam ad opprimendam Florentinorum Rempub. quam non modò incolumem, sed Florentem optarent, bellum intulisse prædicabant: uerum ut pristinam eorū libertatem Tyranno eiecto reuocarent. Pestilentia quoq; ualde atrox ac repētina, quæ uulgatis minimo contactu morbis, cum ualatisq; subinde multorū funeribus urbem uastaret, magnas administrādo bello difficultates afferebat: afflictis scilicet ancipiti periculo ciuibus, qui neque in agrum clementioris & liberioris cæli ad tuendam salutem euadere propter bellicum terrorem latè ac propinquo hoste circumlatum, neque in urbe exitiabili eius morbi contagione scædata supremi discriminis metu consistere audebant. Spes quoque auxiliorum erant imminutæ, quæ sibi à Fœderatis debebantur. Nam rem Mediolanensem, quæ tum Ioannis Galeacij pueri, & Bonæ matris imbecillo ac instabili ingenio regebatur, repentina defectione Ligurum & domesticis Sfortianorum fratrum contentionibus maximè perturbatam uidebat: & Veneti ut spectatores potius, quàm eius belli socij, uel adiutores forent, inueterata eorum consuetudine, lentis admodum deliberationibus de mittendis auxilijs decernebant. Quibus de causis, cum in otij portum è tot bellicis intestinisq; tempestatibus confugere uellet, ab animi magnitudine consilium sumpsit, cum patriæ & ciuibus

ciuibus salutare, tum sibi necessarium atque utile, &
 mox successu ipso maximè gloriosum. Inducijs enim
 duorum mensium facillè per hyemem impetratis, Ferdi-
 nando regi significauit, se rectè factorum conscientia
 fretum, continuo uenturum Neapolim, futurumq; in
 eius potestate, ut in componendis rebus nullo alio quàm
 regio iudicio, quod ab humanitate æquitateq; minimè
 alienum fore speraret, uteretur. Ergo cum paucis con-
 municato consilio magistratus ex sibi fidissimis deligit,
 Thomæ Soderino uexillifero eximie prudentiæ uiro
 Rempublicam commendat, filium eius tamen secum,
 uti obsidem fidei futurum adducit, & Pisas per causam
 inuisendi prædij profectus, inde mari triremibus dua-
 bus Neapolim peruchitur. Dum oram solueret, ad Se-
 natū scripsit, se publicæ quietis causa amoreq; ciuium,
 propriam salutem in periculum deuocare non dubitas
 se, propterea se ad inimicum regem proficisci, ut ali-
 qua tolerabili conditione, pace quæsita, & sese inuidia
 & ciuitatem bellico metu liberaret, aut certè, si Dijs
 æquissimis ipsius consilijs infesti forent, patriæ belli fi-
 nem postulanti, cum insigni pietatis laude, uel acerbissi-
 mo uitæ exitu satisfaceret. At eius profectionis fama,
 sicuti clientium ac amicorum animos metu perculit, ita
 inimicos incomparabili leticia repleuit. Nam eum se-
 ui ac impotentis regis, qui plerosq; regni proceres ua-
 rijs suspicionibus inductos enecasset, sanguinarias ma-
 nus nunquam euasurum existimabant. Nec deerant De-
 tesaluius Nero uetus hostis & exul, & cum eo pleriq;
 alij Florentini Mediceis inimici, qui regem, ad eum om-
 nino capiendum, tollendumq;, omnibus maledicentiæ

atque odij admotis machinis impellere conarētur. Cæterū Ferdinandus integra fide, regioq; apparatu Laurentium excepit, admissumq; in secretiora colloquia, tacitus ipse secum primò, ac demum palàm propter eximiam animi magnitudinem, incredibilemq; ciuiliū & bellicarum rerum peritiam, tanta sensuum omnium propensione est admiratus, ut cuncta ea quæ insidiosè in eius perniciem ab inimicis excogitata fuerant, paucis diebus superata penitus inuidia, ad amplitudinem eius & gloriam uerterentur. Adeo enim scitè ac sapienter de Italicarum rerum statu, de Principum ingenijs, de facultatibus ac moribus liberarum ciuitatum, deque tota pacis ac belli ratione disceptarat, ut rex ipse aduersarum pariter ac secundarum rerum usu longè prudentissimus, neminem eo sapientia, iudicio, memoria, ac omni denique summa uirtute præstantiorem esse fateretur. Nec multo post Ferdinandus humanitate ac ingenio eius hominis expugnatus, pacem haud iniquis conditionibus dedit, fœdusq; percussit, in quo disertè appositum est, ut Aragonij & Florentini, si bellum alicunde ingrueret, certa collata pecunia mutuis auxilijs iuuarentur. Laurentio Florentiam reuerso, uniuersa ciuitas eas laudes ac honores, qui salua libertate deferri poterant, studiosissimè congescit, egitque publicè gratias, quòd non armis publicoque periculo, sed diuina ingenij uirtute, propria etiam salute pro ciuibus fortiter proiecta, exoptatam pacem affectæ patriæ peperisset. Sic enim liuorem eorum omnem qui Mediceum nomen oderant, eius clarissimi facti gloria contriuerat, ut cunctos iam amicos pari

cos pariter ac aduersarios, mediósq̄ homines publico obstrictos beneficio, in sui admirationem conuertisse iudicaretur. Authoritate enim, potentia, opibus, haud dubiè princeps euaserat, qui inter ciues cæteris omnibus cultu, modestia, humanitatèque persimilis uersabatur. Sed eius initi fœderis fama, & Xysti Pontificis & Venetorum animos uehementissimè pupugit. Nam qui modò belli socij fuerant, ipse demum pace penitus exclusi uidebantur. Aegerrimè in primis ferebat Xystus, quòd tale de se suàque natura Laurentij iudicium extitisset, ut cruenti potius regis arbitrio, quàm sacrosancti Pontificis clementiæ, & tota belli causa, & sua ipsius salus omnino committenda uideretur: ita ut appareret Pontificem sacri imperij uim ambitiosius exercentem, & Venetos augendæ ditionis auidos primò quoque tempore res nouas esse molituros. Sed tum eorum consilia discussit repentinus Turcarum aduentus, qui Hydrunte in Salentinis ui capta, opportunitate breuissimi traiectus freti, ab Aulona totaque Epiro accitis copijs, non modò Apuliam, sed cunctam Italiam incredibili terrore compleuerant. Oppugnabat eodem tempore Rhodum maximis uiribus Mahometes ille Græciæ domitor, huius Solymani proauus, qui modo Pannoniam & Noricum uicto atque interfecto una acie Ludouico rege, cum ignominia Christiani nominis percurrit. Igitur eo tumultu, depositis in præsens priuatis odijs, Christiani principes aduersus publicum hostem coiungere. Cæterum Turcarum pertinacia, morte potius imperatoris sui, quàm nostra uirtute

superata est. Siquidem Mahometes, quum sibi ingenti spe felicitq; audacia terrarum orbis imperium destinaret, repentino oppressus morbo, & suos in Italia fortissimè repugnantes destituit, & hostes longè maximo metu liberauit. Per eos dies cum Xystus Turcico tumultu exterritus, multum de pristina ira atque odio aduersus Laurentium remisisset, Florentino populo conscientiorum sacrorum iura restituit: ita tamen ut uim exultanti animi in irroganda pœna prorsus ostenderet. Nam mulctæ nomine Florentinis impositum est, ut quindecim triremes ad bellum Turcium exornarent. Hydrunte recepta, & Turcis in deditiōem acceptis, Veneti Herculi Atestino bellum atrox ac maxime repentinum intulere, fauente Xysto, qui cum eis foedus inierat ut ex Herculis infelicitate, si uictor Venetus euasisset, Hieronymi Riarij ditionem amplificaret. Is rerum motus caterorum Principum animos magnopere commouit, quum omnes Herculem ipsum qui Ferdinandi gener esset, incolumem uellent, nec rem Venetam carpendo aliena in immensum crescere, occupataq; Ferraria, ad totius demum Italiæ dominatum efferrī paterentur. Erant inter se foedere cogitationibusq; coniuncti Ferdinandus & Laurentius, Ludouicusq; Sfortia, qui pro tutore pueri Principis, Mediolanensi imperio potiebatur. Si communicatis consilijs Federicum Urbinate, qui tum unus in Italia erat & uetus ac felix imperator, in Ferrariensi Venetis opponunt. Alfonso Regis filium ab Truento amne per Picentes in agrum Romanum cū ualido exercitu maturare iubent. Ab Etruriæ autem finibus Nicolaus Vitellius euocatur, instruiturq; pecu-

turq; pecunia & copijs ad Tifernum repetendum, unde Xysti iniuria paulo antè fuerat eiectus. Quæ omnia eò pertinebant, ut Xystus domestico oppressus bello, Venetos iniqua uel immoderata cupientes, deserere cogeretur, ac tandem publicam Italiae libertatem priuatis ipsius cupiditatibus anteferendam esse meminisset. Verum Alfonsus qui ad Latinam portam infesto exercitu magnum Vrbi terrorem intulerat, nihil sese propterea animo demittente Pontifice, fortiterq; armis rem gerente, in Veliterno collatis signis est superatus. Ea pugna egregie ab utrisq; pugnata est, sed uictoria penes Robertum Malatestam Pontificiarium copiarum Imperatorem stetit, ab insigni maximè opera sagittariorum equitum, quos Venetis è castris adduxerat. Ceterum Robertus in cuius uirtute summum præsidium Pontifex collocabat, triduo post triumphum alui profluuio celeriter est extinctus: adeo ut Hieronymum eius gloriæ inuidia excruciatum, mortiferam potionem sumministrasse pleriq; existimarint. Ipse quoque Federicus Urbinas, qui Roberti Sansseuerinatis acerrimi Venetorum Ducis impetum egregie sustinebat, in castris ad Stellatam, morbo ex fluuiali palustrisq; aura concepto, uir optimus ac inuictissimus est extinctus. Ab eius interitu Sansseuerinas acrior atque ualidior factus, orbatis tanto duce hostium castris, multa detrimenta intulit: moxq; ad Argentam interfecto Antonio Martiano impigro hostium duce prosperè dimicauit, atque adeo secundo ubique rei Venetæ successu bellum gerebat, ut ad Ferrariæ usque moenia instructas acies promoueret. Quas ob res fœderati principes

Herculis ingenti periculo perculsi, magis ac magis Pontificem armis premebant, ut eum ab Veneta societate diuellerent. Alonsus enim copias reparabat, Vitellius expulsis Iustinis, qui in fide Pontificis erant, Tiferinum receperat. Et cum Hieronymus Roberto Malatesta mortuo, occupare Ariminum, & Vitellios rursus Tiferno pellere, reducereq; Iustinos properaret, Laurentius auxilijs mature transmissis, spes eius & contactus omnes infregerat. Quin etiam per Federicum Casarem egerat, ut concilium cunctis sacerdotibus atque in primis ipsi Pontifici Basileæ indiceretur: cuius nomen non modò graue sed terribile auribus ac animis Pontificum semper extitisset. Monebant quoq; ijs rerum difficultatibus circumuentum principum legati, ac idonei præsertim homines, quos Laurentius abundè instructos transmiserat, ut certè quieti, honestoq; ocio, quàm dubio ac exitiali bello studere mallet, quando nihil ei, qui pacificatoris personam iure pietatis sustinere deberet, gloriosius accidere posset, quàm Italianam pacare, & ex æquo & iure sublatis armis controuersias finire, ut quod ipse diu antè optasse uideri uellet, aduersus Turcas bellum communi concordia, singulariq; omnium Christianorum alacritate susciperetur. At si Veneti Ferraria potirentur, in eorum mox potestate propinquas urbes Mutinam & Rhegium futuras: inde bella ex bellis serentibus, & proxima quæque mature ac audacter immortalis ipsorum imperio adnectentibus, Flaminiam omnino cessuram, Italiàmque demum omnem, conclamata communi libertate nouis hominibus qui audacter è paludibus in proxi

in proximam continentem pedes extulerint, omnino seruituram. His de causis adductus pontifex, cum ceteris Italiae principibus aduersus Venetos foedus percussit, monuitque ut à Ferrariensi agro penitus abstinerent. Porro si quid in ea re antiqui iuris sibi esse arbitrarentur, id se protinus ex pontificijs legibus cogniturum. Quòd si ab armis sibi minime discedendum putarent, & Ferrarienses nihilo secius bello persequerentur; & se & ceteros belli socios eorum iniurias minimè neglecturos. Ceterum tantum absuit ut Veneti ea ingentis belli denuntiatio-
ne terrerentur, ut multò maioribus quàm antea animis atque opibus bellum omnino sibi gerendum esse decreuerint. Itaque quanto maximè studio atque apparatus fieri potuit, ad arma discessum est. Conuenereque totius Italiae principes apud Cremonam, ut de bello consultarent. Quo in conuentu Laurentius Medices tanta grauitate atque facundia suscipiendi ac administrandi belli rationes explicauit, ut cum togatis omnibus humanarum rerum peritia præstaret, in bellica etiam facultate, castrensibusq; consilijs, diuinæ prudentiæ laudem, admirantibus ducibus, adsequeretur. Gestum est subinde bellum magna ui ac ingentibus copijs, non modò ad Ferrariam, sed in Bergomati & Brixiano, quo nullum grauius aut periculosius antea Veneti se sensisse meminerant. Iamq; Alfonsi ductu & contuse eorum uires, & fracti constantissimæ gentis spiritus abundè uidebantur, nisi Ludouicus Sfortia præpostero & sibi demum exitiali consilio à socijs foedereq; discedens, uictis iam planeq; perdonitis,

æquissimam pacem peperisset. Ad eius confectæ pacis
 nomen, quæ maiorum motuum semina præferbat, Xy-
 stus interiit: susceptusq; ei est Innocentius Octauus pa-
 cis atque ocij suoapte ingenio apprimè studiosus. Na-
 tumq; est repente bellum in Lunensi, repetentibus Ser-
 giam oppidum Florentinis, quod Ludouicus Fregosius
 dolo captum Genuensibus paulò antè uendiderat. Ad
 id Ligures eximio studio, quantas pro decore uel salu-
 te gentis efficere poterant, cum terrestres tum nauales
 copias contulerunt, bellatumq; est multis mensibus ua-
 rio euentu. Concessere quoq; in partes Ligurum Petra-
 sanctenses, qui in Lucensi agro supra Fanum Feroniæ
 uetus oppidum incolunt. In eos propterea Florentini
 uires atque animos ab Sergiano conuertère: oppugna-
 taq; est aliquandiu Petrasancta, defensaq; fortiter. Ve-
 nit demum in castra Laurentius: Is prætorum & du-
 cum errata opportunissimo tempore correxit. Nec
 multò post militibus partim præmijs, partim pudore
 incitatis, ob idque acriter operam nauantibus, oppido
 per deditiõnem est potitus. Incubuerè exinde Sergiano
 Florentinæ copiæ, totaq; belli mole & obsidebatur op-
 pidum, & tormentis maioribus oppugnabatur. Ad ex-
 tremum, quum Ligurum exercitus subsidio laboranti-
 bus aduenisset, commissioq; infeliciter prælio uictoria
 penes Florentinos stetit, Sergianenses reliquas spes
 omnes in una admirabili uirtute clementiaq; Lauren-
 tij collocarunt, eumq; ad aperta porta supplices præ-
 tentis olæ frondibus exceperunt. Confecto Lunensi
 bello, cum Laurentius ad pacis munia transuisset, in-
 ter Innocetium & Ferdinandum bellum exarsit. Aquilani enim

lani enim interfecto regio pratore, defecerant. Hos Pontifex imperitorum hominum consilijs impulsus, ut opulentam urbem imperio adijceret, fovendos tuendosque suscepit. Rex quoque eodem magis opportunus iniurie uidebatur, quod ab eo plerique regni proceres inita coniuratione descivissent. Itaque Ferdinandus gravissimis periculis implicitus à Florentinis auxilia postulavit: quæ non modo facile impetrata, sed transmissa celeriter in experti Pontificis consilia perturbaverunt. Eum enim Florentini ualde oderant, quod Lunensi bello Liguribus fauisset. Sed in ea causa Laurentij uehemens studium, & mirifica uoluntas enituerant, quum ea non modo foederi publico, sed priuata etiam amicitia plenissime tribuisset. Erat Laurentius Ursinæ familiæ, e qua Claricæ duxerat uxorem, affinitate sensibusque coniunctus: Columnij uero in fide & clientela Aragoniorum erant. Quas ob res facile accidit, ut utriusque factionis Romani proceres stipendio conducti regijs in castris aduersus Pontificem militarent. Pugnabatur ad Anienis pontes, cunctaque suburbana oppida in Hetruria, & Latium pariter Aragonijs fauebant: nec pro uetere cum fidei, tum uirtutis opinione Robertus Sansseuerinas ad urbis presidium accitus eorum impetum sustinebat. Quibus de rebus Pontifex bello temere suscepto necessariam potius quam decoram pacem præferre coactus est; tantumque absuit, ut ex earum offensionum memoria Laurentium odio persequeretur, ut eum tum maxime ab spectata uirtute suspicere admirarique cœperit. Eximia etenim fide, constanti studio, celerique ope socium regem ab eo non modo adiutum, sed propemodum conserua-

tum fuisse conspiciebat, seq; propterea multo potentio-
 rem ac feliciorum fore arbitrabatur, si eum uirum qui tam
 tum uirtute, consilio, atq; opibus ualeret, stabili ac fir-
 miore aliquo amicitiae uinculo sibi coniunxisset. Nec
 multo post in mutuam amorem nudatis utrinq; animis,
 Magdalena Laurentij filia in matrimonium Francisco
 Pontificis filio collocata est, adiectumq; priuatae affinita-
 ti publicum foedus. Vnde mox ab certo ueluti felicitatis
 gradu fortuna Mediceae familiae ad meritum potius quam
 speratum humanarum rerum fastigium ascendit. Nani
 triennio post Pontifex salutari benignitate in honorem
 Laurentij patris Ioannem eius filium uix tum tertium
 decimum excedentem annum in Cardinalium numerum
 cooptauit. Tanta enim Laurentius apud omnes gratia
 ualebat, ut singuli cardinales pleno suffragio maturius
 quam per leges liceret, summae dignitatis honorem cum
 ipsis coccinei pilei insignibus sine ulla dubitatione demum
 darint. Optima pace parta, ad eam tuendam in ipsis impe-
 rij finibus propugnacula crexit; a Senensi uia opportu-
 no atq; edito in colle Pogium imperiale, ut eodem Pogio
 cij oppidi incolas transferret: in Apennino autem quam Bo-
 noniam itur, Florentiolum muro turribusq; muniuit. Fi-
 nitimorum quoq; regulorum amicitiam perpetuis officiis
 liberalitateq; parauerat: ita ut Baleones Perusini, Vitel-
 li Tifernates, Senenses Petrucci, Bentiuoli Bononienses
 Fauentiniq; Manfredi unum cum respicerent, atq; eius
 consilia maxime sequerentur. Domi autem in demandan-
 dis reipub. muneribus aequabili temperamento semper
 est usus; ut cum carissimis amicorum & clientibus hono-
 res deferret, nullus unquam antiquae nobilitatis se praeteri-
 tum esse

tum esse quereretur. Opificib. aut ac infimæ plebi adeo populariter studuit, ut sæpe priuata pecunia annonæ penuriã subleuaret. Et cum studio edificandi ductus in Caiana uilla extruenda sumptu atq; elegantia Cosmum auum superare decreuisset, magnã operarum turbã se alere potius quã edificare prædicabat. Edebatur quoq; statis anni temporibus hastatorũ equitum decursiones comœdiæ, theatrales ludi, omnisq; generis spectacula. Quibus rebus fiebat, ut populus Florentinus quæstui pariter & iucunditati deditus effuse lætaretur. Numidicos etiã equos eximie pernicitatis domialebat, qui in celeberrimis magnarũ urbium certaminib. cursu cõtererent, uictoriarũq; præmia, aureos & sericos pannos singulari pietate uestiendis altarib. dedicabat: adeoq; in his reb. curandis exornãdisq; sumptuosus erat, & diliges, ut nullum unquã popularis gratiæ decus, uel in maximarũ rerum occupationib. neglexisse uideretur. Optimarum autem literarũ professoribus exquisitarũq; artium magistris, cũ earum esset intelligētissimus, adeo perhumanè ac liberaliter fauit, ut cæteri principes felici eo seculo, quo uera uirtus pro opibus censebatur, ab uno se Laurentio Medice superari indignarẽtur. Tum enim de parã da gloria eximijs inter se studijs certabãt Matthias Pãnonius regũ optimus ac inuictissimus, Ferdinandus Aragonius, & Ludouicus Sfortia: ita ut mirũ uideri potuerit, Laurentium ab ea ciuili potius quã principali potentia aliquanto longius nominis atque familiæ claritatem munificentis ac literarum auspicijs extendisse, quã quisquam alius æqualis famam uel militarium operum fulgore protulerit, Gymnasium quoq;

percelebre disciplinarum omnium doctoribus tota Italia magno ære conquisitis, Pisis instituit, ut nobilissimam quondam urbem ad solatium ueteris amissæ libertatis nouo decore, ac externæ iuuentutis frequentia recrearet: misitq; eò Ioannem Cardinalem, ut in sacro ciuiliq; iure sub egregijs doctoribus erudiretur. Nec Florentiæ deerant Græcarum ac Latinarum literarum clarissimi professores, alijq; ingenio atq; facundia insignes quibus cū familiarissimè uiuebat: In ijs fuere Picus Mirandula, Politianus, Marsilius Ficinus, Christophorus Landinus & ex Græcis Ioannes Lascares, & Demetrius Calchodiles, & Marullus Tracaniottes, qui præclaris ingenij operibus editis, cum immortalī laudē in omnem posteritatem uiuent. Horum eruditione ac diligentia fretus bibliothecam, quam Cosmus incolarum, nobilioribus peruetustisq; codicibus, ac in ipsa præsertim Græcia cōquisitis, referfit. Cuncta autē cum publicæ tum domesticæ uitæ munia, tanta ingenij altitudine peragebat, ut uir ad laudem natus amplissimis monumentis memoria nominis sui consecrare uideretur, ut qui præclarissimarum actionum suarum famam, non modò ciuium, sed cunctarum gentium oculis ac auribus expositam esse iudicaret. His enim uirtutibus etiam apud publicos hostes, barbaros, ac remotissimos reges magnus & clarus euaserat. Nam & Baiazetes Turcarum imperator, Bernardum Bandinum Iuliani fratris percussorem, qui in Asiam usque perfugerat, dignitate hominis & sceleris atrocitate permotus ad supplicium tradidit. Et Caytbeius Memphiticus Sulthanus, quo nemo tum bellicæ uirtute felicior fuit studium suum atque beniuolentiam

ingentibus

ingentibus admirandisque muneribus Florentiam trā-
 missis, cum insigni Laurentij gloria testatus est. In his
 enim camelopardalis fuit, animal Indicum enormi pro-
 ceritate & conspicua uarietate mirabile, quòd à mul-
 tis seculis Italia non uiderat, atque eo etiam admirabi-
 lius, quòd neque modò Lusitani, India perlustrata, ne-
 que Hispani inuento ac peragrato nouo terrarum or-
 be, eius generis animantem haectenus inuenerint. At
 Laurentius publicis domesticisq; rebus felici industria
 ac optima ratione constitutis, ad ocium philosophia,
 ac optimarumq; literarum confugit, & cum eruditissimis
 uiris, quos supra memorauì, modò in urbe, modò in Ca-
 regia uilla & in Caiano procul à ciuilibus negocijs e-
 xercebatur: Adeoq; his studijs flagranti cura incumbere
 erat solitus, ut modò seipsum ueluti inertem, modò
 iniquam temporum conditionem incusaret, quòd tam
 serò ad philosophandum accessisset. Sed nò multò post
 eum uirum & cunctis secundæ fortunæ muneribus, &
 omni uirtutis genere florentem morbus inuasit, torse-
 req; cum aliquandiu celiaci dolores, subsequenteq; mox
 lenta atque tabifica febre, tertio & quadragesimo æta-
 tis anno consumptus est. In supremis autem uitæ momē-
 tis (uti religiosissimum decebat) incredibilem pietatem
 singularēque animi constantiam uiuacissimis usque-
 quaque sensibus ostendit, cavitque ne plusquam ciuili
 pompa funus efferreretur. Sed qui cam inanis spectaculi
 gloriam spreuerat, ab publico omnium iudicio mul-
 to ampliorem & speciosiore tulit, quum ei mox ue-
 luti custodi ac auctori pacis & ocij, non modò Flo-
 rentia patria, sed totius Italiæ populi, externaq; gen-

S DE VITA LEONIS X.

tes incredibili cum dolore ac multis cum lachrymis iustissime parentarint . Mortem eius uaria præcessere prodigia, uti magnis regib. accidere uidemus : nam & crinita stella supra tectum Caregiæ uillæ, ubi tum ægrotabat, decidere est uisa. Fulmen quoque subitam secum cæli serenitatem adducens pilam auratam Mediceæ familiæ insigne, & fastigium è summa testudine maximi templi cum terribili ingentium marmorum ruina decussit : leoque omnium qui tum in cauea esset nobilissimus, quod semper prodigij loco Florentiæ habitum fuit, aliorum senilita laceratus est . Ita ut hæc quoque signa eas calamitates prænucciassent uideantur, in quas Italia propè omnis amissa libertate mox incidit, quum nusquam esset in terris optimi sapientissimiq; hominis ingenium cum summa auctoritate coniunctum, quo ille cõmunis pacis & tranquillitatis apprimè cupidus cæterorum principum insanas mentes peruersis implicitas consilijs frenare omnino atque sanare facile potuisset . Paulò antequam Laurentius uita excederet, Ioannem Cardinalem Romanum cum insigni comitatu ad Innocentium miserat, dederatque ei præcepta summæ plena prudentiæ peculiari libello ad honestissimæ uitæ rationem conscripta, adeo graui & salubri temperamento, ut quum in splendore atque elegantia actionum omnium, unum maxime sacratæ dignitatis nomen tueri uellet, in filio tamen eius ætatis prætenueræ nequaquam obliuisceretur . Ceterum Ioannes supra bonarum artium notitiam, ex ea disciplina ab humanitate suauitateque ingenij omnibus iam charus, ubi de morte patris nunciu accepit

acceperit, continuo Florentiam est reuersus. Ab eundem
 Pontifex, ut aliquid ad augendam studij gratiæque fa-
 mam iuueni summæ indolis ac optimi uiri patris me-
 moriæ daret, totius Hetruriæ legationis honore libe-
 raliter honestauit. Qua una existimationis amplifi-
 catione magis ac magis ad confirmandum rerum sta-
 tum ciuibus Florentinis natura commutandæ Reipu-
 bliæ percupidis omnino conciliaretur. Itaq; paternis
 amicis præclare adiuuantibus, & Petro fratre ad Rei-
 publicæ gubernacula constituto, non multò post ad Vr-
 bem redit. Paucisq; inde diebus Innocentius moritur.
 In comitali uerò contentione, qua Alexander Sextus
 Pontifex est renuntiatus, nihil sibi iuueni honestius di-
 xit, quàm duobus longè præstantissimis cardinalibus
 adh. esse, quorum consilia ac authoritatem in ferendo
 suffragio sequeretur. ii tum erant Franciscus Picolomi-
 neus, qui postea in isto Pontificatu, Pius Tertius est ap-
 pellatus, & Oliucius Carafa, inter Senatores eius e-
 tatis maximè illustris: qui tametsi in Republica graui-
 pioque iudicio meliora prospicerent, turbulentis tamè
 comitorum fluctibus abrepti, quos ab insana dissensio-
 ne deducti pleriq; alij cardinales excitant, quin de-
 terrimus eius oraminis crearetur, resistere nequiverunt.
 Horum facile princeps extitit Ascanius Sfortia, qui cū
 cæca ambitione avaritiæq; corruptus, de manu sacro-
 sanctam Alexandro tiaram imposuisset, aliquanto post
 in ingrato pontifice perfidiam expertus, debitas sce-
 lerati studij uenalisq; suffragij pœnas persoluit. Nec
 multò post in Italiã ingruit Carolus Octauus Gallorū
 rex, exitiabili dissidio, singulariq; dementia nostrorum

principium euocatus, supra terribiles copias inusitato etiam curulium tormentorum apparatu cuncta prostrernens. Petebat is Neapolitanum regnum impellente Ludouico Sfortia, ut Alfonso regis spiritus, immoderata semper appetentis, immisso tanto hoste frangerentur. Erant cum Aragonijs amicitia foedereq; coniuncti Alexander pontifex, & Petrus Medices, egregio certe ingenio iuuenis, sed uirtute fortunaq; patri dissimilis. Itaque ei contigit, ut descendenti per Apuanos Ligures Gallo hosti primus copias opponeret, quæ sicuti per se exiguæ, & nullo, uti in longa pace, belli usu exercitate erant, ita repente ab ala Gallorum equitum circa Macram annem protrita fusæq; sunt. Inde Petrus tanta belli mole incumbenti Carolo faciliè impar, ad eum iam Sergianum oppidum tormentis oppugnantem, suscepto legationis munere contendit, ut pace quæsita, acceptisque ad Regis arbitrium conditionibus, ciuitatis atque familiæ incolumitati maturè consuleret. Fædo etenim euentu Federicus Aragonius Regis frater ornatissimam classem ad portum Veneris adduxerat, & Ferdinandus eius filius in togata Gallia ad Sappim annem à Regijs Sfortianisque copijs retro fuerat compulsus: adeo ut Dij atque homines in eo rerum motu à Gallis stare uiderentur. Itaque deposite Rege, opportunissimas Hetruriæ arces continuò tradidit, Sergiani, Petrasanctæ, Pifarum, atque Liburni portus. Redempta per hunc modum pace, Florentiam reuersus, reperit ciuitatē indignitate eius pactio- nis maximè commotam, ueteresq; inimicos ex ea occa- sione erectos in spem asserendæ libertatis. Quibus de
causis

causis Petrus, in sperati negocij grauitate subito oppressus, quum ex ante delecto amicorum ciuium numero, alios nutare, alios dilabi, nonnullos planè deficere conspiceret, nullibiq; sibi certa fides aut salubre consilium præstaretur, ire in curiam, atque ibi ad magistratus, concionari constituit. Sed dum ad limen intrat, à Iacobo Nerlio audacissimo ex Tribunis plebis fores occluduntur. Hoc leui rerum momento facile apparuit, nihil ea existimatione esse fragilius, quæ uoluntati & studio hominum nixa nullis armorum præsidij sustinetur. Petrus enim in ea offensionis acerbitate uehementi metu consternatus deformi admodum regressu, ac indecoro comitatu per curiæ aream, domum se recepit, ibique inops consilij cum Paulo Ursino urbe excedere constituit, atque ita cum paucis, & antè ad Marciam profligatis equitibus, Bononiam est profectus. Idem quoq; faciunt Iulianus frater, & fidiissimi familiarium: Ioanne uerò ipse cardinalis in arripienda fuga nouissimus, exuta purpura cineream cucullam ad Seraphici sacerdotis effigiè sibi induit, elapsusq; inter tumultum occupatæ & discurrentis turbæ ad diui Marci cœnobium, ut ibi se tantisper conderet, ab impijs sacerdotibus non admittitur. Existimabat enim se in eo templo, quod à Mediceis esset conditum, in omni fortuna humanitatem et fidem inueniturū. Eius itaq; refugij spe deiectus ad sancti Galli portam rectà perrexit, atque ibi (quòd nondum ab inimicis erat occupata) conscenso equo, quem fors obtulerat, per Marinæ amnis uallem, & deuios Apennini tramites Bononiam ad fratres contendit. Idem quoq; uinoris consilium u-

lius est consequutus, qui cum tesseram tradendæ arcis
 Pisas detulisset, factusq; esset in uia certior de Petri fu-
 ga per Lucensium Alpes euaserat. Ceterum Floren-
 tini eiectis Mediceis, armati in ædes impetum faciunt;
 diripiunt nobilissimæ suppellectilis apparatus; insi-
 gnia & monumenta gentis reuellunt; summæq; crude-
 litatis in curia fit decretum, quo Petrus fratresque eius
 hostes iudicantur; ijsq; qui eos interfecissent, aut ui-
 uos tradidissent, præmia decernuntur; creatisq; nouis
 magistratibus, instituitur domi hasta, clausaq; ad igno-
 miniam celeberrima anteriore porta, à postico po-
 pulus admittitur. Videre erat præter auleorum stra-
 gularumq; & pretiosæ uestis incredibilem copiam, &
 multa cælati argenti pondera, antiqui operis statuas, si-
 gna ærea, tabulas pictas minimo pretio addici impuris-
 simis licitatoribus, quæ per sexaginta annos uiri per-
 elegantes, uti omni auro cariora, ad ornamentum pu-
 blicæ potius quàm priuatæ domus tanto studio tantaq;
 pecunia congesissent. Neque enim ulla unquam nel ni-
 ptialis, & festa fronde dies insignis adeo cumulata re-
 gias Mediceorum opes detexit, quàm hæc ipsa calami-
 tas, quæ plerisq; lachrymas etiam in ipsa rapiendi libi-
 dine ex Cosmi Laurentijq; memoria nequaquam simu-
 lanter exciuerat. Verum unus erat peracerbè seuient-
 di prædādiq; nō ignobilis prætextus, illa dulcissimi no-
 minis, uti prædicabant, ab longo tēpore recepta liber-
 tas: quasi non moderatos ciues, & ab omni uirtutis &
 beneficij genere, iure optimo principes ciuitatis, sed se-
 uos impotentēsq; tyrannos aliquo periculoso cer-
 tamine pepulissent. At Medici his aduersæ Fortune
 fluctibus

fluctibus patria ciecli, quum Bononiae haud multo
 tempore se tutos fore perspicerent, quòd Ioannes Ben-
 tiuolus minus propense ac liberaliter acerbissimo casu
 afflictos respexisse uideretur, Petrus Venetias, ipse ue-
 ro Ioannes cardinalis cum Iuliano fratre & Iulio pa-
 truele Petilianum, atque inde Tifernum ad Vitellios
 ueteres amicos confugerunt. Castigarat enim Ioannes
 eos primo congressu haud quaquam mollibus uerbis,
 secus ac recentis calamitatis casus postulare uidebatur,
 subagrestiore scilicet increpita ignauia, quòd aduersus
 hostes nullo uirili edito facinore, nec in hostes districto
 quidem ferro, incruenti, dominatu, patria, pater-
 nisq; laribus, ac exuti fortunis omnibus excessissent.
 Quibus sermonibus se Bononia frustra permansuros
 facile intelligebant, quando ibi, uti pulsus profugif-
 que sepe accidit, Bentiuolorum neque certo studio,
 neque firma beniuolentia niterentur. Quae res singu-
 lare incommodum rediuiuis prope rebus importunè
 attulit. Nam Carolo Florentiam ingresso, pleriq; du-
 ces militares & proceres, & ante alios Bressius Allo-
 brogum principis frater, Medicei nominis studiosus,
 in foedere conscribendo, prolixas & astutas togato-
 rum consultationes fastidire coeperant. Ipseq; Carolus
 in Medicea domo receptus, Alfonso nam Petri uxorem
 complorantem immeritam infantis filij & excisae do-
 mus calamitatem, benignè, uerecundèq; suscepit, &
 non mediocrè animo dolore præferre uidebatur, quòd
 Florentini præter ipsius uoluntatem Petrum, cui ipse
 dudum dextram salutarem dedisset, summis seuissimæ
 proscriptionis iniurijs affecissent. Adeo ut consiliarij

44 DE VITA LEONIS X.

proceres Petrum omnino reuocare, restituta & confirmata priore potestate cogitarent, quoniam regi multo cōmodius atque nobilius foret cum ea ciuitate transigere, quæ unius principis libero expeditoq; consilio regeretur, quàm in ipsis momentis tanti belli, quod in Aragonios pararetur, expectare decreta incertæ multitudinis, quæ concionibus atque suffragijs per turbulentas altercationes certare consueuisset. Verùm Petrus, qui nimis celeri desperatione Venetias peruolauit, cum à regijs, ut eum in patriam reducerent, Bononiæ frustra quæreretur, illudente eadem fortuna summæ spei occasione defuit: atq; ita Carolus, eo nusquam reperto, quando sibi Romam multis de causis festinandum esse iudicabat, ne diutius hæreret, cum Florentinis fœdus percussit. Interea Carolus, qui perpetuo uictoriæ cursu cuncta subegerat, cognitis principum consilijs aduersum se pro Italiæ salute conspirantium, è Neapoli cum expedito delectoq; exercitu magnis itineribus ad Tarrum peruenit, ubi ancipiti dubiaq; uictoria & cruento maximè prælio, cum Venetis ac Insubribus est dimicatum. Ea die Virginius Ursinæ familiæ princeps, & uetere militiæ gloria insignis, qui pro captiuo in Galliam ducebatur, hostium manus euasit, quum fortè pedibus æger in proximo castris pago substitisset. Is ubi in Romanum agrum redijt, euocare ueteres milites, familiaresq; suos paulo antè ad Nolam armis & equis expoliatos contrahere, arma conquirere, & deniq; exercitum parare cœpit. Medicis autem qui tum Romam se contulerant, pollicebatur se Florentiam eos celeri expeditione per hyemem facta, omnino reducturum, si

rum, si ad augendas ornandasq; copias, ipsorum pecunia iuuaretur. Nec dubitauere Medicei, quin ei occasione mature occurrerent, ac amicissimi hominis ingenio atque authoritati multum confisi multa milia aureorum nummum protinus numerarent. Nec multo post Virginius cum Petro Medice in Umbriam profiscitur, conscriptisq; circum Perusiam aliquot subsidiarijs cohortibus, & Nucerino Gualdo ex itinere frustra tentato, in agrum Clusinum ad Rapolanas aquas laborioso per niuosos saltus itinere confecto penetrauit. Eius improviso aduentu Florentini Pisano occupati bello multum perterrentur, cogunturq; duces, ac exercitus partem reuocare, Arctium & Cortonam praesidijs firmare, tueri agrum ab infestis populationibus, ac demum in urbe sedulo & constanter provide-re, ne qui uetere studio Mediceis fauerent, incertae fidei ciues, libertatis nondum firmis radicibus stabilitae, recentem statum omnino perturbarent. Quibus de causis fiebat, ut Petrus in moliendis nouis rebus, languidiores opinione sua, segnioresq; amicorum animos inueniret, ipseq; Virginius urbani motus expectatione suspensus ignobiliter haereret, expugnandis ac incendendis uillis, ut earum praeda milites alerentur, qui tenui cum stipendio eius nomen secuti permagna praemia eo bello sibi animis desinarant. Sed dum Ranucius Martianus a Florentinis cu iusto propè exercitu circa Cortonam hosti opponeretur, Gimellus uir Gallus cum Camillo Vitellio ad Virginium in castra peruenit. Is cum regijs mandatis multam in stipendium pecuniam offerebat, hortabaturq; Virginium, ut accepto auro,

conductisq; et instructis liberaliter copijs, in Apuliam
 maturaret, auspicijsq; ibi Caroli regis, Ferdinandum
 bello persequeretur, qui tum recepta Neapoli, cum
 Mompenserio Gallorum duce acerrimè bellum gere-
 bat. Id si alacriter egregiâque fide belli munus suscipe-
 ret, breui eum ex regia liberalitate amplissima præ-
 mia consecuturum. Quibus pollicitationibus & præ-
 senti maximè pecunia adductus Virginius, quanquam
 enixè improbantibus amicis, atque ante alios Liuiano,
 Gallicas partes Aragonijs prætulit, uel ob id etiam,
 quòd ueteres hostes suos Prosperum Fabritiumq; Co-
 lumnas, qui à Gallis defecissent, apud Ferdinandum
 in honore haberi, hisque ipsius oppida in Marsis do-
 no data fuisse cognouisset. Igitur eo capto cõsilio, quod
 sibi maximè infelix, atque supremum fuit, quum Pe-
 trum in medio gerendarum rerum cursu destitueret,
 ac signa in Umbriam retro uerterentur, hominem eius
 belli improspere suscepti fœdo exitu perculsum mihi
 alloquio solabatur; rogabatq; ut equo animo nouis
 ipsius consilijs, quæ non libido, sed ipsa necessitas
 expressisset, consentire uellet, ac in eius consilij felici-
 tate certam spem repetendæ patriæ collocaret; quan-
 do ipse, nec ueteris amicitie, nec affinitatis, nec com-
 muniun studiorum, quibus eandem respicerent fa-
 ctionem, unquam esset obliturus, quominus conse-
 cto Neapolitano bello, statim multo maioribus copijs,
 eius officij uotiq; causa in Hetruriã reuerteretur. Medi-
 cci hac prima spe fœdè deiecti alterũ annum ita in exi-
 lio, ocioq; fuerunt, ut nunquam intermitterent per-
 fidios sibi, idoneosq; homines occultis maximè arti-
 bus solli-

bus sollicitare in urbe Florentia ueteres amicos, atque
 affines; nouos item parare; ingentiaq; demum pre-
 mia, uel infimis hominibus polliceri, ut per eos creatis
 ex amicorum numero magistratibus, aliqua condi-
 tione in patriam reducerentur. Iam enim p̄ plerosque
 nobiles & opulentos ciues, eius Reipublice tedium
 ceperat, quum in Senatum plerique audaces semi-
 plebei, egentēque homines irrupissent, qui patitijs
 despectis, nequaquam sententiarum pondere, sed sus-
 fragiorum numero, de maximis pacis ac belli muneri-
 bus decernebant, adeoque patefactus erat in Curiana
 aditus, ut saepe ab officinis sellularijs, desumpta ad ten-
 pus toga, in consilium iretur. Eratque tum maximè
 popularis Hieronymus Sauonarola sē diui Dominici
 ordine, literis & admirabili præsertim eloquentia
 insignis, qui in sacris concionibus, & in priuatis col-
 loquijs ita multitudinis animos opinione uirtutis ce-
 perat, ut illum rerum omnium, quæ imminebant, ue-
 rum uatem, diuinumq; deprauatis moribus censorem
 celo missum crederent. Creueratq; ei tanto assensu au-
 thoritas, perpetuo omnis generis hominum sexusq; &
 ætatis studio collecta, ut nihil priuatis in domibus, ni-
 hil in Senatu sine eius uiri consilio rectè geri posse ui-
 deretur. Is Mediceo nomini maximè erat infestus,
 oppugnabatq; eum Reipublice statum, quem pauco-
 rum potentium, uti prædicabat, uis & libido regere
 posset: Ob id ciuitatem in partes iam planè diduxerat,
 ita ut à grauib; sanisq; ciuib; non ineptè reprehē-
 deretur, quòd à religione diuinarumq; rerum contem-
 platione, ambitiosius quàm sacratū uirum deceret, ad

munia regendæ Reipublicæ transiisset. Propterea fiebat, ut in turbidis rebus & uarijs ciuium dissensionibus plerosq; Medicei facîle reperirent, qui damnatâ præsentî Republica aliam multo honestiorem cogitatione requirerent, in qua nobilitas, rerumq; peritia & probata uirtus conspicuo in loco, nequaquam confessu imperitorum, atque infimorum hominum polluta spectaretur. Gerebat eo tempore summum in Republica magistratum Bernardus Nerius, uir grauis & ciuili prudentia insignis, qui Mediceis uehementer, occulteq; fauebat, utpote qui oderat eius sectæ homines, qui Saonarolam uanitate quadam, & religionis simulatione inducti in eam existimationis amplitudinem extulisset. Cum eo sentiebant uiri ex prima nobilitate ditissimi, Nicolaus Ridolfus, & Laurentius Tornabonus, Ianoctiusq; Puccius. li domi non paruum armorum & telorum numerum parauerant, quibus clientes suos, quum opus foret, instruerent. Monuerantq; Petrum, ut silentio coactis quantis maximè posset expeditis copijs, ad urbem aduolaret: fore etenim, ut amicorum studio, fauoreq; plebis, ac adiuuante supremo magistratu in urbem reciperetur. Tum enim fortè ob inopiam frumenti, opifices egeniq; homines famem sentire cœperant, adeo ut palàm acerbeq; magistratibus maledicerent, magna nec tacita quidem cum laude Medicei nominis. Nam antea Mediceorū singulari diligentia, qui agrorum sterilitatem maturè præsentire erant soliti, non modò fami, sed mediocri etiam annonæ caritatibus publicis priuatisq; subsidijs obuiam itum fuisse meminerant. Itaque Petrus conquisita ab amicis pecunia,

cum Liuiâ

cum Liuiano consilium communicat, & copias occultissimè cogit. Redierat Liuianus fuga elapsus paulò antè in agrum Romanum. Nam infelici exitu eius belli, quod in Lucania ad Attellam gestum fuit, delectis Gallis, Mompenserijs imperator dolore ac ignominia tantæ cladis acceptæ perierat, & Virginius Neapoli in custodia, incertum febre an ueneno fuerat extinctus. Igitur uir militaris & impiger collectis ex clade ueteranis militibus, negocium reducendorum Mediceorum suscepit, prouectusq; de uio nocturnoq; itinere in Senensem agrum, ubi Petrus & Iulius paternos amicos ex familia Petruccia cum multis eorum cliētibus in auxiliū euocarant, copias coegit, statuitq; ingenti cursu ad Florentiæ mœnia prouolandum. Ea res tanto silentio composita instructaq; est, ut penè priusquam ab agresibus sentiretur, in urbis conspectum se dederint: quominus autem, ut constitutum erat, ante auroram peruenirent, plenissimus imber haud dubiè à Dijs Mediceo nomini iam pridem infestis intemperanter effusus, & cursu & armorum pondere fatigatos prohibuit. Petrus tamè & Liuianus ingenti animo producta ala equitum processere ad portam Catellinam, uixq; eam ciuibus trepidis & improviso in metu ad arma discurrentibus, Paulus Vitellius clausit, qui cū ex itinere Florentiam fortè uenisset, Magistratibus in tanto periculo, eius militaris uiri consilium atq; operam implorantibus, nihil plus ad tumultum delatus præceperat, quàm ut maturè & diligenter portam tuerentur. Eo modò sicuti Mediceorum amicis, ut in præclaro & multo iam die arma capere, & prodire nequaquam audentibus, ad explicanda per-

ficiendaq; consilia, tempus, animusq; defuit, ita qui exterius appropinquabant, opportunè occlusa porta, decepti repulsiq; sunt. Substitit & suspensò animo Hercules Bentiuolus, inter Florentinorum duces militia clarus, qui se Mediceis (si tumultus nequaquam uanus, in urbe oriretur) minimè defuturum antea fuerat pollicitus. Signiferi siquidem regionum de more, satis constanter & opportunè ad signa contribules suos euocabant, & tormenta minora aliquot elata in portæ propugnaculum contra hostes ultra fontem ad teli iactum prouectos, emitti cœperant. Quibus de rebus Liuianus & Petrus desperato suscepti consilij felice euentu, ita receptui cecinerunt, ut mirabili ordine conuersis equis, qui nouissimi in aduentu fuerant, agmen ducerent, & primi portæ periculòque proximi constanti regressu terga abeuntium ex modico semper interuallo sequerentur: neque quisquam aut tum aut postea armatus erupit. At Florentini Mediceos nunquam tantum facinus aggredi ausuros fuisse iudicantes, nisi cliētes eorum aliqua intra urbem inita conspiratione aduentantibus præclaram ex occasione operam promississent, singulari cura adhibita inquirere cœperunt, an aliquis eius rei particeps inuitatione Mediceorum esset effectus: duobusq; frè mensibus, posteaquam ea acciderant, prodente quodam Antellio, ex leuibus minutisque indicijs accusati sunt Bernardus Nerius qui paulò ante magistratu abierat, & ij quos antea nominauit, Roldofus, Tornabonus, Pucius & Cambius, qui in questione torti, cõuictiq; demũ testibus, ita damnati sunt ut multo maxima pars ciuium in ea iudicij seueritate, & eo

rum exilio contenti fore uiderentur, nisi Franciscus Valorius in secta Hieronymi Sauonarolæ facile princeps, turbulento ferociq; ingenio magistratus à mitioris poenæ decreto, totaq; ciuili lenitate deiecisset. Erat is Bernardo Nerio maximè infensus ex uetere priuata similitate: hūc quum omnino oppressum cuperet, ulla pietate adduci non poterat, ut ceteris parceretur, uti in eadem causa pari periculo implicitis: quanquam his, & ante alios Ridolfo & Tornabono amicitia & familiaritate maximè esset coiunctus. Tantum enim capitali odio, cæcæq; libidini dandum putabat, ut quatuor eosdē nobiles, ac sibi alioqui priuatim amicos ciues, qui inani uoto tantum, nec dira quidem cogitatione peccauisset, supremo supplicio punitos conspiceret, quāquam Nerium publicæ clementiæ beneficio scæuissimæ morte ereptum & incolumen. Itaq; reis in tanta angustia octouiralis iudicij more maiorum à suspectissimo magistratu ad uniuersæ ciuitatis solenne iudicium appellatis, unus Valorius in ciues ad leniorem sententiam proclinos uehementer inuectus, per acerba crudelique oratione peruenit, ut per octouiros inconsulto alio frequentiore Senatu, de conuictis supplicium sumeretur. His eo modo in custodia securi percussis, cū cadauera ad funus tradita spectarentur, populus ea atrocitate supplicij adeo commotus est, ut liberrimè obloquendo, Sauonarolæ in primis, sectatoribusq; eius, & Francisco demum Valorio summa & ea quidē utriq; fatalis inuidia conflaretur. Mediceis uerò tantū absuit, ut ea propinquorum calamitas uetus studium authoritatemq; minueret, ut plerique antea parum beniuoli,

ultro in partes transfirent, audacterq; aduersus Hiero-
 nymi sectatores, à quibus Respublica impotenti quod
 iure usurpata tenebatur, inimicitias ex professo, bel-
 lumq; suscipere. Tantaq; rerum atq; animorum com-
 mutatio, non toto uertente anno his dissidijs Florentia
 consecuta est, ut Hieronymus qui modò singularis san-
 ctimonie, uirtutisq; nomine animis ciuium imperitaret
 & in numerum diuorum ut uiuens referretur, publico
 consensu meruerat, concursu populi, Senatusq; decreto
 damnatus sit, & in area curie sceddissimo supplicio con-
 crematus. Oppugnat enim liberiore censura è sugge-
 stu Alexandri pontificis actiones, quum antea etiam e-
 ius diras, quibus aqua & igni interdicitur, non omni-
 no metuendas esse, tam impia quam insana uoce pronun-
 ciasset. Verum dum ad testificandam conceptæ diuinita-
 tis opinionem, se pyram ardentem ultro ingressurum,
 tutanteq; numine impune euasurum esset professus, ne
 que id demum prouocatus periclitari uellet, ulterius di-
 uinae prudentiae famam, & probitatis existimationem
 sustentare non potuit. Atq; ita qui ab excellenti doctri-
 na ac uite continentia, & honestate, facundiaq; incre-
 dibili in admiratione hominum aliquandiu fuerat, om-
 nibus contumelijs & cruciatibus affectus miserabile,
 & fortasse indignum tanta uirtute, incerto, leuiq; popu-
 lo spectaculum præbuit. In eo tumultu, quo templum
 diui Marci ferro & flammis est oppugnatum, ut Sauro-
 narola caperetur, armati hostes in domum Francisci
 Valorij impetum fecerunt: qua directa, atq; etiam in-
 terfecta eius uxore, dum ipse à licetoribus in curiam du-
 ceretur, à propinquis damnatorum ante proconsulis
 ades

edes foedè trucidatus seui ac insolentis ingenij sui pœ-
 nas persoluit. Interea Ioannes quanquam in repetenda
 patria bis iam, & sua consilia, & fratrum conatus om-
 nes improspere cecidissent, nouam fortunam Veneto-
 rum auspicijs tentare constituit. Fuerat enim antea cum
 fratribus Mediolani, spesq; omnes in una maxime pru-
 dentia atq; authoritate Ludouici Sfortiæ collocarat, à
 quo etiam Iulianus in amicorum numerum honesto fa-
 miliaritatis loco fuerat receptus: Erat enim tum Florē-
 tinorum hostis, cum insigni studio transmissis copijs Pi-
 sanos ad tuendam libertatem hortaretur. Sed postquā
 Ludouicus nō iniqua, sed infelici suspicione correptus,
 nimie Venetorum potentie inuidere, conuersaq; uolū-
 tate pro Florentinis Pisanos oppugnare cœpit, intelli-
 gebant planè Medici nihil sibi illius amicitiam eo tem-
 pore profuturam, ipsosq; subinde nulla cum dignitate
 frustra laboraturos, nisi alios principes, qui præclare
 Florentinorum hostes forent, omnino quæsiuissent. De-
 fenderant Veneti iam tertium annum Pisanorum liber-
 tatem aduersus Florentinos, tantisq; opibus terra ma-
 riq; studium suum in seruanda ea ciuitate declararant,
 ut nemo iam Italiæ principum dubitaret, Pisanos ex-
 tremarum rerum necessitate, & magnitudine eius beneficij
 adductos, ultro in ditionem Venetorum esse concessu-
 ros: quoniam ciuitas publicè ac priuatim magnis &
 frequentibus incommodis satigata atq; oppressa multo
 ære alieno diutius libertatem tueri posse desperaret;
 & propterea Venetis præpotentibus benignioribusq;
 dominis, quàm Florentino populo multum rebellionis
 iniuria exacerbato, honestius seruitura uideretur. Iam

enim ueterem arcem, quæ ad mare uergit, ut fidei pignus foret, Veneto præsidio custodiendam tradiderat, excedentibusq; urbe Sfortianis militibus, omnè propè administrandi belli curam Venetis legatis & ducibus reliquerant: quibus de causis Ludouicus Sfortia nimiam ac sibi mox formidandam Venetorum magnitudinem ueritus, immoderate eorum cupiditati obuiam eundum esse existimauit, ne præpotens terra mariq; populus, ac immortalis consilio uigens, in diuerso Italie litore, copiosissima atq; opportunissima urbe potiretur. Itaque in Florentinorum partes transgressus, eos copijs contra Pisanos apertissimè iuuuit, factumq; est paucis mensibus uirtute Vitellij, qui pugnacissimum exercitum in agrum Pisanum adduxerat, ut cunctis sermè oppidis fortiter expugnatis, Venetus exercitus intra urbem Pisas compelleretur. Eares coegit Venetos maiora parare præsidia, ut & suis iam propè obsessis, & Pisanis laborantibus maturè subuenirent. Hanc nactus occasione Ioannes, quum in Flaminia ingentes copie cogere, cum Venetis egit, ut ipse cum fratribus in societatem gerendi belli reciperetur, docuitq; propter multas alpinarum gentium clientelas, quas ipsi Medicei in eo Apennini tractu habere consueuissent, facile Venetos exercitus in Hetruriam esse transcensuros: nec tum demum si ualida arma proferrètur, sibi omnino defuturos amicos atq; affines, qui occasionem commutandæ reipublicæ fortiter arriperent, seseq; magno populi studio ad apertis portis in patriam reciperent. His rebus constitutis Veneti Guidonem Vrbinatem regulum, & Baleones Perusinos duces stipendio conduxerant, magnumq;

magnum peditum numerum conscripserant. Petrus pa-
 riter & Iulianus, Iuliusq; Medicei, sese & Liuium Ca-
 rolumq; Vrfinum ueteres amicos cum ualida peditum
 & equitum manu Venetis in Flamina coniunxerant.
 Insinuatq; per Apennini ualles, quâ Anemo fluius de-
 currit, Maradium oppidum occuparant. Ex alia parte
 Veneti per Cassentinates alpes in eos Apennini uerti-
 ces, qui Arcinos & Cortonenses despectant campos,
 peruenerant. Gerebatur atrox bellum in alpibus cre-
 scentibus undiq; auxilijs. Nam Ludouicus Sfortia Fra-
 cassum Sanseuerinum, & Galeacium Vicecomitem Flo-
 rentinis auxilio misit: qui ductis ad Maradium copijs,
 iunctisq; cum Ranuccio Martiano uiribus, Mediceos,
 & Liuium arcem tormentis oppugnantes, in fugam
 coniecerant. Nec multo post Liuium Lauerniam oc-
 cupauit, quod est cœnobium in summis alpibus ab di-
 ui Francisci, qui ibi stigmata diuinitus recepisse dicitur
 insigni miraculo celebratum. Inde Bibienam oppidum
 singulari ac felici audacia ingressus, ea iuga Apennini
 presidijs formauit; castellaque aliquot ignobilia ui ce-
 pit. Nec Florentini ciues, qui eo tempore in republica
 principes erant, Mediceorum metu, ulla in parte belli
 studium remittebant: uipote qui non iam de possessione
 Pisarum, sed de patria ac dignitate retinenda, saluteq;
 sibi dimicandū uidebāt: cū nullum sibi ueniē locū relin-
 qui putarēt, qui Mediceos pepulissent, & propinquos
 amicosq; eorū clarissimos uiros crudeliter interfecisset
 Igitur Paulū Vitellium recenti tum rerum feliciter ge-
 starum gloria florentem ex Pisano agro reuocāt, & ad
 summa Apennini iuga exercitū ducere iubent. Is nauā-
 dæ operæ, decorisque auidus, uertices angustiisque

omnes munitionibus praesidijsq; praesepit, singulariq;
celeritate atque peritia, dispersos uarijs in locis aggressus
hostes, eos multis illatis detrimentis deiecit, Guidonemq;
& Iulianum intra Bibiennae oppidum compulsos
obsedit, tantaq; uirtute & perseuerantia inter niuis
sae cautes, summisq; locorum asperitates bellum admi-
nistravit, ut nemo Venetorum ducum relinqueretur,
qui non aliquam insignem cladem ab eo, uel a Sfortia-
nis militibus accepisset. Quibus de causis Veneti de suo-
rum periculo certiores facti, Petilianum summum au-
thoritatis eorum ducem cum iusto exercitu in Cesena-
tium fines miserunt, ut inde subsidia suis in Apennino
laborantibus ducere maturaret. Caeterum ire propera-
tem tot nunciata suorum clades, & difficillima itine-
ra, quae toto Apennino praecaltis niuibus tenebantur, ma-
ximè retardarunt. Interim Guido Feltrius absumpto om-
ni comitatu, amissis aut debilitatis, corruptisq; ma-
cie omnibus equis, certa conditione à Vitellio imposita
ut abire liceret, impetrauit. Inde à Vitellio Bibienna at-
etius oppugnata atq; obsessa. Nam Liuianus in Guidon-
is locum successerat. Sed Venetis ac Mediceis impro-
spere Vitellianorum uim sustinere conantibus, Hercu-
les Atestinus Ferrariae princeps induciarum pacisq; me-
dium sese obtulit. Eumq; exitum habuit id bellum, ut
Veneti Pisis praesidia deducerent, Pisanis in posterum
aduersus Florentinos terra marique ne fauerent, certam
que pecuniae summam impense belli nomine, à Florenti-
nis acciperent. At Ioannes ter improspere tentata re-
ditus fortuna, excedere tantisper Italia, & per externos
populos, ut temporibus seruiret, peregrinari constituit.

eum dignitate enim Romæ esse non poterat: nam Alexander Pontificem & Venetos, adscitis in societatem Florentinis, execrabile illud, ac Italiæ funestum foedus cum Gallis percussisse cognouerat. Indeque Italiam omnem subito arsuram bello, non sine foeda rerum omnium confusione prouidebat. Itaque ab Alexandro comitatu facile impetrato, cum Iulio fratre patruelis, & duodecim equitibus, deposita purpura, pari cultu cum cæteris, è Venetijs in Vindeliciam transcendit, peruagatusque est eum Germaniæ tractum, urbibus florentem, singulari cium sua, tum comitum omnium hilaritate. Nam cum personam dissimularet, & unus singulo quoque die, qui specie domini cæteris imperaret, ex corona sorte crearetur, acerbitatemque præsentis fortunæ ingenti animo contemneret, nihil unquam se expectum iucundius atque festiuius ea uitæ libertate prædicabat. In Vlnam demum Sueuorum urbem peruenit, ubi cum à magistratu honestè retineretur, non multo post, ipso impetrante, sub custodia ad Maximilianum Cæsarem est deductus: qui cum uir humanissimus perbenignè suscepit. Erat enim Medicum nomē ex insigni Laurentij Cosmiq; memoria omnibus in terris celebratum. Cæsar cum causas suscepti itineris cognouisset, consilium eius magnopere laudauit, quòd domesticæ calamitatis casum sapienter ferret, spatiumque temporis censeret interponendum, quo ex bellicarum rerum successibus ad repetendam patriam, Fortunæ benignioris occasio præberetur, quòdque ignobili ocio, non modò honestam atque utilem peregrinationem, sed erudito ipsius ingenio longè dignissimam prætulisset.

set, qua haud mediocriter ad perfectam humanarum rerum peritiam adeundis tot nationibus erudiretur. Dedit insuper ei diplomata ad securitatem itineris, ac epistolas, quibus eum Philippo filio Belgarum regi obnixè commendabat. Inspectis itaque Circumrhenanis urbibus, peragrataq; nobiliore Germaniæ parte, in Belgas ad Philippum peruenit. A quo planè regiè & luculentissimè est susceptus. Inde in Morinos ad Oceanum perrexit, in Britaniam traiecturus, nisi comitum ingentes tum fortè Oceani fluctus formidantium hortatu in Galliam deflexisset. Quum Rotomagi ad ostia Sequanæ uersaretur, Galli suspicaces repentinique homines, exemplo Germanorum eum cepere, neq; eum, quanquam sese detegentem, ac cardinalem esse profitentem dimissuri erant, nisi Petrus frater, qui tum Mediolani Ludouico regi aderat, literas ad id impetrasset. Ab Oceano demum per totam Galliæ latitudinem Massiliam delatus, conducto insigni nauigio Romam nauigare constituit. Aduersantibus autem uentis, quum Liguriam præterueheretur, in terram descensione facta, abiectoq; nauigandi cõsilio, Sauonam peruenit. Erat ibi tum Iulianus Rouereus cardinalis, cum ultero conspectum Alexandri põtificis ueteris inimici defugeret. Is & longi itineris labore, & maris nausea uexatos, amicè liberalissimeq; suscepit: ita ut tum in una mensa tres exules sint conspecti, uehementer inter se de priuata & publica rerum fortuna conquerentes: qui non multis inde annis tametsi spe dispari, nõ dissimili tamè sorte, ad summum Christianæ dignitatis fastigiũ perueniunt. Genuæ demum apud Magdalenam sororem, quæ

Innocentiij

Innocētij nurus fuerat, aliquādiu cōmoratus est. Ibi de infelicitate Lodouici Sfortiæ certius cognouit, quem è Germania conductis inter auxilia Heluetiorum octomilibus, dum Mediolanense imperium repeteret, & passim propēsissima populorum uoluntate recipere-
 tur, Heluetij Gallis tradiderant, fraterq; eius Asca-
 nius cardinalis in fuga à Venetis fuerat interceptus.
 Quibus de causis inde profectus, quòd tum is annus
 erat sacer secularis Iubilei celebritate, Romā cōtendit.
 Eo tēpore Alexāder Pōtifex cūctas humanarū rerum
 ac diuinarū rationes in tota cōsiliij summa, ad amplifi-
 candas statuēdasq; opes Cæsaris Borgiæ filij cōtulerat.
 Galli ad id socij atq; adiutores erāt, utpote qui nihil in-
 teresse putarēt, si Cæsar totius Italiæ minores regulos
 excinderet, modò ipsi in præsens ad nō dubias spes uni-
 uersi principatus, duobus maximis imperijs potirētur.
 Sfortianis enim dominatu pulsus & in carcerē cōiectis,
 aduersus Aragonios bellū parabāt. Ipse interim Cæsar
 togatam Galliā in potestātē redegerat, Riarijs primò
 pueris Catharina matre capta, Foro Liuij & Foro
 Cornelij ui eiectis, Fauentia demū expugnata, atq; e-
 necato Astore regulo, Malatestis subinde & Sfortianis
 Arimino Pisaueroq; deiectis, Eodem cursu Guidonē Fel-
 trium pepulerat Urbini principatu: Varanos Camer-
 tes regulos uetustissimæ uobilitatis Iuliū Cæsare & Ve-
 nantium strangularat, & reliquos passim opibus illu-
 stres, in eo ambitionis æstu furens inexorabili crudeli-
 tate persequebatur. Habebat tum castra ad Claternam
 decimo ab urbe Bononia lapide, territabatq; Ioan-
 nem Bentiuolum, eius urbis potiundo percupidus.

Sed Ioannes suspectis ciuibus interfectis, aut pulsis, ita sese uti uetus & sagax tyrannus muniuerat, ut eius periculi uexationem pecunia facile redemerit. In tanto rerum motu, Medicei nullam omnino occasionem præmittendam existimantes, qua patriam repeterent, ad Cæsarem supplices se contulerunt. In eo enim prope certam spem reponendam putabant, tantis scilicet copijs instructo, & cuncta impotentibus armis cum ingenti omnium terrore quatienti. Iuuabantur enim mirifica fide, uehementiq; officio Vrsinorum ducum, qui Cæsari militabant. Ii erant Paulus, Iulius, atque Franciottus affinitate & beniuolentia Mediceæ familie coniuncti. Transcēdebat tum Cæsar in Hetruriã, Apennino supra Pistoriũ superato, ut Iacobũ Appianũ Populonia, Illuãq; insule possessione depelleret. Ceterum ad Campum oppidum quinto à Florentia lapide castrametatus, ita in his locis moram trahebat, ut Florentinis ostentando Mediceos exules non obscure minitari uideretur. Quod nequaquam eò tendebat, ut Mediceæ præclara eius uoluntate ac illustri beneficio reducerentur; uerum ut ciuitatem ad eas quas ipse concupisset, nouæ societatis conditiones repræsentata ueteri Mediceorum dominatione compelleret. Porro Medicei tametsi non inani coniectura inducti, eius promissi fidem apud fallacem Borgiæ animum minimè constare prouiderent, nihil tamen intermittebant, quod in negotio semel suscepto opportunum foret. Erant inter Cæsaris duces, uiri maximè strenui Raphael Pactius, & Marcus Saluiatus Florentini, quibus popularis Reipublicæ status erat inuisus. Ii fidelem fortemq; operam Mediceis polli-

eis pollicebantur: neque enim ciuibus erant suspecti,
 quoniam utrunq; familiæ nomine, propter ueteris &
 funestæ coniurationis memoriam, minimè Medicis
 opem allaturum apparebat. Per hos itaque Florentiæ
 ueteres amicos sollicitare, cohortari, docere quo præ-
 fertim tempore, & quibus maximè artibus foret co-
 nandum, ut curia occupata, popularisq; Reipublicæ
 statu euerso, sua dignitas ordini patritio redderetur.
 Vrsini namq; per se soli copias suas, uel ignaro Cesare,
 ad urbis portas adducturi erant, ea spe, ut Cesarem (si
 fortuna cœptis consilijs arrideret) id facinus minimè re-
 prehensurum putarent: quando Medicei grato libera-
 liq; animo ad omne obsequium erga Borgiã familiam
 parati fore uiderentur. Id uerò facile fiebat, quoniam
 Caesar milites ab omni maleficio adeò seuerè proposito
 supplicij pœna continebat, ut absque ullo belli uel iniu-
 riæ metu, populus pariter ac miles, castra & urbem
 spectandi studio libera quadam commeandi licentia fre-
 quentarent. Interim dum in urbe Medicei nominis stu-
 diosi consilia timidè cunctanterq; explicant, firmio-
 resq; uires ad tutiorem successum patranda facinoris
 quærunt, allatæ sunt literæ Alexandri pontificis, ad
 quæ legati Florentini iniuriam deprecantes antea con-
 sulerant. Is ciuitatem omni metu liberabat, hortaba-
 turq; Cesarem ex composito singulari astu, ut amici-
 tiam potentis populi uel maximis exulum pollicitatio-
 nibus præferre uellet. Quæ eò pertinebant, ut Caesar
 dum se haud facile exorari posse simularet, nec sine ali-
 qua decoris labe paternæ authoritati obtēperare pos-
 se uideretur, Florentinis trepidantibus, cum ipsas Me-

Medicorum spes, tum & suam ipsius fidem ampliore aliquando pecunia uenditaret. Itaque accepta aliquot militum summa à Florentinis, qui sepe in magnis periculis salutem publicam auro redimere didicerant, finibus excessit. Medicei uerò haud temerè sibi cauerunt, ne & ipsi sub eius hominis fide, apud quem nullum unquam fuit iusiurandum, per fraudem comprehensi, hostibus multo auctiore pretio traderentur. Sequenti anno, qui à sacro secularis iubilei fuit secundus, noua spes repetendæ patriæ Mediceis adfulsit, utpote quibus ipsa necessitas in consuetudinè uerterat, in tanta bellorum uarietate nunquam de fortuna desperare, consilia ad singulas rerū occasionēs applicare, experiri omnium uoluntates, in urbèque præsertim Florentia, recentis semper fama infracti erectiq; animi, et præclaris apud principes actionibus existimationem tueri. Militabat apud Cæsarem Borgiam Vitellocius Vitellius bellicæ laude insignis. Is incredibili odio Florentinos persequebatur, quod triennio antè, Paulum fratrem ipsorum imperatorem Cassentine & Pisano bello, de Republica benemeritum, falsis inducti suspicionibus, saeuo præcipitiq; iudicio necauissent. Ducebat Vitellocius alas cohortesq; summæ uirtutis: Nam primus omnium Italos pedites in aciem contra Germanos ad Surianum felici uirtute produxerat, trahebatq; secum non contemnendam cliētium multitudinem ex Tifernate agro, proximisq; Hetruriæ oppidis. Paulus quoque Balconus Perusiæ facillè Princeps, quem ab inimicis domo pulsum paulò antè reduxerat, signa eius cum manu perditum, atque equitum sequebatur. Nec deerant Vrsini
cum Me

eum Mediceis, tum ipsi Vitellochio uarijs cognationi-
 bus adstricti. Cum hoc duce Medicei fratres percusso
 certo foedere se coniungunt: adiuuante & pecuniam
 subministrante Pandulfo Petruccio Senensium tyran-
 no arma parant, & in Heturiam profiscuntur. Per
 unos enim Mediceos exules Florentia capi non pote-
 rat, quando ciuitas magna & opulenta, nisi domi ho-
 stem inueniret, nullis externis uiribus cessura uideret-
 tur. Iam Cortona, Aretioq; recepti fuerant: oppugna-
 bantq; Aretij arcem, per totamq; Arni uallem oppidis
 frequentem, metum protulerant. Quibus de causis Flo-
 rentini trepidare, uix opem in tumultuarijs consilijs re-
 perire, suspectare intus insidias, foris hostem timere, &
 ante omnia plurimum uereri ne Vitellocius, iustissimo
 exacerbatus odio, & Medicei, quorum amici, cognatiq;
 foede essent interepti, in ipsos, qui tū maximè Rem
 publicam tenuissent, crudeliter seuiret. Parū enim sub-
 sidij in milite, quo tum apud Pisas bellū gerebatur, uti
 sepe fuisset reiectoq; reponebant. Nec deerant qui existi-
 marent, Vitellocium nequaquam tantum bellum priua-
 to consilio priuatisq; opibus suscepisse: quoniam eum
 uirum constaret modicis domi facultatibus, & Medi-
 ceos ex perpetuis superiorum temporū impensis are
 alieno passim contracto, minimè tantos sumptus tole-
 raturos, nisi à Pontifice Cesareq; occultè subministra-
 ta pecunia iuuarentur. Neque enim erat credibile, eum
 qui mercede conductus sub Cesare stipēdia faceret, in-
 uito aut ignaro duce suo tanti momenti bellū aduersus
 ualidissimos hostes gerendum putare. Sed ea erat na-
 tura ingenij Borgiarum, ut inuicia bellorum contēctis

auspicijs ambigua, & incerta esse uellent, ut cum euen-
 tus ceptis respondere ceepisset, tum demum ex tuto
 adaperitis sensibus, ad certam presentemq; fortunam
 consilia omnia uerteretur, ut tum accidit. Quum enim
 Vitellocio nequaquam fauere uideri cuperet, dignum
 aliquem ipsorum uotis belli exitum expectabant. In-
 terea Florentini, ubi se periculoso bello uehementer
 premi conspiciunt, nec quibus uiribus infesto hosti ob-
 uiam eundum sit, patres satis expeditè deliberant, in
 communi consilio, ad Ludouicum Gallorum regem
 confugiendum censent, auctore Petro Soderino, qui in
 concione deplorato Reipublicæ statu, ita spem in Gal-
 lorum auxilijs collocandam esse disseruit, ut nisi ea ma-
 turè impetrata forent, perditas & conclamatas res esse
 pronunciarer. Aduentabat tum Ludouicus in Italiam,
 secum adducens Federicum Aragonum, qui paulò an-
 tè Gallicis, Hispanicisq; armis pulsus Neapolitano re-
 gno excesserat. Itaq; Soderinus singulari omnium or-
 dinum assensu commendatus eius legationis munus
 suscepit, plerisq; id parum constanti animo detrectan-
 tibus, quasi orbatæ fortibus uiris Reipublicæ nihil de
 salute sua sollicitus subueniret. Is uti erat egregiè pru-
 dens, & industrius apud Regem tanta grauitate ciui-
 tatis causam egit, ut planè demonstraret Regi magno-
 pere esse cauendum, ne euersa aut commutata Floren-
 tiæ Republica, quæ antiquo recentiq; societatis iure
 Gallico nomini esset foederata, ipse demum amittenda
 Neapolis, Cisalpinaq; Gallia periculum subiret. Erat
 Ludouicus ingenio suspicaci & superbo, utpote qui in
 summa regij nominis auctoritate, se à quoquam prin-
 cipe ulla

cipe ulla in re contemni aut lædi minimè pateretur. Quibus de causis celeriter ad Alexandrum Cæsaremq; perscribit, ut à Florentinis socijs suis abstineant, Vitellociũ eiusq; copias, Florentinorum finibus excedere, resituereq; occupatas urbes continuò iubeant: id nisi fieret, se Florentinorum iniurias non esse neglecturum transmissisq; copijs, quos armatos in Hetruria reperiret, uti communes hostes bello persecuturum. Ad has literas, Himbaldum quoque clarum ducem cum ualido equitatu in Hetruriam aduersus Vitellocium proficisci iussit. Horũ Gallorũ aduentu, monituq; Cæsaris Vitellocij impetus statim est repressus: qui tamen in eo uictoriæ cursu, priusquam Apenninum Galli transirent, flagitantibus id magnoperè Mediceis, faciliè ad Florentiæ portas prouehi potuisset. Sed præpostero impulsus consilio, eam conficièdi belli occasionem prætermisit, quòd nihil in tergo sibi relinquendum diceret & propterea ad oppugnandum sancti sepulchri Burgum ineptè regrederetur: adeò, ut nequaquã obscure apud Mediceos constare uideretur, Vitellociũ, ut proximum Tiferno oppidum ditioni suæ adiectum foret, priuatae cupiditati potius quàm bellicæ rationi obtemperare uoluisse. Eo interposito temporis spacio Himbaldus in Aretinos campos peruenit, cui uti Cæsar præscriperat, in regis gratiam à Vitellocio certis conditionibus urbes traduntur. Quibus demum receptis, Florentinus populus, uti omni solutus metu, adeo effusè lætatus est, ut incredibili assentatione & studio, Petrum Soderinum, uti patriæ parentem, quod nunquam antea per leges in libera ciuitate tentatum fuerat, an-

VITAE LEONIS

DECIMI LIBER SECVNDVS

ECVTVS est annus qui fuit à partu Virginis supra millefimo quingentesimus tertius, Vrsinæ domus clade, & opportuna Alexandri Pontificis morte insignis. Caesar enim cum antea patris potentia, sacrisq; opibus fretus, magnum sibi in Italia imperium sæuo ac impotenti animo destinasset, omnibus propè Pontificiæ dittonis regulis crudeli perfidia trucidatis, Romanos etiam proceres ita afflixerat, ut Columnij exuti oppidis, atq; in exilium, per Apuliam atq; Siciliam uagarentur: Vrsini uerò qui in Borgiarum amicitia fuerant, principum suorum funestam stragem lugerent. Vitellius enim Paulusq; Vrsinus cū Francisco Grauinæ principe, Libero octoq; Firmano, qui in exercitu Caesaris ordines ductabant, apud Senogalliam in familiari ipsius colloquio comprehensi necatiq; fuerant. Baptista quoque Vrsinus cardinalis qui uetere pontificis gratia uigere uidebatur, à pontifice captus, in custodia ueneno perierat. Rainaldus item Vrsinus Florentinus aristes ipsorum Mediceorum fratrum auunculus, & Aloisius Liuiani frater, in arce molis Hadriani ad nō dubitū uitæ exitum seruabatur. Quibus de causis Ioannes con-

quie-

quiescendum omnino, & uitam, quæ omni præsentî spe
 esset potior, uel sub ignobili silentio traducendam con-
 stituit. Nam Pontifex inopiæ metu rapax, atq; illo imma-
 ni ingenio seuius, ut Cæsari filio magnos alenti exerci-
 tus, & regio luxu liberalitatem passim ostentanti pe-
 cuniam suppeditaret, ditissimum quemq; cardinalium
 ueneno sustulerat, haud dubiè in reliquos aulæ sacer-
 dotijs atq; opibus insignes, hæreditatis spe seruiturus,
 nisi admirabili Deorum prouidentia, homo in religio-
 nis causa probrosus, & quòd omnium Fortunæ inter-
 fuit, ad exitum Italiæ natus, sibi mortem, supremam ue-
 rò Cæsari filio calamitatem peperisset, hilariore scili-
 cet in coena dum ad umbrosum Vaticanæ ruris fontem
 uenenum bibunt, lagena pocillatoris errore commuta-
 ta, quàm dira fraude opulentis aliquot Senatoribus ho-
 noris specie parauissent. Mortuo Alexandro, & Cæsa-
 re exquisitis antidotis, uel in ipso iuuentæ robore uene-
 ni impetum uix sustinente, comitia sunt habita, quibus
 Franciscus Picolomineus, cui Ioannes enixè studuerat,
 summus Pontifex suscepto Pij Tertij nomine renuncia-
 tus est, eo admirabiliore omnium lætitiâ, quòd melior
 pars Senatus quàm paucissimis nixa suffragijs, cæteros
 cū factionib. tum Cæsaris imperio seruiçtes, ex longa cõ-
 tentione peruicisset. Verū Pius senectæ uitijs, & mor-
 tifero cruris ulcere uehementer affectus, intra paucos
 dies interiit. Tū uerò instauratis comitijs, tãto studio in-
 nuum Iulianū Rouercū uota suffragiaq; omnium sunt cõ-
 uersa, ut penè priusq; conclaue ingrederetur, Pontifex
 sit dictus, incredibili cum dolore Cæsaris, quod exemplis
 incertæ nutantisq; Fortunæ, cum Hispanos Cardinales

uti clientes suos, iurare solenni sacramento coegisset, se neminem nisi Borgiæ familiæ studiosum suffragio adiuturos, eum statim primo comitali die, sub tiara salutari Pontificem uiderit, quem ipse, paterq; Alexander uti grauißimum hostem perpetuò decem annorum exilio multauissent. Nec multò post à Pontifice, qui Iulij Secundi nomen tulerat, Cæsar Borgia copijs urbibusq; atque omni dignitate exutus, quum impetrata libertate ab Ostia Neapolim enauigasset, à Magno Consaluo capitur, & in Hispaniam transmittitur. Vbi quum ex custodia profugisset ignobili quodam prælio à Cantabris est interfectus. Contendebant tum opulenti Reges, Ludouicus & Ferdinandus de Neapolitano regno, quod antea inter se, pulsis Aragonijs, contentiosa partitione diuiserant. Pontifex, uti sacrosanctum principem pacis, atque ocij authorem deceret, in neutrà partem sese inclinabat. Vrsini duces, quòd à Gallis ut in uana spe uictoriæ Italici generis auxilia facile spernentibus, manus liberali stipendio inuitati fuissent, ad Hispanos non leui ad maturandam uictoriam momento transierant. Eius belli exitu, quo Galli ad Lirim prostrati sunt, Ioannes grauißimi doloris uulnus à Fortuna suscepit. Nam Petrus frater, qui in procuratione, tutelaq; Cæsaris sacerdotij diu fuerat, & propterea, ut in Gallorum ditone eorum ducibus militarem nauando operam adesset, quum è strage conscenso nauigio Caietam contenderet, in ostio Liris fluctibus obrutus interiit. Auctus est & hic domesticus dolor, Fabij Vrsini Pauli filij præclari iuuenis immatura morte, qui ipse ad Lirim sagitta per galeam adacta, tumultuario in prælio ceciderat.

rat. Itaque Ioannes quum spei suæ rationes transuerso
 rerum successu conturbatas erigere uellet, cum Galeot
 to florentis ætatis, atq; fortunæ iuvene amicitiam con-
 traxit. Is erat Iulij Pontificis ex sorore nepos, suauitate
 ingenij, forma corporis, uitæq; splendore cum ipsi Iulio
 tum & uniuersæ aulæ, Romanoq; populo iucundissimus
 Hunc primum, tradito pleo, quem ipse antea gestasset,
 legerat in Senatum, defunctoq; Ascanio Sfortia Vicecæ-
 cellarium crearat, qui est honos singularis in Senato-
 rio ordine amplissimæ, ac opulentissimæ dignitatis.
 Per hunc Ioannes apud Pontificem, ab elegantia erudi-
 torum morum auctiorem gratiam promeruit, clario-
 remq; subinde nominis famam apud omnes est consecu-
 tus. Disputabatur enim inter nobiles & minus seueros
 sacerdotes, ex ipso honestarum actionum certamine,
 de beneficentiæ & pietatis officio, de præstantia nobi-
 liorum artium, de finibus iucundissimæ uoluptatis. Qui-
 bus in rebus differendis uel obeundis, nemo unquam Io-
 annem, uel ingenij elegantia, uel temperic, uel humani-
 tate superauit. Non desunt qui affirmant Galeottum,
 ab his usque temporibus, quum de auunculi iam planè
 senis minus firma ualetudine dubitaret, consensu iunio-
 rum cardinalium Ioanni uix tricesimum ætatis annum
 attingenti, Pontificatum despondisse: ita ut dicerent, æ-
 quum esse, ut iam tandem iuniores qui uigore animi se-
 nibus præstarent, summo rerum imperio digni uideren-
 tur. Verum non multò post Galeottus in tanta arriden-
 tis Fortunæ felicitate, uix trienio terris monstratus ra-
 pidissima febre extinguitur. Eum solèni funere elatum,
 cū populus nequaquã adulanter luxisset, Ioannes ipse

qui in suprema usq; uitæ momenta erga morientem omnibus tenerioris amicitia, & Christianæ pietatis officij erat perfunctus, ita desiderauit, ut cum lachrymas tardissimè deposuisset, si fortè eius rarissimi iuuenis memoria induceretur, uel lætiore in sermone ueterem tristitiam & lachrymas ad oculos reuocaret. Sequentibus uerò annis dum Iulius Põtifex Bentiuolo Bononia pulso, & Venetis aqua & igni interdictis, arma tractaret eundem semper cum Pontifice iunioribusq; cardinalibus studij atq; amicitia tenorem est secutus. Florentie quoq; interea assiduè dabat operam, ut magis ac magis potentibus in Republica patritijs iungeretur. In superandis autem difficultatibus, promerendisq; ciuium animis plurimum ualebat Lucretiæ sororis ingenium quæ singulari prudentia, uiriliq; officio, nulli unquam uel tenui rerum occasione deerat, qua excitari familie nomen, & uetera hominum studia accendi posse uiderentur. Nupta hæc erat Iacobo Saluiato nobili opulento, & in Republica admodũ potenti. Qui tametsi antea Sauonarolæ doctrinæ & religionis admiratione fuerat studiosus, & libertatis nomen obnixè coleret, æquabiliq; ordine liberæ ciuitatis magistratum iura tueretur semper tamen Medicearum partium erat habitus: & tum maximè in Soderino illam perpetuæ potestatis imaginem ferre non poterat. Siquidem Soderinus popularem sese conuersa Reipublicæ ratione profitebatur. Accidebatq; propterea, ut quanto maiorem gratiam apud mediocres infimosq; homines parare conaretur, tãto ipse apud nobiliores ciuiũ ordines uiuidiore, & (uti postea præclare docuit euctus) peniciosiore inuidia deflagraret.

flagraret. Erat enim ualdè onerosum, & molestia pari-
 ter odijq; plenissimū perpetuæ dictaturæ nomen, adeo
 ut cum in Senatu de bellicis ciuilibusq; negocijs agere-
 tur, Patritij Mediceorumq; studiosi cōtrarijs suffragijs
 illius semper consilio atq; sententiæ obuiam irent, qua-
 si ei ad eleuandam minuendamq; auctoritatem conspi-
 ratione quadam illuderetur: quod tanquam prudentia
 longè potentissimus, ad Reipub. gubernacula sedens,
 cuncta iudicio suo regere, cæteris ueluti nutum sequen-
 tibus existimari uellet. Sed uir patientia equitateq; na-
 turæ incredibili, eas indignitates Reipublicæ causa ita
 deuorare contemnereq; erat solitus, ut quum modera-
 tē atq; abstinenter omnia quotidiani durissimūq; laboris
 munia obiret, angustiores in dies spes commutandæ rei
 publicæ Medicis facere uideretur, Ioannesq; ipse ali-
 quanto ægrius atq; languidius in tam longa expecta-
 tione consisteret. Iam enim quinquies per decem & o-
 cto annos magnis conatibus repetere patriam fuerat
 adnixus, semperq; inde repulsus abscesserat, ita attritis
 opibus, ac amissis aduerso exitu ueteribus clientelis, ut
 insignis cardinalis personam haud diu tueri posse uide-
 retur. Sed tanta erat in eo uis ingenij liberalis, eruditi
 & quo mortalium animi facile capiuntur, alienis mo-
 ribus obsequentis, ut lectissimi totius aulæ cardinales,
 & antisites eū obnixè colerēt, & literati ante alios ad
 bibliothecā summæ uetustatis, quā Laurētius pater La-
 tinis & Græcis uoluminib. cumulātè referferat, assidue
 frequentarēt. Nec deerāt Romani nobiles, propter insi-
 gne et planè regium venādi studiū, quo postea pōtifica-
 tum adeptus, omnes haud dubiè superauit. Domus quo

que semper plena erat phonascis, & musicis, cum in ea arte usque ad fecunditatem ingenij peritissimus euassisset. Conspiciebatur etiam officina nobilium artificum, quando nullibi libentius pictores, statuarii, scalptoresq; gemmarum, & antiquitatis studiosi, monumenta artis deponeret, quam apud Mediceos, qui gentilitia quadam hereditate, ceteros omnes argutia & subtilitate iudicij præcellere dicerentur. In his enim dignissimarum artium studijs multus erat Iulianus frater cognomēto Magnificus, à quodam uirtutum omnium concentu mortaliū iucū dissimulus: & Iulius patruelis equestris ordinis è Rhodia militia, qui propter eximiā animi moderatationem, rerumq; peritiā postea Pontificatum est consecutus. His egregijs artibus Ioannes quanquā existimationem (cuius cura in exule debet esse potissima) mirifice sustentaret; sepe tamen accidit, ut in medijs conuiuiorū apparatibus, obsonatores pecunia deficeret. Et quoniā à nimia liberalitate exulantis fides ubique suspecta redderetur, necesse aliquando fuit, exposita in ornatū abaci argentea pocula, in macellis & foro piscario reliquisse. Hæc ingentis & regij spiritus uiri, principaliq; uirtute deditum uehementer angebant: quod aut remittēda foret splendidioris uitæ consuetudo, unde nominis famā abundè tueretur, aut creditoribus tam benignè de se meritis omnino decoquendū. Verū tanta erat è uultu se per lato præsentis inopiæ dissimulatio, & aperta contēptio, ut certos eū semper crederes è cælo prouentus expectare, quibus omnino præstanti fide debitæ pecuniæ solueretur. Et certè Fortuna quæ ei summū interris imperium struebat, eius egestatē miris ac inexpectatis
subsi-

subsidijs sepiſſimè ſubleuauit. Quum uerò à frugi mo-
 nitoribus aliquando reprehenderetur, dicere ſolebat,
 inſignes uiros cœleſti ſorte fieri magnos, propterea ni-
 hil eis unquam poſſe deficere, niſi ipſi animis omnino
 deficerent. Eo modo iniquè cum inopia colluctantem
 illa ipſa Fortuna, quæ ſpes eius & conatus omnes elu-
 ſerat, ueluti pudore adducta feliciter erexit. Factus
 enim eſt inexpectata Iulij Pontificis liberalitate Bono-
 niæ legatus, atque ei ſimul magnus exercitus, quo bel-
 lum aduerſus Gallos gereretur, attributus. Is honos op-
 portuno tempore collatus, & ad recuperandam pa-
 triam, & ad parandum pontificatum, & deniq; ad ple-
 niſſimam rerum omnium felicitatem, ianuam pandenti-
 bus ſatis aperuit. Diſceſſerat tum fortè (ut altius repeta-
 mus) Iulius à ſœdere ac amicitia Ludouici, ſpecie qui-
 dem, quòd Alonſum Ateſtinum, qui à Romanis pontifi-
 cibus Ferrariã beneficiario iure obtinebat, aduerſus ſe-
 tuendum defendendumq; ſuſcepſiſſet: quum ille terra à
 Gallis & Pado amne ab ſe proſtigatis Venetis, in Padu-
 ſa ſalinas maximi prouentus uſurpaſſet, neque in his
 rebus uoluntati pontificis obtemperaret. Cæterum in
 præaltis animi reſeſibus grauiores cauſæ pontificem
 cunctis ſenſibus peracrem, ſtrenuum, indomitum ue-
 hementer excitabant, ut ſaluti Italiæ maturè proſpice-
 ret, diligentiffimèq; caueret, ne deletis Venetis, impo-
 tenti demum barbaro foret ſeruiendum. Namque Lu-
 douicus ubi uno ſecundo prælio Venetas opes contri-
 uit, ac ademptis tot urbibus continentis, gentem aduer-
 ſo rerum ſucceſſu conterritã intra paludes, ipſasq; Ve-
 netias circumflui maris beneficio permunitas cõpulit.

74 DE VITA LEONIS X.
cunctis formidandus euaserat: præsertim quum ad id
bellū Maximilianus Cæsar nihil serè præter legatos &
Augusti nomen attulisset. Nouerat Iulius Galli regis in-
genium: proferendi imperij maximè auidum: nouerat
inexhaustas Gallorum opes: uidebat florentissimum
Mediolanensium imperium exactis Sfortianis Gallie
attributum; Ligures uerò suos, armis planè donitos,
ac arce cervicibus imposta in seruitutem redactos. Por-
rò Venetos, quorum toto orbe terrarum paulò ante
summa & inueterata fuisset auctoritas, unius horæ mo-
mento, copijs, imperio, ac dignitate penitus esse spolia-
tos. quibus rebus adductus (uti piū æquissimumq; et
uerè Italum pontificem decebat) Venetos, ne se tantis
fluctibus obrutos, planè demersos, ac penitus extinctos
uellet, suppliciter deprecantes, subleuandos censuit. Le-
gatos eorū in Vaticano adiecta solenni precatione pro
templi foribus expiauit: urbi eorū sacra restituit, ictōq;
subinde scedere, quo illi maris imperium eiurabant, &
sacerdotia sancto pontificum arbitrio conferenda re-
linquebant, in amicitiam fidēq; recepit. Conatus quoq;
est pertrahere in partes Alfonso, ut eum à Gallis om-
nino diuelleret. Sed ille uti Veneti nominis uetus ho-
stis, & diffusus ingenio pontificis, cum sese Ludouico re-
gi persoluta pecunia, & ictis scæderibus applicasset, ne
quid per uim sibi in posterum à quoquam foret timen-
dum, adhortationes simul ac minas pontificis, sub tute-
la Gallorum longè tutissimus semper contempsit. Ab
his initijs nouum bellum protinus exortum est, quo
nullum uel atrocius, uel diuturnius in Italia post ex-
actos Gothos, maiores nostri, uel audiendo, uel le-
gendo

gendo fuisse meminerant. His de causis, quas memora-
uimus, Iulius pontifex Alfonso Atestinum, quod ad
alieni externiq; regis auctoritatem se contulisset, quod
spretis pontificia maiestate, dicto audiens non esset,
quanquam ab ipso summi honoris causa Romana ec-
clesiæ Vexillifer fuisset appellatus, uti contumacem &
planè ingratum, hostem iudicat, in eum diras exercet,
& hostiliter in eius fines copias inducit. Ipse constitutis
urbanis rebus, multaq; coacta pecunia, ab urbe profi-
ciscitur, Bononiamq; contendit, ut in urbe copiosis-
sima intentus in omnes occasiones ex propinquo bel-
lum administraret. Ex itinere autem ab eo discedunt
Bernardinus Caruaial, & Federicus Sansuuerinus,
& plerique alij Hispani & Galli cardinales deprava-
ti à Gallis, & ab amicitia pontificis diducti: qui quum
Castia uia per Hetruriam se ituros, uti commodiore iti-
nere, prædicarent, contra uoluntatem reuocantis Pon-
tificis, per Apuanos saltus Ticinum usque delati sunt,
animo agitantes quibus rationibus indici conuentus
posset: ut lacerata & conuulsa multis criminationibus
Pontificis dignitate, alius uti optimus atque sanctissi-
mus Christianis sacris præficeretur. Nec malignis &
exitiosis eorum consilijs deerant Ludouicus & Cæsar,
qui huiusmodi concilio præter auctoritatem, summam
etiam uim tantis instructi copijs adhiberent. Porro Iu-
lius, uti uir acutus & impiger, ratus id quod erat, Lu-
dovicum Alfonso nequaquam esse defuturum, ut un-
dique magnis præsijs res gereretur, Ferdinandum
Hispaniæ regem nouo iclu fœdere sibi coniungit, ea le-
ge, ut ipse ei iura Neapolitani regni auctoritate pon-

tificia confirmaret, ab rege uerò in auxilium cum quadringentis equitibus cataphractis Fabritius Columna mitteretur, qui tum erat præstantis animi et spectatæ uirtutis imperator. Heluetios quoque ferocissimam gentem, unde sibi sumpserat prætoriam cohortem, agro Comensium finitimos mercede conducit, ut cum duabus legionibus in fines Gallorum Insubrû irrumpant, et ab ea parte, quam maximè possint, Ludouici copias distineant. In Tyrrheno quoque mari parat classem, et eumca Veneti Grillum Contarenû cum duodecim trirēnibus coniungunt. Huic Octavianus Fregosius, cuius pater et patruus Genuæ tenuerant principatum, præficitur, ut Genuam patriam repetat, et cæcis Gallis uindictæ in libertatem. Additur Fregosio M. Antonius Columna, qui cum ala equitum, et cohortibus è Lucensi agro terrestri itinere procedentis classis cursum adæquaret. His rebus constitutis, decretum est, ut eodem quoque tempore circiter nonas Septembres Veneti summa uis et celeritate copiis aduictis Cæsarianos inuaderet, qui ab Verona in Vincentinum et Patavinum agrum cuncta uastantes, sese effuderant: Pontificius uerò exercitus, cui præerat Franciscus Urbinas fratris filius in Mutinensem agrum induceretur. Nec mora, ea urbs adiuuātibus Rangonis à pontificijs occupatur. Sed ceteros conatus omnes, et tot diuersi belli apparatus fortuna, tum Iulio infesta, et Gallis plurimum arridens, protinus elusit. Heluetios namque uti homines militia gaudentes, quum in agrum Comensem descendissent, Carolus Ambosius cum equitatu aduersus eos profectus, ostentata acie, et præbita pecunia facile re

facile repressit in patriam. Fregosius uero & Grillas, quum multis rebus superiores ignaua cunctatione nauali praelio cum Preianne Gallorum archipirata contendere dubitassent, summæ spei uictoriam foedissime corruperunt. Pari quoque exitu Venetus exercitus Grito legato, & L. Maluetio duce, post summos & intra Veronæ moenia compulsos hostes, adeo temere urbem oppugnauit, ut aliquot ibi amissis fortissimis cohortium prefectis, cum ignominia recesserit. His aduersis rerum successibus commotus Pontifex, qui propter impetum æstantis ingenij, ira ac dolore extimulari facilius quam animo frangi poterat, dum uehementibus consilijs bellum renouat, in morbum incidit ab ipso graui autumnio in exacta ætate, multa uitæ intemperantia ualde suspectum. Ex aduerso autem fremere Ludouicus, qui secundis belli initijs animum natura ferocem aperte susstulerat, lacerare famam pontificis, & palam dictitare, se, qui uti optimo pontifici eiectis Bentiuolis tyrannus Bononiam tradidisset, eam protinus expulso pseudo pontifice, Bentiuolis uti optimis ciuibus esse redituum. Nec mora, Carolus Ambosius cum ualido exercitu traiecto Pado, ad Mutinæ portas delatus, quum nihil ibi proficeret, quod ea urbs magnis Vrbinatis & Balconi presidij tenebatur, ad tertium usque ab urbe Bononia lapidem uastabundus copias promouit, præmisitque Bentiuolos, ut ad portas nouandis rebus studia ciuium excitarent: haud dubie impotenti illa ac inmani audacia sacrosanctum pontificem oppressurus, nisi eum qui armis defendi non poterat, Hispaniæ & Britannicæ Regum legati in castra ad Ambosium properant.

tes, nūnis et grauissimis contestationibus protexissent. Denunciarunt enim conceptis uerbis & rogatis tabellionibus reges suos Ludouico, nisi à uexando pontifice protinus abstineret, ruptis antiquis foederibus hostes futuros. Eo quoque die ex Venetorū auxilijs equitatus traiecto Pado, & in his ualida Turcarum ala Bononiam peruenit: & Fabritius Colūna, qui Fauentiam citato agmine præteruectus festinabat, adesse nunciatur. Quibus de causis Ambosius nefario incepto destitit, in quo fuit occasio conficiendi belli longè pulcherrima, si audax & impius, quàm grauis & Christianis imperator esse maluisset. Verba etenim legatorum magnificanda esse iudicabat, ne temere suo regi tantum bellum undique concitare uideretur. Audiebat etiam auxilia undique conuenire, & exercitū Vrbinatis, qui commeatus intercluderet, in tergo esse meminerat: ac simul certior fiebat Bononienses, qui uerecūdia & maiestate præsentis ægriq; pontificis adducti, Bentiuolos à porta repulissent, in officio & fide mirificè confirmari. At Iulius uno tempore animi simul & corporis ægritudine subleuatus, nihil sese animo demittit. Ambosium omnesq; minores duces nominatim sacris interdicat, exercitum auget: & quanquam durissima hyeme qua gelatus Padus currulia tormenta sustinuit, ad bellum proficiscitur feruidiore quidem animo quàm deceret senem inualidum, & summæ sanctitatis personam sustententem, nisi eos impetus in optima causa religionis arroganter à Gallis uexata dignitas excusaret. Ceterum quum nobiliore consilio Ferrariam haud magnis eo tēpore præsidijs atq; munitionibus firmatam inuadere

inuadere debuisset, inde auersus perfidiosis artibus Ali-
 dosij cardinalis, Concordiam & Mirandulā ad Gabel-
 lum annum expugnauit: haud satis decora præser-
 tim Ambosio sese ex hybernis explicante: qui importus
 no tēpore amoribus & luxui deditus, paulo pōst mer-
 tie apud Ludouicum accusatus, defensionem præoccis-
 pante morbo, Corregij moritur. Capta Mirandula, Ia-
 lius haud dubiè frigoris duritie superatus, uti uictor
 Bononiā est reuersus. Nec multo pōst eius copia apud
 fossam Giliolam ab Alfonso, qui eas dissipatas in hyber-
 nis, & securius epulantes adortus fuerat, casæ susce-
 sunt. A parte alia Ambosio mortuo Gallici belli curam
 suscepit ipse Triuultius uetus & summus imperator.
 Is singulari peritia, grauitate, fortunaq; ad conficien-
 dum bellum progressus, semper opportunè castrame-
 tando, semper firma acie ductando agmen, ita Iulium
 exterruit, ut retro Rhauennam recedendum putarit.
 Vrbinatem uerò adolescentem, quòd Fabritius finito
 stipendio discessisset, in eas difficultates compulit, ut
 reiectum ad Bononiæ moenia, instando premendoq;
 tormentis, castris, magnaque parte exercitus exuerit.
 Ea uictoria admirabili ducis consilio parta sine uulne-
 re militum Gallorum, Bononiæ portas Bentiuolis ape-
 ruit, quum Alidosius legatus neque præsidia ex fide-
 libus parasset, neque commeatu munisset arcem, & ipse
 ex conscientia scelerum inuoluto capite profugisset.
 Fuit adeò fœda fuga pontificij Venetiq; exercitus, ut si
 Triuultius uestigijs inherere uoluisset, haud dubiè
 pontificem cum imbelli turba sacerdotum esset op-

pressurus. Sed uir pia grauitate, uictorie modum im-
 posuit. Alidosium uero ex fuga Rhauennam delatum,
 quum in sago militari, abiectis honoris insignibus, ma-
 lauctus, ut se expurgaret, ad Iulium in arcem perge-
 ret, fors scelerum ultrix Urbinati praetereunti forte ob-
 tulit, & ab eo confestim nihil contra molientibus custo-
 dius corporis, trucidatur. Impurus certe sacerdos, &
 mortalium nequissimus, quique eam Iulio & Urbina-
 ti infido peruersoq; ingenio cladem peperisset. Iulius
 & fratris filij facinus, quamuis ab omnibus probaretur,
 & alumni sacratiq; uiri caedem agerrime ferens,
 magnis itineribus Romam contendit. Tum uero Ludo-
 uicus & cardinales qui à Iulio discesserant, successu re-
 rum elati, quin consilium indicerent, minime dubita-
 runt. Nihil enim in affectibus mortalium magis spiri-
 tus efficit insolentes, quam ipsa uictoria. Nomine igitur
 Ludouici & Caesaris atque item cardinalium in-
 electus pontifex ad concilium, quod ad Kalendas Septem-
 bres futurum esset, euulgatis super ea re tabulis, euoca-
 tur. Pisis sedes deligitur; ubi cæsorijs legibus descriptis,
 sacerdotum omnium mores essent corrigendi & sta-
 tuenda multa quæ ad dignitatem Christiani nominis
 pertinerent. Erat concilij princeps Bernardinus Car-
 uaiat inter cardinales genere, literis & multis legatio-
 num honoribus clarus, ceterum natura admodum uen-
 tosus, & perditus ambitione. Huic Sansseuerinus uer-
 sutus ingenio pontificatum desponderat, adulandoq;
 & propinquas spes ostentando, cum gloriæ & summi
 imperij dulcedine prorsus inflauerat. Alij uero tum
 Galli, tum Itali, rectius & dissimulantius, nec à mi-
 nore tamen

nore tamen insania ad pontificatum anhelabant. Is enim est mos in concilio solennis præsertim cum duo inter se contendunt, sicuti Constantiæ Basileæq; accidit, ut Pontifex sese pontificatū abdicet, & priuatus intersit: Ut unius creetur, qui sit omnium suffragijs virtute & pietate longè clarissimus. Propterea nihil pontificibus concilij nomine magis inuisum, suspectum & periculosum existimatur. Igitur Iulius ubi uidet se à Gallis ui aperta, & tantis insidijs oppugnari, à Ferdinādo rege uti uerè catholico, & ab Henrico Britannæ rege ut stititæ & religionis amantiſſimo auxilium implorat, sacrosanctum imperiū nefarijs uexatum armis, & uiolatam pontificiam maiestatem queritur: ius conuocandi concilij apud se non apud desertores impiosq; Cardinales esse demonstrat: monet, ut caueant ne Ludouicus ubiq; uictor, impotentibus armis totius Italiæ imperiū arripiat. Nec mora illi defendēdas iniurias legitimi pontificis singulari studio pietateq; suscipiunt: reprimendā iusto bello Gallorum immanitatem censent, ab utroq; commēatus, pecuniæ armaq; parantur. Henricus ut in Aquitaniam traiciat, Ferdinandus ut Cantabriam & Nauarræ regnū inuadat, quod tum erat sub tutela Gallorum, sed ueteri Hispaniæ imperio antiquitus attributum. Interea legiones duæ Hispanorū ueterane ex Africa in Italiā transuehūtur duce Nauarro, qui in Britannia atq; Numidia magnis reb. gestis eximij ducis nomen, ex gregarij militis fortuna fuerat consecutus. Ipse Pontifex ubiq; copias conscribit, Romanos proceres & duces utriusq; factionis alarum & cohortium præfectis exornat. Ante omnia ingenti animi magnitudine,

aliud solenne concilium Romæ in Laterano celebrandum edicit, Pisano fidem abrogat, eius urbis euerse uastitatem tenuitatemq; deridet, angustum conueniendi terminum à cardinalib. in quartum mensem iure optimo redarguit, & toto terrarum orbe euocatis Romanis sacerdotibus, omnia tuta, pacata, commoda, in communi & libera gentium omnium patria pollicetur. Huius præclari & salutaris consilij author ante alios exiit Antonius Montanus nuper in ordinem senatorium cū honore pilei delectus, qui ab eximia fide, ac excellenti legum peritia, neq; speciosius, neq; ualidius Pisani concilij initia opprimi aboleriq; posse prædicabat. Erat illius animo maxime insensus Petro Soderino, qui contempta maiestate pontificij nominis, ut Gallis obtemperaret, concilio sedem præbuerat. Is propter eximiam prudentiæ ciuilibus opinionem, Florentiæ ex uexillifero dictator perpetuus (uti diximus) erat effectus, qui honorem nemini antea contigerat: ita ut sibi magnam apud patricos inuidiam ex eo perpetuo magistratu conflauisse uideretur, uixq; par erat sustinendæ inuidiæ, nisi scriptum Gallorum amicitia, & præsentibus eorum optueretur. Hunc quum sæpe Iulius per legatos amicitiam monuisset, ut his rebus, quæ ad sacrorum contentio nem & concilij nomen pertineret, abesse uellet, ne qui sedem locūq; inimicis suis incaute fortasse præbuisset, ab sera demum poenitentia contumeliosissimi & execrabilis facti, quo cuncta planè essent ruitura, author extitisse diceretur: sed ingètes Gallorum opes, atq; ea præsertim recens uictoria aures Soderino præcluserant. Itaq; acuti uehementisq; ingenij pontifex, uti erat in uiscensibus

ascendis iniurijs acriter exardens, excidium ei commē-
 natur, & ad declarandum odium, Ioannem Medicenē
 legatum Bononiæ constituit Soderino maximè metuē-
 dum: utpote qui unus amplissimas haberet facultates ad
 euertendum eum statum ciuitatis, quem Soderinus ex
 inimicissimis Mediceo nomini, cliētibusq; suis antea cō-
 stituisse. Optimates enim (ut diximus) aut magna ex
 parte ex propinquis Mediceorum censebantur, aut ex
 his erant, qui propter dictaturam inimici Soderino fa-
 cti, eius decretis atq; sententijs in Senatu aduersari, e-
 iusq; potentiam haud obscure labefactare consueuerāt
 dulcissimāq; erat apud populū memoria Medicei prin-
 cipatus, & Laurentij præsertim: qui singulari uirtute
 atq; modestia ad clauum Reipub. sedendo, ciuitatem in
 maximam authoritatis & rerum omnium amplitudi-
 nem perduxisset. Interea cardinales ad concilium Pisas
 peruenerunt, quibus aderat præsidio Odettus, cognomen-
 to Lotrechius quadringentos equites cataphractos se-
 cum trahens. At Florentini optimates, ubi nunciatum
 est aduētare Gallicū equitatum, qui Pisis hyemaret, uti
 de retinenda ea urbe solliciti, Soderinum adeūt, impri-
 dentiam eius incusant, qui eam urbem uix per quatuor
 decim annos ferro fameq; domitam dudum recepisset,
 incautè admodum incertæ fidei cardinalib. externisq;
 hominibus esset concessurus. Nec mora, coacto senatu,
 omnium serè suffragijs legati ad Lotrechium, & ad
 cardinales decernuntur; qui denuncient, nequaquam
 placere populo Florentino, ut copiæ militares intra fi-
 nes recipiantur, propter accerbissima in se Pisanorum
 odia, qui nulli omnino occasione, ut amissam libertatē

recuperarent, defuturi esse uideretur: sacerdotes enim Pisis Florentino praesidio satis tutos & incolumes & liberos futuros, si tranquille ac religiose de diuinis rebus potius quam de humanis contentionibus disputare decreuissent. Id decretum Soderini existimatione, qua plurimum apud ciues ualere Gallis uideri uolebat, uehementer imminuit. Quam ob rem conatus est & foediorum quidem consilio, ut magis Gallis faueret, eum conuentum Florentiam omnino reducere, ubi ceu in amplissima urbe nihil esset necesse armatis praesidijs tueri sacerdotes, quando nulla a quoquam timenda iniuria uideretur. Id a Gallis probabatur, & cardinalibus etiam mirifice placebat: ut pote qui propter urbis dignitate concilio clariorem famam acquiri facile intelligebant. Sed ijdem optimates amici Mediceorum qui de praesidijs impedierant, & huius quoque consilij, uti inutilis & importuni mentionem uno subselliorum strepitu sustulerunt: quasi ciuitatem cum omnibus Christianis foedere coniunctam, & pontificio nomini semper amicissimam si dissidio sacerdotum & schismati in ea locus praebetur, & nouo simul bello, ac diris mox & execrationibus iure alienati iratiq; pontificis obieceret. Itaque cum Pisis sine praesidio septem cardinales cum paucis episcopis desertissimo conuentu habito cuncta infauste aduersus Iulium molirentur: grauis etiam tumultus in ponte Arni, casu an consilio incertum, inter Gallos & Pisanos, gladijs utrinque districtis exortus est. In quo nonnullis utrinque uulneratis, ipse Lotrechius summum uitae periculum adiit, seruatus haud dubie ad cursu filij praetoris, qui ad dimouendam turbam in confertos equum addegerat.

degerat. Quae ex re tātus repente timor omnib. est illa-
tus, ne per proditiōē Iulio dederētur, ut mox Pisis ex-
cedendum putarint, atque inde continenter Mediola-
num ad renouandum ibi concilium effuso cursu se rece-
perint. Fuere qui existimarent Soderinum non sua uo-
luntate locum dedisse concilio, sed uehementi impulsu
Francisci fratris cardinalis, qui erat Gallicæ factionis:
& præclara simulatione ab his qui discesserant impe-
trarat, ut ipse apud Iulium relinqueretur, ueluti consi-
liorum omnium certissimus speculator. Erudito nanq;
uersutoq; ingenio propter incertos rerum exitus, pi-
lei dignitatem grauibus periculis implicare noluerat,
sed tacitus callido sensu quorsumuis contentus euade-
ret, in utrumque casum consilio paratus expectabat.
Non absurda etenim ratione ad pontificatum poterat
aspirare, si fortè Iulio sede pulso, ipse ueluti mediū Iu-
lianorum simul amicitia & Gallorum ope, & totius de-
truriae studio subnixus, sese candidatum dissi-
dentibus cardinalibus ostendisset. Hic uir enim acutus
& excellens, nisi insignes animi uirtutes incredibilis a-
uaritia defœdasset, dicere erat solitus. Nihil homini pe-
tenti excelsa, & præsertim in hac aula fortuna uersan-
ti, uel usu melius, uel expeditius esse, quàm duabus om-
nino sellis sedere, si absq; certa offensione fieri possit:
quoniam nihil unquam ex toto in alterum aleæ euen-
tum sapienti periclitandum esse uideretur. Suscepta le-
gatione Ioannes, & amici pariter, & clientes eius, in
spem haud dubiam recuperandæ patriæ cogitationes
erexerunt. Ipse cum exercitu longè omnium ornatissi-
mo initio hyemis ad oppugnandam Bononiam est pro-

factus. Imperij nomen penes Raymundum Cardonium
 fuit uirum hercle nobilem, sed civili potius quã milita-
 ri gloria florẽtem. Cæterum uires & consilij summa in
 Fabritio Columna, Petroq; Nauarro plurimum emine-
 bant, quos uti militiæ magistrōs Cardonio Ferdinãdus
 addiderat. Cũ in Galliam togatã ex Piceno Umbriãq;
 esset peruentum, Nauarrus à uia Flaminia dextrorsum
 in Ferrariensium fines diuerit, & Bastiam hostilis agri
 propugnaculum ualidissimum tormētis adortus expu-
 gnauit, fortissimis defensoribus cum duce Vestidello ad
 unum interfecit. Inde ad Bononiæ mœnia exercitus est
 perductus, & à porta quæ Florentiam ducit, oppugna-
 tio cœpta. Erat in fama terroreq; hominum Nauarrus
 qui ab admirandis artibus turrium atq; arcium euerfor.
 esse dicebatur: quoniam Neapoli duas arces excauatis
 subter cuniculis, & succensointus tormētario puluere,
 stupētibus cunctis, ui furentis ignis in altum eiectas ra-
 dicitus excidisset. Is ad eam muri partem, cui coniunctū
 erat Bracani sacellū Mariæ uirgini dedicatū, cuniculos
 agebat: non longè uerò cum è summis collibus, tū pro-
 ductis ad uineas tormentis mœnia quassabantur. Con-
 trā Bentiuoli ualidas Germanorum & Gallorū manus
 introduxerant, clientes armauerant, & apertiis ocul-
 tisq; præsidij tota urbe collocatis, sese aduersus hostiū
 uim & ueterum inimicorū egregiè tuebantur. Erat po-
 pulus Bononiensis ingenti metu percussus, & in primis
 uiri patritij eo periculo uehementissimè terrebantur:
 quòd aduersus sacrosanctū pontificem, atq; eundē qui-
 dem qui paulò antè ab omnib. ciuitatis liberator fuisset
 appellatus, ingratisimè & scelestissimè rebellasset, ar-
 cem ab

tem ab eo conditam euertissent, & deniq; statuā ipsius
 aeneam templi fastigio detractam, & uarijs scedatam i-
 gnominijs, ad extremū in tormenta conlauissent. Qui-
 bus de causis Ioānes Legatus ne Bononienses ueluti de-
 sperata uenia animos desponderent: & propterea ob-
 sinatius defensionem pararent, ubi per occasionem po-
 terat, optimis ciuibus significabat, pontificis animum e-
 gregiē delinitum, omnibusq; ueniam esse propositam:
 quoniam pro comperto haberet, nihil earum contume-
 liarum publico factum consilio, sed temeritate potius
 ac impetu plebis, cum semper imperiē tum in omni no-
 uarum rerum motu absq; ulla iudicij ratione gestiētis,
 omniāq; proinde probē excusata atque expiata fore, si
 uel oppressis, uel eiectis tyrānis, externarumq; gentiū
 omnino pulsis praesidijs cum certissima etiam spe pra-
 miorum ad ueterem bonisq; omnibus exoptatam liber-
 tatem rediissent. Erant enim apud legatum pleriq; uiri
 nobiles, qui à Bentiuolis capta urbe, & occupata Re-
 publica in castra se contulerāt: & in his Alexander Pe-
 pulus, Hercules Marefcotus, & Camillus Gozadinus,
 qui propinquos, & pontificio nomini amicissimos, ut
 se à seuisimo dominatu quatuor tyrannorum in tanta
 diuinitus oblata occasione liberarent, hortabantur. Si-
 quidē quatuor liberos Ioānes exilio moriēs reliquerat
 Hannibalē, Alexādrū, Galeaciū & Hermetē. Sed Alexā-
 der sicuti religione ciuiliq; humanitate maxime erat in-
 signis, ita Hermes uti uir militaris crudelitate ceteros
 anteibat. Quassabatur maiorib. tormentis murus ab ea
 parte qua à propugnaculo & porta sācti Steph. dex-
 trorsū sese inflectit, & in eo quoq; tractu ad Baracanū

(ut diximus) sacellum cuniculos agebat Nauarrus, quibus Gallie & Germani pari conatu & diligētia exacuatis subter domos contrarijs cuniculis occurrebant. Præerat presidio Alegria dux uctus & impiger, & cunctis Italicis bellis exercitus, aderantq; fortissimi alarum legati Faicta, & Vicontius, cui à terribili audacia magno diabolo cognomen fuit, & cum his duo Bentiuolorum cliētes summæ fortitudinis, ac ingentis corporis centuriones, Spinacius & Agamemnon, qui cum audacium gladiatorum cohorte in periculosis muri locis ante alios uersabantur. Fortè ad propugnaculum dilacerato muri latere, haud difficilis uisus est Hispanis militibus ascensus. Itaq; repente expediti nonnulli priuato consilio ignaris ducibus superata fossa, locum subeunt, & celeriter in propugnaculum euolant, occurrentesq; Gallos cataphractos egregiè sustinent: & mox repulsos adempto ale uexillo præcipites agunt. Erat iam in summo Hispanicum uexillum socijs pariter atq; hostibus conspicuum; eratq; propterea in urbe tumultus ingens, & magnus fiebat undique in eum locum ab omnis generis hominibus concursus. Foris uerò ita alacritas inopinata cunctorum animos ceperat, ut spes occupadæ urbis non modò militi, sed ducibus ipsis oblata uideretur. Sed quoniam cœpta sine certo consilio fortuna plerunq; destituit: nō multò post inde Hispani impetu maioris tormenti, quod ab Alegria in propugnaculum ab idoneo loco fuerat directum, cum miserabili cæde exturbati, & in fossas præcipitati sunt. Neq; foris tū paratæ erant legiones, ut murū inuaderent: quoniā neq; duces iusto prælio quicq; eo tempore tentandum censurant: utpote
qui

qui iam propè perfectis cuniculorum operibus tutio-
 rem occasionem expectarent, & pro comperto habe-
 rent tales intra quassatum murum ab hoste erectas esse
 munitiones, eoq; ordinè militari cohortes in acie cum
 tormentis ad tuendum locum esse constitutas, ut nulli
 perito rerum bellicarum dubium esset, quin uel semel
 per ruinas ingressis multo maxima peruadendi in ur-
 bem difficultates relinqueretur. Igitur multis rebus fru-
 stra tentatis, reliquæ spes omnes ad cuniculos recide-
 rant: in quorum opere adeò multus erat Nauarrus, ut
 propter felicem & spectatâ multis in locis industriam
 ceteri duces, & ipse præsertim Ioannes legatus urbem
 aut nullo, aut uno maximè eius uiri consilio atque ar-
 tificio capi posse existimarent. Nec defuissent mirificis
 operibus euentus, nisi omni humana ui potentior Deo-
 rum immortalium uoluntas ab ea insigni urbe præsen-
 tem cladem auertisset. Factū enim est Deiparæ uirgi-
 nis præsentis auxilio, quum suum sacellum egregiè tue-
 retur, ut subditis ignibus, exardenteq; intus repète tor-
 mentario puluere, totum Baracanium radicitus conuul-
 sum, flammarum uiolentia in sublime iaceretur: sed
 adeò cõpositè concideret, ut directis & ex æquatis ad
 libellam angulorum lateribus, Deæ manu repositū esse
 crederetur. Mirum enim dictu, miles inter fumum &
 ruinas procidentis propugnaculi irrumperere paratus,
 interiora urbis et positas in acie hostium cohortes, per
 hiatus effracti & patētis muri, in eo subitæ rei momen-
 to latè conspexit, & mox tanto miraculo tardatus ex-
 clususq; est. Ab ea die Bononienses magis ac magis ca-
 ptis religione animis sacellū collatis undiq; donarijs in

luculentiorē formam exornare, adiectaq; testudine et
 sacra porticu proferre cœperunt. Dum hæc ad Bono-
 niam geruntur Heluetij hortante pontifice, & magna
 pecuniæ præmia stipendij nomine summittēte, bellum
 (uti superiore anno fecerant) in Insubria renouarunt:
 à Verbanòque lacu descendentes, fugatis undiq; Gallo-
 rum præsijs ad Mediolani usque mœnia delati sunt.
 Hisdem quoque diebus Veneti Brixiam recepere ope-
 ra Aloisij Aduocati militibus per Garzettæ amnis for-
 nicem, qui urbē illabitur, introductis. Nec defuere Ve-
 neto populi studia: statim namq; equitibus Gallis cum
 Aluda præfecto interfectis, aut captis, lilia Galliã ubiq;
 derasa, & Veneti leones tota urbe repositi: cœptæq;
 proferri munitiones ad arcē, ut egressus in urbem uen-
 turo hosti ab ea parte præcluderetur. Tantis undiq; cir-
 cumiectis & prementibus ex propinquo hostibus, Gal-
 li diffisi opibus suis haud dubiè Cisalpinæ Galliæ impe-
 rio cessissent, nisi eos in ipsis belli consilijs hæsitates ad-
 spem ingentium uictoriarum unius iuuenis ducis inui-
 ctus animus erexisset. Hic est ille Gasto Foisseius imber-
 bis adolescens, antè imperator quàm miles, antè trium-
 phator, quàm à uictore exercitu acclamatus impera-
 tor. Cuius uirtutem ad eò intemperanter Fortuna extin-
 lit & extinxit, ut cum nullo mortalium utroque uultu
 uelocius atque uehementius lusisse uideatur. Gasto con-
 iunctis undique copijs contra Heluetios profectus cir-
 ca Mediolanum ita eos equestribus prælijs fatigauit: ut
 ab agmine uexillisq; discedere non auderent, quum
 inermes & dispersi pedites, à confertis cataphractis
 equitibus faciliè cæderentur, Quibus prælijs Baiardi
 & Baro

& Baronis Contini singularis uirtus enituit. Sed Continus quum maiore animo quàm consilio hostes persecutus in uillam irrupisset, circumuentus ab hostibus interijt. Ceterum Heluctij uicti asperitate hyemis, anno ne penuria subacti, & frequentibus equitū prælijs sæpe cum incommodo lacesiti, quum neque tormenta, neque equites, neque ullum omnino iustæ expeditionis apparatus attulissent, uti superiore anno fecerant, cuncta in reditu diripientes, uexillo domum uerterunt. At Gasto Foisseius repressis Heluctijs nihil cūctandum ratus, ut Bononiam obsidione liberaret, nulla interposita quiete, quum nullam à milite uel duræ hyemis, uel difficultium itinerum, uel pristinae defatigationis excusationem reciperet, eò magnis itineribus contendit, tanta celeritate incitatis ad festinandum omnibus copijs, ut neque uia militares admodum lutulenta, neque inflati amnes, neque longissimæ noctes quicquam impedirent, quo minus tormenta aenea, non modò legionibus in cursu, sed ipsis etiam equitibus equarentur. Accidit autem id quo nihil ætate nostra admirabilius in re bellica fortasse contigit: ut nihil prorsus sentientibus Hispanis interdum instructaq; acie uiginti amplius cohortes, & sex mille equites, & magnum tormentorum & carrorum numerum trahēs, Bononiam sit ingressus: quum Fabritius & Nauarrus uigilantissimi homines, tot sæpe equitum turmis per agrum Trās-rhenanum emissis, nihil de eius aduentu unquam præsensissent. Etenim Foisseius nuncios omnes & literas, & totam denique sui famam incredibili celeritate præcurrerat: & tantus erat amplissimæ urbis ambitus, ut

uix à tribus portis sine periculo unis castris posset ob-
sideri. Postero igitur die Græcus eques à pontificijs ex-
ceptus, quum interrogaretur, ex cuius ducis ala esset,
& quæ Gallorū, Bentiuolorūq; consilia & apparatus
in urbe essent, dixit se cum ala Biarner, qui ipsius Ga-
stonis erat legatus, pridie cū exercitu urbē ingressum,
nihilq; propterea, uti nouū militem de Bononiensibus
rebus habere compertū. Quibus uerbis ad duces Ioan-
nemq; legatum sedulo delatis, & subinde emisissis inqu-
sitoribus, cognitum est per agrestes Foisseium cum ma-
gnis copijs aduentasse, & perpetuo cursu intrasse ur-
bem, ut cum Hispanis absq; ulla dubitatione prælio de-
certaret. Itaque in consilio decernitur, retro castra ad
forum Cornelij esse reducenda, ne cū ualidissimo exer-
citu ante moenia populosissimæ urbis contra discipli-
nam iniquissima loci conditione dimicare cogerentur.
Fuere qui existimarent Foisseium omnium longè pul-
cherrimam potiundæ uictoriæ occasionem, quam insi-
gni celeritate peperisset, eius diei mora corrupisse: quā-
do ea tantū nocte fuerit quiescendum, & in albescente
statim cælo tribus portis erumpendum in hostes, qui
ignari ipsius aduentus à multa niue tum fortè cælo de-
lapsa, in tentoriolis torpentes & gelidi, nequaquam
tantarum copiarum impetum latuissè uiderentur.
Sed Foisseius suadente Alegria nequaquam præprope-
ro, sed graui admodum consilio ante omnia cognoscenti-
da sibi hostium castra, consilia, uires, ac incitandos Bo-
noniensium animos, & nouum quem adduxisset exer-
citurum, tantis itineribus fatigatum, bidui quiete omni-
no recreandum esse iudicarat. Itaque Fabritius atque
Nauarrus

Nauarrus cura primi & magis impediti agminis Car-
 donio attributa, tormenta sine tumultu reducunt, atq;
 omnibus belli artibus dissimulato metu, & ostentata ul-
 tro cupiditate conferendæ manus, retro abeunt, ita
 utrinq; à uia media militari complanato itinere, ut in-
 structa acie, & equitatus pediti, & uterque tormentis
 in medio receptis, præsidio essent. Erupere in abeuntes
 Galli equites, cibariaq; relicta in tabernaculis diripue-
 re: quos intemperantius secutos, & postremis irami-
 nentes, Malatesta Baleonus impiger adolescens, qui no-
 uissimum cogebat agmen, subito adortus latè cecidit
 & repulit. Foisseius hoc uno contentus, quòd Bononiã
 obsidione liberasset, repulsosq; hostes tota penè illa ue-
 teri bellicæ uirtutis existimatione spoliasset, multis de
 causis Hispanos sibi in præsens relinquendos, & Bri-
 xiam omnino cõuoladũ esse existimauit, ut per arcem
 urbem reciperet, priusquam ea uel oppugnata uel ob-
 sessa dederetur, uel urbs ipsa maioribus Venetorũ præ-
 sidijs cõfirmari posset. Ergo eadem alacritate raptato
 exercitu, propositis ad excitandos milites ingentibus
 præmijs Pado superato Brixia contendit. In itinere au-
 tem admirabili quadam felicitate, Fortuna, quæ in Fois-
 seio adiuuando ornandoq; una maximè celeritate gau-
 debat, Paulum Baleonũ obtulit: qui cũ aliquot cohorti-
 bus & ualido equitatu Brixianis rebus præsidio ire
 maturabat, ignarus earum rerum quæ Bononiæ acci-
 derant, & nihil minus timens quàm Gallorum occur-
 sum: quos è superiore Insabria profectus, uix dum Bo-
 noniam peruenisse crediderat. Itaq; ad turrim quæ Ma-
 gnanimi dicitur, non longè ab Athesi tumultuario atq;

inopinato congressu antecedentium equitum pugna
 committitur, ita ad tubarum cantū euocatis & coactis
 utrinque militibus, ut ardentius pro eo numero concu-
 ri dimicariq; nequiuerit. Sed Gallis cessere Veneti, ne-
 quaquam animis ac uiribus pares, ut pote qui nihil ta-
 le timētes, ueluti in insidias præcipitati, armatis instru-
 ctisq; hostibus occurrissent. Capitur Guido Rangonus,
 cæteri ferme omnes terga uertunt: Paulus tamen intrep-
 idè à tergo instantes præmentesq; sustinet, præbetq;
 spatium suis sese explicandi, qui per nota uada flumi-
 nis Athesis euadebant. Superuentu uerò Foisseij & re-
 centis alæ, Paulus cū globo suorum ad annem se proxi-
 puit, eoque tranato seruatus est. Hic insperatus noue
 uictoriæ prouētus (ut est natura mortaliū, quæ impro-
 uisus uehementius afficitur) Foisseio incredibilem attu-
 lit uoluptatem: simulq; iuuenem gloriæ auidum magis
 ac magis accēdit, ut interceptis his auxilijs ad oppri-
 mendos Brixie Venetos maiore adhibita festinatione
 maturaret. Nec feroci ingenio alta atque ardua medi-
 tanti Fortuna defuit: nam ubi Brixiam peruenit, aduo-
 cata militum concione, eos alacriter est cohortatus, ut
 postquam ad locum præmiorum secundissimo successu
 peruenissent, secum paululū adniti uellent, impigresq;
 pugnare, ut mox tantorum itinerū incommoda ditissi-
 mæ urbis spolijs refarcirent: his magno studio accla-
 mantibus, & quò uellet se irrupturos sublata manu si-
 gnificantibus, cataphractos dimissis equis ante pedes
 in prima acie collocat, hos iunctim subsequi Germa-
 nos & Vascones iubet, atque ita arce torrenti similis
 in urbem prorumpit, stratoq; Veneto præsidio, quod
 sese ob

sese obiecerat, ac ingēti omnis generis hominū multitudine crudelissimè trucidata, urbe potitur. Tum uerè uidere licuit quanta feritas atq; scēuitia auarissimis uictorum militū animis esset insita: nulli namq; ætati uel sexui, nullis tēplis, nullis uel sacratis corporibus crudelitas ac pepercit. Captus est Andreas Gritus summæ uirtutis ac authoritatis Venetus legatus. Ipsum uerò Aloisium Aduocatum, qui ad Venetos defecerat, ex fuga retractum & carnifici traditū, Foisseius auidis oculis in frustra dissectum spectare sustinuit. Septē diebus in eius urbis direptione cōsumptis, Foisseius ad hostes feroci citatoq; agmine in Bononiensem agrū est reuersus. Terruerat iam omniū animos cū felicitate rerū gestarum, tum una maximè celeritate, qua uehemēter usus, ubiq; hostiū cōsilia præuerterat, ita ut hyberno tēpore geri posse bella docuisse diceretur, quū antea milites semel in hyberna deducti, ueluti sacris occupati ferijs, nunquam inde, nisi iam planè adulto & florente uere, educi cōsueuissent. Habebat tum castra Medices legatus ad Butrium, & quū Foisseius Brixiam contēderet, in consilio fuerat agitatū, an traiecto Pado cū parte copiarum Brixianorum periculo foret occurrendū. Sed cunctatius deliberātes festinantis Foisseij geminata uictoria ab ea dubitatione laboreq; penitus absoluit. Quibus de causis ipse legatus & duces Iulium pontificem continuo monuerunt, ut maiora presidia, quanta maximè posset celeritate compararet, si Italiæ imperium à uic Gallica omnino defendendum arbitraretur. Iam enim omnes reliqui Itali principes & liberae ciuitates, expectam iri sibi libertatem à ualida & superba Gallorum

gente metuebant, & ipse ante alios Maximilianus Cæsar uetus Gallorū hostis ad eas Foissei uictorias ita uehementer exhorruit, quum uir grauis & acutus iam pridem Gallorū fortunā, & gentis opes agnouisset, ut cum Venetis inducias pepigerit, & se totum haud simulanter ab amicitia Ludouici regis auerterit. At uulsi animo prorsus inuictus, Troilū Sabellū, & Gentilem Baleonū equites undiq; conducere, & Ianū Capocianum Romanum cohortes conscribere iubet, cōuenitq; cum Hispano Venetoq; legatis, ut sex millia Helueticorū communi impensa mercede cōducantur, ut ex Heluetio statario pedite phalangem, quæ Germanis opponeretur, Hispanorum cohortibus adiungerent, Mittiturq; Venetias Matthæus Sedunensis cardinalis, uir Helueticus, ut inde per Rheticas Alpes gentem stipendiorum & belli auidā magnis pollicitationibus euocaret. Inter Foisseius aucto & omnibus rebus abundē instructo exercitu, per Bononiensem agrū ad hostes est profectus, adeo promotis castris, ut præmissa leuis armatura equitatu, atque ex propinquo ostentata acie, pontificios ad certamen prouocaret. Confederant in uia Flaminia Fabritius atque Nauarrus, & copias in eos colles qui sunt ad dextrā haud multum ardui opportunitate in locis erexerant, & tormentis tantum hostes impetebant, eo consilio, ut si Galli ab innata alacritate inditenti, uti tot recentibus elati uictorijs instructa acie subsissent, iniquissimo loco dimicare cogerentur. Sed tanta conspectis Gallis Hispanos pugnādi cœperat auiditas, ut æquo uel iniquo loco manus conferere minime recusarent, inuaseratq; non minor religio eorum animos quam alibi

quàm alacritas: nam ad legatum concionantem centuriones & milites accurrebant, postulantes ut auctoritate pontificia nominatim ab omni noxa lustrarentur. Tantusq; erat concursus sacram purpuram manu tangere cupientium, ut nimia pietate signa deserui & dissolui ordines periculosa confusione uiderentur. Legato & ducibus præ gaudio manabant lachrymæ, cum in Hispanis rapinis & cædibus assuetis tantâ religionis curam, tantumq; contempta morte pugnandi ardorem inesse conspicerent. At dum duces obsecrando atq; obtestando milites retentarent, ne tam propinquo hoste toti ordines omnino soluerentur, legatus præ alta argentea insigni cruce in nomine trini numinis uniuersos ab omnibus criminibus expiauit: promisitq; eternæ uitæ præmia his omnibus qui pro uentura Christiani pontificis dignitate dimicando cecidissent. Ferunt Foisseium iuuenili ferocia numerum atq; apparatus hostium facile contemnentem ea die prælio decertare cupiuisse, sed Hiwonis Aegriæ monitu fuisse retardatum, qui aduersus sibi notos & inuictos ueteranos & Gallicæ militiæ peritissimos duces, temerè ex iniquo loco minimè inuadendos esse prædicabat. Dirempto equestri leui prælio Foisseius directis itineribus sub Foro Cornelij ad leuam promouit castra, eo consilio, ut ad expugnandam Rauennam maturaret: ratus aut cessuram urbem non multum ualidam magnis uiribus oppugnanti, aut si hostes auxilio ire pergerent, ad futuram occasionem uniuerso prælio dimicandi, quam sibi cunctis artibus parandam arbitratur, quando collatis semel signis nihil omnino de uictorio

ria dubitaret. Erat enim rebus fermè omnibus superior, tormentorumq; præsertim apparatu, quæ nõ uti apud Hispanos tardissimis bouum iugis, sed insuæfactorum ac agilium equorũ ceruicibus trahebantur. Habebat & leuem armaturam equestrem dimidio ampliore, & multo etiam exercitiorẽ: sed præcipuum robur erat in Germano pedite ueterano, omnium armorum ornatu conspicuo, qui duodecim quingentis cohortibus, & exercitus & castrorum frontem obtinebat, cuiq; nulli milites stabili & campestri acie pares futuri uiderentur. At legatus & pontificij Hispaniq; duces de itinere et de toto Foisscij consilio coniectura iudicantes, M. Antonium Columnam summæ spei Romanum ducem Rauennam mittunt. Eius alæ equitum adiungitur Petrus Castrius leuis armaturæ equitum præfectus, & cum eo fortissimi centuriones cum cohortibus Paredes & Salazarus. Quibus ire dubitantibus singuli duces & ante alios legatus iureiurando pollicentur, se cum periculũ urgeat, neq; eam urbẽ, neq; ipsorũ præcipuẽ salutẽ esse neglecturos. Porrò Foisscius Rauennã delatus, prolatissimè tormentis, tanta uis quassare moenia est adortus, quanta maximè ab ullo alio duce qui interfuerant, ullibi factum fuisse meminissent. Dirutis namq; muris & nonnullis hostium in opere & defensione uersantibus ad ingeminatos tormentorum ictus interfectis, triplici acie instructa murum subiit, tanta alacritate & contentione militum, ut quisq; quo magis in oculis ducis esset cõspiciuus, ante alios effereudo sese progredi conaretur. Diuisus enim erat labor inter nationes, ut

nes, ut sublata penitus inuidia, omnes honore simul atque periculis æquarentur. Denos quoque equites cataphractos singulæ turmæ ex fortissimis iuuenibus tribuerant, qui ante pedites dimissis equis grauioribus protecli armis subibant. Certatum est aliquot horis utrinque uehementissime. Non deerat enim sibi in tanto rerum discrimine Antonius & ceteri duces, qui ab idoneis locis tormenta maiora minoraque incessanter emittebant, & è summis ruinis sulphureos globos saxaque & ingentes trabes prouoluebant. Sed magno usui erat eximia magnitudinis aenea colubrina, quæ ab angulo propugnaculi in latus subeuntium agminum sepius emissa, multos miserabili strage edita uiolenter abripuit, & fossam fœdè laceratorum militum cadaueribus repleuit. Desiderati sunt plerique uiri fortes, & in his spineus tormentorum magister, uir summæ autoritatis ac industriæ, & Satillonus inter præfectos equitum clarissimus. Ex his uerò qui in muro propugnabant, periere duo Dentitij fratres Neapoli honestissimo loco nati, quum alter in locum tormento interfecti & iacentis ad pedes fratris, ad non dubiam mortem ac laudem intrepidè successisset. Foisseius cum detrimento repulsus, ubi dicitur Fabritium atque Nauarrum cum omnibus copijs aduentare, qui exaudito tormentorum frequentiore boatu, & animaduerso Rauennatum atque præsidij periculo castra promouerant, à Rauenna propere discessit, ne interclusus, si diutius hæreret, sibi necesse foret ancipiti prælio decertare. Fata quoque quæ omni humana ratione uehementius impellunt;

eum haud dubiè uel inuitum in eos campos pertrabe-
 bant, qui essent & ab eius interitu, & ab inusitata,
 cunctisq; propè gentibus funesta clade nomen habitu-
 ri. Educto exercitu ualidam manum in tergo consti-
 tuit, quæ erumpentes è Rauenna hostes, cõuersa fron-
 te sustineret. Peruenerant pontificij ad Roncum usq;
 amnem, qui Vitis antiquitus fuit, cum biduo ferè con-
 tinenter, & in agmine, & in ponendis castris equestri
 prælio decertassent. Erat in fronte amnis, iuxta cuius
 aggerem Nauarrus peditatum omnem depresso loco
 collocarat, eumq; præsepserat. paruis curribus, quibus
 ingentia uenabula erant præfixa. Equitatum in tria
 diuisum agmina Fabritius Padulius, & Caruaial ido-
 neis in locis instructa acie conglobarant. Toti uerò le-
 uis armaturæ equitatu præerat Daualus Piscarius
 Fabritij gener, qui ab his infæstæ militiæ primis sti-
 pendijs summorum postea ducum gloriam æquauit.
 Relinquebatur Foisseio exigua spes parandi cõmea-
 tus, cum magis ac magis à Ferrararia Padoq; discede-
 ret, propterea uel ob id etiã maturius confligere pro-
 perabat. Venerat ad eum Alfonsus Ferrariæ prin-
 ceptus præcipua belli causa, ut quam debebat regi de
 se bene merito præsens operam præstaret, ornatissi-
 mamq; alam & magnum tormentorū apparatus ad-
 duxerat. Huic & Senascalco Normaniæ cura prima
 aciei fuit demandata, secunde & tertiæ præsuere in-
 cliti duces, et ante alios Alegria atq; Palicia qui erant
 omnium & ætatis honore & rebus gestis longè cla-
 rissimi: ipse Foisseius ut imperatorem decuit, nullum
 sibi certum locū desumpsit, sed cum turma nobilium
 proue-

prouectus ad singulos ordines animo maximè excel-
 so & sermone alacri modò Germanos & Italos, mo-
 dò Gallos & Vascones hortabatur, ut intrepidè cum
 his congregari uellent, qui tantum cum Pœnis & Mau-
 ris inermibus in Africa pugnare assueti, uix primum
 ueteranorum militum impetū essent laturi: peruentū
 iam esse ad laborum finem, & parata esse præmia,
 quæ nō modò meritis, sed ipsorū etiam uel immodicæ
 cupiditati ad satietatē æquarentur, si opinionē quam
 ipse de omnium uirtute, facto sæpe periculo cumula-
 tissimè concepisset, uti uiri fortissimi minimè fessellis-
 sent. Erat Foisscius imberbis adhuc, & præclara fa-
 cie maximè decorus, sed micantibus oculis à genero-
 sa militariq; ferocia ualde terribilis, & quod spes
 ipsas & studia militum uehementer excitabat: dux
 etiam fortunatus ab omnibus habebatur. Incitatis ad
 prælium militibus, tormenta unius præcipuè Alfonso
 consilio annem, loco mare uersus à castris hostiū in-
 feriore sunt traducta, quæ mox ille ita magno in obli-
 quum circuitu prouexit, ut in latus & terga hostium
 citatis iumentis uerterentur. Interim Germani subita
 rio ponte, Vascones & reliquis peditatus humilibus
 uadis annem transibāt: equitatus turmatim ab omni-
 bus locis in aduersam ripam absq; ullis incommodis
 euadebat: leuis autem armatura equestris, utrinq; la-
 tus effusa ita pugnam ciebat, ut prospectum, uti pla-
 nis accidit in locis, speculantibus ducibus adimeret.
 Iam pile Gallicæ ingenti strepitu maiorib. tormentis
 emissæ, multa strage equorum atq; hominū edita, per
 medias acies prouolabant. Iam Gallicus equitatus fer

me omnis, peditatus uerò magna ex parte flumē tran-
 sierat. Iam deniq; prope ipsum ardentis prælii discri-
 men erat peruentum, quum Fabritius acri iudicio ui-
 ctoriae diffisus, Nauarrum uehementer est obtestatus,
 ut sese tandem inde expediret, & cum dimidiato ho-
 ste potius quàm cum integro congregari uellet, neq; im-
 plius cunctaretur, sed peditatum confestim uersus a-
 mnam in hostes educeret: se quoq; statim eò cum uni-
 uerso equitatu illaturum signa, atq; ita disinctos &
 in trāsitu hærentes ac impeditos in flumine facillè con-
 cisuros. Sed Nauarrus fatali pertinacia, salutari con-
 silio nequaquam animum inflexit, utpote qui sub ag-
 gere depresso tutoq; loco constitutis legionibus sibi o-
 mnino expectandos hostes, non ultrò inuadendos im-
 portuna ratione decreuerat, ita ut exitiali propo-
 sito deseruiret, nihil tanta & miserabili equitum clade
 commoueretur. Confisus etenim mirificè militum uir-
 tuti, & carrorum item munimentis, in animum cæca
 obstinatione peruersum induxerat, se delectis etiam
 equitibus, uno incolumi peditatu uictoria hand du-
 biè, nequaquam communicata cum socijs laude potu-
 turum. Adiuuit etiam obstinati hominis insaniam suo-
 rum tormentorum respectus, quæ perite collocata, &
 missaq; strenuè Gallicum peditatum, ueluti clades al-
 ternante fortuna per quam effusè prosternebat. Fa-
 britius fremens & gemens, ubi totum equitatum ani-
 maduertit ingemi ea clade perturbatum, & multos
 duces in oculis crudeliter interfectos, ne in gloriosior
 deret, cum globo reliquorum equitum in confertos
 hostes incurrit: ubi cum ad interitū suorum aliquen-
 diu per-

diu pugnasset, ab Alfonso captus est, & à Gallorum
 iniuria, id ipso obnixè deprecante, egregia fide serua-
 tus. Eadem consilij fortuna Padulum excepit, quum
 alas secundæ aciei per campum fossis & uepribus im-
 peditum nequaquam conferto, sed dissipato agmine
 ueluti desperato meliore exitu, protinus induxisset.
 Captus est & Daualus Piscarius fusa uniuersa leui
 armatura equestri, multis susceptis uulneribus, egre-
 giè repugnans. Cardonius uerò ipse inusitata tormen-
 torum clade consternatus, uix mentis compos inauspi-
 cati imperij relictis insignibus, & cum eo Caruaial
 tertia acie fermè integra, & Antonius simul Leua,
 qui postea raræ felicitatis dux euasit, continenti cur-
 su profugere. Tum uerò appropinquantibus Germa-
 nis Nauarrus insigni quidem, sed nimis sera uirtute la-
 gionibus suis prælij signum proposuit. Strauerant so-
 lo prona corpora suopte ingenio milites, ut præteruo-
 lantes ferreas pilas euitarent. Itaq; sese atque hastas
 protinus erexere, tantaq; animorū alacritate Germa-
 nos inuasere, ut nunquā ab ulla hominū memoria aut
 ferocius aut acrius sit concursum. Accidit autem ut
 ante ordines progressi duo longè omnium nobilissimi
 duces, armis cristisq; conspicui inter se ex prouoca-
 tione decertarint: Iacobus Empser Germanus, Hispanusq;
 Zamudius, sed cadente Germano utraque acies
 statim procurrit, castiq; sunt utrinque fermè omnes
 no: i centuriones, uixque Germanus confertissima
 sua phalange, Hispanorum uim ac audaciam sus-
 tinebat, quum inclinati pleriq; scutisq; protecti, sub-
 ter hostium hastas inermia femora breuibus gladijs

fodiendo, cædendoq; ad mediam fermè aciem peruenissent. Non procul inde Vascones occupata uia, quæ inter aggerè ac ipsum flumen intererat, Italicas cohortes iam multo à tormentis detrimento accepto perturbatas, clamore edito sunt adorti. Sed ubi emissis sagittis ad manus est deuentū, uti hastatis & densa acie prementibus impares, facile sunt repulsi. His opem tulit Alegria cum recenti ala equitum supra insitam uini domestico etiam dolore concitatus: ardebat enim incredibili cupiditate sumendi supplicij à Ramazotto eiusq; cohortibus, à quibus superiore anno ad Ferrariam Melious filius pugnacissimus iuuenis seditione militari fuerat interfectus. Sed irrūpentem & cohortes lata strage edita prosternentem, Fortuna maligno omine persequuta, nouo & acerbiorè quidè dolore obruit, cum in eius oculis Viuerroes alter filius suo impetu transfixus hastis hostium fuisset, & exanimis in profluentem præcipitatus. Nec multo post & ipse fortissimus & infelix senex in lugubri uindicta funestaq; uictoria confossus interijt. Ramazottum ingenti securis ictu prostratum, & semianimum seruauere proximi Hispani, qui ex secunda acie duce Samaneco ab alia parte Gallos Italosq; pedites reiectos usq; ad tormenta ita cæciderāt, ut illi pauentes & saucij in latus Germanorum sædè perturbatis eorum ordinibus uerterentur. Iam Germani à fronte cum hoste pugnantes, iusta quidem ira, sed tam exitiali quàm necessaria cum socijs auertendo pellendoq; ne eorum incursum acies laxaretur, in latus certabant: erratq; ob id incerta adhuc & dubia Gallorum uictoria, nisi

ria, nisi Foisseius uniuersum equitatū iam undiq; pla-
nè uictorem, Hispano pediti circūfudisset. Nec in tan-
ta rerum asperitate sese deserunt Hispani, uti decuit
summæ fortitudinis ueteranos, quanquam continenti
cum Germanis prælio fatigati, non modò promptissi-
mum queng; militum & centuriones & uexilla, sed
quòd maximè uires debilitat, & spiritum intercipit,
uictoria: spè ipsam amisissent. Admirabili etenim con-
sensu & singulari pugnandi peritia, ordines atq; ani-
mos conseruant, delatiq; in uiam hinc aggere perpe-
tuo illinc flumine permunitam acerrimè depugnando
sese recipiunt. In ea receptus difficultate Nauarrus,
sese ultrò telis obiectans, ne tantæ cladi superesset, uti
postea dicere solebat, intercipitur. Eo capto, & iam
undiq; parta uictoria, Foisseius profligatis & fugien-
tibus instandum esse clamitans, & undiq; ad delen-
das reliquias equites cogens, dum intemperatius cum
turma nobiliū abeuntes persequitur, à nouissimis cir-
cumuentus, & ab equo deturbatus iugulatur: neq; se
Foisseium & Hispanæ reginæ fratrem esse profiten-
ti barbarus & iratus miles pepercit. Stratus est et iu-
xta Foisseium amplius uiginti uulneribus illatis, eius
patruelis frater Lotrechius, qui postea inter Gallos
cum imperio militari summam auctoritatem est con-
secutus. Foisseij importuna mors haud dubiè insatia-
bili cædendi hostis cupiditate quæsita, sicuti plenissi-
mam de hoste uictoriam corrupit: ita Hispanis angus-
ta, & ob id firma fronte insequentes Gallos faciliè re-
pellentibus, euadendi spacium dedit, uictoresq; simul
à difficili pugna ad paratam prædam protinus auer-

tit. Cecidere utrinque ferè æquata clade, cum caloni-
 bus & laxis ad uiginti milia, sed in primis flos militum
 & ducum ferè omnis interijt, quorum fortuna uer-
 rios euentus sigillatim in historijs diffuse retulimus.
 Interea Medices Cardinalis haud dubiè providenti-
 deorum ad Pontificatum reseruatus, cum multis cir-
 ca eum interfectis, turpi fuga minimè saluti consulen-
 dum esse iudicaret, postquam cohortando, & cadentium
 animas superis comendando, cum pij tum cõstat-
 tis legati munus impleuisset, in Gallos equites ducit
 incidit, quorum alterum purpure, & pileo superbe
 insultantem Plateus eques Bononiensis, qui lateri co-
 mes hæserat, tragula per iugulum trāsfordit: alterum
 pauentem eodem telo sauciatum equo deturbauit. Et
 mox successere Epirotæ equites, è quorum manibus
 peruentu Federici Gonzagæ Bozoli statim eripitur,
 cui demum honestiore nomine tanquã nobili duci ad
 que Italo protinus est deditus, & ab eo adiecta cura
 dia deductus ad Federicum Sansseuerinum, qui conce-
 lij nomine pro legato in castris et in acie armatus, et
 proceritatem ingentis corporis, & præclarum in ea
 causa studium ostentarat. Ab hoc Medices cum hono-
 rissimè tractaretur, & propter ueterem familiarita-
 tem omni cum uerborum honore ac officij pietate con-
 leretur, facilè impetrauit, ut Iulius Medices qui ex
 prælio cum Antonio Leua Cesenam profugerat, tu-
 ad se ueniret. Erat enim propè solus, tot familiaribus
 uaria sorte profligatis. Iulius ubi accepta fide in ca-
 stra peruenit: Sansseuerino etiam concedente, con-
 uo Romam ad Iulium pontificem est transmissus, ser-
 licet

licet ut patruelis legati qui ex publica clade in hostiū
esset potestate, salutem ac dignitatē Pontifici, & cæ-
teris cardinalibus obnixè commendaret. Iulius cum
etis rebus & consilijs detrimentisq; hostiū sedulo ex-
ploratis, non tantū ut domestici officij munus im-
pleret, sed ut certiora de hoste ad Pontificem deser-
ret, mutatis ad celeritatem iumentis sibi properandū
esse existimauit: statimq; ubi applicuit, a pontifice in-
senatum est introductus, ut cladem utrinq; cum caeso-
rum numero, tum magnorum etiam ducum funeribus
haud dubiè æquatam esse testaretur, & propter ad-
uersos falsosq; rumores, utpote qui faciliè primus ex
hostium castris ueniebat, totius pugnae euentum re-
censendo eorum qui ex hostibus periissent sigillatim,
& ex socijs qui se fortiter atq; feliciter recepissent,
nomimbus recitatis, multorum animos abundè confir-
maret. Erant enim pleriq; adeò mente consternati, ut
Iulio ueluti desperatis rebus ab Ostia triremib; fugien-
dum esse trepidè suaderent. Quoniam non solū à
Gallis uictoribus, qui adhuc sine certo duce procul ab
essent, sed ab intestino hoste, cum toti sacerdotum or-
dini exitium, tum Vrbi direptionē, & inquilinis om-
nibus perniciem timebant. Robertus enim Vrsinus &
Petrus Marganus summae nobilitatis & opinionis Ro-
mani iuuenes à pontifice scelerata conspiratione de-
fecerant, pecuniā à Gallis acceperant, ut Vrbe sacro
sanctum pontificem exturbarent, quādo faciliè ab his
uiriusque factionis perditis seditiosiq; homines ad pa-
trandum facinus cōcitari posse uiderentur. Quae om-
nia uel ob id magis ac magis erant metuenda, quo-

niam paulo antè grauitè egrotàte pōtifice, Pōpèius
 Columna Reatinus episcopus, & Anthimus Sabellus
 turbidiore cōsilio Romanos ad libertatē uocarāt, con-
 cionatiq; in Capitolio aduersus sacerdotē imperiū in-
 seuum ac impotens, nulloq; iure legitimū; ita plerōsq;
 nouarum rerum cupidos, & ueteres tantū Romæ
 ne uirtutis spiritus gerentes inflammant, ut nisi
 conclamatus serè pontifex repente reuixisset, om-
 nia crudeli tumultu conturbari manifestè potuerint.
 Ceterū Iulius in calamitate semper seipso maior &
 excelsior inuictō animo ingenti liberalitate copias re-
 parat, Cardonium per agrum Picenum euadentem
 hortatur, ut reliquias colligat, inermes spoliatos &
 equis exornet, præbitaq; pecunia copias in unum co-
 gat. Porrò Vrbinatē in gratiam recipit, & scribere
 milites iubet, qui propter Alidosij cædem à patre
 eoq; pontifice diductus, deprauatusq; à parum sanis
 familiaribus, sese Gallo regi certa stipendiorum con-
 ditione applicare cogitarat. Ante omnia quoque Ve-
 netias ad Sedunensem Heluetium cardinalem scri-
 bit, ut non amplius sex tantū milia, uti antea ef-
 fect decretum, sed quantam possit eius gentis multi-
 tudinem pecunia conducat. Adiuuant rem Veneti
 consilio, opibus, ingentiq; studio ut maturè in Ita-
 liam deducantur. Interim Galli ad Rauennæ mœnia
 reductis castris, atque urbe in deditiōem acceptā,
 ut Foisseio & amissis sub muro socijs parentarent,
 contra fidem barbara feritate miseros Rauennates
 inuadunt, inermes ubique trucidant, domos tem-
 plaque diripiunt, & in primis diui Vitalis templum
 quod

quod erat peratiquis Gothorum donarijs ex auro & argento sumptuosissimè exornatum. Ipse uerò Medices legatus, Petrusq; Nauarrus captiui Bononiã mittuntur. Nauarrum transeuntem pueri & multitudo opificum spectandi studio effusa, indignis uerborum contumelijs affecere. Nec legato ipsi desuere improbi noti ciues, qui atrocibus uerbis insultarent, quibus tamen omnibus rediens facile postea summa illa natura lenitate pepercit. Sed Bentiuoli fratres cum propter ueterem amicitiam, quæ cum Mediceis Ioannis ipsorũ patris, & magni Laurẽtij tempore floruerat, ita susceperet, ut nihil præter libertatem deesse uideretur. Nõ multò post Foisseij funere à Bononiensib. re glo sumptu ac apparatu post longam pompã, extructa in tẽplo insigni pyra celebrato, Medices legatus cum Nauarro, & pleriq; alij captiui nobiles Mediolanum perducuntur. An itinere autem cum esset Mutinæ, Blanca Rangonæ benignitatem sensit: ea erat Bentiuolorum soror, eximiæ liberalitatis foemina, quæ omnibus ex mundo muliebri necessarijs ad cultum ornamentis sumptuose eum repleuit. Vnde ipse mox effectus pontifex, uti in referenda gratia planè gratissimus, eius liberos & honore pilei, & prætorij præfectura, & magnis militiæ stipendijs exornauit. Mediolani uerò exceptus in Sansseuerini cardinalis ædibus, à Vicecomitibus, Pallauicinis, Triuultijsq; patritijs ita colebatur, ut uix uictor in præalta Fortuna, uel humanius uel liberalius nullo prætermisso humano officio tractari posse credcretur. Quñ esset Mediolani, atque ibi cardinales concilium è Pisis redu-

etum, ut inflati uictoria criminosisimè celebrarent,
 & sæpe Iulium pontificem pro templi foribus ad de-
 cendam causam citarent, sanis hominibus pariter in-
 peritis effuse ridentibus, ea pseudosynodus lucubrica
 haberi est cecepta, ita ut Bernardinū Caruatalem am-
 bitiosius ad pontificatum anhelantem, pueri subsan-
 nando per iocum papam uocarent, nec ab armatis
 Gallis, & iratè persequentibus, quo minus sacerdoti-
 bus illuderent, omnino terreretur. Ad labefactandum
 autem reliquum eius concilij nomen fortè Iulius Ma-
 dices ab Roma superuenit, qui Legato patriuelli bre-
 ues epistolas & diploma pontificis deferebat, quibus
 præclara concessa facultate, expiare milites rite pos-
 set, qui, uti erant, quoniam in acie contra pontificem
 stetitissent, sacris interdicti, & omnibus diis ad infer-
 ros deuocati, se se lustrare Christiano ritu & ueniam
 à pontifice petere malebant, quam obtemperare pan-
 cis ac ambitiosis sacerdotibus, qui priuatis oñijs &
 parum honestæ cupiditati improbè seruientes, & ex-
 exercitui falsa specie religionis decepto, & fortissimè
 simul & incautis ducibus singularè calamitatè pe-
 perissent. Itaque prolato euulgatoq; diplomate talis
 præsectorum & signiferorum, militumq; omnis generis
 ris, qui certatim à diro crimine absolui cupiebant, ad
 legatū factus est cōcursus, ut uix conscribendis tabulis
 scribarum manus sufficerent. Quæ res & familiaritè
 egestatem mirificè subleuauit, & præ damnata concilij
 causa, Iulij pontificis auctoritatem latissimè con-
 firmavit. Ob id factum, quod omnium concilij sanctio-
 num fidem penitus eleuabat, grauiter commoti car-
 nales

Miles, de Medice uehementissimè conquerebantur,
 quoniam maximi regis, qui iure optimo concilium in-
 dixisset, dignitatem despicere uideretur, quum priua-
 tis actionibus & syngraphis in aliena potestate consti-
 tutus, uti capite diminutus, captam præclaro ordine
 synodum oppugnare cõtenderet, nec uereretur eorũ
 iram adeò insigni iniuria prouocare, in quorum esset
 potestate, quique captiuo duriores conditiones im-
 ponere faciliè possent, & ex arbitrio totam eius rei
 contumeliam uindicare. Sed ab insigni pietate uehe-
 mens Gallorũ militũ consensus legatũ, uel tacentem
 egregiè defendebat. ij enim uliro cardinales ipsos ela-
 tis uerbis obiurgabant, tãquam minus religio: è Chri-
 stianorum & simplicium omnium mentes uotaq; san-
 ctissima, falsis persuasionibus turbare niterentur. Ante
 rea Galli duces quum omnem futuri belli metum una
 ea insigni uictoria sustulisse uiderentur, adnitente que
 store Normaniã, sed contra nequicquam reclamante
 Triuultio, peditatum fermè omnem dimiserunt.
 Que res sicuti ab exitiabili auaritia initium cœpit,
 ita luctuosum admodum bello finem parans, Gallos ab
 Italia nullo propè negotio exegit. Namq; Heluetij
 à Iulio pontifice & Venetis multis obsecrationibus
 atque stipendijs ad arma exciti, sublatis repente si-
 gnis per Rhetiam ad Tridentinas Alpes properabãt.
 Erant enim tum uicatum Gallo regi maximè infensi,
 quòd ille post partas (uti dicebant) ipsorũ sanguine ui-
 ctorias, ingratis atq; auarè stipendia solita sustulisset,
 despectaq; uirtute Heluetia, Germano peditate ad sue-
 ceticis ignominia uti cœpisset. Nouo quoq; ab his susce-

LIBER II.

pto bello impense fauebat Maximilianus Caesar Gal-
 lorum opes tantis partis uictorijs haud dubie reformi-
 dans. Nam super inducias uenetis concessas, à con-
 lio Pisano abrogata omni sua pristina procuratio-
 discesserat, & edicto monuerat Germanos, qui in pa-
 ribus Gallorum erant, ut domum in Germaniã redi-
 rent, iterq; Heluetijs & cõmeatum per agrũ Rheti-
 cum amicè præbuerat, ac demum Tridenti & Ven-
 nae omnem eorũ multitudinem absq; ulla dubitatione
 receperat. Quo terrore Palicia percussus, ad quem
 interfecto Foisscio militaris imperij summa redierat,
 aduocare duces, cogere undiq; ad signa milites, à Epi-
 rentinis auxiliares equites postulare, & parare uia-
 que præsidia maturabat. Sed aë & cohortes tot præ-
 lijs uehementer attenuatæ, & peditatus Italicus quo-
 storum auaricia, togatorumq; iudicio importuna
 missus, reuocatiq; edicto Caesaris bona ex parte Ger-
 man, & dilapsi undiq; Epirotæ, Galli, Vascones, &
 qui uno nomine Valones dicebantur, infrequentia
 gna reddiderant. Cum his tamen copijs Palicia
 tam uiribus quàm famæ rerum gestarum confisus,
 hostes in Mantuanum agrum contendit. Interea can-
 nales quũ nihil de Heluetio Venetoq; bello in amphi-
 sima recentiq; uictoria dubitarent, propter inuisi-
 aduentantiũ hostium celeritatem timore præpedi-
 concilium repente dissolunt, ut illud inauspicatũ
 Pisis ceptum, & tum Mediolani improspere reuoc-
 uatum, in ulteriorem Galliam transferrent. Medio-
 lano itaque profecti multis de causis, & iubente R-
 ge, secum Medicem legatum in Galliam ducunt.

tum erat ad Carium uicum in Ticinensi non longè à
 Pado ad eam ripam quæ ex aduerso pertinet ad B. s.
 finianam, ea Augusta Battienorū antiquitus fuit. Ibi
 Medices fortè oborta uel simulata leui ægritudine fa-
 cile à custodib. impetrauit, ut ea nocte Carij conquis-
 sceret, dum cæteri cardinales, magniq; eorum comi-
 tatus cum turba omni ministrorum & militum nau-
 gijjs pertransirent. Id spacijs nactus Medices per abba-
 tem Bongallum familiarem suum, qui postea Nepesi-
 nus fuit episcopus, perquisiuit an in eo uico aliquis
 esset uir nobilis, cui tutò salutem suam commendaret.
 Huic diuinitus fortè oblatus est Raynaldus Zactius,
 miles ueteranus equestri natus familia, qui magnas in
 agris paternis agrestium hominum habebat cliente-
 las. Itaq; abbas hominè secreto cum lachrymis suppli-
 citer est cohortatus, ut summæ nobilitatis, summæq;
 spei cardinalem cõiectum in eas miseras & qui haud
 dubiè ad perpetui carceris pœnam in Galliam trahè-
 retur, è manibus barbarorū eripere uellet, qui temu-
 lenti aut intempestiuè uagari, aut somno oppressi, cu-
 stodias negligenter obire cõsueuissent. Raynaldus qui
 suoapte ingenio Gallico nomini erat insensus, propter
 memoriam magni Laurentij & Medicæ familiæ quæ
 apud omnes erat uenerabilis, facile liberandi hominis
 negociũ suscepit: ea tamen conditione ut nihil se per-
 ficere feliciter posse fateretur, nisi eius uicinæ Visim-
 bardum aduersæ factionis, sed tamen ab se nequaquã
 alienum iuuenè in partes patrãdi facinoris adduxis-
 set. Id si ab illo impetraretur, ad eũ in hospitale diuer-
 sorium se unum ex pueris statim missurũ, qui pro tesse

ra cuncta parata esse renunciaret. cum hac spe abbat
 ad Medicem est reuersus. Nec mora, dijs bene iuuan-
 tibus, obsecranti Raynaldo quanquam egrè & cur-
 stanter annuit Visimbarthus. itaq; ad abbatem nūc-
 properè mittitur. Verùm ei abbatem in turba que-
 renti, non Medicem, sed alter genere Gallus abbas cu-
 stodie prepositus ostenditur, cui ille in eodem nomi-
 ne deceptus miserabili errore cuncta parata esse de-
 nunciat, adeò ut tam probè conceptis consilijs Fortu-
 na immitis inuidere uideretur. Sed Gallo contracta
 fronte, & sua lingua se nihil parari iussisse extem-
 p-
 respondente, errorem puer agnouit, & presenti quo-
 dam commento inducto, inde sese protinus explicuit,
 ita tamen ut suspicionis aculeū relinqueret apud eum.
 uerba & uultum pueri cogitatione reputantem. Quo-
 eam rem abbas non multo post maturius quàm statua-
 rat, profectioe indicta, eductoq; agmine ad Padum
 contendit, frustra moras alias atq; alias neccente car-
 dinale, ut Raynaldo spacium cogendis agrestibus op-
 portunè præberetur. Iam totum agmen ad flumen per-
 uenerat, multisq; transmissis, ipse planè inter postre-
 mos anterioribus mule pedibus nauigij proram adire
 gerat, cum à tergo ex auditus clamor, et aduentum
 conspecta acies mulam auertit: ita superuentu Ray-
 naldi penè sine uulnere fugatis Gallis, legatus eripi-
 tum, traiecto noctu Pado, ad castellum Ligurij de-
 duxere. Id erat Bernabouis Malespinae Visimbarthi
 sanguine coniuncti, ibi nouum quoq; discrimen adire
 Nā uir ille uti erat Gallicæ factionis, ne fortunas sua
 in

in discrimen deuocaret, monendum & consulendū su-
per care Triuultium existimauit, frēmente frustra et
fidem implorante Visimbardo. Tum uerò legatus in
sphaeristerio foedē custoditus, de salute libertateq; de-
sperare coepit, & uehementer Fortunā incusare, quae
tanta acerbitate spes omnes eluderet, & sibi immerē-
ti alios super alios, insatiabili malignitate laqueos pa-
raret. Sed Triuultius grauis & uerē Italus imperator
cum iā Galli à pōte Mincij tāta premente hostiū multi-
tudine essent deiecti, & in effusam fugam planē conie-
cti, Malespinae rescriptis res eò esse deductas, ut non
esset de Cardinale qui fortunae beneficio semel euasisset,
magno opere cogitandum. Itaq; Bernabos seipso fa-
ctus humanior, legatum dimittit, cumq; seruorū persi-
dia simulat effugisse. Ille ad uicum tria adiuuante quo-
dam sacerdote, & coemptis per eum pernicibus iu-
mentis, Placentiā peruenit: atq; eò tutius, quòd tum
fortē Placentini, perditis Gallorum rebus, Iulio ponti-
fici deditionem faciebant. A Placentia demum traie-
cto Pado Mantuam est profectus, ubi in Andina uilla
summa benignitate eum Franciscus princeps conge-
stis opportunis muneribus abundē recreauit. Interea
Palicia ad Vallegium Mincij ponte depulsus copias
omnes, amissa Cremona, Ticinum reduxit: affuerēq;
illico Heluctij, & cum his Paulus Balconus qui opti-
mē instructam legionem & quadringentos cataphra-
ctos, bisq; totidem leuis armaturae equites, & magnū
tormentorū apparatus adduxerat. Itaq; moenia ad-
arcem tormentis quati coepit. sed nihil magis Gallos
exterruit, quā cohortes ratibus in proximam &

coniunctam urbi insulam traductæ: per eas enim intercluso ponte lapideo, euadendi Gallis facultas eripi uidebatur. Itaq; Palicia nihil sibi amplius Ticini morandum arbitratus, ut equitatum in quo totius Gallie salus & decus spesq; omnes sitæ erant, ab omni disermine cõseruaret, ponte lapideo signa educit, statimq; hostes à porta noua simul & ab arce deserta irrupunt, & cum Germanis per totam urbis lōgitudinem, ad pontemq; maximè dimicant: eos enim Galli ut ipsi sine periculo abirent, omniū postremos reliquerant, haud dubiè à tanta multitudine trucidandos. Sed Germani admirabili cōstantia sese recipientes, cum egregiè sustinendo haud magnis acceptis detrimentis, ad alterum Graualoni pontem, qui erat ligneus, peruenissent, diffractis asseribus equorum pondere ad multorum exitiū pons est interruptus, atq; eo modo Germani Galli q; omnes qui transire nequuerant, cæsi capti q; sunt. At Palicia Pado ponte superato, quem Triuultius cautissimus senex opportunè construxerat, relictis itineribus in Galliam contendit: quoniam Hemicus Britannie rex suscepta defensione Romani pontificis, ingentem classem cum ualidis copijs in Aquitaniam transmisset. Eo modo paucis diebus Mediolanense imperium Gallis est creptum, & Maximilianus Sfortie uti legitimo principi, Iulij pontificis Venetijs senatus auspicijs, & una maximè Heluetiorū uirtute restitutum. Ab hac uictoria Cardonius excitus, collectis undiq; Hispanis, et reparato equitatu in Galliam Togatam redire maturabat. Vrbinasq; ipse præmissis Troilo Sabello, qui oppida atq; arces reciperet, curatis pro-

His propensissima uoluntate ad pristinam fidem re-
 deuntibus Bononiæ appropinquabat. Quibus de re-
 bus Bentiuoli omni spe presidij, Gallis Italia pulsis, o-
 mnino destituti, magnopere sibi timere coeperunt, Bo-
 noniensesq; ipsi à Põtificijs copijs singularem cladem
 expectabant: nam maturæ segetes erant in agris, &
 iam frumenta succidebantur. Quibus amissis si obsti-
 stere & Bentiuolorũ in fide permanere uellent, nulli
 erat dubium quin breui populus omnis inopia com-
 meatus & dira fame conficeretur. Gerebat tum sum-
 mum in urbe magistratũ Franciscus Elephantutius.
 Is animaduerso rerum discrimine, amicè & grauius
 Bentiuolos in senatũ uocatos est cohortatus, ut pru-
 dentium more, Fortunæ cedere potius uellent, quàm
 obstinatè persistendo his periculis ciuitatem obiecta-
 re, quæ supremã omnibus calamitatem essent allatu-
 ra, posse ipsos spe integra, si patriam incolumem ser-
 uarent, alio tempore conuersis rebus ab ea ipsa quæ
 tum deprimeret Fortuna, subleuari: at si patriã per-
 dere pergerent, eos non modò reditus spem, sed fortu-
 narum omniũ & salutis protinus amissuros. Tam enim
 Castellij Bentiuolorũ inimici ædes suas prætorio pro-
 pinquas armatis cõpleuerant, & maiores tumultus in-
 dies propter multorũ simultates in urbe timebantur.
 Ob eas res et propter Elephantutij orationẽ quæ ex
 ore totius populi & patritiorũ emitti uidebatur, Ben-
 tiuoli tutiore ac honestiore consilio suscepto, necessi-
 tati parent, pacatoq; agmine cum omnib. impedimen-
 tis & clientibus suis urbe excedunt. Quibus rebus co-
 gitis, Medices legatus Bononiã, ut ibi Rempublicã,

sicuti sui erat muneris administraret, properè se contulit, & cum singulari omnis generis hominum gratulatione reductis exulib. est receptus. Nec multo post in urbe Mantua ad constituendā in Italia pacem conuentus indicitur. Ibi affuere duces, principumq; Legati, & ante alios Matthæus Langus Gurenensis cardinalis pro Cesare summæ authoritatis in Italia procurator. Quo præcipuo disceptatore de conditionibus belli & pacis, & de toto iure imperiorum & fœderum agebatur. Proinde legatus Medices eò Iulianum fratrem misit: actumq; est propensissima omnium voluntate de reducendis Mediceis. Quoniam Florentinorum auctore Soderino Lucam Sabellum Alexandrumq; Triuultium duces suos cum aliis equitū auxilio Gallicis misissent. Aderat pro Florentinis Ioannes Victorius Soderini frater, qui negabat id fœdus quod cum Ferdinando rege antiquitus esset, ulla in parte à Florentinis fuisse uiolatum: abundè id demonstratum esse recenti Rauennati bello, quum Florentini in neutram inclinantes partem, Gallis simul ac Hispanis commeatum & receptum pari benignitate præbuisent. Nec referre quòd pro defendenda Insubria ex peculiari fœdere Gallis auxilia miserint, quando pari lege eadem Ferdinando regi pro tuendo regno Neapolitano præbere tenerentur. Sed quum hæc una maxime pecunia facile possent expiari, Victorius scientia iuris & æqui potius quàm his artibus instructus, quæ ad tractandas res grauissimas necessariae existimantur, totam spem rei componendæ fœdè corruptè cum dubitanti auaròq; animo tenacius quàm oportet ret pe-

ret pecunijs parcendum arbitraretur: nec externis et
 militaribus ingenijs propter lubricam eorum fidem,
 uti cautus iurifconsultus uel data pecunia consideret.
 Itaq; dimisso conuentu Florentini hostes iudicantur: Me-
 diciq; legato Hispanorū copiae tribuuntur, quas Car-
 donius in Bononiensem agrum adduxerat. Iulius ipse
 pontifex propter memoriam Pisani consilij Soderino
 insensus, erga Mediceos præclarum studium ostende-
 bat, quanquā Vrbinas eius imperator occultis de cau-
 sis ad eam expeditionem neq; tormenta, neq; eas equi-
 tum alas cōcesserat, quibus præerant Vitellij & Fran-
 ciottus Vrfinus Mediceis summa necessitudine con-
 iuncti. Sed illi nō impetrato cōmeatu, desertis aliis ad
 præstandam eo bello operam, cum legato profisciscun-
 tur. Apennino transeuntibus Hispanis, Ramazottus
 cohortes suas adiūxit, qui ex montanis bellicosissq; ho-
 minibus quodam beneuolentiæ iure potius quàm im-
 perij magnam & peritam locorum multitudinem ar-
 mare ac educere erat solitus. Pepuli quoq; Bononien-
 ses patritij quorum in alpibus singularis erat authori-
 tas, copijs & cōmeatu, itemq; frequentibus operis ad-
 sternendas uias, & iumentis quibus tormenta traher-
 rentur, Mediceos liberaliter adiuuabāt. Soderinus ubi
 hostes aduentare certius cognoscit, patritios uiros cir-
 citer uiginti quos Mediceis fauere arbitrabatur in cu-
 riam uocatos, in custodiam tradit: legatos ad Car-
 niam mittit: ei munera amplissima & stipendia mili-
 tibus pollicetur, ciuitatemq; promittit eosdem hostes
 et amicos habiturā uti ipsi foederati reges ex arbitrio
 præscripserint, modò ab iniuria abstineant, reiectisq;

Mediceis presentem Reipub. statum minimè conturbent. Interea Prati oppidi mœnibus tormenta admoventur, & vicine urbes ad defectionem sollicitantur. Contraxerat in oppidū Lucas Sabellus magnam, sed inconditam armatorum agrestium multitudinem, & oppidi portas pernicioso consilio multa congesta materia glebaq; præseperat. At Hispani cum agrorum perforarent, altero præsertim maiore tormento fortè perfracto, uixq; binis armatis aditus in oppidum esset patefactus, ad propugnaculū recondito in sinu scalas admovent: singuli sensim magno & difficili ascensu in murum euadunt: explicatoq; uexillo, & alacri clamore edito, duobus propugnatoribus interfectis alios in fugam uertunt. Interim Sabelli milites qui ad perfossum murum Hispanis irrumperere conantibus haud segniter ex æquissimo loco repugnabant, ubi se præ se hostes in muro discurrentes conspexere, repentinò metu consternati, singulari ignauia locum deseruerunt. Ita totus exercitus nullo accepto incommodo, ad cædem & ad prædam celeriter est introductus. Sabellus nequicquam pauidos & fugientes in aciem cogere conatus, cum paucis in arcem profugit. cætera omnis agrestium & oppidanorum multitudo, quam effugere obseratis portis nequiret, armaq; proijceret, crudeliter ab Hispanis est interfecta, tanta seuitia in inermem turbam & ad deorum templa refugientem ferro grassantibus, ut Gallorum & Germanorum crudelitatem ac auaritiam in Brixiana clade superarint. cæsa enim supra quinque milia hominum inermium dicuntur. Legatus tamen flendo, & notos quosq;

quosq; milites deprecando, Iulianusq; item frater & Iulius patruelis multos conseruarunt, quum neq; pecunia neq; periculis ullis parcerent, & sese uulneribus obiectare minimè dubitarent, modò ante omnia matronarum et uirginum pudorem aduersus militum libidinem tuerentur. Rebus uti Prati gesta fuerant, Florentie nunciatis, sicuti magnus timor populum inuasit, ita optimates Soderino infensi animos attollere coeperunt. Porrò Soderinus omnes copias intra urbem recipit, senatum aduocat, uarijs dictis sententijs legati iterum ad Cardonium decernuntur, qui hominem ingenti promissa pecunia expugnent. dicebant enim Florentini ex uctere proloquio: Nihil esse satius ac expeditius, quàm durissimis Reipublicæ temporibus una uel immensa pecunia patriam omni periculo liberare. Cardonius admissis legatis, quanquam erant ingenio ciuili atq; eo admodum uerecundo, conditiones tamè amplissimas & proposita præmia ita propensis auribus admittebat, ut illa præclara animorum expugnatrice sacra pecunia, & fidem simul & decus ipsiq; pudorem elidere uideretur. Sed legatum Mediceosq; omnes omnium fidem implorantes, Padullus ante alios & Andreas Carrasus, quorum eximia erat autoritas, apertis sermonibus adiuuabant, cùm interesse putarent ad Cesaris & Ferdinandi regis dignitatem & totius Italie quietem cunctos opprimere, qui Gallorum partes sequerentur. Mediceos enim si reducerent, qui antea à Gallis fuissent expulsi, eos & ueteris iniuriæ & præsentis beneficij memoriam animo nunquam esse deposituros. Interea Florentiæ

perculso & nutante senatu, Antonius Franciscus Albitius, & Paulus Victorius præstantis animi iuuenes ad Soderinum ascendunt: monent hominem ut dictatura abeat, & curia excedere uelit, ne, si pertinaciter resistat & diutius cunctetur, sibi ipsi in primis & ciuitati ad interitum noceat: si id æquo animo & pacato fecerit, neminem ei esse nociturum, ipsosq; præcipuos fore corporis custodes, & quò uelit incolumen educturos. Expalluit ad ea uerba Soderinus, & cum sibi magnopere timeret, inimicorum consilijs obtemperauit, utpote qui ciuili prudentia potius quàm præsentiali quo uehementis animi uigore Rempublicam administrare erat solitus. Terruerat etiam hominem manifesta prodigia quæ ei paulo antè & dictaturæ finis, & afflictis Gallorum rebus Reipublicæ commutationem præclare denunciarant. Tacta erat de caelo porta quæ ad Pratum oppidum ducit, fulmenq; ita è marmoreis Gallie regum insignibus aurata lilia detulerat, ut in alterius clientelam ciuitas haud dubie cessura uideretur. Lapis quoq; ingens qui intra curiæ limen ad primos scalarum gradus ædificij structuram sustinebat, ictu fulminis ita loco est propulsus, ut non turbine uiolento, sed fabrili artificio dimotus esse crederetur. In summa uerò curia cubiculum ipsius ubi lectus erat, fulmen intrauit, adeò blandè pererrās, ut solam urnam feriendo disijceret, qua ciuium nomina ad creando sorte magistratus educebantur. Itaq; Soderinus post decimum dictaturæ annum summa æquitate ac innocentia gesta Republica, dum Gallico nominè apertius studet, & despecta nobilitate nimis se popu-

larem

larē ostendit: exutus dignitate curia educitur, flensq;
 & salutem sepe suam ambobus obnixē commendās,
 in domo Victorij seruatur. Inde non multo post muta
 to habitu per Umbriam ad Hadriaticum contendit,
 consensuq; nauigio Ragusium in Dalmatiam est pro
 fectus. Eodem die Iulianus Medices euocantibus ami
 cis, obuiamq; eunte Cosmo Pactio antistite Florenti
 no urbem ingressus, summa totius populi cum accla
 matione suscipitur. Templum primò Deiparæ uirgi
 nis, quod est religione in urbe celeberrimum, adit: de
 mum non in Mediceas ædes, sed in Albicianā domum
 se confert, ibi singulari humanitate & comitate Do
 mini & Magnifici nomen repudiat, sese ciuem omni
 bus æqualem atq; omnium fratrem esse profitetur. Ad
 demulcendos uerò ciuium animos qui Soderino fauere
 consueuissent, ne aristocratia protinus induci uideret
 ur, Ioannem Baptistam Ridolfum in Republica exi
 miæ sapientiæ uirum, popularemq; & libertatis ma
 ximè studiosum, in locum Soderini in annum uexilli
 ferum creant. Ioannes interim legatus ad templum di
 ui Antonij suburbanū peruenit: effusi q; sunt ad eum
 salutandum cuncti ciues, ac ab his demum in pater
 nas ædes est deductus: decimum & octauum post an
 num, ex quo ui Caroli octauī Gallorum regis
 adnitentibus ueteribus inimicis, fue
 rat expulsus.

VITAE LEONIS DECIMI
LIBER TERTIVS.

MEDICEIS in patriam receptis
 & ab his ex ærario stipendio militi
 persoluto, donatisq; ducibus optime
 tes ad ordinandam Rempublicam con
 silia atq; animos reuocarunt, quoniam
 Ridolfus cuncta regerat ex amplissima formula status
 popularis, qui & nobilitati singularem contumeliam
 dictatore Soderino semper attulerat, & omnem Me
 diceorum authoritatē conuellere uidebatur. Itaq; ex
 matus omnis populus de more ad cōcionem uocatur.
 Vexillifer Ridolfus cum magistratibus in uestibulo
 curiæ descēdit, assensu & clamore populi quindecim
 uiri Reipub. constituende, cum nomina præcones reci
 tarent, extemplo creantur: ab his demum septuaginta
 totius ciuitatis longè grauiissimi & Mediceis ami
 cissimi uiri sunt delecti, quorū perpetuo consilio Reipub.
 publicæ gubernacula traderentur. Ex eo etenim nu
 mero Decemuiro, qui belli & pacis, et octo uiri qui iu
 ste & necis summā haberent potestatem, creantur. Vex
 illiferatū, uti erat antiquitus, bimestrē tantum fore
 in posterū decernunt. His constitutis rebus, & cohort
 te presidio curiæ imposita, contra uim seditiosorum ci
 uium, Iulianus sago deposito, & sumpta ciuili togā
 nihil sese ad principalem fortunam cunctis una mode
 stia gratissimus efferebat, & Reipublicæ munera pa
 terno exemplo sine satellite innocentia fretus obibat.
 Vix tres elapsi erant menses, quum à nonnullis in
 cedem

eadem cardinalis & Iuliani conspiratum est. Princeps
 fuisse Augustinus Caponius copore ac ingenio in-
 nerti iuuenis, in quo nihil prorsus laudares præter fa-
 milie nomen, & Petrus Paulus Boscolus honestis quæ-
 dem literis exornatus, sed iudicio turbidus & leuis,
 uti his sepe accidit qui ab exultantia atræ bilis insa-
 niæ proximi, dum præsentia non probant, immodera-
 ta & inaudita inani cogitatione persequuntur: do-
 lebat sibi ereptam iri libertatem, quum rempublicam
 ad Medicorum arbitrium recidisse cõspiceret: quan-
 quam illi per optimates æquissimos viros cuncta urba-
 na commoda honores & magistratus inter omnium
 classium ciues æquo ordine partirentur. Boscolus
 Bruti uirtutem & gloriam ferebat in cœlum, seq;
 Brutum fore testabatur, si sibi fidum magni consilij
 participem Cassium reperiret. Nec mora Caponius,
 qui multa à Boscolo ex historijs de Cassio præclara
 audierat libenter in eius nomẽ est adoptatus. Sed qu-
 um de tempore et loco cædis ageretur deq; adsciscen-
 dis socijs, quorum præsidio tuti atq; defensi negociũ
 conficerent, fortè Caponio intranti Pucianam domũ,
 syngrapha sinu decidit, in qua breuiter erant annota-
 ta nomina amicorum, qui idonei ad id patrandum fa-
 cinus uiderentur. Ea syngrapha beneficio Deorum
 collecta, & per Coctium Senensem delata ad Medi-
 ceos, periculum depulit. Captus namq; Caponius qu-
 um in tormentis egregiè tacuisset, prolata demum syn-
 grapha, nequaquam inficiatus manum, cuncta propa-
 lauit. Eadem confessus est & ipse Boscolus, qui Nico-
 laum Valorium insignem ciuem nominarat, atque

ita de ambobus supplicium sumptum. Valorius autem
 in Volateranam turrem est relegatus: quoniam, tametsi
 si Boscolum de tam nefario consilio insano fremens
 proloquentem sæpe uti insanum castigarat, nihil ta-
 men uti optimus ciuis debebat, ad magistratus de ca-
 re detulisset. Eisdem ferè diebus quibus ea conitatio
 feliciter est oppressa, Iulius pontifex, re pontificia
 ad summam auctoritatem perducta, ex leui sed tena-
 ci febricula fluente sensim aluo moritur. Cuius mor-
 te nunciata Ioannes cardinalis lectica uectus, proprie-
 innatum ab ima sede abscessum, Romam modicis ite-
 neribus ad comitia contendit. Tanto autem populi sa-
 dio postremus omnium conclaue est ingressus, ut pro-
 culdubio constanti omnium salutantium omine pon-
 tificis euassurus esse crederetur: Auxerat eius spei se-
 nam Erasmus Germanus subtilissimus mathematicus,
 qui pridie quàm Medices urbem intraret, in coro-
 na nobilium neminem fore pontificem ex his cardina-
 libus qui in Vrbe essent audacissimè prædicarat. Se-
 rebant etiam Marsilium Ficinum, qui eximia auctori-
 ritatis fuisse astrologus, ex fortunata & regia gene-
 si, ei sacrorum principatū, quum adhuc esset puer,
 nec planè sacris initiatus, omnino detulisse. Caterum
 ubi in conclaue statim est receptus in partes suas se-
 cit. erant ij regijs ac illustribus maximè familiarij: na-
 ti, etate opibusq; florentes, & in primis Ludouicus
 Aragonius, Sigismundus Gõzaga, Marcus Cornelius
 & Alonsus Petrucius, quibus accesserant Bendinellus
 lus Saulus, & Matthæus Sedunensis: multi etiam es-
 seniores

senioribus ea lege suffragia promittebant, ut & ipsi quam exirent candidati, paribus suffragijs iuuantur. Erat tum senatus princeps Raphael Riarius, qui etatis honore, sacerdotijs atq; opibus ceteros omnes anteibat, quanquam ei deerant literæ atq; eæ uirtutes, quæ multo loculentius quàm ipsæ diuitiæ honestum sacerdotē ad Christianam laudem exornant. Is in magnam spem adipiscendi pontificatus ab aura populari & tot circumfusus adulatoribus facilè peruenit. Sed eum ambientē & singulos prehensantē, cum ipsi iuniores eludebant, qui Ioanni candidato paratis firmisq; suffragijs præsto aderant, tum etiam ei seniores plerunq; fidem fallebant, quum quisq; spes suas aleret, & priuatis rationibus compositis ad summi fastigij fortunam enitendum arbitraretur. Petebant enim sermē omnes, uti quisq; erat aut studio principū, aut urbana gratia, aut opibus & doctrina maxime conspicuus. Ita dum quisq; senior ante omnia sibi uni præcipuè studet, & propterea cunctatius alijs suffragatur, Ioannem iuniores pontificem efficiunt, qui rei Christianæ imperium dare potius quàm accipere uana perpetua consensione decreuerāt. Accessit ad eum antè alios Franciscus Soderinus qui uti erat inimicus admodum capitalis propter Petrum fratrem Florentia pulsus, ab initio eum omnibus adhibitis machinis oppugnarat, moxq; perspecta iuniorum constantia, uti cautissimus senex in gratiam opportunè redierat. Accessit & ipse Raphael, & ceteri demum omnes, adeo sedatis propensisq; animis, ut nequaquā simulanter effuse latarentur, quòd eum pontificem

legitimis & longè simplicissimis comitijs creassent,
 qui nobilitate familiæ, morū grauitate, exquisitisq;
 literis, & singulari naturæ lenitate, non cardinalis
 modò, sed cunctos ferè mortales antiret. Fuere qui
 existimarent uel ob id seniores ad ferenda suffragia
 facilius accessisse, quòd pridie disrupto eo abscedente
 qui sedem occuparat, tanto foetore ex profuente
 nie totum comitium impleuisset, ut tanquam à morbo
 fera tabe infectus, non diu superuicturus esse uel me-
 dicorum testimonio crederetur. Cūctis ad pedis ope-
 lum procumbentibus LEONIS Decimi nomen sibi de-
 sumpsit, utpote qui propter innatam excelsa regni
 animo clementiæ uirtutem, non expresso quidem
 lo, sed erudita allusione magnanimi cognomen
 affectaret, duorum superiorū secutus exemplum, quibus
 Alexandri & Iulij augustissima nomina placuisse
 sent. Non desuere qui dicerent Claricem matrem
 no iam utero leonem ingentis magnitudinis & miti-
 lenitatis in Reparata templo Florentiæ omnium ma-
 ximo se parere sine gemitu somniasse. Quod postea
 somnium ex fabulis nutricum quum puerorum inge-
 nijs inhaesisset, accipiendo nomini causam haud dubie
 præbuerit, Neque Leo mox homines sefellit, quom-
 Petrum Soderinum è Ragusio in urbem euocasse
 eoque summo cum honore suscepto Contesinae ser-
 ris filio Aloisio Ridulfo ex Soderini fratre filiam
 matrimonio collocasset. Pepercit & ipsi Valerium
 quem prope Volaterrano carcere eductum liber-
 tati, patriæquæ restituit, haud dubiè Caponio etiam
 & Boscolo ueniã daturus, nisi paulò antè octonius
 iudex

iudicio damnati periissent. Eandem quoque animi magnitudinem & clementiam erga Caruicalem & Sanctuarinum pseudocardinales protinus ostendit: qui cum audita morte pontificis à Gallia Romam ad comitia peruolarent, nauigio in portum Pisanum delati, atque ibi retenti in libera custodia fuerant, ne, qui motu tantas turbas concitassent, nouis altercationibus quietam comitia perturbarent. Eos enim Iulius iusta hercule ira preseruidus iam senatu motos omnique prerogatiua suffragij & galeri dignitate penitus exutos, quod concilium aduersus se concitatis regibus indixissent, si qua sorte eos caperet, in campo Floræ tantamquam scelestos & impios concremare decreuerat. Itaque Romanam perductis, & in senatu sine purpure insignibus suppliciter ueniam petentibus facile ignouit, æta Pisanam & Mediolanensem & Lugdunensem concilia penitus abrogassent, Lateranensemque conciliū uti legitimum & iure optimo indictum solenni assensione comprobarent. Leo etenim ante omnia Iulij consilia ipsam propè uestigijs subsequutus, concilium in Lateranum esse iudicabat, ut saluberrimis scilicet decretis constituta Republica Christiana, omnis schismatis seditionisque materia tolleretur. Coronatus est Leo pontifex ad Lateranum trigesimo die post creationem, qui fuit Aprilis undecimus, Rauennate clade infestus, ut conuerso omine ab tanta priuata lætitia & publica hilaritate ex atro longè omnium candidissimus redderetur. Vectus est etiam in pompa illo eodem equo

Thracio in quo ad Rauennam captus fuerat, quem
 ab hostibus pecunia redemptum ita adamauit, ut po-
 stea usq; ad extremam senectutem summa cum in-
 gentia alendum curarit. Fuit autem is dies omnium qui
 a Gothicis temporibus Romanæ urbi felicius illuxer-
 rint, longè clarissimus: nunquam enim ullum uel am-
 pliore uel ornatiore hominum concursu spectaculum
 celebratum fuisse, uel legendo uel audiendo memine-
 rant. Profectæ erant auleis regiones, ridebant ianu-
 ciuum festa fronde & floribus fenestra strata et
 tibus ornabantur: in omnibus biuijs triumphales ar-
 cus occurrebant, ad ueteris Romanæ magnitudinis ex-
 exemplum picturis & statuis mirum in modum exor-
 nati, Cardinalium & antistitum comitatus usq; ad bo-
 niora seruitia serico & purpura, multoq; item au-
 ro præfulgebat: ipsi cardinales sacras aureas & præ-
 ctas induti uestes militaribus equis uehebantur. Præ-
 tulit Romanæ ecclesiæ uexillum Alfonso ipse Ferrar-
 riæ princeps, qui ad componendam cōtrouersiam, &
 ad præstandum officium benignis literis accitus ad-
 uenerat. Affuit & Franciscus Urbinas urbis præfe-
 ctus. Rhodiæ uerò militiæ uexillum armatus detulit
 Iulius Medices, ita ut cum neq; ipse, neq; ullus omnium
 uel sapiens crederet, in tanta senatorum & seniorum
 turba, quod in abditis factis erat, cum mox Romæ re-
 gnaturum: et fortè ea die coronationis ad felix augu-
 rium mortuo Pactio Cosmo, antistes Floreninus uex-
 dum exutis armis est effectus. Sparsa est à qua flor-
 bus per omnes regiones larga manu aurea argenteaq;
 pecunia, tanta Leonis liberalitate, ut ipsi centum mil-
 libat

libus aureis eam pompam pontifici constituisse fateren-
 tur. Coemit mox à Maximiliano Cesare amplius tri-
 ginta milibus aureis Mutinā urbem, uti moriens pau-
 lo antè Iulius faciundum esse monuerat: Videfrustūq;
 arcis præfectum auari & peruicacis ingenij hominē
 Germanum, qui Caesaris iussis nequaquam parebat,
 per Rangonos ui ac insidijs circumuentum expulit.
 Adiecit demum curam omnem componendis regum
 cōtrouersijs, cum legatos undiq; in omnes prouincias
 emisisset. Sed tanta mole Gallis undiq; concitātū erat
 bellū, ut neq; tot nauales & terrestres apparatus sine
 flamma iratis regum animis diu concepta ullis uel
 sanctissimis precibus restingui posse uideretur. Ferdi-
 nandus paulo antè Ioannem Nauarræ regem Canta-
 bria expulerat, redeuntemq; cum magnis Gallorū au-
 xilijs, & Pompelonem regiam urbem oppugnantem
 iterum superarat, fremente Ludouico qui cum regem
 sibi affinem, & in clientelam à Gallie regibus anti-
 quitus receptum omnino reducendū esse censuerat.
 Britanni quoque interea duce Dorsetio Aquitaniam
 qua Cantabrie iungitur ad Fontenrabadum exposi-
 to exercitu terra mariq; effuse uastauerant, Gallique
 & Britanni ambustus utrinque excelsis aliquot nau-
 bus mari sepe contenderant. Ludouicus ipse expedi-
 tionem in Italiā audita morte pontificis impigrè pa-
 rabat: ab Henrico magni exercitus ingentes classes,
 ut ipse in Galliam traiceret, effusis paternis thesau-
 ris ornabantur. Contrà Iacobus Scotiae rex à Gallo
 pecunia inductus, ita copias parabat, ut discedente

Henrico totius Britannie regnum inuaderet. Ante
 lia Veneti à socijs impudentissimè decepti, exclusi
 Brixia, & contra ius & equum & recentis foederis
 leges omnibus iniurijs exagitati, ad Gallum recurrerunt,
 cum eo qui ex hostibus ipsorum nominis
 sissimus extitisset, foedus percusserant. Quibus de causa
 sis Leo cum nihil sibi uel tutius uel honestius esse pos
 set, Iulianum foedus seruare, & eosdem socios quos
 le habuisset, adiuuare cōstituit, ne si medius inter
 dentes intempestiuæq; pacis arbiter esse uellet, &
 uictis pariter & à uictoribus ab utrisq; de spectus
 modò odium & incommodum, sed singularem etiam
 infamiã pararet. His initijs susceptisq; consilijs ad
 uehenda demum exornandaq; optimarum literarum
 studia longè omnium liberalissimè animum conuertit:
 qua una peculiari laude Cosmus proauus & pater
 Laurentius priuatis uiris potius quàm principibus
 fortuna similes, summam sibi & posteris claritatem
 peperissent. Ante omnia ab epistolis singulari in
 dicio sibi desumpsit Petrum Bembum & Iacobum Sa
 doletum, qui ceteros omnes literatos Romana elo
 quentiae laudibus antebat. Vaticanae uerò bibliothecae
 Beroaldum iuniorem praefecit: in scribendis O
 Horatiana iucunditate praecellentem. Gymnasiū ue
 rò accitis undiq; grauissimarū artium professoribus
 instaurauit, ut neq; Bononiensium, neq; Patauino, uel
 etorum praestantia, uel auditorum concursu conce
 dere uideretur. Augustinus Suesanus philosophiam, &
 Christophorus Aretinus medicinā profitebantur. E
 ronymus Butigella iuris scientiam docebat. In huius
 moribus

nioribus studijs eruditione stilo & eloquentia Parrhasius Cōsentinus, erat insignis. In Græcis literis eminebat Basiliius Calchondyles, eius Demetrii filius, qui ipse pontificis in adolescentia fuerat præceptor. Singulos uerò uel mediocri etiam nominis poetas, & exquisitis nobilioribusq; artibus instructos tâta benignitate suscipiebat, ut omnes iam excitatis animis ad excelsa literarum studia uehementer accenderentur, quum ab tanto armorum strepitu, quo neglectis literis Iulij aures magnopere gaudebant, tandem uirtutis locus patefactus esse uideretur. Qua spe felicissimè Hadriani pontem est inscriptum, quo superiorum pontificum mores cum Leonis laude lepidissimè notabantur.

Olim habuit Cypris sua tempora, tempora Mauors
Olim habuit, sua nunc tempora Pallas habet.

In eo quoq; arcu qui erat ad biuium uie triumphalis, præclarissimo totius populi studio & hoc eximia gratiæ & gratiæ carmen cubitalibus literis fuit inscriptum.

Vota deum Leo ut absoluas, hominumq; secundes,
Viue piè, ut solitus, uiue diu, ut meritus.

Florabat enim tum Roma præstantibus ingenijs, copia incredibili rerum omnium, & à clementiore cœlo inusitata aeris salubritate, ita ut Leo tantæ uirtutis ac amplitudinis pontifex, aureâ etatem post multa sæcula condidisse diceretur. Interea dum inuito statim pontificatu enixè dat operam, ut inter discordes

Europæ reges in spem pacis induciæ fierent: Ludovicus
 aduersus Maximilianum Sfortiam exercitum om-
 nni bellico apparatu abundè instructū in Italiam mis-
 sit. Is enim qui regio militariq; animo indomitos Sfor-
 tus gerebat, sese Neapoli, Mediolano, Genuaq; sacri
 pulsum ferre non poterat, adeoq; uehementi repugn-
 de Italiae desiderio erat concitatus, ut Cantabriae de-
 dum Hispanorum armis occupatam Ferdinando con-
 cedere, & Venetis isto fœdere Cremonam polliceri
 minimè dubitaret: contulerant enim sese Veneti ad
 Gallie regis amicitiam indignitate contumeliæ acco-
 si, quòd post eiectos Gallos Brixia impudenter ab His-
 panis intercepta sibi ex fœdere minimè redderetur.
 Ferdinandus quoq; uel ob id quod fortè infirma era-
 ualetudine, Cantabrici regni possessionem omni infir-
 miæ quæ sibi à socijs conflaretur, præferendam iudice-
 rat: utpote qui felici prudentia omnes consilij ra-
 tiones, una maxime præsentis utilitate metiri erat sol-
 tus. Verùm non defuere qui crederent Ferdinandum
 non tam cupiditate retinendæ Cantabriæ, quàm ambi-
 tendi Neapolitani regni metu adductum, eas occultè
 inducias cum Gallo pepigisse, quoniam accepisset
 lium pontificem liberiore uoce frementem comminatio-
 temq; iactare solitum se nunquam animo conquiren-
 rum, donec expulsis omnibus Barbaris, qui aliena in-
 potenter occuparent, Italiae liberator uero inde patri-
 to cognomine, dici mereretur. Itaq; Leo postquam
 duas Christianæ pietatis cohortationes, minus satis
 auribus undiq; recipi animaduertit, quanquam paci-
 quietiq; studere maxime decorum putabat, sua tamen
 men-

men dignitatis aut arbitratus Iuliani foederis rationes
 tueri, speciosaq; & moderata imitatione studiū suum
 proferre, ut qui Gallis erant hostes, animos minime
 desponderent, nec Galli suis uiribus & Venetorum
 amicitia præpotentes, in dubia præsertim belli fortu-
 na acerbius quàm deceret, offendi uiderentur. Quam
 obrem implorantibus opem Sfortianis, quū pecunia
 maxime indigerent, uiginti quinque milia aureorū num-
 mam Morono legato dinumerat, quibus Nouariam ci-
 tato itinere comportatis, opportunè nulli stipendia
 persoluuntur. Eò se tum contulerat Maximilianus cū
 octo milibus Helueticorum, unam spem atq; eam qui-
 dem exiguam ancipiti euentu in Helueticorū animis
 reponens. Siquidem illi ijdem campi atque illi ijdem
 Triuulius atque Tramulius uti fatales belli duces
 spectabantur, qui operæ Helueticæ & paternæ ca-
 lamitatis memoriam ad animum extrema suspensum
 cura reuocabant. Aderant quoque secum eadem si-
 gna, atque ijdem ferme centuriones eorum ma-
 xime pagorum, qui eius facti ignominia quon-
 dam notati, ueteranorum Italorum digitis & nuti-
 bus tacite monstrabantur. Ad hæc mala Sacramorus
 quoq; Vicecomes, qui Mediolani obsidende arci erat
 præpositus, perfidiosa leuitate cum ala equitum ad
 Gallos transfugerat: regressusq; Mediolanum omni
 militari præsidio nulatū, peruicerat apud ciues,
 ut in Gallorum uerba iuraretur. Liuanus quoq; ad-
 ducto Venetorum exercitu, Cremonæ partim metu,
 partim egregia popularium uoluntate fuerat rece-
 ptus. Erant Cardonius atq; Piscarius in quib. summa

136 DE VITA LEONIS X.
spes sustinendi belli collocari debuerat, certiores de is
ducij; facti, nihil se uel in hanc uel in illam partem ab
statis ad Trebiam castris commouebant. Iam aliquot
diebus Tramulius pro lato tormentorum apparatu de
deò uehementer moenia quassauerat, ut late prostra
tis ad apertisq; moenibus Heluetiae legiones in statu
ne conspicerentur, quae nunquam adduci potuerant,
ut portam clauderent, ipsis etiam hostium castris op
positam, tantaq; superbis eorum ingenijs innata erud
de Gallorum gente contemptio, ut ultrò etiam pro
carent, irrididerentq; hostes, quòd tantum inanis op
ra frustra suscepissent, ut aditus in urbem pararent,
quando ad apertis portis ad iustam dimicationem sit
tibus uiris, si animus suppeteret, esset irrumpendum.
At Gallorum duces ne periclitando uires cum pernic
caciissima gente exploratam ab optima cunctandi res
tione uictoriam in discrimen adducerent, reductis sit
lentio castris, ad secundum lapidem recesserunt: ne
ob id etiam, quoniam Altosaxum cum recentibus au
xilij; Comensi uia aduentare cognouerant. Is super
riore anno quum Galli Cisalpina Gallia pellerentur,
Heluetiorum fuerat Imperator, uir ingenti animo
corporeq; multis in locis bellicae uirtutis gloriam con
sequutus. Eodem quoque tempore Heluetij de Alto
saxi auxiliorumq; aduentu certiores fiunt: cogno
tur in consilium centuriones atq; signiferi: disputa
tur uarijs sententijs, an excipienda sint auxilia occ
currendo cum expeditis cohortibus eodem itinere, ut
à Gallico equitatu in patentibus campis opprimere
tur. Tum uerò Mottinus inter Helueticos duces ani
mi prom

ni promptitudine militiæq; peritia insignis, de inua-
 dendis hostibus differere cœpit, quasi Altosaxi glo-
 rie inuideret, ad quem opportunissimè auxiliorum
 superuentu seruatorum fratrum atque instauratæ ex-
 exitatæ spei ad certam uictoriam fama omnino in-
 clinatura uideretur: Quid cunctamur, inquit, com-
 miliones in hac parum decora deliberatione? quasi
 toties uictos & nihil tale timentes, si in eos diluculo
 erumpamus, minimè simus deleturi? Perrumpemus
 hercle & cuncta obuia sternemus: dum ambigunt et
 consultant, an Altosaxo sit occurrendū, uel manendū
 in castris, quæ ut in nullo metu exiguoq; temporis spa-
 cio minimè munierint: prestabo me huius periculi
 facile principem, ne consiliū ab audacia potius quàm
 à uirtute sumptum putetis: Et meo certè ductu nihil
 cum auxilijs communicata laude, uictoriam nobilem
 atque opulentam referetis. Nec mora, centuriones fer-
 mē omnes seruidis & alacribus ingenijs sublata ma-
 nu Mottino fauent: plerique etiam eo ardentius quo
 ueteris ignominie notam proditi ante tredecim an-
 nos Ludouici aliquo fideli illustriq; facinore delere
 cupiebant. Itaq; de tertia uigilia triplici agmine, sine
 equite, sine tormentis summo silentio irrumpunt, à tri-
 bus locis uno simul tempore Gallica castra adoriun-
 tur, seminstructas acies peditum atq; equitum pro-
 sternunt, Germanos agrè fortiter tamen & mutua
 quidem cum cæde superant. Nec Tramulius atq; Tri-
 uultius inuicti antea duces, quicquam uirtute uel con-
 silio ualent, quum & subitus hostium incursus, & fœ-
 da fuge facies, & conturbata diuersis in locis castra,

omnem uel constantis iudicij uim, uel ferende opor-
 tunitatem inter dissonos morientium clamores eriperent.
 Heluetij caeso latè peditatu, & equitatu uniuersa
 que pulso, tormentis & castris puncto temporis por-
 tiuntur. Cecidere ad decem milia hostium, & in hi-
 ueri insignes Monsalco Gallus equitum praefectus, A-
 loisius Beomontius Hispanus qui cohortes ducebat.
 Alexius Busichia leuis armaturæ equestris dux no-
 bilis. Nec ea uictoria apud Heluetios, quanquam longè
 omnium nobilissima, luctu caruit. Nam mediam
 agmen à tormentis magnum acceperat detrimentum.
 Atq; ipse ante alios Mottinus colubrinæ pila discer-
 ptus interierat. Ipsi quoq; Germanorum praefecti Flo-
 ranges atq; Gemesius, cum strati multis acceptis uul-
 neribus iacerent, accursu Roberti Sedanij patris
 qui cum insigni cataphractorum turma in uictoriam
 & cadentium coronam penetrarat, haud dubie serua-
 ti sunt. Hac audita de Gallis uictoria, Leo pontifex
 quanto præclarius studiū suum proferre cœpit, egitq;
 cum Raymundo Cardonio, ut Octouianus Fregosius
 Genuam reduceretur, quoniam Adurnij Flisciq; la-
 tius Fregosio paulo antè pulso, Gallorum signa ac imper-
 ria sequebatur. Subsiterat Raymundus ad Trebiam
 neq; satis conspicuus Gallorum hostis, neque syncretus
 aut utilis Sfortianorū socius, cum uarias neclendo
 re causas id unum contenderet, ut induciæ tantisper
 aliqua uel inani dissimulatione tegerentur, dum For-
 tuna huc aut illuc proclinata belli successum aperiret.
 Itaq; Leone singulari studio cohortate, atq; omni
 ope contendente, Raymundus & Piscarius in Ligur-
 res ex-

res expeditionem susceperet, paucisq; diebus Octavianus sine uulnere Genuam est introductus. Nam Hieronymus Adurnius & Otthobonus Eliscus summa equitatis atq; uirtutis homines, de precantibus ciuibus ne patriam in discrimen adducerent, & uillas sumptuose amoenitatis exuri paterentur, ciuili potius quam militari quaesita laude, sponte abierant: Octavianus assumpto ducis nomine, imperataq; ciuibus pecunia, trium mensium Hispanis stipendium persoluit, & ad obsidendas terra marique arces consilia omnia uiresque conuertit. Hispani uero adiunctis sibi Germanorum copijs ad euasandam Venetiam sunt profecti, quibus ex foedere pontifex Troilum Sabellum Mutiumq; Columnnam & Ursinum Mognanium cum alii quot equitum alis addiderat. Interea Henricus Britanniae rex & Maximilianus Caesar ingens bellum in Belgio Gallis intulerunt: Traiecerat Henricus iuuenili alacritate ad decus bellicae laudis uehementer inflammatus supra centum milia Britannorum adducens, ut quae maiorum suorum ditionis quondam fuissent, armis repeteret, ab eo praesertim qui sacrosanctum pontificem impijs armis uexauisset. Is enim suscepti ante belli fuerat praetextus, nobilissimoq; inde partu cognomine, pontificiae libertatis assertor atq; defensor appellari & praescribi in literis magnopere gaudebat. Addiderat Maximilianus Germanorum legiones & ualidam Belgarum equitum manum: obsidebatur trinis castris Teruanna Morinorum, & uehementissimis tormentis oppugnabatur, cum Galli ingenti coacto equitatu, ut commeatum obsessis impor-

tarent, occasionem conferendo prælio præbuerunt.
 Itaq; ad Ghingatâ uiciniata est pugna non caede
 sed insigni ac maximè specioso equitum concursu
 morabilis: nam utrinq; ueteranè atque amplissima
 ala strenuèque duces in eosdem fortè campos erant
 perducti, in queis multis ante annis Gallos, Aloisio
 XI. bellum gerente, Maximilianus tum penè puer
 ingenti prælio superasset. Non tulit impetum tantæ
 impressiois Gallicus equitatus, tametsi ab initio e-
 gregiè concurrerat. Nã & Henricus cum uiginti mil-
 libus sagittariorum, & Maximilianus cum robore le-
 gionum aduentabant. Itaq; eadem loci fortuna pro-
 pellente, Galli in foedam atq; præcipitem fugam ab-
 adeò ut nusquam minore cum incòmodo, uel maiore
 cum ignominia conflixerint: Captus est ante alios Bu-
 thelinus nobilissimus dux. Nec multo post Ternac-
 na desperatis auxilijs, Britanno cecidit, copièq; ad op-
 pugnandum Tornacum, quæ est urbs amplissima Ner-
 uiorum, sunt perductæ. Dum hæc in Belgis fiunt, Jaco-
 bus rex Scotorum, naturali odio & pecunia maxima
 Gallica impulsus, dum sperat se totius insule Britan-
 niæ regem futurum, parum decoro ac exitiali conse-
 lio, absenti Henrico bellum intulit. Fuerat relictus ab
 Henrico in tutelam regni Surreius regulus fide &
 uirtute bellica insignis. Is Iacobo populanti Angli-
 nes ad Tuedum amnem occurrit. Certatū est maiorib;
 quàm unquam antea odijs, uiribus uerò longè maxi-
 mis: nam pro gloria, pro salute, pro totius insule im-
 perio remotissimæ utrinq; gentes excite, ad enatum
 repente bellum summa festinatione concurrerant.
 Scotorum

Scotorū acies tota pedestris fuit: nam Iacobus fatali quadam audacia, ut nullam spem salutis in fuga suis relinqueret, ipse primus omisso equo pedes in acie cōstituerat, Surreius contra, utrinq; alas equitum cornibus suis adiecit. Nō tulere Scotorū hastatae phalāges sagittarum uim, quæ ab hoste ingentibus ligneis arcibus excussa, armatos pariter atq; inermes uulnera- bant. Confixus est & sagitta rex ipse, ferreo gutturali facile penetrato, quo cadente, Scoti maiore animorum peruicacia, quā bellica fortitudine dimicantes, cæsi superatiq; sunt. Nam & hastati Angli per dē Hauardo duce Surrei filio in perturbatos intulerunt & Dacreus equitatu præfectus, circumductis, turmis fusorum & infugam spectantiū magnū numerum occidit. Periere cum rege decora animorum ob- stinatione repugnantes, Huntleius, Crafordius, & Monterosius nobiliss. duces. Ea nunciata clades Ludouicium, quanquam animo infractum, magnopere cō- terruit. Nam tametsi opulentiss. regni facultates alen- do bello abundè sufficerent, singulari tamen cura an- gebatur, quòd pedite careret. Nam uetere Gallorum instituto in uno equitatu summam gloriam, repudiata pedestri militia, reponebant, utpote qui cōductitio uel Germano, uel Heluetio pedite omnibus bellis uti consueuissent: quorū alteri Henrici Maximilianiq; sti- pendijs præoccupati essent, alteri iam ex professo Gallorum hostes, fœderatiq; cum Hispanis atque pon- tificem in Heduos penetrarunt, ut eam Burgundiæ par- tem, quæ quondam Caroli Belgarum principis fue- rat, in potestatem redigerent, aditusque facillimus

occupatis montium claustris pararetur ad inuaden-
 dam interiorem Galliam, unde præda omnis generis
 & spolia amplissima peteretur. Itaq; Ludouicus mul-
 tiplici rerum suarum periculo magnopere commoue-
 ri, sæpe æstuarè animo consilioq; arbitrari ante om-
 nia sibi diuinitus ea infligi uulnera, & alias super a-
 lias parari clades, quòd sacrosanctum pontificem di-
 ro consilio atq; impijs armis fuisse persecutus. Cæte-
 rum id bellum opinione omnium faciliorem exitum
 habuisse est uisum: Tramulius nãq; , qui ab Italia pul-
 sus in Heduos cum tumultuarijs copijs adiorrerat, ut
 arces aditusq; præsidijs firmaret, quum uiribus impo-
 tantam Helueticorum multitudinem sustinere non pos-
 set, eos impetrata pace in patriam repressit, ita ut uel
 iniquis & maximè pudendis conditionibus eam pa-
 rare ex usu præsentis necessitatis minime sibi indeco-
 rum fore arbitraretur: tot enim tantaq; præmia iam
 intra Gallie fines effusis & toties uictoribus largi-
 sponcione est pollicitus, quãta nec deuictorege, suba-
 ctãq; Gallie resferri aut sperari posse uiderentur, non
 ignarus Ludouicum nihil earum rerum depulso peri-
 culo præstiturum. Hac astuta fallaciq; pactione Hel-
 uetijs deceptis, ipsisq; in patriam redeuntibus Ludo-
 uicus in Belgio ea ratione bellum gessit, ut obsessa ab
 hostibus Tornaco nobilissima Neruiorum urbe, nihil
 sibi commodius fore existimaret, quàm seruare atq;
 augere copias, cunctari in proximis locis, nullam præ-
 lio occasionem dare: inclinabat enim se autumnus illis
 in regionibus, hyemi quàm æstati similior, nec differ-
 ri poterat in Britanniam traiectus, quoniam uergen-
 te in

te in brumam tempore grauior in dies & sciuor Oceanus esse consuesset. Itaque Britanni, quum nemo Gallis opem ferret, Tornaco positi, iam lato duplici victoria Rege, relictis praesidijs ad tuendas urbes, in Britanniam redierunt. Per eos quoque dies Venetis tanquam Gallorum socijs ad Vicentiam clades est illata. Processerant Cardomus & Prossper Columna, uastabundi usque in proximum Venetijs litus, nusquam prodeunte in aciem Veneto duce, ita ut à Margario aggere pile tormentis maioribus emissa, ad ipsam usque urbem peruenirent. Non tulit ignominiam Liuianus, quum exuri late agros barbara feritate conspiceret. Nam Germani praesertim Hispaniq; nec nobilissimis quidem ullis parcebant. Eos ergo omnis generis praeda onastos ex obliquo adortus, praecipis undique itineribus ita conterruit, ut deserere inpedimenta, & metu summæ cladis per abrutos montes Veronam euadere cogitarent. Sed Liuianus ingenio ferox atque prapropereus, dum abeuntes intemperantius persequeretur, adeò incautè ac infeliciter confligit, ut quum uix primam Germanorum ac Hispanorum impressionem, obuertente aciem Piscario, Veneti pedites sustinerent, totus exercitus fœde perturbatus cæsisque sit. Periere inreceptu parum decoro uel dum fugam suorum sisterent, illustres alarū duces numero septè, & in his antè alios Sacramorus Vicecomes, què defecisse ad Gallos docuimus, & Hermes Bëtiuolus; præterea cohortium praefecti signiferiq; insignes uiginti tres: cecidit & lixe manu confossus Andreas Lauredanus legatus,

Paulum uerò Baleonum prolapsum in palustrem locum mitior fortuna hosti captiuum præbuit. Ipse quoque Liuianus tranato Meduaco amne, in cuius uorticibus pleriq; tentato infelicitèr uado perierat, celeriter pugna elapsus Patauium peruenit. Ea clades eorum grauior Venetis & luctuosior fuit, quòd paucorum dierum interuallo ad Nouariam, & in Belgio Britanniaq; aduerso partium successu dimicatum fuisse didicerant, nec iam habebant unde copias repararent, tot præsertim equitibus cataphractis & tot ducibus ueteranis in unius maximè prælij calamitate amissis. His cognitis rebus Leo pontifex, tametsi eam cladem Venetis, quòd Gallos in Italiam euocassent, meritis accidisse prædicabat, nihil tamen ea uictoria letabatur, Dolebat enim Italico nomini certum exitium, & tantamq; ignominiam externorum armis parari: ob id secretò Venetos per Franciscum Foscarum legatū locutabatur, ne animo deficerent, suamq; pristinam infirmitate uirtutis atq; constantiæ existimationem tueri uellent: se etenim nunquam hostem futurum ipsorum respicere quam minimè prostratam, sed integram & florentem uidere concuperet. Quòd auxilia aduersus eos miserisset, id esse datum Iulianis fœderibus, & recentibus consilij, quibus euocandos in Italiam Gallos censuissent, quorum aduentu turbari sperata pax & diuina humanaq; rerum confusione permisceri uiderentur. Ad hanc sinceri animi uoluntatem facta addidit, quibus singulari collato beneficio Veneti iuuabantur. Nā uir iudicio longè grauiusimo ita pariter studēdū arbitratur, ut eū publici decoris Italice dignitas

dignitatis nunquam obliuisci, uel inimici etiam pre-
clare perspiceret. Sub idem tempus magno assensu at-
que ambitione populi Romani Iulianus Leonis fra-
ter, Romana ciuitate donatus est: editiq; sum in eius
honorem ludi scenici, temporario theatro in area Ca-
ptolina extructo, ubi per biduum summa celebra-
te actus est Plautinus Pcenulus, uariaq; subinde poe-
mata iucundissimi argumenti per ingenuos summae no-
bilitatis elegantissimè decantata, adeò exquisito at-
que opulento rerum omnium apparatu, ut antiqua
aurei seculi felicitas, ipsius Pontificis erudita libera-
litate reuocata uideretur. Ad referendam uerò gra-
tiam eximij sumptuosiq; erga se studij, uectigal salis
imminuit, amplificataq; triumuirali cōseruatorū Vr-
bis potestate, præmijs ac immunitatibus publicè pri-
uateq; Romanos est prosecutus: quamobrem solenni
decreto omniū ordinum populus ad testificandū gra-
tissimi animi studium, marmoream statuam in Capito-
lio dedicarit cum hac inscriptione. Optimi liberalis-
simiq; Pōtificis memoriæ. S. P. Q. R. Per eos quo-
que dies Iulium patruelem, Innocentiū Cibo, Lauren-
tium Puccium, & Bernardum Bibiennam in cardi-
natum senatum cooptauit. Primum galerum quem
ipse gestasset, sanguini atq; familiæ tribuit, quasi diui-
no ingenio iam præ sagiret, qualis quantusq; in Repu-
blica Christiana is esset futurus, quem suo fatali pileo
dignissimum iudicasset. Secundus Magdalena sorori,
quæ Innocentij mater erat, datus est: atq; item Inno-
centij Octauij pontificis memoriæ, cui inuitū summae di-
gnitatis acceptū referebat. Tertium, uirtus, ætatisq;

honor, & egregia in primis fides, quæ in Puccio
 omni fortuna semper effloruit, promerueret: eius et
 nij lanactij frater fuerat, quem Florentiæ securi per
 cussum fuisse supra meminimus. Quartus in Bibientia
 perpetui laboriosiq; obsequij & fidelis industria
 cundæq; familiaritatis præmiu[m] fuit. Nec multo post
 Juliano fratri in spem sobolis Philiberta Caroli Al
 brogum principis soror matrimonio iuncta, quam
 num uti sine dote expetitam, ultrò regijs exornat
 muneribus præmissis ad Nicæam insigni comitatu, et
 mam acciuit. Laurentius uerò Petri Medicis qui in
 ri anne perijt filius, Florentinæ Reipublicæ est
 positus. Existimabat enim Pontifex, diuisis honoribus
 & constituta domo, ita suis & Mediceo nomini pro
 uidendum, ut nō magnopere in posterum fortunæ
 suspectanda uideretur. Eadem hyeme quæ secuta est
 cohortante undiq; per legatos Leone pontifice, inter
 Gallos & Britannos bellum esse desijt, breuiq; ab
 ducijs pax quesita auctore Rotelino, qui in liber
 custodia Londinij seruabatur. Decesserat paulo ante
 Anna regina, summæ religionis & castimonie mu
 lier: itaq; cœlibi Ludouico supra solemne pacis ac
 citiæ scœdus, Maria Henrici regis soror eximia uer
 stas uirgo despondetur. Quæ in Galliam perduc
 Ludouicus incredibili sumptu & mira ludorum
 rietate nuptiis celebravit. Sed dum ætatis & uale
 dinis quæ ei tum erat tenuissima, penè oblitus, inter
 perantius (ut ferunt) procreandis liberis operam
 ret, concepta edaci febricula non multos post dies
 terijt. Statimq; ei successit Franciscus gener, qui
 atatis

etate, ingenio, formaq; uel præter regium nomen to-
 tius Gallie iuuenum longè florentissimus habebatur.
 Is acceptis imperij insignibus, ingenti animo expedi-
 tionem in Italiam suscepit, destinatam paratamq; an-
 tea à Ludouico, qui moriens amplissimas copias om-
 ni bellico apparatu instructas, obuersasq; ad alpium
 iter opportunè reliquerat. Euocabant Gallos Veneti
 in primis, ut Brixiam Veronãq; reciperent: atq; item
 Octavianus Fregosius qui clam percusso cum Franci-
 sco foedere à ueterib. amicis foederatisq; discesserat,
 iustis certè & grauibus de causis, uti ipse prædica-
 bat: uerùm nequaquam grato aut fideli ingenio, si
 Leonem qui cuncta detulerat, respiceret, quem diu
 per legatos & literas monentem, ne flagitiose defice-
 ret, proluxa dissimulatione fuerat ludificatus. Itaque
 Liguribus & Venetis, ut aduentantes Gallos exci-
 perent, arma parantibus, Leo cum socijs regibus
 coit, foedus renouat: exercitum ex delectu fortissi-
 marum Italiae gentium cogit: proficitur se Mediola-
 nensis imperij defensorem, uel ob id maxime indu-
 ctus, quoniam Heluetij flagrantissimo studio, decre-
 toque publico, non iam uti mercede conduci, sed
 planè propter concepta odia, tanquã ueri Gallorum
 hostes propulsandi belli negocium susceperant. Pro-
 uidebat quoque acutissimus pontifex, si Gallus Insu-
 brum imperio potiretur, nequaquam futurum, ut Gal-
 li ab ipsa præsertim uictoria insolentes à Placentia
 Parmaq; abstinerent, quas urbes ab reliqua Sfortiano-
 rum ditione interfluente Pado abscissas, Iulius pontifi-
 cie ditioni pulsas Italia Gallis, adiecisset. Verebaturq;

ne rex iuuenis bellicæ gloriæ auidus semel transgreſſus alpes, Italia opulentiâ atq; amœnitate caperetur, ob idq; exemplo Caroli octauî maiora concupereſcit ueret eiſ coeptis fortuna, ut demum per partes Italia omnis, uti nunquam publico iuncta cõſilio ſeruire cogereſcit. His de cauſis pontifex Iulianũ fratrem pontificij exercitus imperatorem appellat: ei de manu ſolenni adiecta precatione, uexillum & ſceptrum tradit, & ab Vrbe in Galliam Cifalpinam maturare iubet. Sequebãtur eum utriuſq; factionis Romani proceres, et promiſcuè ex omni ferme Italia regione militaribus factis illuſtres. Nequaquam enim apud hominem ſummæ æquitatis ullum in honore erat factionis nomen, quum ea pernicioſæ inſaniæ ſtudia exerceri damnareq; eſſet ſolitus, adeò ut ſpectata tantũ uirtus in omni ducum & militum genere, premijs & laude digna cenſeretur. Euerre qui exiſtimarent Iulianum, quòd Heuſcarum rerum principatum Laurentio fratris filio facile conceſſiſſet, uehementer aſſidue ad Mediolanenſe imperiũ, uel ob id maxime, quoniam Maximilianus ſfortia paulo mente commotior, dum foedo amictu, illotoq; ore inſaniæ morbum præferret, paterno imperio indignus putabatur. Id facile ſe aſſequi poſſe ſperabat Iulianus: nã Heluetij, in quorum tutela erat Maximilianus, multo auro, adiectis præſertim authoritate pontificis, corrumpi poſſe uidebantur, & Franciſcum regem, ſi primos eiſ imperio egregiè ſuſtineret, facile per conditiones conceſſurum apparebat, quod armis recuperare nequiuiſſet, ei præſertim cui matris ipſius ſoror nuper in matrimonio eſſet.

esset collocata. Nec Carolus Allobrogum princeps ul-
 li occasione in eam rem multis de causis erat desutu-
 rus. Veneti quoque modò Cremona in societatis &
 belli præmium eis obueneret, existimari poterant e-
 gregiè conquieturi, utpote qui nouum & insitutum
 accolam habere mallerent, quàm præpotentem & fla-
 grantis ingenij regem, cuius amicitia ab leui momen-
 to planè fragilis, recenti exemplo Ludouici singula-
 re incommodū afferre posse uideretur. Ad hæc etiam
 consilia Cardonius Hispanus imperator egregiã uo-
 luntatem atque opem attulisset: nam uir suopte inge-
 nio perhumanus & facilis, ac ubi præmia proferren-
 tur, enixè officiosus, Leoni ingentia pollicenti præ-
 stantiq; haud dubiè erat obsecuturus: eadem Octa-
 uiano Liguri placitura intelligebant, uti præcipuo
 sortianorum hosti, & Iuliano uetere amicitia con-
 iuncto: sed dum hæc expensa & deliberata inuitis ra-
 tionibus explicatur, illudente Fortuna Iulianus febre
 non tam ualida quàm pertinaci sed quæ ei demum su-
 prema extitit, Florentiæ corripitur: eo decumben-
 te exigua cum spe maturæ certeq; salutis, imperium
 militare ad Laurentium transfertur. Is tum Placen-
 tiæ castra habebat, & in proximo urbi pago Cardo-
 nius è Venetiâ accitus exercitum continebat. Interim
 Prosper, in quo summa erat authoritas gerendi belli,
 cum equitatu ualido ac Heluetijs legionibus ad alpes
 contendit. Nam persuasum habebant, præcludi posse
 claustra alpium, si Coctijs & Pœninis saltibus inses-
 sis, æquiores transitus occuparent. Sed Franciscus au-
 thore duceq; Triuultio, qui assiduè per id tēpus omnes

aditus per inaccessibleis montium crepidines fuerat con-
templatus, inusitatum iter curulibus tormentis aper-
ruit: ad dextram inter maritimas & Coelias alpes per
imas ualles Argentarij fluminis insinuando agmina,
atq; euadendo in præruptos uertices excelsissimorum
montium, adeo ut tormenta saepe ductarijs præten-
sibus suspensa per trocleas legionum manibus tra-
ducerentur, quum profundissimæ ualles interciderent
nec tantæ molis apparatus iugis aut militum humeris
educi posset, quinque dierum labore per hæc itinera
plena rerum omnium difficultatibus, nullibi tamen
præpediente niue (nam Augusto mense liquata erat)
deceptis Heluetijs in Italiam est peruentum, eo latio-
re laboris atque periculi exitu, quod dum inaccessibleis
saltus uijs pensilibus ad latera cautum exaggeratis
ad iter patefaciunt, Palicia cum quatuor alis equi-
tum ad distinendos fallendosq; hostes superiora Perose
se montis iuga, ductantibus alpinis agrestibus trans-
gressus. Prosperum Columnam inopinato aduentu in-
presit. Erat is Villafranchæ in oppido profectio in-
tentus, ut eodem die cum Heluetijs iungeretur. Capto
autem ab hostibus tantæ opinionis duce, nihil idcirco
Heluetij animos demiserunt: regressiq; Mediolanum
authore Matthæo Sedunense cardinale, iurauerunt
quum primum hostis Gallus appropinquaret, regia ca-
stra aggressuros, ut de possessione Mediolanensis in-
perij aperto in campo & uera uirtute dimicaret.
Franciscus Prospero benignè & comiter appellatis,
atq; eo sub custodia in Galliam transmissis, ad quinu-
lapiem à Mediolano Laudensi uia castra munierunt,
ut iniret

Ut inde Liuianum cum exercitu Veneto commodissi-
 mē exciperet, ac subinde expeditum & uacuum ab
 omni metu iter Comensi uia redituro domum Helue-
 tiorū praberetur. Erat Placentiæ cum pontificio exer-
 citu Laurentius Medices, & in proximo ad Trebianæ
 Cardonius Hispanorum castra habebat, inter ambi-
 guas deliberationes admodum suspensi atq; inter se
 contententes, qui nam primi ponte Padū transire de-
 berent, nam utrisq; suspecta erat Heluetiorum fides:
 siquidē Albertus Petra dux nobilis, ut credi par erat,
 Gallica pecunia corruptus, cum multis Veragrorum
 Sedunorumq; cohortibus domum abierat, adeo ut quæ
 Mediolani erant in fide, nutare & dissentire in consi-
 lijs nunciarentur. Interceptus quoq; cum pontificijs lē-
 teris Cynthius Tiburs, qui ad regem properabat, dum
 Hispani equites Padi ripam obseruarent, Laurentium
 Cardonio suspectum reddiderat, quasi Leonis studiis
 magna ex parte refrixissent, quum Prosper impera-
 tor captus partium spes uehementissimē debilitasset.
 Legatos quoq; Florentinos natura Gallicis rebus stu-
 dere cogebat: ij iuuenem circumsistebant, suadebātq;
 ne se temerē insidis barbaris committere uellet, sed in-
 tuto alienæ insaniæ exitum spectaret: non esse eò pro-
 grediendum, unde nullus omnino regressus sine peri-
 culosissimi prælij alea praberetur: satis enim rectē
 ipsum omnia facturum, si cunctando Leoni aliquem
 ad regis amicitiam receptum relinqueret: Ad uerò in-
 omnem belli casum facile posse impetrari, si rex iam
 planē uictor, tantis Ligurum Venetorumq; auxilijs
 adiutus, nulla ulterius acerbiorē iniuria laderetur.

Iam enim ex pontificijs Mutius Columna & Ludovicus Perilianus cum aliquot utriusq; armaturæ equitum turmis ad Heluetios missi fuerant, Iacobusq; Gombara Leonis legatus cum pecunia Mediolani aderat. mirifica uoluntate Heluetijs Sfortianoq; nonini deditus. Unus uerò Gorius fide & prudentia insignis frustra iuuenem est adhortatus, ut præclarissimæ occasione in summa spe ingentis uictoriæ deesse nollet: neque enim de euentu dubitandum, si duo in unum summa fide coniuncti exercitus, ad inuicti roboris summamq; uirtutis gentem è propensissima & copiosissima urbe hostibus imminente auxilio ire maturarent. Ipsi enim tantæ indolis iuueni postquam effectus esse imperator, non iam fortunis, sed gloria & laude opes esse: non enim grauissimi muneris nomen inanibus titulis, sed ueræ uirtutis operibus sustentari: proinde animi uerberaret: præstaret Leoni sibiq; dignam italico duci operam, memoriaq; teneret Mediceos Florentia pullos Gallorum armis, seq; in primis infantem puerum perpetuis ab ea gente iniurijs acceptis, decem & octo annos exulasse: ceterum præter Florentinos legatos, Ursini duces quos sibi Laurentius despectis Columnijs asciuerat, quicquid generosi spiritus ad præclare audendum in iuuenelucebat, magnis rerum omnium propositis difficultatib. facile restinguebat. Interim Heluetij, tametsi diuersis inter se studijs in partes scindebantur, Sedunensis tamen cardinalis flagrantissimis concionibus incitati, ad tuendam publicæ dignitatis existimationem prælio decertare statuerunt.

rine. Nec mora, inclinante sole Romana porta erumpunt, prima Gallorum agmina profligant, non fossa, non munitione, non deniq; tormentorum quæ in frontem directa erant, periculo deterrentur, quin in castra perrumpant. Is impetus uti repentinus nec expectatus, sicuti primas Gallorum acies oppressit, ita medias ultimasq; atq; ipsum maximè regem ad arma exciuit. Dimicatum est in multam noctem nullo ordine quum inopinati hostes & nox ipsa cõturbatis castris omnem consilij & discipline rationem penitus eriperent, adeò ut Heluetij felici audacia progressi, strato equitatu, nobilissimisq; ducibus aliquot interfectis, ipsosq; etiam Francisco rege, qui impigrè perturbatorum suorum aciem reparare contenderat, multis hastarum ictibus penè oppresso, intra castra hostiũ consistere quiescereq; nunimè dubitarint. Itaq; ueluti impetratis utrinq; inducijs (quas lassitudo uulneraq; et ab denso puluere enata sitis attulerant) ab armis temperatum, donec oriens Luna, certis ictibus lucem adferret. Eo spatio Rostius Heluetiorum dux summus, quòd is Tigurini pagi erat magister, & Sedunensis cohortator egregius, aduecto ab Vrbe comœatu, largissimè suos recrearunt, terribiliq; buccinæ signo silentibus tympanis renouãdi prælij signum dederunt. Nec regi abolendæ ignominie auido & per se impigro bellatori, quanquam acerbissimo pugna discrimine percusso, animus consiliumq; defuit: per idoneos namq; duces circumductis coaptatisq; tormentis, ordinibusq; Germanorum & Vasconum intra fossas constitutis, ac expanso in recuruas alas equitatu ita ir-

ruentes hostes est cōplexus, ut illi temerè atq; insolenter congressi, partim confixi Vasconum sagittis, partim tormentorum pilis discerpti, inuadente etiam cōfertissimo equitatu, à frōte & à lateribus sternerent. Peropportunè etiā eorū terga cecidit Liui. nus, qui cum expedita parte Veneti exercitus adcurrerent, cōpulsasq; in uillam cohortes duas, coniectisq; in conficiibus ferè integras concremarat. Tum Rostius, apertiente suorum cladem non dubia luce, quam sol occidente luna statim inuexerat, receptui canere cepit, ne uniuersus exercitus absq; ulla spe uictoriæ deletetur: tantaq; constantia conglobari ordines, & uerba signa iussit, ut saucij & continenti quindecim horarum labore fatigati, tormenta quæ ipsi Mediolano adduxerant, ne insolitum dedecus admitteretur, hauris reportarem: nec quisquam hostium pedites sub ignis abeuntes est persecutus: admirabili etenim fortitudine & patientia per æqua pariter ac tui quæ de pugnarant, ut nequaquam lacessendi uiderentur: temeritatem enim uirtus æquauit, quando (uti præclarè spectatū est) nemo ferociam animi uel inclinata prolij fortuna prorsus amisit. Cecidere supra septem milia Heluetiorum, & ex his centurionum signiferorumq; promptissimi. Nec inulta Gallis uictoria cepit. Nam Franciscus Caroli Borbonij frater, & Himbertus curtius, itemq; Sanserrius, & Talamontius ipsius Turmulij filius, & Busiuius Moiusq; domesticæ regimurme uexillifer primo prælio ceciderunt. Post hæc Heluetij uix se prælio uictos fatentes, in area quæ est ante arcem amplissima, in concionem progressi, sua

ente Rostio, Comensi uia domum abierunt, atque ita
 Franciscus de dentibus se ciuibus Mediolano est poti-
 tus. Nec multo post Maximilianus Sfortia, per se e-
 tiam ob conceptum ab atra bile morbum mente com-
 motus in ea rerum iniquitate animum despondit, ces-
 sitq; per tabulas paterni imperij iuribus, parum nobi-
 li & Sfortiano nomine indigna conditione, pactus sci-
 licet, quasi alibi desperatis uel ad deformem uitæ ha-
 bitum mediocribus alimentis, ut in Gallia trans alpi-
 na luculenter aleretur. At Leo pontifex qui ad nun-
 tium primæ pugnae in qua ex inermiū maxime Gal-
 lorum fuga, regionumq; castrorum tumultuosissima
 conurbatione uictor Heluetius erat renunciatus, uul-
 tu sermoneq; non dubiam animi letitiam expresserat,
 ad conuersam demum famam de Heluetiorum clade,
 dissimulato dolore uultum composuit, adeo ut non ine-
 pte risum palam accerseret plurimum, iocatus in Hel-
 uetios prætorianos qui ad primum uictoriae nuntium
 exultantes, præpropera gratulatione legati Mediola-
 nensis cellam uinariam uno epulo perquam hilariter
 haussissent. Caterum quum Gallica arma plurimum
 formidaret, parere presenti fortunæ & cum uictore
 amicitiam inire constituit. Audiebat enim regem iuue-
 nem ab excelso ingenio bellicæ laudis appetentem, in-
 signique ea uictoria & Ligurum Venetorumque
 societate ac auxilijs subnixum, omnium suorum &
 Luiani maxime hortatu, concitari ad promouen-
 da arma. Dictitabant enim eum cuncta quæ con-
 cupisset facillimè consecuturum, & quas uellet impo-
 siturum leges Italiæ principib. si perterritis omnibus

uictoria uti uellet, traiecto in primis Pado Placentiam Parmamq; repeteret: Hispanos abeuntes à pontificijsq; disiunctos persequeretur, eos faciliè in itinere opprimi posse, ab immani auaritia colonis omnibus inuisos: quibus deletis Neapolitanos ad ueteris atq; legitime imperij nomen, infestæ gentis sublata tyrannide, redituros. His de causis pontifex per Ludouicum Canosium legatum pacem petijt, amicitiamq; obtulit, iniecta spe ineundi fœderis, ita ut iudicaret urbes mature restituendas, si aliter pax impetrari non potuisset: Nolebat enim ut Gallica armorumq; impetu sibi eripi Parmam atq; Placentiam, quas presidiu tueri cõmodè nequiret, ne semel cepto bello Rhegiam etiam Mutinamq; ac demum ipsa Bononia in idem bellum discrimen periculosa contentione traherentur. Ne Bentiuoli exules amicorum & clientium studio sepius euocati, & Alfonso Ferrariæ princeps diligenter in eam maximè curam excubabant, ut suas urbes aliqua noui belli exorta occasione recuperarent. Sciebat etiam pontifex summa prudentia res Henricus non mediocre periculum adituras, si transesset Padum armato rege, Hispanos de se Mediceaq; domibus benemeritos ab insensibilibus hostibus cædi pateretur: non ignarus à Florentinis Gallicam nomen impunitè coli, qui nihil magis tacito quodam uniuersæ ciuitatis uoto peroptarent, quàm Italiã conturbari Gallicorum armis, ut eorũ beneficio, sicuti antea fecissent, occasionem recuperandæ libertatis arriperent. Pontifex ut animum grauisissimi periculi metu liberaret, necessitati cessit, matureq; magistratus decedens

urbibus iussit, ut nequaquam eas de manu tradidisse, sed de ditionis arbitrium ipsarum ciuibus reliquisse uideretur, non obscure diu iudicans eam infamiae notam, quam tum summo cum dolore animi subibat, aliquando in meliore rerum fortuna posse resarciri, si uim imminuentis tempestatis non omnino oppressus esset. Nec multò post deposcente colloquium Francisco, pontifex brumali tempore Bononiam est profectus, eoque etiam biduo post ipse Franciscus uenit cum octomilibus equitum ornatissimis omnium ferè principum et liberarum ciuitatum legationibus comitatus, rex ipse præcellentis corporis atque oris specie conspicuus et triumphali laude insignis, non oculos, modo sed omnium etiam studia in se cõuertit. Neque Leo uel natura sua, uel officio ulla in parte splendoris et benigne mansuetudinis deesse est uisus. Vrbsque ipsa rerum omnium copijs refertissima utriusque aule facile suffecit, cum Galli proceres cum sacerdotibus conuiuorum luxu, ornatuque elegantiâ dispari uarietate contenderent. In summa totius colloquij postulabat rex Gallus, ut pontifex arctiore sibi foedere iungeretur ad depellendos Italia Hispanos, quando iura Neapolitani regni ad ipsum maxime pertinerent, ita ut amplissimas itidem offerret conditiones. At Leo, qui hisdem de causis quas supra retulimus, Gallum maxime partis Italiae imperio potiri uolebat, ne ipse demum inter miseræ promissorum ludificationes forte deceptus atque subactus seruire cogeretur, omnia alia petenti regi liberali uoluntate concedere, hoc uerò unum in præsens se facturum negare, non dubio tamen oris

nutu propensum ad id animam polliceri: quonia tunc
 non esset sibi integrum discedere ab amicitia Periti-
 nandi regis, cum quo in certum tempus publico fœde-
 re esset coniunctus: quod si sexdecim ferme menses
 fluxissent, finire eius fœderis spatium, ac tum sibi fo-
 re arbitrium expedita libertatis ad commutanda co-
 silia ineundaq; noua fœdera, quæ sine ignominia uo-
 late fidei opportunè percuti posse uiderentur. Itaque
 Franciscus exclusus etiam anni tempore, quod plura
 brumales dies incidere, quum in sententiam geren-
 di belli Leonem pertrahere nequiuisset, honorem pa-
 purei galeri Hadriano Boisiuio, qui Arcturi regie fa-
 milie magistri frater erat, facile impetrauit, atq; in
 de Mediolanum, & mox in Galliam est reuersus. Re-
 diit & Leo subinde Florentiam, ubi læto ad id popu-
 lo complura liberalitatis atq; munificentie monimen-
 ta publicè priuatimq; reliquit, inde uere nouo Romam
 est profectus. Nec multò post Iulianus frater diutius
 nis atq; tabificis febribus conflictatus Florentie mori-
 tur, benigno elegantiq; ingenio uir modesta in pri-
 mis & ciuili comitate Florentinis omnibus longè ge-
 tissimus. Hic nullam ex Philiberta uxore, Franciscus
 gis amita prolem suscepit. Steterant Leonem eæ nuptiæ
 centum & quinquaginta milibus aureis, quum eam
 sine dote penitus nobilitandæ familie causa plurimè
 appetisset. Nec multò post ea cū omni mundo multo-
 bri pretiosissimisq; insigniam gemmarum monilibus
 in Galliam ad Ludouicam sororem transmissa est.
 Mortuo Iuliano Laurentius fratris filius Hetruscæ
 rerum imperium suscepit, ita constituta republica

que amicissimorum civium industria regebatur, ut sum-
 ma consiliorum omnium è senatu ad eum unum omni-
 no respicerent. Aderat Laurentio mater Alfonsina,
 virili certè prudentia, sed auara & nunquã sine que-
 rela mulier. hæc efferre filium, augere item opibus
 accessioneq; maximè alieni principatus caeca ambi-
 tione cupiebat. Iugebatur finib. Hetruriæ Fræscus
 Maria Vrbinas regulus è Rouerea familia in Fel-
 triam adoptatus quibusdam de causis suspectus & in-
 usus pontifici: graues enim aliquot offensiones inter-
 cesserant: Nam eo tempore quo Feltrius sub Iulio pa-
 truo pōtificis copij; Bononiæ præerat, Heruscã expe-
 ditionē suscipientibus Mediceis, eos neq; milite neq;
 tormentis neq; ullo deniq; lacri studio vel supplici-
 ter orantes adiunxit, quòd his rebus sibi opus esse dice-
 ret, adeo ut nequaquam occultè Soderino studere ui-
 deretur. Proximè uerò ingruente in Italiam Franci-
 sco rege, quum legatum Iuliano se iturum accepta pe-
 cunia promississet, eo demum febre apud Florentiam
 in itinere correpto, totum id munus recusauit: neque
 equitatum quem ductabat amplissimū, in Galliam Ci-
 salpinam misit, quum diceret non esse equū ut Lau-
 rentio imperito elatoq; iuueni pareret, quum ipse
 antea imperatoris titulos esset consecutus, demisisse
 enim se libenter cum aliqua dignitatis existimatio-
 nisq; iactura, sed dedisse id ueteri amicitie Iuliani, cū
 quo propter mite ingenium, facilemq; naturam se
 imperium ex æquo partiturum sperasset. Horatius
 quoq; eius scriba ad famā regis bellū parantis in Gal-
 liā profectus sub id tēpus fortè redierat. Quæ res nō

exiguam suspicionem animo Leonis iniecerat, quod
 timeret eum in medio belli appatu à Gallis
 corruptum, quorum amicitiam atq; stipendia super-
 riore tempore uel contra Iulium patrum appetitum
 misso scilicet in Galliam ulteriorem Balthasare
 Steleoni, sub id serè tempus, quo ad Rauennam est
 catum, ut cū Ludouico rege certa annui stipendiij con-
 ditione iungeretur: quo tempore etiam nec satis
 iter præbuisse per Vrbinatium fines quibusdam po-
 tificijs ducibus Rauennam contendentibus, nec de-
 mum euadentes è funesto prælio Hispanos satis bene-
 gnè recepisset. Is erat inferendæ iniuriæ prætextus.
 Ceterum principatus Hetruriæ finitimus, quo Leo-
 rentius honestari posset, uel pulso insonte domo
 quærebat: tanta enim libido parandi imperij
 fonsinæ matris animum inuaserat, ut Leo quamquam
 infamie ac orientis inuidiæ metu sollicitus, esslag-
 tium preces atque conuitia sustinere non posset, ex-
 pugnatúsque manus daret. Per opportuna autem
 liani mors omnes confidendi eius decreti inferen-
 dique belli moras sustulit: siquidem nihil ante à Leo-
 ne impetrari potuerat, Auliano impediente, et in se-
 nus libera uoce detestante: erat enim Feltriae domo
 uehementissimè deditus, in qua ipse diris exilij san-
 bus iactatus, tanquam in portu benignitatis atq; con-
 fidentie aliquandiu cū Guidone principe quiesce-
 itaq; Laurentius misso cum copijs Rentio Cerite-
 bino ceterisq; eius ditionis oppidis atq; urbibus
 uulnere est potitus. Ipse uerò Feltrius uir nimis op-
 tunus iniuriæ, quòd Piceni Umbriq; finibus incedens

desertusq; ab omnibus erat, cum uxore & liberis, ne
benemeritas de se urbes hosti diripiendas euastādasq;
præberet, maturè excedens Mantuam se recepit. Pul-
so Feltrio, nequaquā sine graui inuidia, Borghesium
etiam fratremq; eius Alfonsum cardinalem Pandulfi
Petruccij Senensium tyranni filios domo expulit, trans-
lato ciuitatis imperio ad Raphaelem Petruccium,
qui quondam exilij comes extitisset. Is tum arci Romæ
ne præerat, uir stabili fide, sed ignarus literarum &
probris omnibus coopertus. Id factum quanquam be-
nificentiæ laudem ferre uideretur, quod Leo ueteris
amici officia nequaquā memoria deposuisset, ipsam
tamen ingrati animi nota conspersit: quoniam in co-
mitijs Alfonsum mirificus suffragator uni Leoni can-
didato semper affuerat. Eiusdem anni uere primo,
Heluetij qui nil de pristina animorum ferocia, uel in-
signi ad Melennianum accepta clade, remiserāt, cum
Maximiliano Cæsare fœdus percusserunt, ut consoci-
tis uiribus Italia Gallos exturbaret. Enimuero Cæsar
Mediolanense imperium Augustali suo iure deposce-
bat: ob id ualidas Germanorum copias exciuerat. Stu-
debantq; Cæsari Sigismundus & Vladislaus Sarma-
tiæ Pannoniæq; reges, cum quibus celeberrimo con-
uentu habito apud Viennam Noricam superiore æ-
state fuerat collocutus. Ipsi Heluetij magnopere Gal-
lis infensi, ad uindicandos fratres & cognatos, qui re-
centi prælio cecidissent, triginta cohortes Cæsari mi-
serant. His cognitis, pontifex Aegidium cardinalem,
qui singulari eloquentia ac omnibus Christianæ pie-
tatis præceptis instructus Cæsarē retardaret atq; mol-

liret, in Germaniam misit. Sed Caesar omnibus ad bellum intentis, audiendis de pace legationibus minime uacadam existimans, Veronam est profectus. At Galli Triuultio atq; Borbonio ducibus, quantas maximè copias possunt ex proximis urbibus deductas Mediolani cogunt, accersuntur ab certis pagis Heluetiorum & Veragrorum (ij etenim Gallis fauebant) auxilia plurimum cohortium quæ cohortante & conscribente Alberto Petra, per Verbanū lacum ducerentur. Orant etiam Pontificem, ut iure recentis amicitie auxilia suppeditet. Ipsi uerò Veneti Gallis non desunt militibusq; Mediolanum cum iusto exercitu Andreas Grætus legatus, cui mortuo Luiano, minores duces partabant. Decernitur in concilio defendendam esse urbem imperij caput, abstinendumq; à pugna, quum se omnibus rebus hosti impares esse iudicarent: erat enim in ipso Caesaris nomine summa existimatio cum bellicæ laudis, tum equitatis atq; iustitiæ: aderantq; illi copie numero uirtuteq; maximè formidande, sequebantur etiam aliquot exulum manus appellandis ciuibus monstrandisq; itineribus opportuna, & Martius item Antonius Columna cum Italicorum equitibus. Quib. Româ nuntiatis, Pontifex, ne eius bellæ causæ intempestiuè misceretur, auxilia suppressit, noluit diffidens Gallicis rebus, & ex tuto Germanicorum petus euctum expectans, misitq; Bibiennam legatum ad Cispadanas urbes, ut si opus foret, Caesaris uictoria potius quam Gallorum infelicitati adesset. Sed maxime incredibile rerum commutatione subsequuta, factum est ut Caesaris arma, quæ maximè repentinum uehementer

temq; impetum habuerant, in medio conatu defice-
 rent. Exercitu enim Verona e ducto, quum Asulan-
 Cremonensium ignobile oppidum adnotis etiam tor-
 mentis frustra oppugnasset, et dignitatis aliquid ami-
 sisse est uisus, & quod pluris interfuit, imparatis ad-
 huc sese confirmandi muniendiq; spatium dedit. Tri-
 uultus enim atq; Borbonius, eiectis aut custodie tra-
 ditis Gibellinae factionis principibus, ne quid intestini
 tumultus oriretur, egregie cauerant, adhortanteque
 Gritto Veneto, necessaria, sed miserabili ratione sub-
 urbana aedificia incenderat, ne his ad ponenda castra
 ueretur Caesar, et propius et tutius tegentib; tectis mu-
 ro succederet. Caesar ab Asula Olium, Abduãq; trans-
 gressus ad tertium lapidẽ Lambrato in uico posuit ca-
 strã: caduceatoresq; ad portas premisit, qui omnia
 hostilia Gallis denuntiarent, ni properẽ Mediolano
 excederent: ciuib; uerò sese deditibus omnia sal-
 ua & leta pollicerentur. Hos armata Gallorum sta-
 tio cõtempnit & exclusit, nec populus ex Caesaris ad-
 uentu studium paulo alacrius ostendit, quoniã uul-
 gatum erat nequaquam Francisco Sfortiã, cuius esset
 uerẽ legitimum Mediolani imperium queri, sed Fer-
 dinando Austrio, qui ipsius Maximiliani Caesaris ne-
 pos esset, & Caroli frater. Hic paucis antẽ diebus
 Ferdinandus Hispaniã rege auo materno uita functo,
 Hispaniã, Neapolis, atq; Siciliã regna hereditate sue-
 rat consecutus. Ita ut nemo Italarum esset qui non ad
 Sfortianũ nomen uoluntate deferretur: & non magis
 Germanos ac Hispanos, quã Gallos, si id imperium
 arriperent, timendos existimaret. Has non inanes po-

pularium & procerum animis suspiciones iniiceret
 ipse Triuultius saepe ad ciues opportunè concione
 tus, uti erat apud eos summa authoritate uirtutis atq;
 prudentiæ militaris. At dum Cæsar perplexa
 quòd ad primam sui aduentus famam non esset recep-
 ptus, de oppugnanda urbe consilium inuit: interim ad-
 uentare cum auxilijs Albertus Petra nunciatur. Tu-
 res Cæsarem suspicacis ingenij hominè perturbat, ut
 terem etenim Helueticæ gentis erga se odiorum mem-
 riam, & Ludouici Sfortiæ calamitatem in animam
 inducit: hæc omnia eò prudentius cauenda arbitra-
 tur, quoniam sub Alberti Petræ aduentum, Iacobus
 Stasius Helueticorum ducum princeps stipendia postu-
 lare arroganti habita oratione cœperat, quasi sedulo
 ni materiam quæreret non obscura arte exercenda
 perfidiæ, ni pecunia, cuius Cæsar erat egeus, sicut
 extemplo singulis cohortibus solueretur. Accidit
 per eos dies (Fortuna spes Cæsaris eludente) ut pecu-
 niam quæ è Germania in eius castra deferebatur, et
 Spani qui in præsidio Brixie relictæ erant, in uinculis
 uti sibi debitâ latronum more diriperent. Quibus
 causis Cæsar, ne coeuntibus in unum perfidiæ decre-
 Stasio & Petra Gallis traderetur, uix cū paucis com-
 municato cōsilio retraxit castra, & per transi-
 calles cum turma equitum intra Tridentinas alpes
 recepit. Erat enim Cæsar sicuti natura strenuus &
 maximè liberalis, ita in consilijs diuersus & per-
 constans, adeò ut in tota gerendi belli ratione, si
 mæ spes eum deficere, in secundis minimè consi-
 ret, & reliquas omnino repudiandas arbitraretur.

Subria eo belli motu propè sine uulnere liberata, Frã
 ciscus incredibili letitia est affectus, quòd Casarens
 summe opinionis imperatorem ualidi nimis instructũ
 copijs ita per legatos sustinuisset, ut ille omni pristina
 existimatione spoliatus discessisse dicebatur. Grauis si
 me uerò tulit, atq; id non omnino dissimulante, quòd
 Leo pontifex, uti ipse sperauerat, auxilia minime
 trãmisisset, quasi ille obseruata fortuna, ad eũ qui uis
 flor euaderet, inclinaturus esse crederetur. Queres
 non obscuro initio magna detrimenta Leoni peperit,
 ita ut omnem in eo postea uita uicunditatem perpe-
 tua malorum serie inuecta perturbarit. Nec multo
 post Franciscus postulantis Venetis, grato animo
 eis Odettum Lotrechium attribuit cum ualidis auxi-
 lijs magnòq; apparatu tormentorum. Is coniuncto sibi
 cum Venetis copijs Andrea Gritto Brixiam oppugna-
 re adortus, insigni cum laude Hispanos ad deditiõ-
 compulit. Recepta Brixia exercitus Veronã est du-
 ctus. Ea oppugnatio summas habuit difficultates, de-
 fendente urbẽ longefortissimè M. Antonio Columna,
 qui lectissimas Germanorum ac Hispanorum cohortes,
 Italorumq; & Græcorum alas dimisso reliquo e-
 exercitu ad urbis præsidium retinuerat. Sed is oppu-
 gnationis exitus fuit, ut Verona quæ ui capi non po-
 terat, numerata Casari pecunia reciperetur. Ita Ve-
 neti post octauum belli annum adiuuante Gallo, qui
 antea acerrimus hostis extitisset, suas urbes recupera-
 runt. Tum uerò tres exercitus confecta pace dimissi.
 Horũ milites omnis generis & maximè Hispanos Frã
 ciscus Maria Feltrius exiguo oblato stipendio condus-

xit, eo consilio ut Vrbinum repeteret, cum Laurentius omnibus rebus imparatus nequaquam satis mature occursum esse uideretur: quando nihil minus putaret, quam media hyeme bellum se gesturum aduersus eum quem omnibus fortunis expoliatum Mantua exulantem, & desertum à regibus toto eo anno magnopere cõtempssisset. Affuere Feltrio in primis supra quatuordecim milia Hispanorum peditum, qui Maldonato iure impigro & duci maximè ueterano parebant: diuersarum quoque nationum alæ equitum spectata uirtutis sequebantur. Præerat Hispanis Gaius, Belgis Zucherus Heluius, Græcis autem & Epirotis Andreas Buius & Constantinus Boccalus: inter Italos eminebat Federicus Gonzaga cognomento Bozulus, quem paulò antè Iulianus maximi uexilli honore dignum fecerat: sed is demum succedente in imperio copiarum Laurentio, fuerat repudiatius, ita ut alienato animo acceptam iniuriam ulcisci properaret. Feltrius itinere summa celeritate confecto, ubi primùm intra ditionis fines sese ostendit, incredibili populorum omnium alacritate suscipitur. Iulius Vitellius cum Urbini tria milia peditum exactis ciuibus coegisset, defensionem pararet, concurrentibus ad arma foeminis & paucis senibus, Feltrianoque milite ad portas clamorem excolente, foeditimè sese atque urbem dedit. Laurentium militibus uita impetrata, ita ut exuti armis extra fossas pellerentur. Feltrius Urbino potitus, & paratis totius mentis, quæ Iulius Vitellius in fossas præcipitauerat, bellum circumtulit, multaque oppida deiectis præsidibus in potestatem redegit. Hæc ubi Romæ sunt nunciata

Laurentio

Laurentius ad bellum proficiscitur, expedit pecuniam Leopontifex, cohortes ubiq; conscribuntur, gerendi belli summa committitur Rentio Ceriti, adiunctis Vitellio Tifernate, Guidoneq; Rangono. At tanta infelicitate frequentibus affecti detrimentis id bellum gesserunt, ut fatali quadam imperitia ac ignavia, ubi cōserendæ manus essent, uti erant magna ex parte tiro nes subitarij q; milites, à paucis ueteranis facile uincerentur. Semel Laurentio oblata est occasio rei bene gerendæ, quum Feltrio Metaurum amnem transeunte in aduersa ripa opportunè instructa acie cōstitisset. Erant ei sexdecim milia peditū, in quæis aliquot erāt Vasconum cohortes, itemq; uexilla quatuor Germanorum & Hispanorum, quos Romæ conscripserant. Aderat Paulus Baleonus cum auxiliariis Perusinis, aliquanto ceteris usu militiæ uigorèque animi præstantior, uerum in eo nequaquam insignis uigebat auctoritas, quoniam Rentio atq; Vitellio, quibus unis Medices se totū crediderat, ob simultates erat inuisus. Aderant tormenta aenea in castris supra uiginti, quibus copijs in uado fluminis transeuntes superare atq; proterere facile potuisset, nisi Rentius atq; Vitellius, imperitia an metu incertum, optima tamē fide, non in aduersos hostes, sed in collem proximum signa ferri continuo iussissent, quasi opportuniorem locum castris capturi, unde demum transeunti hosti per expeditos equites magna detrimenta inferrentur. Id consilium tanquam inscitæ aut ignauiæ plenum Feltrius, qui pedes amnem conserta legione transferat, plurimum irrisit: indeq; uti planè uictor recipiendis

oppidis oppugnādisq; praesidijs totam eam regionem
 est paruagatus. Nec multo post Laurentius, dum op-
 pugnaret Mondulfum oppidū, sclopetto caput ictū
 extremum uitae periculū adiit. Caeteri duces, ipso An-
 conam lectica delato, pessimis artibus bellum gerere
 coeperunt, adeo ut multis transfugijs dissolutaq; disci-
 plina milites passim signa desererent, neq; de uictoria
 conficiendiq; belliratione, sed de dripiendis castellis
 deq; omni praedae genere cogitarent. Quibus de rebus
 dolore incensus pontifex, quum ignominiam
 ferre non posset, à Carolo Hispanorum rege, ipso
 Francisco auxilia petit, Casparem praetorianae cohor-
 tis praefectum ad Heluetios mercede conducendos mi-
 tit: copias ex Hetruriae delectu adauget: Hispanos du-
 ces, & ante alios Maldonatum peridoneos homines
 aggreditur, pollicendo amplissima praemia, si Feltrium
 deseruissent. Erat in exercitu Feltrij Carolus Bales-
 nus Perusia exul, quod multis ante annis Pauli Bales-
 ni fratrem patruumq; & alios eius consanguineos li-
 ra coniuratione inita trucidasset: hunc Feltrius redi-
 cendum existimauit, ut ualidissima totius Umbriae
 bis opibus, pulsis Caroli hostib; uteretur. Sed dum ad
 Perusiam promotis castris accedit, sit certior plerof-
 que Hispanorum duces pontificijs largitionibus con-
 rumpi: quari tempus exercendae perfidiae: & sibi non
 obscure insidias parari. Nam ante didicerat ab Hono-
 rato Gaetano Minturnensi Traiecti regulo, qui Leo-
 ni affinitate erat cōiunctus, percussorem sibi submis-
 sum Cauillanum Hispanum equitum praefectum: ad
 has quoq; suspiciones accessit Hispanus uiator cum li-
 teris

teris interceptus, quibus monebatur Maldonatus, ut ea quæ statuerat, perficere maturaret: hortaretur cō filij socios, atq; inde ingentia præmia ex liberalitate optimi principis expectaret. Feltrius tanto imminenti periculo perturbatus, eorum quos fideles putabat, animos explorat: queritur à paucis perfidiosis hominibus proditionis exercitiū tentari, ut flagitiosissima defectione ipsum deserant, atq; hostibus prodant: hæc præclarè conuinci literis quas in concione esset prolaturus, si pristinam fidem præstare, iterare sacramentum, ea infamia & nota perfidiæ fortissimā gentium ueriq; decoris auidā liberare uellent. Igitur centurionum & signiferorum fidißimo quoq; sese graui ter & summa cum iracundia perpurgante, cōminanteq; condignam pœnam his qui deliquissent, signo repente tympanis dato, armati coronam lato ambitu in castris efficiunt: in medium citatur Maldonatus. Nec mora, ipse & Maccius, & Plasola, Consaluusq; Rius, & Suares Ruffus centuriones literis conuicti, tumultuariog; succlamantis turbæ iudicio damnati crudelissimè trucidantur. Ea res exercitum in fide magis ac magis Feltrio confirmauit, longiusq; omniū opinione bellum protraxit.

LIBRI TERTII

FINIS.

170
VITAE LEONIS DECIMI
LIBER QVARTVS.

Nterea Romæ Alfonso Petrucci
dinalis scelestū facinus infano
mo meditātis consilia deteg
Secefferat is in Latinum agrum
tria pulsus, uti antea memorau
mus, cum in urbe esse nollet, et
ro ore iuueniliq; impatientia, ueluti commota me
quereretur se per summā iniuriam à Leone cum
tria tum paterni etiā principatus possessione fuisse
turbatū: dum enim in Vrbe esset, mollissima tantū
ba factis ipsis cōtraria retulerat, adeò ut inde gran
simo cōcepto odio, exitiali percitus insana Le
tollere cogitaret. Fama est, eum non semel cum o
to pugione, instructum omni impetu furoris in sena
uenisse, ut nullo protegente, opportunū ictibus ag
deretur, interq; tumultuantes et trepidos senatores
rumpendo prætorianos falleret. Fertur etiam, eum
uentione incautius diuagantem, prætorianis popu
dispersis, adoriri uoluisse: quas omnes cogitationes
pter inauditi sceleris infamiam uitæq; periculum
nitus abiicit. Itaq; ad struendas subtiliores insid
conuersus, Vercellium circūforaneam chirurgum
mirandis quibusdam experimentis clarum, sibiq;
ma coniunctum familiaritate, maximis pollicitation
bus perpulit, ut in necem pontificis operā præstare
si curandæ fistulæ quæ illi in ima sede nata erat, es
eluso uetere medico uocaretur, quando tū facile for

nihil uerentem linamentis uenenato medicamine in-
 tinctis absq; ulla tanti sceleris suspitione protinus ene-
 care: in hanc spem Alfonsus Vercellij peritiam atq; se-
 licetatem laudando, per Iulium Blancium cubiculari-
 um & cardinales gratia familiariteq; ualentes assi-
 due commendabat, iamq; exturbato uetere medico,
 locus Vercellio erat patefactus, nisi Leo cunctis ad-
 uersantibus saluari quadam uerecundia, minimè se-
 nouo medico aperiendū esse iudicasset. Et per se qui-
 dem Vercellius homo erat impurus, crudelis, fallacis-
 simusque ueterator, sed qui ingenio expedito, & sin-
 gulari digitorum argutia supra ceteros eius artis ex-
 celleret. Detegitur aut res intercepta epistola, quam
 ad Antonium Ninium scribam suum in Vrbe com-
 morantem Alfonsus è Latio perscribat. Erat enim
 per eos dies fama edita in uulgus, Feltrium infesto e-
 exercitu ab Umbria Senas deflexurum, ut Lactantium
 Petrucium Suanensem episcopum Alfonsi patruelē in
 patriā, Raphaelē expulso, reduceret, atq; inde per
 agrum Florentinum euagaretur. Ea consilijs Alfonsi
 agi pontifex existimans, omnem curam & diligen-
 tiā his rebus cognoscendis intenderat. Itaq; Antonius
 scriba cum scrinijs epistolarū capitur, subiectus qua-
 stioni, literas ignorabilibus ac arbitrarijs notis con-
 scriptas tessera prolata interpretari cogitur. Vercel-
 liū qui tū erat Florentiæ specie curadi Gallici morbi,
 quo Gorius Reipub. negocij praefectus laborabat, u-
 berrimo proposito quaestu distinet: obseruant tamen
 hominem dissimulante, ne fugam arriperet, si pericu-
 lum alicunde praesensisset. Interim Leo per idoncos

homines spem facit Alfonso componendarum rerum
 ueluti reuocato Raphaele ipsum certa conditione pa-
 trie redditurus. Nec Alfonso cupiditate patrie ac ce-
 xilij tadio adductus, accepta fide aduentū differt: ad-
 mirantibus cunctis leuitatem incauti iuuenis, ac effre-
 se ridentibus. Itaq; contemptis amicorum precipiant
 qui ne iret, suadebant, in exteriore Leonis cubiculo
 capitur, in arcemq; deducitur. Comprehenditur
 cum eo Saulius cardinalis, qui Alfonso pecunia
 uerat, & cum eo de Vercellij opera, de futurisq; co-
 mitijs ambitiosius quàm par esset, consociata uolun-
 tate fuerat collocutus. Perusco autem fisci pre-
 per acerbè questionem habente, tormentis totius con-
 silij ueritas exprimitur. Aliquot etiam cardinales
 cundie, & decreti sui participes nominat Alfonso
 quos uarijs de causis in Pontificem alieno animo esse
 atq; eius interitum expectare intelligebat: ad hos po-
 tissimum iniurie acceptae querelas deferre erat soliti-
 tus, uultuq; sepe furoris pleno, ac immanibus uerbis
 tanquam ingratum atq; maleficum execrabatur: uer-
 rabatq; flagrantibus oculis se aliquando despecti
 seruientis senatus liberatorem fore, ut pro iniquissimo
 Pontifice alius mox ex eo seniorum globo ad rerum
 fastigium eueheretur, qui suffragiorum & totius con-
 mitalis opera gratiam liberali animi gratitudine
 set relaturus. Erant ij Raphael Riarius, Franciscus
 Soderinus, Hadrianus Cornetanus, & ipse Saulius
 qui iuuenem effrenatè loquentem cum risu & iocun-
 castigabant, utpote qui eum ingenio parum constan-
 tem, ac uenationi, amatorijsq; leuitatib. deditū, tamen
 facit

facinus nunquam aggressurum rebantur: quanquam
 ipsi animis ambitione atq; odio corruptis, nihil ma-
 gis expetere uideretur, quam ut ille insania præcep-
 id scelus ui aperta, aut occultis insidijs perpetraret.
 Riarius enim uetustate honoris ac opibus facile sena-
 tus princeps, proximis comitijs iuniorum fraude se-
 norumq; socordia pontificatum sibi ereptum fuisse
 existimabat, seq; tum amplissimis fortune muneri-
 bus fretum, si pontifex ab humanis excederet, in sum-
 mam imperijs sedem facile euasurum arbitratur. In-
 signi siquidem ædium magnificentia, epularum sum-
 ptu, decore familie, & nobilissimo deducentium co-
 mitatu, quum ueras uirtutes cunctis adulantibus mi-
 nus necessarias putaret, in se unum inanis populi stu-
 dia conuerterat. Soderinum recentes iniuriæ pluri-
 mum incitabant, quod Petrus frater Mediceorum ui-
 summi magistratus honore deiectus & patria pulsus
 exitisset: Erat ei ingenium graue, perspicax, opti-
 misq; literis egregiè excultum, sed sordidis auaritiæ
 maculis, & lubricæ fidei spectatis probris magnope-
 re deturpatum. Hadrianus uerò nulla maluolentia,
 sed uana regnandi cupidine inductus Leonis mortem
 expectabat: certam enim spem adipiscendi pontifica-
 tus cõceperat ex oraculo fatidicæ mulieris, quæ quò-
 plerq; iam pridem interroganti de sua & publica re-
 rum fortuna exactissimè prædixisset: constanter etiã
 affirmarat, fore, ut Leoni immatura morte sublato
 succederet uir senex, nomine Hadrianus, obscuro na-
 tus loco, literarum studijs insignis, qui sacros honores
 prædatim sola nixus uirtute, sine ulla maiorũ cõmen-

datione meruisset: hæc omnia sibi uni aperte cog-
 ere uidebantur. Nam Corneto infami Tuscorum
 oppido, familia tenui & prope sordida ortus, et
 bonarum literarum beneficio, singulas sacrorum
 dinum dignitates fuerat consecutus. Neque ut
 oraculum fidem sefellit: Nam Hadrianus senex
 uis egeni opificis filius, doctrina illustris, post
 prodigiosa felicitate pontificatum est adeptus. Sa-
 lio etiam mathematici complures quæstu in adu-
 onē proueni supremum fortune fastigium destinabat.
 Sed is quanquam à Leone propter suauitatem morum
 & elegantis uitæ modestiam inter familiarissimos
 set ascitus, sese tamen occulte à pontificis amicitia
 tis offensionibus, auerterat. Nam Leo initio pontificatus
 sacerdotia, quæ suis studiosis & suffragatoribus
 luti de se benemeritis ex occasione collaturū promi-
 set, plerunq; summis precibus expugnatus, aut con-
 sanguineis, aut nouis hominibus, cōcedere cogebatur.
 ob id pleriq; Cardinales, ea quæ pontifex liberaliter
 nō dedisset, iniquè sibi erepta fuisse querebatur. In
 intemperantior Saulus est inuentus, adeo ut in per-
 titione Massiliensis sacerdotij, Iulium Medicum car-
 dinalē suam tum maximis in rebus autoritate po-
 tentē, indignè sibi prælatum, neq; eam iniuriam
 mo unquam depositurum apud incertæ fidei amicos
 prædicaret. Igitur Vercellij, scribæque Antonij in
 tormētis conuincitur: Saulius tortoris aspectū uix
 stiner: eo modo tabulis totius quæstionis ordine
 pius, Leo senatū cogit: Riarium sella impostum

et eam deduci iubet: ceteris metu pallentibus, graui
 habita oratione queritur suam lenitatem, beneficen-
 tiam, comitatem acerbissimis iniurijs remunerari: &
 quod esset inauditum, parari sibi nefaria crudelitate
 insidijs, scelestique eius consilij aliquos esse conscios
 qui in senatu essent, quibus ueniam sincera fide esset
 daturus, si sponte crimina faterentur, quod si perne-
 gando id facere differrent, nequaquam postea captis
 & conuictis ullum ueniam locum futurum. Nec moras
 Soderinus & Hadrianus ad tribunal accedunt, supli-
 cesque ueniam impetrant, mulctantur tamen decem
 milibus aureis. Soderinus in Fundanum agrum libero
 exilio secessit. Hadrianus autem trepido suspicaciq;
 ingenio uir, Leonis clementie diffidens, ab urbe mes-
 soris habitu profectus, usque ad uitae exitum nullo per-
 sequente, latebras mutauit. Riario saluti fuit etatis
 honor, & ueteris inimicitiae respectus: ne Leo patris
 uulnera patruiq; caedem, cui Riarius interfuerat, con-
 sulto nouo crimine ulcisci uideretur: centum tamen mi-
 libus aureis mulctatus est, restituto pilei honore, ei
 secessus ad Neapolim, ubi demum interiit, liberaliter est
 permissus. At Alfonsus & Saulius damnati exutiq;
 purpurei galeri dignitate, in subterraneos carceres
 tenebris ac odore tetro maxime horribiles separatim
 detruduntur. De Vercellio autem ac Antonio scriba
 acerbissime supplicium sumptum, adeo ut curru per urbem
 circum ducti, carptimq; discerpti candentium forci-
 pum morsibus, ad ac extremum strangulati in fru-
 sta secaretur. Ea seueritate pontifex magnam terrorē
 omnibus incusserat: pleriq; enim in decernenda poena mi-

tiorem sententiam dixerant: nonnulli etiam libere
 postulabant, ut quæstioni atque iudicio reorum capi-
 nalium senatorij ordinis duo iudices adhiberentur,
 quod indignum esset uiros sacros, tanquam nos-
 tros fures, præfecti rerum capitalium acerbitate ad
 seuitia uiolari: alij conungi ea crimina, falsoq; dan-
 nari infontes uiros, ut pecunia in sumptus bellicosissi-
 missima ratione pararetur: Quoniam magis ac ma-
 gis exardente in Umbria Feltriano bello, Romæ atq;
 Florentiæ ararijs penitus exhaustis, pontifex contra
 naturam suam metu seuus, ac inopia rapax euasit
 diceretur: adeo ut nemo ferè optimi beneficentia
 miq; pontificis uicem doleret, qui immanitate ad
 ceterorum, qui nefaria ambitione præcipites
 sanierant, perfidiosa taciturnitate penè oppressus
 titisset. His de causis ira atq; indignitate permotus
 sibi senatu opus esse iudicauit, si principè nequa-
 quam incautum contemptioneq; ridiculum, sed
 maximè sapientem fortemq; agere uellet. Itaq;
 dibili ac inuisitata liberalitate, uno atq; triginta
 dinalibus senatum repleuit, Patribus planè despectis
 atque his contracto pallore mussantibus. In his fuerunt
 octo Romani, quorum princeps extitit Pompeius
 lumna, aliquot post annos ab immoderato
 Cæsaris, & ob id patriæ excidio insignis. Creatus
 & ante alios Hadrianus è Batavia, qui Leoni
 pōtificatu successit. Fuit autè is nouus maxime
 tinus tot senatorum delectus, non modò Vrbi, Rom-
 neq; aulæ, sed prouincijs omnibus longè gratissimus
 Nā incredibili fretus iudicio, ex omni propè natione
 uirum

uirtute, doctrina, nobilitateq; clarissimos extulerat, ita ut omnis generis homines Mediceæ familie incomparabili eo beneficio in omnem temporum fortunam obligare uelle uideretur. Obscurauit tamen in magnâ nimo uiro eximia liberalitatis laudem quæstiosa non nullorum ambitio, qui necessitate urgentis belli ad accipienda consilia adactum, opportunè pecunia iuuerat: nemo tamen paulò uirtute clarior pecunie subsidijs indiguit, quum mediocribus aliqua ex parte profecissent. Cæterum in omnem lætitiã ad gratulandum effusa ciuitate, quum epulum in Vaticano nouis patribus daretur, *Alfonsus in carcere*, *Orlando Aethiope strangulante necatus interiit*. *Saulio* autem uitam inpetrauit *Franciscus* è *Ciboa* familia sororis *Leonis* maritus: ei quoq; mox honorem pilei cumulatã benigritate restituit, quum eum auribus tantum, non atroci uoluntate peccauisse iudicaret. Sed is aliquãto post, quum ad Eretum exularet, supremum contraxit mortuum: atq; ita placato iam pontifice, impetratoq; reditu, in Vrbe defunctus est. Dum hæc Romæ fiunt, in castris pōtificijs omnia fœda obuenerant. Legatum *Biennam* scditio militaris afflixerat: nam *Germani* Italiq; & *Hispani* simul ac *Vascones* ad calonum rixant excitato tumultu multisq; interfectis propè more militiæ conflixerant; adeò, ut præferente crucis signum Legato, & in medios inter uolitantia tela deprecantis habitu procurrente, uix dirempta sit pugna. Ex ea seditione unaquæque natio militum, ueluti diffusa alijs, ira & timore consternata, seorsum factis excubijs tendit: quæ res sicuti ducum ipsiusq; Legati authorita

tem imminuerat, ita sublato metu pudoreq; petulantia
 militari uiam aperuit, adeo ut cunctis in proxima ca-
 stella ad praedam dilabentibus, totus propè exercitus
 flagitiosissimè solueretur. Vascones etiam supra eius
 detrimenti calamitatē, magno pontificiorum incom-
 modo, ad Feltrium Ambra, & Carbone ducibus trans-
 fugerunt. Ipsi uerò Rentius atq; Vitellius in tanta re-
 deformitate contempti à suis, & ab hostibus irrisi, ut
 in aduerso rerum successu saepe accidit, omnem admi-
 nistrandi belli rationem amiserant. Itaq; Leo ingenti
 semper spiritu aduersae fortunae obuiam ire affluens,
 ex recenti pecunia copias instaurat, à regibus auxilia
 mittuntur, Gallicum equitatum Sisseius adducit: uenit
 & Potentianus regulus è Neapoli cum trecentorum
 cataphractorum ala ornatissima. Heluetiae quoq; cor-
 hortēs, adducente Gaspare praetorianorum praefecto,
 Ariminum perueniunt. His rebus cognitis Feltrius è
 Piceno regreditur: superioribus enim diebus eam re-
 gionem infesta populatione percurrebat, delatusq; in
 saurum, pontificios ad Imperialem collem castra be-
 bentes, nocturno praelio superat. Itaq; ad opprimendos
 Heluetios ingenti celeritate Ariminum contendit. Ve-
 nerat enim in spem potiunde urbis, explorato occu-
 patione aditu ad eam partem, qua marmoreus pons anti-
 què operis urbi cōmittitur. Sed eum subter fornices in-
 dacter ingressum, atq; amnē uado se transire posse ex-
 stimat, maris aestus, quo amnis ea fortè hora plenis
 intumuerat, importunè fefellit: ita ut milites egre pro-
 stratis oribus extarent. Pugnatū est tamē cū Heluetijs, qui
 in suburbanis tectis confederāt, praelio ancipiunt & mo-
 ximo

ximè cruento: Nam & ipse Gaspar cum fortissimis suo-
 rum cecidit. Verùm signiferi, quanquā angusto atque
 difficili loco pugnarentur, mira constantia sustinendo
 illata undiq; uulnera, & tuendo aditum, egregiè sese
 defenderant: Feltrius ipse sclopetto thoracem ictus ui-
 te periculum adiit: Bozolus plumbea pila uulneratus
 est: Valastichinus Hispanus, singularis promptitudinis
 sclopettariorum præfectus, & Guinea centurio insi-
 gnis cecidere. Arimino frustra tentato, Feltrius per cō-
 ualles Apèni in Hetruriā se cōuertit, nō lōgè ab An-
 glaria in Florētinorū finibus castra ponit, planeq; ui-
 ctor inde Perusinis, Tifernatibus, Senēsibusq; terrore,
 insert. Sed antequā expedire cōsilia & promouere ca-
 stra posset, ab Hispanis desituitur. Nā Leo duces ac cē-
 turiones omnes effusa largitione corruperat, cohorti-
 bus triplex stipendiū fuerat pollicitus, dabatq; auidissi-
 me gēti aliquāto maiora præmia si Feltriū desererēt,
 quam illi sibiipsis ex opima uictoria poposcissent. In-
 telligebāt etiā nō insani acutiq; homines, sibi cū ualidis
 simis copijs esse cōsiliendū, neq; ullā omnino spē mise-
 ricordie ab iratis hostibus sibi superesse, si aliquo insi-
 gni accepto incōmodo uincerētur. Vgo quoq; Mōcata
 Caroli regis nomine apud cohortes Hispanorū cōcio-
 ne habita fuerat cōtestatus, eos cōtra rēpublicā & re-
 gis imperia facturos, subindeq; futuros in Hispania re-
 os maiestatis, si pro Feltrio contra Pōtificē arma ferre
 perseuerarēt. Quas ob res in nō dubiā sulatis suspicio-
 nē adductus Feltrius, sese uniuersis nequaq; demisso ani-
 mo cōmēdat: gregariorū etiā militū implorat fidē; &
 præclare ostēdit ipsos ignominia inexpiabili notatos

iri, si se de ipsis optimè meritum in ea spe summæ uictoriæ
 prodidissent, proinde si sacramenti militaris obli-
 uisci uellent, ut Caroli regis iussis obsequerentur, debe-
 re eos nequaquam priuato paucorum arbitrio, sed pu-
 blico cohortium omnium ac alarum consilio pacisci,
 ut sibi honestissima cōditione, de salute, fortunisque omni-
 bus caueretur: nec uti planè deserto à suis ac immerita
 necessitate circumuento spes omnes ad tolerandam ex-
 xilium sibi ereptæ scelerata conspiratione uiderent.
 Acclamauere milites ut optimè speraret, ipsos enim
 & de pudore suo, & de ipsius salute magnopere solli-
 citos nequaquam commissuros esse, ut traduci uel de-
 cipi à quoquam posset. Nec multò post quum de com-
 positione pensitatis & exæquatis utrinque cōditioni-
 bus tabulæ scriberentur, disertè appositum est, ut Fe-
 derico Umbria excedenti, secum tormenta aenea suppel-
 lectilemque omnem & bibliothecam, quam Federicus
 auus insigni cum laude condiderat auertere liceret:
 atque ita post octauum mensem grauissimo bello finis
 est impositus, tanta cum letitia pontificis, ut magno
 metu magnoque periculo liberatus, nihil octingentis mi-
 nibus aureis (tot enim in belli sumptus impenderat) om-
 nino commoueretur. Dum hæc geruntur, Selinus Tur-
 carum imperator, Campsone Gauro Memphitico re-
 ge ad Alepum acie caeso, Syriam imperio suo adiecit:
 progressusque ad Memphim, Tomumbeium, qui post
 Campsonem imperium ceperat, aliquot præliis super-
 ratum, ac demum ab Aegyptijs proditione traditum
 necauit, in ipsa Memphi laborioso ac ancipiti pugna
 genere Mamaluchis omnibus trucidatis: adeo ut ab
 Amaro

Amano monte ad Rubri maris angustias, atq; item à Cyrenaicis finibus ad Arabum solitudines & Euphratem latè omnia in potestatem redegerit. Contuderat & biennio ante Persarum arma uicto in Calderanis campis Hysmaele Sopho. Is Parthorum & Medorum copijs ac studijs fretus admirabili celeritate Assyriæ & Persidis maiorisq; Armeniæ regna sibi uni parere coegerat. Quibus de causis Leo pontifex, qui Turcarum potentiam finitimis undiq; subactis in uimensum excrecentem maximè formidandam esse existimabat, supplicationes per Urbem indixit, ipse insigni concepta pietate discalciatus ad Mineruæ templum profectus est, ut reipublicæ Christianæ incolumitatem Deiparæ uirgini commendaret. Exinde ad totius Europæ reges è cardinalibus uirtute ac eloquentia insignes Legatos misit, ut sublatis offensionibus, ex auctoritate sacrosancti pontificis, communi omnium consilio consociatis uiribus, impotenti barbaro bellum terra mariq; ad publicam salutem ac laudem inferretur. Sed quum singuli reges in id consilium suscipiendi belli præclarum maximè studium magnificis pollicitationibus ostendarent, nequaquam tamen, ut in unum uoluntate ac opibus iungerentur, adduci potuerunt. Gerendi autem belli ratio sic à Leone adhibita, ut Maximilianus Cæsar Germaniæ robora in legiones conscriberet: Pannonio autem & Sarmatico equitatu maximè uteretur, & secundo amne Danubio in Mysiam, atq; inde in Thraciam rectà contenderet, Franciscus uerò Gallorum rex cum florentissimis Ga

lie ac Italiae copijs à Brundusio in Epirum traiceret.
 Hispani Lusitaniq; ac Britanni, comparata classe du-
 centarū nauium ad Byzantium usq; nauigarent. Ipse
 pontifex ueræ laudis & gloriae cupidissimus, cum cen-
 tum rostratis nauibus se ab Ancoua confestim nauig-
 gaturum pollicebatur. Erat enim in summa spe trahen-
 di Veneti senatus in partem belli: nam eos tacitis uocis
 nihil magis exoptare intelligebat, quàm ut Christiana
 arma in Turcas ueros & proprios hostes ingenti om-
 nium consensu, atq; apparatu uerterentur. Sed mox fa-
 tali socordia nostrorum principum, quum quisq; ali-
 ne gloriae inuideret, ea consilia decoris, & pietatis lo-
 gè plenissima perierunt. Nec multò post Maximilia-
 nus Caesar, quum febre laboraret, & parū opportuni
 pharmacū sumpsisset, Veltij in Noricis mōtib; est de-
 functus. Eo mortuo ad petendū Romani imperij hono-
 rem nonnulli candidati prodierunt. Non iam enim Ce-
 sares, ut antiquis mos fuit, à militibus creantur: quum
 inueterata cōsuetudine septē regulatorū suffragijs fiāt.
 Ex his tres sunt sacрати amplissimarū urbium sacerdo-
 tijs insignes, Coloniaensis, Moguntinus, Treuerēsis, &
 totidem militares nobilissimi Germaniæ reguli, Saxo-
 num dux, Comes Palatinus, & Marchio Brandebur-
 gensis: septimi uerò suffragij prærogatiuā obtinet rex
 Boemiæ, ut si ex æquo dissideant, ipse ad maturandam
 electionem superante suffragio, in quam uoluerit par-
 tem, accedat. Petebant antè alios Franciscus & Caro-
 lus Christianorum longè maximi ac opulentissimi re-
 ges: huic tanquam præclara indole auitam hereditate-
 tem adeunti Germaniæ studia non decrant: illum uerò

mirifica uirtus & bellicæ laudis specimen, atque item ingentes opes ad tuendum imperij nomen haud dubiè pares uehementissimè commendabat. Ipse Leo Franciscum magnis innixum largitionibus, in ea contentione fouendum adiuuandumq; susceperat, Robertumq; Ursinum ad id in Germaniam legatū miserat. Sed postquam animaduertit nonnullorum procerū auaritiā uel amplissimis donis expleri nequiuisse, & uigere ingenijs Germorum uetera odia aduersus Gallos, Frāncisco suadere conatus est, ut pro se petere desisteret: amicorum uerò opera uteretur ad subleuandum Brādebursensem regulum, ne Carolus imperio potiretur. Præuidebat enim uni ei ad maxima quæq; audenda incredibilem potentia facultates parari, adeo ut Galliaè pariter, Italiaq; & pontificio præsertim nomini non temere metuendus esse uideretur. Sed Frānciscus inmoderata spe sua inductus, ut pote qui nihil de eorum studio dubitaret, quorū suffragia optima fide uenditari existimabat, in decreto ambitiosius & perseverantius quam oporteret persūtit. At Leo comitiorū euentum minimè expectandum ratus, ita Gallo fauere desuit, ut Carolum haud dubiè gratia superantem suffragatoribus cōmendare uideretur. Atq; ita Franciscus dum effusa largitione pro seipso uehementius contendit, nihil earum rerum, uti magnopere cupiebat, est consecutus: nam & ipse inprimis repulsam tulit, consternatis metu Germaniæ proceribus, ne ad Gallos imperiū turpissimā licitatione transferretur: & Carolum demum, quem unum maximè exclusum uolebat, conuersis omnium suffragijs ad summi honoris fastigiū

prouectum uidit. Eo nuntio pontificem nequaquam
 uti preserebat, sincera hilaritate letatum ferunt, quã
 quam prioris studij sui inuidiam postremo conuersa
 commendatione deterfisset. Diuino siquidem ingenio,
 cum tot regna in unum collata conspiceret, nimiam
 Cesarum potentiam ueluti fatali dissensione pontifi-
 ciae dignitati semper infestam uehementissimè formida-
 bat: & antiqui quoq; uatis carmina eum iuuenem nõ
 obscuris formæ ac ingenij lineamentis expimere uide-
 bantur, qui à septentrione toti Italiae, Romæq; preser-
 tim & principi sacrorum summas clades esset illatu-
 rus. Sub id tempus quo Maximilianus Cesar excessit à
 uita habitisq; in Germania comitijs, Carolus eius ne-
 pos imperator est salutatus. Laurentius Medicus ab in-
 uenili intemperantia concepto lethali morbo Floren-
 tiæ interijt. Is uxorem duxerat è Gallia regie cognati-
 tionis: erat enim è familia Bolonia in Ambianorum fi-
 nibus ad Oceanum ualde illustri. Nam Feltrio expul-
 so, recuperatõque Urbino, Laurentius se totum in-
 gni cupiditate ad Francisci regis amicitiam contule-
 rat, Hispanos maxime perosus, qui recenti bello Me-
 diceam domum in extrema salutis & dignitatis peri-
 cula coniecissent. Leo quoque perlibenter cognatio-
 nem morte Iuliani fratris intercisam cum florentissi-
 mo rege renouandam existimauerat. Hæc noua nupti-
 incredibilem apparatu Florentiæ suscepta, post decem
 ferè mensem maritum ad uitæ exitum ultro festinanti-
 quinq; diebus antecessit, in supremo morbi imperi-
 puellam enixa, quam hodie Francisci regis nurum co-
 spicimus. Erat Laurentius corpore ad equitandum ex-
 standiq;

standaq; arma peridoneo atq; habili, uultu uerò ad-
 modum atroci, & in eam speciem superbè sepe com-
 posito: nam adulatione corruptus supra naturæ uim
 & ferus et militaris uideri uolebat: desuit ei ingenium ci-
 uile & temperatum, unde illi nullæ lachrymæ ab ciui-
 bus, quum insigni pompa funeris efferretur. Erat e-
 nim fama edita in uulgus, eum Lucenses & Senenses
 subigere, Florentinorum ceruicibus munitissimam ar-
 cem imponere, & denique ab infero mari ad supe-
 rum latè prolatis finibus regnum condere cupiuisse,
 ut ipse Porsenæ exemplo, adiuuantibus Gallis, Hetru-
 scorum rex appellaretur: quibus consilijs uti nimis am-
 bitiosè temereq; susceptis, ipse Leo & Iulius cardina-
 lis, moderando ac differendo, obuiam semper iuissent.
 Laurentio uita functo, pōtifex Iulium cardinalem Flo-
 rentiam misit, ut ad clauū reipublicæ sederet. Is incre-
 dibili humanitate atq; munificentia singulos omnium
 ordinum ciues complexus, ita rēpublicam constituit,
 ut æquissimæ libertatis status, renouata felici illa uete-
 rum temporum conditione, reductus esse diceretur.
 Florebat & tum maximè Roma incredibili rerum om-
 nium ubertate, lætitiâq; omnis generis hominū. Nam
 pontifex quietis atq; ocij studio Romanorum inimici-
 tias capitalis odij conciliatione edictoq; sustulerat.
 Tradebatur enim posteris dira animorum obstinatio-
 ne memoria iniuriarum, adeo ut affines innoxij tracti
 in causam metu mortis publico carere cogerentur. Pe-
 regrinos uerò immunitate multarum rerum, & per-
 beata illa sæculi securitate undiq; ad incolendam au-
 gendamq; Urbem inuitabat. Nam ab Insucribus atq;

Cenomanis Circumpadanisq; populis ingens multitu-
 do exagitata diuturnis barbarorum uexationibus sa-
 tunas suas Romam auuidissime transferebat, adeo ut ad
 campum Martium extructis domibus per amplam co-
 loniam condere uideretur. Nam sicuti eximiis artibus
 spectatus honor, ita mediocribus opificiis certa mer-
 ces non deerat. Cuncti enim pro fortuna sua edifican-
 do ornandoq; domos & uillas, elegantiae magnopere
 studebant. Censebantur eo tempore ciuium & inque-
 norū octuaginta quinque milia: ut hinc quoq; clades in-
 stras nō iniqua aestimatione desleamus, qui ad trigin-
 ta duo milia capitum urbem redactam proximi cen-
 ses in annonae caritate repererint, Dabat item operum
 diligentem, ut in prouincijs omnia pacata & leta pro-
 fectorum uigilantia & seueritate tenerentur: & qui
 esset natura lenissimus, sepiissime patientiam abrumpe-
 bat, si renouatis improborum iniurijs post primam
 delicti ueniam contumeliose lederetur. Paulum autem
 alios Baleonum claris militiae honoribus functum, &
 erga Mediceam domum studio ac operibus insignem
 è Perugia Romam uocatum, eiusq; lenitati impense
 fidentem, quin capitali supplicio afficeret, uel depre-
 cantibus Vrsinis exorari non potuit. Vir enim impo-
 tens & factiosus apud Perusinos cruentam maximam
 & rapinis infamem despectis pontificijs epistolis tyran-
 nidem exercebat. Est & laqueo suspensus Amalio
 Recinatium tyrannus, rerum nouarum author. Itaque
 è Fabriano Piceni oppido nobili Zibichius, qui tur-
 bulentissimis concionibus passim habitis exules & con-
 ueratos ad arma concitarat. Luit & capite pœnitus

pud Beneventanos Hector Scuerianus, uir sanguina-
 rius, factione potens, & uirium robore insignis. Ve-
 ritum ab initio pontificatus singularem strenui expedi-
 tiq; ingenij laudem est consecutus, Récio Mancino no-
 bilissimæ stirpis Romanæ ciue in arce securi percusso.
 Is ab immani audacia trunculentus affinem suum Cor-
 netanum in templo Mineruæ confoderat, & uecor-
 di impetu cunctis minitari, magistratus imperia despi-
 cere, uexare deniq; omnes uel in media urbe consueue-
 rat. Ab exercitu Veneto, in quo alam sagittariorum
 equitum ductabat cum ignominia quondam eiectus,
 quod turmalem suum de fuga cogitantem deligatum
 arbori totius alæ sagittis crudelissimè trāfixisset. Exer-
 cuit & supra naturæ consuetudinem summum ius in-
 dannandis, qui falsos libellos ipsius subscribentis ma-
 num mentiti in iudicijs protulissent: adeo ut Sebastia-
 num Taruisinū tum in gymnasio Romano leges pro-
 fitētē, & alioqui ea calamitate indignū in campo Flo-
 ræ concremarit. In cæteris criminibus puniendis eum
 ciuilis animi tenorē semper obtinuit, ut ad clementiæ
 laudem auidè properare remissa seueritate diceretur.
 Ceterum nulla in re ardentius & effusius, quàm ad li-
 beralitatis gloriam anhelauit, eos principe loco indi-
 gnos existimans, qui nequaquā benefica manu Fortunæ
 muneribus uterentur. Nemo enim uel ciuis, uel pere-
 grinus, qui paulò nobilioris artis famā teneret: nemo
 uel maleficus poeta: nemo alicuius optimarum lite-
 rarū partis non ignarus unquam fuit, qui benignita-
 tem humanissimi principis non senserit. Quinetiam ip-
 sum cœnantē spectantes, & ex his aduētios & parū

notos homines ultrò pecunia donare erat solitus, et
 præsertim libentius, quum obsoleta ueste indutos con-
 spiceret. Purpuream etenim crumenam quotidie au-
 reis nummis sibi repleri iubebat, ad incertas exercen-
 dæ liberalitatis occasiones. Sacerdotes quoq; fratres
 los, & sacras uirgines, quæ intra septa religiose paci-
 citiam custodirent, mensuris subsidijs elemosynæ ma-
 mine iuuabat. Magnum ueteranorum militum ac exa-
 lum alebat numerum: nihilq; uehementius contende-
 bat, quàm ut nemo calamitatem, & Fortunæ aduersa
 mala & incommoda pateretur. Sed has præclaras libe-
 ralis excelsiq; animi uirtutes, cum nimia sæpe uitæ libe-
 xuria, tum obiectæ libidines obscurabant: ita tamen,
 ut iucunditate blandæ facilisq; naturæ potius, ac ex
 quadam licentia, quàm certo deprauati animi iudicio
 in ea uitia prolabi uideretur, quum frequenti blandi-
 entium turba cubiculi fores obsessæ paucos admitten-
 rent, qui alioqui docilis uerecundiq; hominis solliciti
 mores cohiberent, amicorum optimis ad ea communi-
 tibus, ac libenter sese illecebrarum ministris immiscen-
 tibus, ne gratiam apud summos principes in lubricis
 positam in discrimen adducerent, si ingratum auribus
 potentium reprehensionis officium honestatis atq; be-
 neuolentiæ specie suscepissent. Verum hominem in
 ritati humanisq; sensibus facile seruientem mirum
 modum incitabant pleriq; cardinales opibus etate
 florentes, qui illustri loco nati, ac liberaliter educati
 regio luxu uitam in uenationibus, conuiujs, atq; spen-
 daculis libentissimè traducebant, cum his pontificum
 tere studiorum consuetudine, & recentibus comiti-
 officijs

officijs uehementer esset obligatus. In his fuere Ludo-
 uicus Aragonius, Hyppolitus Atestinus, Sigismundus
 Gonzaga, Alfonsus Petrucius, Marcus Cornelius, &
 Federicus Sanseuerinus, qui decoras domi familias,
 plerisq; ingenuis ultro se in seruitutem ambitiosè di-
 cantibus, magnūmque equorum & uenaticorum ca-
 rum numerum inusitatis sumptibus aiebant. Accesser-
 rat & Bibiennæ cardinalis ingenium cum ad arduas
 res tractandas peracre, tum maximè ad mouendos io-
 cos accomodatū. Poeticæ enim & Hetruscæ linguæ
 studiosus, comœdias multo sale, multisq; facetijs refer-
 tas componebat: ingenuos iuuenes ad histrionicam
 hortabatur, & scenas in Vaticano spatiosis in concla-
 uibus instituebat. Propterea quum fortè Calandrum
 comediam à mollibus argutisq; leporibus periucun-
 dam in gratiam Isabellæ Mantuani principis uxoris
 per nobiles comedos agere statuisset, precibus impe-
 trauit, ut ipse pontifex è conspicuo loco despectaret.
 Erat etiam Bibienna mirus artifex hominibus etate
 uel professione grauibus ad insaniã impellendis, quo
 genere hominum pontifex adeo flagranter oblectaba-
 tur, ut laudando & mira eis persuadendo, donandoq;
 plures ex stolidis stultissimos & maximè ridiculos ef-
 ficere consueuisset: Vti Euangelistæ Tarascono Par-
 nouo studio ac leui persuasione summum esse musicū
 putabat: huic adeo industriè ac suauiter est adulatus,
 ut uana inflatus opinione, incredibilia ac ridenda quæ-
 dam musices præcepta cōmētaretur: citharædis enim
 lacertos obligari, ut quadam intēsiōne neruorū in artē

culis & digitis argutias firmitus & clarius exprime-
 ret: quū uerò phonaſcorū chorus induceretur, aule
 detrahi iuberet, ut uoces nudis parietibus illiſſe, ac
 tius atq; ſuauius reſilirent, quæ omnia ad alendam bo-
 minis inſaniã probabat pontifex, quando ipſe in ca-
 te conſumatiffimus ſecum de tonis & chordis totius
 numerorum proportione diſputaret, ac ſe omnino ſe-
 perari egregia ſimulatione fateretur. Baraballi quoq;
 Caietani eximie ſtoliditati, procacius quàm ſacroſan-
 ctum pōtificem deceret, illuſit: quum ille inſulſiſſimo
 uerſus ab omni uocum ac numerorum enormitate re-
 dandos facere, & palam recitare ſoleret, ſeque alteri
 Petrachã in Hetruſcis rythmis eſſe prædicaret: e-
 nim perpetuis addulationibus inflammatum gloriæ
 cupiditate perpulit, ut meritum geſtandæ laureæ lo-
 norem poſtularit, ac ſubinde ut inſigni pompa in Ca-
 tolium duceretur; quòd in Capitolio Petracham ex-
 ronatum quondam fuiſſe audiuiſſet. Tãta uerò uis ſin-
 gularis inſaniæ fuit, ut quum ad ſanam publici appe-
 ratus legatio amicorum & affinium Caietanorū pro-
 pere in Urbem conuolaſſet, ut hominem à concepto
 rore deterrere, acerbiffimis uerbis eos repulerit, tot
 quam malignè benignitatem pontificis interpretati
 tes, ac rariſſimi honoris immortalis gloriæ ſuæ proſe-
 inuidentes. Ergo quod uix credibile foret, niſi ea
 mira cum uoluptate uidiſſemus, ſexagenarius ſenex
 honeſta ortus familia, proceritate, uultu, & canicie
 nerabilis, toga palmata & lato clauo, auro purpura
 que nitenti, cæteriſq; triūphi ſumptuoſis inſignibus
 xornatus in cōuiuū præcinētibus tibijs deducitur.

de more pōtifex diē festum Cosmæ & Damiano Medi-
 cæ familie Diuis tutelaribus dedicatū hilarius cele-
 braret. Ibi quū diu ad ostentationē absolutæ artis in-
 cipissimè multa carmina decātasset, omnibus iā in ipsa ri-
 na cōpressionē defatigatis, ad extremū in area Vatica-
 na despectante pontifice elephantē adscendit, aurato
 ephippio superstatē triūphali sella instratū. Cæterū in-
 ter tympana, & tubas, & uoces acclamantis populi,
 consternata belua, ultra pontē Hadriani deduci pōp-
 nō potuit, cuius triumphī memoriā lignarij cælatores
 quū tessellato opere lasciuerēt, in interioris pontificij
 cubiculi foribus scitissimè inscriptam reliquerūt. Mirè
 quoq; fauit Pogio seni, Pogij historici filio, itemq; Mo-
 ro nobili à gule intēperātia, articularibus dolorib. di-
 storto, & Brādino equiti, Marianoq; sannioni cuculla-
 to facetissimis belluonibus, & in omni genere popina-
 liū deliciarū eruditissimis. Nā inter alia portenta insa-
 niētis eorū gule lucanicas cōcisis pauonū pulpīs far-
 tascōmenti fuerāt: quod obsonij genus mox successor
 Hadrianus uir Bataue frugalitatis mirabundus expa-
 nit, quū sumptuarias rationes Leonis inspiceret. Ve-
 rum festiuissimis eorū facetijs, salisq; & perurbanis
 scōmatibus magis quam ullis palati lenocinijs oblecta-
 batur. si certis anni temporibus, quum genio liberius
 esset indulgendum in extrema inferioris mensæ parte
 ea conditione regnabant, ut contumelias, quas citra
 ualetudinis incommodum architriclini & structores
 inferrent, equissimis animis paterentur. Multa enim
 eorum palato ac auiditati aliena cibaria, falsa gra-
 uissimarum rerum specie concinnata, uti simias &
 coruos cœnatibus apponebant, quæ tametsi incunda

omnibus ac urbano nobiliq; principe digna erant,
 eo tamen, qui augusti pontificis dignitatem sustineret,
 à seueris & tristibus notabantur. Vt uerò ea cõmuni
 pleniore uoluptate exhilararet, Calendis præferens
 Augusti amicissimos cardinales ad ludum pictarũ ob-
 tularum inuitabat: in quo seni septeniq; lusores in ce-
 ronã ducti uersabantur: nec ulla in re blandius liber-
 litatẽ exercuit, quam uictor pariter ac uictus in cer-
 spectantium turbam aureos nummos benignè disper-
 geret. Aleam damnauit semper, uti rei familiari mori-
 busq; pestiferam: atrunculis autem adeo subtiliter
 acutè uel cum exercitatisimis colludebat, ut nemo
 uel peritiã uel celeritate cõmitendi conficiendiq; pro-
 lij æquari posse uideretur. Non caruit etiam infam-
 quodã parum honestè nonnullos è cubicularijs (etiam
 enim è tota Italia nobilissimi) adamare, & cum his
 nerius atq; liberè iocari uideretur. Sed quis, uel op-
 mus atq; sanctissimus princeps in hac maledicentiã
 aulaliuidorũ aculeos uitauit? & quis ex aduerso tam
 lignè improbus ac inuidiæ tabe cõsumptus, ut uer-
 mũ posset obiectare, noctiũ secreta scrutatus est? &
 aliqua ex parte eo nomine sugillari inelyta uirtus
 tuit, Leo certè cũ superiorũ principũ fama compo-
 tus aestimatione rectissima cõtinètia laudẽ feret. Quis
 si falsò notatus (ut credi par est) iniquã subijci in-
 miserabilem profectò principũ conditionẽ existim-
 rim, quando corũ mores ad arbitriũ paucorũ imp-
 borum se uam potius quàm benignã interpretari
 accipiãt. Sed alia principis, alia hominis esse uitiã
 nescit: hæc uni priuata conditione quã noceant, aliq-

aliquibus fortasse profunt: illa uerò ab dira potestate,
 & luctum & calamitatē uniuersis mortalibus appor-
 tant: idq; uerissimū esse constat præclaro quondam po-
 puli Romani testimonio, qui neminē sibi principē Tra-
 iano meliorem exoptauit, quanquam eum illicitæ libi-
 dinis ac ebrietatis censura notasset. Sed demus aliquid
 humanitati Leonis uti in summa licentia seruidæ eta-
 tis ac prosperæ ualitudinis æstum ægerrimè sustinētis
 postquam in magnis salutaribusq; uirtutibus optimi
 atq; benefici cognomentum facile meruerit: constat ta-
 men eum, quòd à primâ adolescentia opinione omnium
 summâ continentia laudem fuisset adeptus, nō impor-
 tuna quedam pudicitia castitatiq; præsidia quaesuisse:
 quando nequaquã pristinae uitæ more tam multis delica-
 tijsq; obsonijs uteretur: Itemq; animo uerè pudico die
 mercurij carnes nō edere, die autē Veneris nihil gusta-
 re præter legumē & olera, ac die demū Saturni cœnâ
 penitus abstinere, incorrupta lege instituisse. In his ue-
 rò quæ rem diuinâ respicerēt nequaquã secundâ famâ
 prægruari est uisus. Nã indulgentias uetera pōtificiū
 ad parādâ pecuniâ instrumēta adeò plenè atq; affluen-
 ter prouincijs dedit, ut fidem sacrosanctæ potestatis e-
 leuare uideretur: in hoc etiam detestabili legatorum
 auaritia deceptus, qui se animas defunctorum singulis
 acceptis aureis expiare, à purgatorijsq; pœnis eripe-
 re profitebantur. Prolatis enim ingētibus bullatis mē-
 branis per templa concionari erant soliti, adeo ut hæc
 impudenti corruptela exciti complures è Germania
 uiri doctissimi, eam pontificis piam benignitatem tan-
 quam auaritiæ sordibus inuolutam irriferint, inducto

subinde Luthero ex Augustiniana secta fraterculo, &
 male sana uehementiq; eloquentia dum in pontifice
 Romanæ aulæ mores inueheretur, euulgatis passim
 sui dogmatis libellis, religionem euertit: unde
 Heresiarchæ cognomen partum, non ambigua fortis
 se cum laude, si in unum tantum pontificiæ causæ in
 lum nihil turbatis ueteribus cerimonijs incubuisset.
 Sed facundiam eius, sacrarumq; literarum peritiam
 ab infami trāsugio abiecta in primis cuculla, & uis
 assidue in ganeis comotationes, & cum sacra uirgine
 ne ad libidinem quæsitus thorus magnopere desecra-
 runt. Non desuerunt tamen grauiora astutioraq; in-
 genia, quæ nequaquam uexatis sacris, pontificiam ma-
 iestatem auaritiæ nomine sugillarent: quando fama
 set eam pecuniam cognatis & amicis in profanos sum-
 ptus erogari, quum oppugandis Turcis, ædificandis
 que Diui petri templo religiosa fide seruari debuisset.
 Diruerat enim Iulius magnam templi partem, ut
 mirabiliore structura reficeretur: sed insana uastitate
 coepta testudine, & pilis ingētibus erectis, tanta ab-
 uendi operis difficultas proponebatur, ut Leo, quum
 nulli unquam pro laude suscepti sumptus deterre-
 runt, animum negotij uastitate superatum facile
 sponderet. Eius quoque sacræ pecuniæ partem in
 ticanæ domus ornamenta transferri dictitabant: &
 ipse pontifex Diuo Petro melius ac elegantius habita-
 ret. Triplices enim porticus ad orientem obuersas
 unde subiectam urbem & Neroniana prata iucundis
 simo prospectu quotidie despectare erat solitus,

Te pulchritudinis extruxerat, cōdecoratis scilicet for-
 nicum atq; testudinū ordinibus excellenti pictura, &
 pavimento ad argumenta insignium Mediceæ domus
 elegantissimè uariegato. Conclauia quoq; per quæ a-
 ditus est ad intimum cubiculum, laquearibus auratis
 & iucundissimis signis albario opere depictis in lucu-
 lentiore formam redegerat. Quinquaginta etiam mi-
 lia aureorum nummū impendisse ferebatur in aulea
 Belgica, ab intertexto auro nobilitateq; artificum ma-
 gnoperè pretiosa, quæ tamen supra fortunam presen-
 tis seculi sumptuosa erant, uel ob id tamen non uenie-
 modo, sed laudis etiam nomen ferre posse uidebantur,
 quando nō inanium rerū figuris ostentandæ luxuriæ:
 sed expressis Apostolorum historijs Sixti sacello, ad
 augustiorem altarium & sacrorū maiestatem dicaren-
 tur. Sacerdotium uerò nullum unquam uenale propo-
 suit, uti Alexander & Iulius sepius fecerant, quum
 ab ambitiosis & ditibus pretium duarum aut trium
 decimarū, & biennales etiam redditus antecapere, &
 officijs sacerdotia permutare sibi iure optimolice ar-
 bitrarētur, adeo ut mirū sit Leonē largiore manu pe-
 cuniā effundere solitū, ab hoc uberrimo lucri genere
 abstinere potuisset: presertim Laurētio Pucio cardi-
 nale magno poenitentiario nullū omnino quæstū pōtifi-
 cibus illicitū esse prædicante. Is enim natura officiosus
 atq; beneficus sepius à ueterum decretorum seueri-
 tate, uel exigua cum spe mercedis industriam suam &
 auctoritatē ad implenda petentiū uota facile transfe-
 rebat. Acciditq; nōnunquā ut pontifex de pudore solli-
 citus, quū libelli de grauius rebus subscribēdi porri-

gerentur, ipsius maximè Pucij, quòd diuini iuris esse
peritissimus, fidem imploraret, obtestando ne se impru-
denter in errorem labi pateretur: quando mox ab alio
qua enormi cōcessione equitatis fines transgresso pau-
nitentia simul atq; infamia laborandum foret. Sed ne-
cesse erat unis tantum belli pacisq; muneribus deduc-
ac alieno quæstu potius quàm suo gaudentem, non
quam innusitate concessionis infamiam subire: uerum
ad id adeò inuitus trahebatur, ut aliquando Iulium
Blancium è cubicularijs sibi gratissimum eluserit, im-
portunis scilicet precibus postulanti, ut iniquo libe-
lo suscriberet, quo duo regionibus distincta sacerdo-
tia, tralato alterius reddito, unius tantum templi dedi-
cationem subirent. Leo nanq; quòd neq; obtemperan-
dum, neq; omnino negandum censeret, percunctatus
quanti ea gratia clienti uenderetur, libero ore dicitur
tis aureis respondenti, totidem è crumena numerarum
libellumq; discerpfit. Venationibus etiam & aucupio
nobilioribus adeò perditè studebat, ut spurcissimas
pe tempestates insalubresq; uentos, & frequentia
sionum ac itinerum incommoda obstinatè contem-
ret: confusus ætati ac firmæ ualetudini, quàm equitatis
ne uarioq; motu corporis se tueri posse existimabat,
præsertim si inambulationibus apertis uagaretur,
animã innati caloris copia æstuantem & cælo libero
& multo spiritu recrearet: quando & super hæc
qui ulceris beneficio iuuaretur, quo ab ima sede, quæ
effluere consueuisset. Manlianã uillam secundũ Tybe-
rim quinto ab Vrbe lapide, quãquam proximi stetit
habita

halitu & caliginosi aeris intemperie propè toto anni
 tempore infamem, hyeme maximè frequentabat. Ex
 ea enim ueluti ex portu uenatorũ classes in subiectos
 salinarum campos ceruorum copia celebres educebantur. In uenando autem sicuti præcepta artis ad normã
 exactioris disciplinæ patientissimè obseruare erat solitus, ita seueritatem asperè admodum uir alioqui lenissimus
 semper exercuit, in eos præsertim, qui petulanti
 discursu aut uocibus temerè editis improuisa feris effugia
 præbuisent: ita ut claros sæpe uiros acerbissimis contumelijs oneraret. At si quando imperitia, uel fortuito
 errore hominum, aut feris subtiliore aliquo insperatæ fugæ
 compendio seruatis, uel ijs denso in nemore contumacijs
 latentibus infeliciter uenaretur, incredibile est quali uultus
 animiq; habitu dolorem iracundiamq; præferret. Propterea amici familiares
 ea temporis momenta prouocandæ liberalitati maximè aduersa
 sedulo deuitabant: quando aliàs secundum opimam uenationem,
 ac præsertim uario ac insigni labore aliquo nobilem, maxima
 beneficia incredibili benègnitate collocaret. Ipso fermè semper
 æstatis exitu, quum primùm cœlum pleniore pluuiâ temperatius
 foret, ac insalubres æstus frigidiorè aurâ mitescere uiderentur,
 Vrbe statim Viterbium ad aquas calidas euolabat, ubi coturnicum
 perdicumq; & phasianorum aucupijs aliquandiu erat intentus,
 quod genus auium ac stipitibus ac asturibus arte edoctis
 singulari cum uoluptate sectabatur. Ad Vulsinios demũ, propter
 lacus amœnitatem ac eximiam eius tractus rerum omnium
 fertilitatem, ex itinere despectebat, & in insula & ad

exitum Martæ amnis piscabatur. Quibus in locis re-
 gali apparatu excipere tum solebat Alexander Farne-
 sius cardinalis, qui eam regionem frequentibus villis
 atq; prætorijs ingenti ac crudito sumptu passim ædifi-
 catis consitisq; fructiferis arboribus exornabat. Inde
 per Tuscum agrum uenabundus modicis itineribus ad
 mare circa Grauiscas & Centumcellas descendebat.
 Quo uia flexu apud Cornetum in Tarquiniensi loca-
 gè celeberrima ceruorum aprorumq; uenatio paraba-
 tur, & ea quidem in per ampla planitie ac maxime ad-
 tendendas insidias opportuna, quæ artificio natura
 humanis uoluptatibus arridentis, perpetuis terrenis
 collibus cincta, ingentis amphiteatri speciem ad feram
 exitum uenantibus præbet. Sub ipsas demum Nonem-
 bres calendas à Centumcellis per Alsum & Cereu-
 ris syluas in Urbem redibat, nec multò post in Martia-
 num reuertebatur, uixq; inde reuelli poterat, nisi
 senatus habendi, aut solennium sacrorum causa ad Ur-
 bem uocaretur. Erat enim is locus, edendis ardearum
 ac miluorum prælijs peridoneus, quæ geninis aut pu-
 ribus mansuefactis falconibus in sublime manu emissis
 aduersus id genus auium uario, ac ob id maxime spe-
 ctabili euentu per immensa coeli spatia miscebantur.
 Tanta autem agrestium populorum omnium gratula-
 tione atq; letitia excipiebatur, ut cuncti eius aduen-
 tum se uel fructuosissimis messibus fertiliorem sentire
 faterentur, utpote qui senibus ac pueris puellisq; in
 uiam effusis, ac rustica munera passim offerentibus
 non modò pecuniam largissima manu rependeret, sed
 etiam appellando humaniter ac sciscitando, quæ nam
 maxima

maximè in parte rei domesticae acrius à Fortuna pre-
 merentur, uirgines dote præbita subleuaret, affectis
 autem morbo ac etate, uel numerosæ familiæ onere
 prægrauatis æs alienum protinus dissolueret. Nihil
 enim in magno principe dignius atque præstantius
 arbitrabatur, quam iuuare mortales, alienæ calami-
 tati obuiam ire, lætosque omnes ad se dimittere, ut
 ad beneficium humani generis se, uti antea in minore
 fortuna concupiuisset, supremæ potestatis dignita-
 tem appetiuisse testaretur. Eo modo diuina ac hu-
 mana moderantem, & cunctis læta pace fruentibus,
 fatalis necessitas Gallico bello implicuit. Cæsar e-
 nim, qui ab Hispania enauigato Oceano in Ger-
 maniam uenerat, & Francofordiæ ab exercitu ac-
 clamatus fuerat imperator, Robertum Sedanium in
 Eburonibus armis persequabatur: hunc cum Franci-
 scus defendendum suscepisset, repente bellum e-
 xarsit ualde atrox & maximè diuturnum, quo Eu-
 ropa propè omnis, diffuso latè incendio, per no-
 uem annos deflagrauit: Repetebat ex aduerso Na-
 uarræ regnum Franciscus, quoniam Ioannes Rex,
 qui à Ferdinando sub Britannici belli tempus fue-
 rat expulsus, in fide & clientela Gallie regis extirisset.
 Quibus de causis Galli Asparosio duce pulcherrimã
 nacti occasionem, Vasconibus & Cantabris arma in-
 tulere, quòd ualidissimæ ulterioris Hispaniæ ciuitates
 propter incredibilè Cæsarianorū præsidium auaritiã
 ad arma cõsternatæ haud obscure rebellarat. Itaq; sic
 peratis Pyreneis, & Pöpelone metropoli capta, ar-
 cibus tormentis expugnata, Galli ad Iberum usque

200 DE VITA LEONIS X.
felici successu signa promouerant. At Cæsar per id tem-
pus totius Germaniæ cōcilium Vormatiæ in Vangio-
nibus ad Rheni ripam peragebat, sublatisq; liberatis
urbium & procerum controuersijs, legibusq; & sen-
deribus ex auctoritate suscepti imperij æquissimè con-
stitutus, pio excelsosq; ingenio se totum ad cognoscen-
dam Lutheri causam conuertebat. Venit inconciliam
Lutherus sub fide publica, atq; ita insano ore causam
dixit, ut eius sectæ placita ueterum hereticorum dog-
matibus inclusa damnarentur, quæ iam pridem in plu-
ribus cōcilijs, & Constantiæ Basileæq; præsertim a do-
ctis & Christianis hominibus explosa, & seuerè
uindicata penitus exoleuissent. Sūma uerò iudicij Cæ-
saris fuit, ut palam diceret, Lutherum eloquentem &
literatum uideri, sed ab insano ingenij impetu penè fu-
riosum. Itaq; ipso castigato, eius libros, uti in religio-
ne pestilentes, in foro concremari iussit. Quæ Cæsaris
decreta usq; adeo Leonis animum ab eo insigni cū pu-
blicæ tum priuatiæ pietatis officio deuinxerūt, ut tam
præclare decerneret à Cæsare se staturum, si bellum in
Italia ab Hispanijs & Gallijs transferretur. Erat Ro-
mæ Ioannes Manuel Cæsaris Legatus, usu grauissimæ
rerum insignis: cum hoc Leo transsegit, inijsq; se-
dus ut Galli Italia pellerentur: Franciscus Sfortia Me-
diolanense imperium iure paternæ hereditatis obtine-
ret: Placentia uerò & Parma Leoni tanquam à Gallijs
impotenter ereptæ redderentur. Id bellum ingenti ani-
mo suscepit: angebant enim uirum decoris & laudis
& turpissimo metu amisse, quos Iulius pontifex &
gregi

regia uirtute Gallis ademisset. Super id ferre non po-
 terat Gallorum praefectorum superbiam, qui sacerdo-
 tia totius Galliae Cisalpinæ, despecto planè pontifice,
 cōtra eius authoritatē, uti libido ferret, indignis homi-
 nibus adiudicabant, quos ad Urbem de more citari &
 uocari in ius proposita poena uetuerāt. Ea res perini-
 que impotentiq; insolentiæ plena Leonem dignitatis
 ac existimationis nomen tueri solitum ab amicitia
 Francisci regis auerterat, qui & dissimulanter Fel-
 trianum bellum aluisse credebatur non inanibus
 coniecturis, quum eius auxilia Ambra Carbonēque
 Vasconum ducibus ad Feltrium transfugissent, & à
 Sisseio equitum praefecto, qui nunquam in conspe-
 ctum hostium uenisset, quaedam oppida ex fidelissi-
 mis foedē ac hospitaliter direpta fuisse constaret. mor-
 tuo quoq; cum uxore Laurentio, & Iuliani fratris u-
 xore in Galliam remissa, regiae affinitatis iura magna
 ex parte abrupta uidebantur. Eo etiam libentius poti-
 sex ad Caesarē inclinauit, quoniam à Gallis se Florētia
 pulsum, & ad Rhauennam demum captum, Soderi-
 nianisq; temporibus eorum armis, quominus patriam
 repeteret, diu prohibitum fuisse memoria retinebat,
 neque recentis beneficii ingrato animo obliuisci uel-
 let, quum Ferdinandi regis studio, ac insigni opera Hi-
 spanorum militum Florentiam reductus, ac etiam non
 obscura eius amicissimi regis commendatione ad pon-
 tificatum euectus extitisset. Haeserat quoq; memori a-
 nimo uetus iniuria ab Octauiano Fregosio accepta,
 qui Franciscum regem, inuito cum eo occulto foedere,
 contra authoritatem atque iudicium benemeriti de se

pontificis in Italiam euocasset: eum enim omnino Ge-
 nua pellere, & acceptam ab eo contumeliam graui-
 mē ulcisci decreuerat. Nec ad id cohortator cōcitatior
 que uehēmēs & opportunus deerat Hieronymus Ba-
 durnus, ab omni uirtute lectissimus, qui cum Manu-
 Leoneque egerat, ut ipse per amicos factionis eieci-
 Fregosio Genue principatum adsequeretur. Ad hoc
 peragenda in bellicos sumptus ingentem auri uim co-
 legit, nequaquā prouincialibus expilatis, sed in statu
 nouo equestri ordine ad numerum quadringētorū
 equites coemptis priuata pecunia eius dignitatis offi-
 cijs, ex uectigalibus demum quotānis centenos aureos
 accipiebant, & immunitatis prerogatiua iuuabantur.
 addidit etiam cubiculorum scutiferorumq; collegia,
 sicuti antē Iulius officia annonæ præsentium infusa
 set. Summa belli Prospero Columnæ demandata, quæ
 cuius prudentiæ uirtutiq; bellicæ Leo plurimum con-
 fidebat. Subsecutus quoq; est ipse Piscarius cum Hippo-
 norum cohortibus XX, & Antonius Leua cum ualido
 equitatu. Præfuit pontificijs Federicus Gonzaga
 Mantuæ princeps, adiunctoq; ad Italicam legionem
 Germanorū ac Heluetiorum peditatu, ad oppugnandam
 Parmam profecti sunt. Eam urbem Lescutus Leua
 trechij proregis frater, & Federicus Bozulus impo-
 sito præsidio tuebātur. Quassati sunt tormentis mor-
 Placentina porta, eo euentu, ut Pontificij nullo propo-
 gnante per ruinas irrumperent, & citiore urbem
 te potirentur: nam Galli clam deductis & retractis
 tra amnem omnibus copijs, intercisisq; pontibus, con-
 pliorum

pliorem & nobiliore urbem partem, ubi forū, & præ-
 toria, & templum maximum uisuntur, erectis subita-
 rijs munitionibus accerrimè defendebāt: iamq; multis
 acceptis detrimentis Galli in statione egrè uim tormē-
 torum sustinere cœperāt, cum Lotrechius traiecto Pa-
 do, adiunctis sibi Venetorum copijs, ut fratri obsessio-
 nem ferret, ad Tarrum peruenit. Tum uerò nihil du-
 bitatum est, quin reuocandi educendiq; occupati præ-
 cipiti prælio & iniqua conditione dimicare cogeren-
 tur. Itaq; is conatus scœdum habuit exitum, dissensione
 atq; emulatione potius quàm imperitia ducum, aut
 milium ignauia: nam haud obscure iam enata erant
 initia pestiferæ simultatis inter Prosperum atque Pi-
 scarium, quum hic elato animo alienis consilijs obedi-
 re, ille uerò inueteratam nominis existimationem præ-
 ferre, ac demum uti imperio, & prouectæ ætatis hono-
 re concuperet. Castris ad Niceam annem retractis, in-
 credibile dictu est, quantam Leo bilem doloremq; con-
 cepcrit, non ferebat enim æquo animo contumeliam
 acceptam, & dedecus militare admissum, quando non
 hostium uirtute, sed suorum contumaci discordia ac
 exitiali altercatione uictus esse uideretur. Itaque Leo
 in unam abolendæ ignominie parandæq; uictoriæ
 curam intentus, supremas spes in Iulij patruelis uir-
 tute collocat, cuius singulari prudentia in omni gra-
 uiore negotio, sicuti & moderatione in regenda re-
 publica Florentina, nudatis omnibus sensibus uteba-
 tur; ad hunc Florentiæ commorantem, manu sua liti-
 ras, quas nos tum uidimus, in hanc sententiam scripsit.

Vides mi Julij quo loco res nostrae sitae sint, quum
 duces ipsi turpissima dissensione penè præcipites de-
 rint? In hac enim rerum deformitate dignitatis nostrae
 quae uiris uita potior esse debet, iniquam aleam sub-
 mus: tu uerò unus omnino es, qui spectata uirtute
 atq; autoritate dissidentes conciliare facile potes, et
 quod in summo uoto est, uictoriam è manibus prop-
 ereptam recuperare, si maturè in castra contendis.
 Obsecro te igitur per decora maiorum nostrorum,
 per publicam salutem, ut legati nomine, militaris imp-
 rij munus suscipias, et confestim ad Niceam proce-
 des. Te enim auspice præclarum letumq; huic bello ex-
 Dij superi dabunt, et uotis nostris, ut in optima causa
 rectè pieq; susceptis secundissimè subscribet. Vale. No-
 mora, Iulius quanquam dubia spe, alacri tamen uolun-
 tate fratris precibus paret, profectusq; Florentiam, et
 mutatis ad celeritatem iumentis in castra peruenit.
 Tum uerò duces eo disceptante atq; adhortante, in
 num gerendi belli consensum redire, letari milites, in
 optimè de uictoria sperare. Erat enim in eo uiro cum
 humanarum artium, tum bellicarum etiã rerum peritia
 gularis, longo usu, et uarijs utriusq; fortuna exper-
 metis cõparata. Super hæc uigebat in eo summa auidi-
 ritas, et uis imperij ad explicanda finiendaq; cõsilia
 magnumq; etiam auri pondus ad stipendia secum attu-
 lerat. Quas ob res confirmatis et erectis omnium
 mis, tota castra ingenti spe atq; letitia complebantur.
 Eodem die in consilio decernitur Padum amnè reliquas
 in tergo Parma, ponte confecto superandum, ut ad
 citanda Insubrum studia bellum in Hostico gereretur.

Nec multo post ad Casale oppidum uniuersus exerci-
 tus Paduam trajicitur. Idem ad Cremonam facit Lotre-
 chius, minutisq; prælijs ad Bebriacum sæpe contendi-
 tur. Sed Lotrechio ad Olij amnis ripas egregie propa-
 gnante, Pontificij per Matthæum Sedunensem cardi-
 nalem, ad quem ab initio depulsis Italia Gallis fama
 gloriæq; pertinuit, Heluetios in auxilium euocat, atq;
 illi uberioribus stipendijs inuitati, per Bergontatum
 fines, deturbatis ad Eupilim lacum Gallorum, Veneto
 remq; præsidijs, in castra perueniunt: magna siquidem
 hominum admiratione, quum eodem tempore Franci-
 sco regi in Belgio, Lotrechioq; item in Gallia Cisalpi-
 na, atq; ipsi maximè pontifici magnis undiq; susceptis
 molumentis stipendia mœreret. Erant etiã relicta cis
 Padum circiter duo milia Heluetiorum: eos initio bel-
 li Antonius Pucius, quem nunc cardinalem uidemus,
 in Italiam adduxerat, cum his hic uir sacratu, adiun-
 ctio sibi Vitellio cum duabus equitum alis, ad Bondicium
 Alonsi Atestini copias prosligauit, quo die Ferrarien-
 sum res in magnum discrimen adductæ fuissent, nisi
 Vitellius cohortanti Puccio, & recenti uictoria uten-
 dum esse prædicanti, parum pugnaci consilio parere
 recusasset. At Lotrechius hostes tãtis adauctos copijs
 Abduæ annis transitu prohiberi posse ratus, ad ulte-
 riorem fluminis ripam, extentis ad multa milia passu-
 um perperuis munitioibus, cum toto tormentorum
 apparatu confedit: sed dum à Piscario maximaq; par-
 te exercitus contra Ripaltam oppidum per simulatio-
 nem construendi pontis distinetur, Itali pedites in su-
 periore Abduæ lato lintribus noctu transuecti, Va-

prium oppidum in hostili ripa deiectis Gallorum
 subsidijs occuparunt. Ea re cognita Lotrechius Lescutus
 fratrem cum ualida equitum manu, expeditisq;
 Vasconum cohortibus Vaprium misit, ut hostes egre-
 no atque altero tantum nauigio transcuntes ante
 primeret, quam maioribus subsidijs firmarentur. Sed
 Iulio legato Prosperoque ab aduersa ripa administ-
 ratis & cohortantibus, Grisonorum manus duce
 cano, & Hispanorum cohortes duae opportunis
 tempore transiuerunt, quorum aduentu confirma-
 Itali, qui ab aedificijs omni telorum genere ac ignibus
 oppugnati acerrime locum defenderant, sese ad con-
 rendas manus effuderunt. Pugnatum est per quatuor
 horas uario euentu, quum etiam Lescutus ultro de-
 sis equis, insigni audacia cum cataphractorum glo-
 per angusta uiarum pugna, fessis iam Vasconibus, ce-
 cepisset. Ad extremum Galli egregie repulsi, male
 desideratis, amissoque uexillo, ad Lotrechium redi-
 runt. Tum uero exercitus omnis ad transeundum an-
 nem adcurrit, tota scilicet ripa nudata presidijs. Sed
 Lotrechius Mediolano timens, reductis tormentis, in-
 blatisque signis eò contenderat. Is quanquam abstin-
 tiae atq; iustitiae laudem ferret, superbia tamen & con-
 delitate erat inuisus: nam per eos dies Manfredum Pa-
 lauicinum, qui à Lario lacu cum Germanorum manu
 irruperat, captum in frustra discindi iusserat, atque
 item Bartholomeum Ferrerium eius rei conscium, &
 ximiae nobilitatis equitem eadem supplicij acerbitate
 trucidarat; ita ut denegato sepulturae honore, &
 natorum capita, hastis infixis propinquis & circum-
 spectantibus

spectanda in arcis area ponerentur: Christophorum
 uero Palauicinum opibus & claritate generis illu-
 stre, nequaquam regis iudicio damnatum, postri-
 die quam Mediolanum est reuersus, capitali supplicio
 affecit, ut Mediolanenses crudeli exemplo territos, ua-
 lidius in fide contineret. Peruersa etenim ratione Lo-
 trechius quæsitis nouis amicitijs hostili animo Triuul-
 tiorum Palauicinorumque principes fuerat persecu-
 tus, qui antea Gallico nomini maxime studuissent, for-
 temque operam aduersus Sfortianos superioribus bel-
 lis præstitissent. Nam & ipse Triuultius tantus impe-
 rator, qui tot uictorias Gallis regibus spectata uirtu-
 te perperisset, accusante Lotrechio, ad dicendam cau-
 sam media hieme in Galliã uocatus, concepto ingenti
 animi dolore apud Carnutes obierat. Cæterum Lotre-
 chio cuncta præsidia in exterioribus suburbanæ regionis
 munitione collocante, Pontificij & Casariani Placen-
 tiæ & Cremonæ Ticinique ac demum Parmæ egregia
 omnium uoluntate recipiuntur. Quo successu uicto-
 riæ, duces erecti in spem potiùdi Mediolani instructis
 agminibus ad Romanã portã ire pergunt: Erat in urbe
 omnium summe securitatis, adeo ut Lotrechius inermis cū
 globo ducū interiores urbis regiones obequitaret, &
 nihil omnino de aduētu hostiū præsentire crederetur:
 Existimabat enim hostes sine tormētis nequaquam aggre-
 sibus esse successuros, quod itinera uti pluuio die maxi-
 me lutulenta, prouehendis curribus inextricabiles dif-
 ficultates allatura uiderentur. Sed Piscarij uirtus atq;
 celeritas cuncta ad uictoriam aperuit. Is enim cum

expeditis Hispanorum sclopettarijs antecedens, aggre-
 ribus successit, adortusq; Heluetiam stationem, & Ve-
 netos in proximos tendentes, penè priusquam con-
 ceretur, intra munitiones irrupit: hos secuti Germani
 atq; Itali tantam imparatis & agrè resistantibus tre-
 pidationem intulerūt, ut fœda fuga undiq; facta, Theo-
 dorus Triuultius Veneti exercitus imperator, qui ad
 tumultū inermis adcurrerat, uulnere accepto capere-
 tur, ipse Grittus legatus uix beneficio noctis non pla-
 nè cognitus euaderet, & Gallorum equitatus magno
 circuitu intra urbes deferretur. Tum uerò direptis bo-
 stium castris Piscarius continenti cursu ad Romanam
 portā contendit, ibi ab amicis demisso pōte recipitur.
 Nec multò post Iulius legatus, & Prosper, ipseq; Ma-
 tuanus Ticinensi porta suscipientibus Gibellinæ sta-
 tionis principibus, interiorē urbem intrant.
 Porrò Galli Heluetiūque circa arcem signa sistunt,
 metuq; territi eadem nocte Comēsi porta effunduntur
 tanta deformitate incedentium agminum, ut quāstus
 mi duces Lotrechio adessent Lescutus, Vandensius,
 M. Antonius Columna, & Feltrius Urbinas, his omni-
 bus ueluti inopinata calamitate attonitis, omne rei pu-
 licæ consilium cū ipsa exercendi imperij authoritate
 penitus ereptum esse uideretur. Defuit Pontificis
 summam uictoriā persequendi hostis facultas, hanc
 dubiè obscuræ noctis tenebris intercepta. Nam multo
 maxima copiarum pars & totus fermè equitatus, ip-
 siq; præsertim Heluetij, qui postremam aciem ex-
 tenuerant, extra urbem uix accepta per manus re-
 gesta fama, constiterunt. Tantæ uictoriæ nuntius
 accepit.

accepto Pontifex, quum in Manliana uilla esset, incre-
 dibili letitia est affectus: nam eo triduo literæ de Helue-
 tiorum ambigua fide acceptæ animum incerta & anxi-
 osum spe uictoriæ suspensum sollicitis cogitationibus ex-
 cruciarant: nec multo post, priusquam cœnaret, obri-
 guit, sensimq; exorta est febris à quodam miti tepore lo-
 gè lenissima, sed quæ ci suprema extitit. ob id sequente
 die in Urbem est reuectus, iâ certius ac plenius erum-
 pente morbo, pessimumq; omen imminentis mortis in
 ipso cubiculi limine accepit, in quo constiterat archi-
 tectus ligneam offerens sepulchri effigiem, quod tunc
 insigni marmoris calatura Henrico regi in Britannia
 parabatur. Sed ea febris, quòd ex interuallis lacefferet
 à medicis adulantibus, aut iudicio deceptis aliquandiu
 neglecta adeo uehementer demũ incubuit, ut penè pri-
 usquam morbus dignosci posset, & fatalis hora sentire-
 tur, turbata ratione sit ereptus: paucis tamè ante horis
 quam è uita migraret, supplex, iunctis elatisq; manib.
 atque oculis in cælum piè coniectis, Deo gratias egit,
 constantissimè professus, se uel funestum morbi exitum
 equo pacatoq; animo laturum, postquam Parmã, Pla-
 centiamq; sine uulnere recuperatas, honestissima de su-
 perbo hoste parta uictoria, conspiceret. Vixit annis
 quadraginta septem, imperauit octo, totidemq; men-
 sibus, & diebus undeuiginti. Fuere qui existimarent, eũ
 indito poculis ueneno fuisse sublatum: nam cor eius a-
 tri liuoris maculas ostendit, & lien prodigiosè tenuita-
 tis est repertus; quasi peculiaris & occulta ueneni po-
 testas totum id uisceris exedisset. Ob id coniectus est
 in carcerem Barnabos Malaspina minister à poculis,

non obscuro indicio, quòd Leonem pridie quàm decēberet, in cœna post haustum uini calicem, statim obiit. Et a tristi fronte ab eo quæsiuissē constabat: unde nati sibi adeo amarum & insuaue uinum propinasset. Adauxit quoq; patrati sceleris suspicionem, quòd ipse sub auroram, quum septima noctis hora pontifex expirasset, specie uenandi cum canibus Vaticanam portam exiisset, adeò ut à prætorianis uti fugitiuus caperetur: his scilicet admiratibus dissolutum hominis ingenium, quòd intempestiuas absq; ullo pudore quæreret uoluptates, quum tota aula extincto beneficentissimo domino in laethymis & luctu uersaretur. Sed Iulius Medices, quum è castris ad comitia in Urbem esset reuersus, insigni prudentia de ueneno quæstionem haberi ueruit, ne in nomine alicuius magni principis inexpiabili cum inuidia quæreretur. Sed qualiscunq; Malespinæ animus fuerit, tene rē non affirmauerim: is certè post nonum annum alterius ambigui criminis reus, quasi reseruata à dijs in eundem impij flagitij pœna, Mediolani capitali supplicio punitus est. Sunt & qui potius crederent, uenenum in pillulis ex aloe, quibus per hebdomadam ad subducendam aluum utebatur, sumptum fuisse, decepto scilicet Scrapica cubiculario, qui eas in loculo, uti ad frequentem usum, negligētius seruare consueuisset: nam biduo ante quàm Leo moreretur, Lesbius abaci præfectus morbo lo concepto morbo interiit: quum duas ex his pillulis de more ad tuendam ualetudinem fortè sumpsisset. Si defuere tamen quidam & ministros & principes ea calumnia omnino liberos uellent, quasi pontifex obstructam planè fistula, & ob id saniosis humoribus ad præcordia re-

dia reiectis, lethalem morbum facile conceperit: præ-
 fertim quum & his diebus turbidus auster nebulam pe-
 silentem è palustribus campis ad uillam importunè de-
 tulisset. Ego certè haud obscuris ab arte medica inni-
 xus coniecturis, nunquam crediderim, ea memborum
 robora, eamq; uim largissimi caloris, in ipsa corporis
 temperatura fermè equali, & ob id ad producendam
 uitam maximè idonea concidere potuisse, nisi alicuius
 nobilis ueneni seuitia multo impetu ad ipsa uitalia pe-
 netrasset, quando ad perferendam quamlibet inusitatae
 uel etiam continuæ febris cõtumeliam, ea firmitate cor-
 poris atq; animi in multos dies omnino paratus esse uì-
 deretur. Erat enim statura corporis admodum excelsa,
 toto habitu succoso potius quàm pingui, & eo quidem
 per singula membra uenustè commensurato, teretib.
 scilicet directisq; cruribus, & manib. candore formaq;
 longè pulcherrimis, sed una capitis amplitudo cætera
 membra, enormi propè excessu, nec tamen sine dignita-
 te superauit: unde illi naturæ dono admirabilis ingenij
 & memoria rerum omnium singularis: subtra-
 hebant etiam magna ex parte oris suauitatem, obesæ
 malæ & oculi extantes conuolutiq; & hebetes, uerim
 si ad pupillam inspicienda propius admoueret, supra se-
 dem acutissimi: supplices enim libellos, uel minutissimis
 literis, & crebris syllabarum compendijs properan-
 ter exaratos celerrimè & distinctissimè lectitabat: ad-
 mota autem crystallo concava, oculorum aciem in ue-
 nationibus & aucupijs adeo latè extendere erat so-
 litus, ut non modò spacijs & finibus, sed ipsa etiam di-
 scernendi felicitate cunctos anteiret. Ex ore eius uoce

suauiter & tenera, sermones profluebāt ad omnes affectus
 exprimēdos peruenisti. nam neq; in serijs astricta gra
 uitas, neq; in communibus liberalis lepor, neq; in mol
 lioribus urbana foecunditas unquam defuit. Dictabat
 epistolas Hetruscè & Latinè perelegāter & expedite:
 componebat etiam uersus non illepidè Latinos, Hetra
 scos uerò peramena iucunditate delectabiles: nouerat
 quoq; Græcas literas, nequaquam ad ostentationē, sed
 ad præsidia Latinæ eruditionis: Legendi autem ac rele
 gendi oblata quæq; & præaltos etiam codices absq; ul
 la fastidij suspitione auidissimus æquè & patientissimus
 fuit: adeo ut cū incomparabili memoria fruētur, om
 nium gentium seculorumq; historias in exemplum ac
 ximè ad absolutam laudem singulis rebus æstimandis ui
 guit iudicium excellens, eruditum, illustre, tanta admi
 ratione omnium, uti pleriq; ex academia foecunditate
 ingenij insignes, nō temerè aliunde quàm ab ipso Leo
 ne rerum suarum censuram expeterent. Sacra cōsecra
 singulaq; ceremoniarum obiuit munia singulari cum
 maiestate, ut nō falsò nemo superiorum Pontificum cum
 augustius & decentius sacrificasse diceretur. Compone
 bat etiam uocem, uultum, gestumq; in omni occasione
 negotij aptissimè atq; celerrimè: transferebatq; mores
 ad personam, diuina quadam præfensione petentium no
 tatis occurrens, ut quum fortè aliquid esset negandum no
 nerrimis excusationibus supplicantis animum præoc
 cuparet, spēq; ultro iniecta nouæ liberalitatis totū at
 tinentis repulsæ dolorem extingueret: quòd si erat ma
 fermè semper fiebat, rogantibus obsequendum, tū uerò

naturæ suæ propensius indulgebat, & ad cumulandum beneficium tota benignitatis & gratiæ uela pandebatur. Neminem enim adeo liberaliter beneficio est prosecutus, quin ab eo, ueluti concepto pudore, exigui muneris ueniam non peteret, ut non obscure multo pluræ ac uberiora, quàm tum concederet, ex occasione daturus esse censeretur. Sæpeq; accidit, ut sibi gratiæ à pluribus simul competitoribus agerentur, nemine promissa sibi eripi indignante, quando unus demum è multis subscripti libelli uoto potiretur, & cæteri explorata benignitate propensi uerecundiq; principis nequaquã remittendas spes suas, sed omnino adaugendas esse iudicarent. In deliberationibus grauisimarum rerum diu cuncta excutiebat pensitabatq; ita tamẽ ut decernendi tarditatem mira exequendi celeritate compensaret: Existebat autem à ministris non modò taciturnitatem, & si uehemens studium, eos maxime perosus, qui ad ostentandum cautæ subtilitatis ingenium, quominus promptè iussis parerent, inopportunis & curiosis interpretationibus uterentur. Tria esse prædicabat, uti à Laurëtio patre sæpius audisset, quæ magno principi in gerendis rebus & laudem & felicitatem pararent: cum amicissimis iudicij atq; prudentiæ opinione præstantibus diffuse cõsultare, statimq; ab ipso animi decreto maturare ad perficiendum: nunquam obliuisci absentium amicorum: & nullam omnino suspicionem superfluã putare, quæ uite principatusq; salutem respiceret. Summæ uerò esse popularitatis ad opulentiam urbis annonæ commertia nullis præscriptis pretijs aut legibus uiolare, sublatisq;

monopolijs omnia sicuti & ora hominum, libera & sua
 eua metu, priuatis negotiatorum arbitrijs relinquere:
 quoniam ea proposita libertas, mercatorum auiditate
 incitaret, quorum concursu & æmulatione cuncta de-
 mum uilescerent, & urbs ipsa repletis horreis copiosis-
 sima redderetur. In uindicandis autem publicis priua-
 tisq; iniurijs existimabat, uti ipse consuesset, utendū esse
 temperamento, ratione nō omnino difficili, ueluti per-
 sonis atq; temporibus accommodata, ut neq; ex nimia
 seueritate odium, neq; ex ipsa clementia existimationis
 iactura pararetur. Volebat enim cum à familiaribus
 & consanguineis tum à peregrinis & ciuibus magno-
 perè timeri, uerū incolumi omnium erga se beniuolē-
 tia: nam damnabat illam diræ immanitatis uocem: Ode-
 rint dum metuant. & certè non obscuro nobilissimi
 filij proposito id in tota uita præcipuè spectauit, ut be-
 nefaciendo & promerendo ab omnibus hominum or-
 dinibus amaretur, famaq; Medicei nominis ad perennē
 laudem quàm longissimè proferretur. Sed qui ab ipsis
 ueræ uirtutis operibus omni honore dignissimus habe-
 batur, in hoc usq; tempus, quò Pauli III. summa uirtu-
 te renascentis Urbis auspicia conspiciamus, temporario
 ac ignobili tumulto conditus iacet. Sed meliore sortasse
 conditione ad spem diuturnæ laudis, quàm ij, qui in-
 nis elogij cælato è marmore sepulchra propinquorum
 expedita pietate meruerunt. Nam & poetæ, gratissimū
 atq; liberrimum hominum genus, per aliquot annos de-
 plorata conditione temporum, & congestis in Leonē
 laudibus, certatim carminibus adfixis tumultum nobi-
 litarunt: & nos quoq; pari studio & pietate conscribē-
 dæ eius

dae eius uita munus suscepimus, ut postquam sumptuo-
 sa condere pro fortuna nostra non licuit, ab exiguo cer-
 te, sed eo sortasse immortalis liberalis ingenij monumē-
 to, iusta & solennia sanctissimo cineri soluerentur: &
 tum profecto non inepte, quum iam pridem extinctus
 princeps, inter tot accumulatas clades, quae postea inci-
 derunt, ueluti quotidie renouato funere, uerissimis to-
 tius populi lachrymis efferretur: quippe tum decedēte
 inuidia praclarissime ut in publica Urbis & totius Ita-
 liae calamitate, Leonis uirtus enituit. haec enim haud du-
 bie ad salutem humani generis auream aetatem condi-
 derat: quum nos statim ab optimi principis excessu ue-
 re ferream pateremur: adeo ut quum fatali errore no-
 stro barbara uis caedes, cruciatus, pestilentiam, famem,
 uasatatem, & dira malorum omnium incommoda no-
 bis attulisset: literae in primis eximiaeque artes, & rerum
 omnium copia, communis item salus & publica
 hilaritas: & denique bona omnia tan-
 quam eodem sepulchro cum
 Leone condita
 lugeren-
 tur.

DISTICHON LEONIS DECIMI
SEPVLCHRO INSCRI-
PTVM.

Delitiæ humani generis Leo Maxime, tecum
Vt simul illuxere, interiere simul.

PAVLI IOVII NO
VOCOMENSIS EPI
SCOPI NV CERINI.

AD GV LIERMVM CARDI
NALEM DERTHVSENSEM
IN VITAM HADRIA
NI VI. PONT.
MAXIMI.

P R A E F A T I O.

OVIT me præclara qua
dam æmulatione gratissi
mi animi tui studium Gu
lierme Cardinalis amplifi
sime, vt Hadriani Sexti me
moriæ literarum benefi
cio ad posteros quàm lon
gissimè proferrem. Nam tametsi magnis opi
bus & liberalitate penè incredibili sepulchrum

marmoreis signis inter cætera Urbis ornamen
ta conspicuum sanctissimi viri cineribus ope
rosa celeritate persolueris, id tamen ad æterni
tatem, quam quisque optimus pro gloria aui
dissimè semper spectavit, nequaquam firmissi
mum erit, & maximè diuturnum: quòd vel ela
borata excelsaq; artificũ opera, vt fortunè atq;
innumeris inuidiæ casibus subiecta, vel vna, nec
longi quidem tēporis iniuria celerrimè consu
mantur. Itaque & meo vetere decreto, & tua

præsertim autoritate impulsus, non iniucun-
 dum tibi fore putavi, si ad dignitatē sumptuosū
 operis, fidelis etiam historiæ, & literarum ho-
 nos, opinione mea facilè sempiternus addere-
 tur, Scilicet vt posteri diffusè intelligant, quan-
 tum Hadrianus uirtute animi pietateq; in om-
 ni fortuna præstiterit: nec è titulo tantū mor-
 moribus inciso, sed è perpetuis actionum om-
 nium annalibus, Christianæ vitæ exempla, fa-
 cratis præsertim hominibus petantur: & her-
 clè desiderio votoque tuo dignum videtur, vt
 optimi viri nomen, non in Vrbe tantū lega-
 tur, inclusum scilicet angustis vnus ædiculæ
 spacijs, verū etiam vbiq; terrarum Latina vo-
 ce celebretur. Huius autem publici benefice-
 laus, apud te, aliquantò, quàm apud authorem
 verior & cumulatior erit, quum imperasse scri-
 pturo maius sit atque præclarius, quàm iubere
 ti liberaliq; animi magnitudine flagitanti, nec
 nequaquam grauatè, vel infeliciter obsecutum
 fuisse. Sic enim turbidioris sæculi mores fe-
 runt, vt ditissimus quisque laudari effingitè
 literis ineptum & absurdū putet, quādo ipsius
 scribenda facere, & benigna manu excitare in-
 genia oporteat, quod occupatis auaritia ani-
 mis fieri nequit, vnde seruili improbæq; adula-
 tioni certior atque nobilior sit locus, quàm li-
 beralibus eloquentiæ studijs, quorū præsidio
 perillustre, nec perituum quidem spectatæ vir-
 tuti lumen adferatur. Nec mirum est si existimari
 ris, optime Gulierme, inter multos bonarum
 rerarum præcipuus, & liberalis æstimator. de-
 curristi enim felici passu per omnes fortunæ
 gradus

gradus, vt in hanc summi propè honoris sedem
 prouehere, quum tibi ab ineunte ætate per-
 petuæ comites adessent rarissimæ virtutes, in-
 nocentia, modestia, fides: adiecisti demum
 pietatem, quæ est vna omnium virtus senato-
 re sacerdote dignissima. Hac enim multos di-
 uitijs atque natalibus florentes facilè superas,
 & cum prisca ætatis optimis cardinalibus cer-
 tissima cum laude contendis. Studia porrò tua
 plena officiosæ humanitatis, moderationis,
 atque iustitiæ ita in senatu, in Vrbe, totaque
 Italia, atque Germania nudantur, vt quum ne-
 minem omnino ambitiosè colas, vel astutè
 captes, vel malignè circumscribas, hic ipse,
 quo emines, pilei purpuræque honos, merito
 tuo inferior habeatur. Ob id ferè nemo est in
 Vrbe bonus, & studiosus, qui tibi fortunas
 amplissimas, & in hac viridi, venerabilique ca-
 nitie, seram felicemque senectam non optet.
 Miseri etiam, quorum sanctissimæ sunt pre-
 cationes, pro tua salute vota suscipiunt, vtpote
 quos vel durior egestas oppresserit, vel atro-
 cior, & scædior afflixerit morbus, vel immitis
 Fortuna iactauerit. Et hoc loco annumerare
 feminas lubet, quas profligato quondam pu-
 dore, nunc demum ab honesti decoris cura, re-
 ligionis amor, abdicatis voluptatibus, intra pu-
 dicitæ septa conclusit: ea enim suppliciter vi-
 tam, & dignitatem tuam superis commendant
 Quoniam his omnibus alendis, fouendisque
 pia, liberali, opportunæque manu semper oc-
 curris. Et id quidem iucundiore, & clariore
 cum laude, quòd quum tibi vni, qui aurea,

& verè beata mediocritate delectaris, sis frangi, moderatus, & diligens erga hos demum, veluti contemptis opibus, pietate singulari profusissimus habere. Igitur ea mente, qua tot virtutes colis, atque ea fide qua scripsimus, hoc ingenij mei munus suscipias uelim: pericundus enim labori fructus cedit, si unam ante

omnia egregiè propensi animi voluntatem expendes, postquam id, uti volebas, & ego ipse cupiebam, elaborata florenti quæ facundia

præstare nequie.

rim. Vale.

221
HADRIANI SEXTI
VITA.

EMO unquam ab ulla sacro-
rum comitorum memoria, ex
his qui literarū & uirtutis o-
pinione claruerint, uel minore
sua ambitione, uel tenuioribus
amicorū studijs Hadriano Sex-
to Pontificatum est adeptus:

quippe qui tot candidatis, qui gratia, meritis, atq; opi-
bus nitebantur, sine contentione superatis, ipse Romæ
nulli cognitus, & uix auditus ab Hispania, extremisq;
Germaniæ oris ad summum rerum fastigium, tam feli-
ci, quam inopinato euētu facile peruenerit. Ita ut hinc
liquidò constet pontificatum fato dari, comitorumq;
suffragia nequaquam libidine decretoq; hominum, sed
certa & incredibili deorum immortalium providen-
tia gubernari. Natus est Hadrianus in inferiore Ger-
mania ad Belgicum Oceanum in urbe Traiecto, quæ
provinciæ dat nomen, ac inter Batauos & Canenifa-
rum principem obtinet claritatem. Nam episcopus sacro-
tur, estq; ex eorum procerum insignium numero, qui
Cesaribus adesse, & bello pacēq; operā prestare con-
sueuerunt. Hunc ultimum terræ tractum Hollandiani
uocant, cuius fines ab occasu Oceani fluctibus alluan-
tur, cætera ad insulæ formam bicornis Rhenus interci-
pit. Hadriano pater fuit Florentius, qui familiæ nomen
tulcrat, uir animi probitate, & ciuili industria potius

& verè beata mediocritate delectaris, sis frugi, moderatus, & diligens erga hos demum veluti contemptis opibus, pietate singulari profusissimus habere. Igitur ea mente, qua tot virtutes colis, atque ea fide qua scripsimus hoc ingenij mei munus suscipias uelim: pericundus enim labori fructus cedit, si unam ante

omnia egregiè propensi animi voluntatem expendes, postquam id, uti volebas, & ego ipse cupiebam, elaborata florenti quæ facundia præstare nequiverim. Vale.

221
HADRIANI SEXTI
VITA.

EMO unquam ab ulla sacro-
rum comitorum memoria, ex
his qui literarū & uirtutis o-
pinione claruerint, uel minore
sua ambitione, uel tenuioribus
amicorū studijs Hadriano Sex-
to Pontificatum est adeptus:
quippe qui tot candidatis, qui gratia, meritis, atq; opi-
nibus nitebantur, sine contentione superatis, ipse Romæ
nulli cognitus, & uix auditus ab Hispania, extremisq;
Germaniæ oris ad summum rerum fastigium, tam feli-
ci, quam inopinato euētū facile peruenit. Ita ut hinc
liquidò constet pontificatum fato dari, comitorumq;
suffragia nequaquam libidine decretoq; hominum, sed
certa & incredibili deorum immortalium providen-
tia gubernari. Natus est Hadrianus in inferiore Ger-
mania ad Belgicum Oceanum in urbe Traiecto, quæ
provinciæ dat nomen, ac inter Batauos & Canenisa-
rum summam obtinet claritatem. Nam episcopus sacro-
rum princeps armatis etiam præest, & latè domina-
tur, estq; ex eorum procerum insignium numero, qui
Caesaribus adesse, & bello paceq; operā præstare con-
sueuerunt. Hunc ultimum terræ tractum Hollandians
uocant, cuius fines ab occasu Oceani fluctibus alluun-
tur, cætera ad insulæ formam bicornis Rhenus interci-
pit. Hadriano pater fuit Florentius, qui familiæ nomen
tulit, uir animi probitate, & ciuili industria potius

224 DE VITA HADRIANÆ. VII.
summæ dignitatis locus. Id quoque sacerdotium aliam
honorem secum traxit: Is est in gymnasio præcipuus
potestatis & præcellentiæ magistratus, vicecancellar-
ium uocant, in scholis collegiorum omnium cunctarum
moderantem. Nam ei professores deligendi, commenda-
diq; & quod est præcipuum, & insigne munus, bene-
meritos de optimis studijs laurea exornandi cura de-
mandatur, tanquam uiro in omni doctrine genere pe-
ritissimo, qui non temere quenquam, nec nisi acerrimo
è graui iudicio disputationibus excussum, omnibusq;
obiter probatum suffragijs, laurea corona, & perorati-
onis priuilegiorum codicillis decoraret. Ab hoc sacer-
dotio, magistratuq; ditior factus, nihil mox antiquius
duxit, quam Louanij collegium, ut quintum adijcere-
tur, sub Hadriani nomine luculenter ædificare, adiu-
ctis prædijs, quibus studiosi adolescentes oppressi in-
opia cum doctoribus alerentur. Gratissimo namq; anti-
mo, quum Porcij collegij benignitatem agnosceret, pro-
uati beneficij gratiam publica liberalitate reponen-
dam statuebat. Quod adeo supra eius uires Louanien-
sibus est uisum, ut non minus ambitiosè quam pie tan-
tæ rei inchoandæ consilium suscepisse diceretur, quare
do facultates eius, quæ erant mediocres, uix iacientis
fundamentis suffecturas appareret. Sed quum parfum-
nia, & sancta frugalitate auctiores sibi efficeret, quare
omnium redditus, adeo ingenti animo cuncta est con-
plexus, ut sibi iam tum ampliorem, & supremam quæ
dem proximam, Fortunã præfagire uideretur. Foris
Bernardinum Caruatalem Hispanum, qui erat inter
cardinales autoritate, atque opibus insignis, quum
id col-

id collegium tam felici ausu cœptum, quàm facili succes-
 su operis perfectum admiraretur, quodam ingenio do-
 lore concepto, fortunæ suæ indignatē suspicasse: quo-
 niam id opus ad laudem sempiternam Decanus haud
 planè diues condere fuisset ausus, quòd ipse tātus cardi-
 nalis sicuti ab antiquo animi decreto destinasset, nondē
 inchoare potuisset. Per id tempus Philippus Hispaniæ
 rex Maximiliani Cesaris filius apud urbē Burgos mor-
 bo correptus interijt: relicto Carolo septenni filio, qui
 nunc amplitudine imperij, & Augusti Cesaris nomine
 insignis rerum potitur. Huic ipse auus Cesar felici pri-
 dentia, cum præceptorem esset daturus, unum Hadria-
 num præcipua quæsitum cura delegit, repudiatis qui se
 ambitiosè obtulerant, uel amicorum studio producti,
 ingenium uarijs artibus ostentabāt. E enim uero ille gra-
 uis, & pius imperator non modò lectissimarū literarū
 magistrum, sed optimorum etiā morū egregium for-
 matorem tantæ indolis & fortunæ puero adhibendum
 existimabat: quasi eum iam supra Hispaniæ regni hære-
 ditatem, quæ ei materno nomine obueniebat, sibi in im-
 perio successorem fore diuinitaret. Dicere enim solebat
 turpe quidem esse magno principi nescire literas, sed
 longè turpissimum his cum moribus atq; uirtibus omni-
 no caruisse: quæ populis & gentibus imperantem, cum
 eximia pietatis, atq; excellentiæ laude contra superbiā
 atq; libidinem, & reliquas immoderati animi cupidita-
 tes inuictum penitus, & incorruptum præstarent. Nec
 Hadrianus Cesaris opinionē fessellit, cū nemo ferè ipso
 solidæ doctrine opinione celebrior, nemo sobrietatis
 & castimonie laude ornatior, nemo uitæ modestia, in-

nocētia, religione præclarior haberetur. His enim ex
 etæ discipline præceptis Carolum adolescentem per se
 natura docilem, ingenioq; pacatum ad has, quas in ip-
 so maximo atq; optimo imperatore impetrata pace, &
 Francisco Sfortia restituto agnoscinus & admiramus,
 incomparabiles iustitiæ, probitatis & clementiæ laudes
 prouexit: ita ut afflictæ tot malis Italia, quum equissimè
 & moderatissimi principis beneficio sublatis bellis pa-
 cem receperit, in eiusq; salutari tutela, nunc primùm se
 curè admodum respiret, & periucundè reflorescat, in
 modò gratissimis uotis, Casari gratias, uti salutis &
 quietis auctori, habendas existimet, sed magistrum eum
 pro sua pietate in cælum receptum, qui discipuli am-
 mum sanctissimis moribus instruxerit, religiosissimè ve-
 neretur: quoniam aliquanto maius, & augustius fuit, &
 optimi, quàm maximi principis cognomen bonorum om-
 nium iudicio meruisse: quum ea omnia, quæ benignè
 manu Fortuna præbuerit, eius etiam nunc potestate im-
 potentiq; arbitrio teneātur: illaverò diuina uirtus, quæ
 duce, nō modò ad totius orbis imperium, uerum etiam
 consummata uictoriarum laude, in cælum certis passibus
 contēdit, firmissimam possessionem sempiterni fructus
 & perennis gloriæ præstare uideatur. Desuit tamen Ma-
 driano summa felicitas in excolendo puero. Nam Caro-
 lus quum mores in principe literis potiores existimaret,
 nec his perdiscendis tantum opera, uel temporis, quàm
 tum equorum & armorum studijs impertiendum ar-
 traretur, deprecante præceptore citius quàm debet
 bat scholam deseruit. Ferunt Carolum Ceurium nobili
 Belgam, qui tum erat nutritius, ut integra a dolescente
 possideret.

possessione frueretur, alumnorum militares iocos sepius
 offerendo sensim aduertisse à literis, proptereaq; Hadria-
 num auctoritate impari, & natura lenissimum offi-
 cio facile decessisse: ita tamen ut discipulo per blandè di-
 ceret, futurum aliquando, ut eum presentis negligentiæ
 poeniteret. Audiui ego Cesarem quum Genue Latinam
 orationem à quodam recitatam nequaquam præclare
 intelligeret, suspirantem hæc uerba ingenuo ore protu-
 lisse: Agnosco, inquit, nunc maximè, & cum dolore qui-
 dem Hadriani magistri mei diuina monita, quum hos
 flores, & elegantias Latini sermonis percipere nequeam
 & meminerim eum sepe prædixisse me aliquando pue-
 rilis incuriæ poenas daturum. Itaq; Ceurio ad summam
 potentiam contendente, Hadrianus ad Ferdinandum re-
 gem in Hispaniam mittitur amplissimo quidem cū mu-
 nere legationis, nisi ea honoris specie uir æquissimus lo-
 gius ablegari uideretur. Erat eo tempore Ferdinandus
 animo nequaquam pacato erga regulos ulterioris Hi-
 spaniæ, quòd primò statim Philippi generi aduentu, de-
 ferta ueteri aula sese ad illius amicitiam recepissent, cū
 frè omnes pro sene, & eo quidem genere Catalano, &
 parum liberali, nouum atq; legitimum regem iuuenta,
 natalibus, & uitæ splendore maximè florentem, cupi-
 de sequerentur: usq; adeo, ut Federicus Toletanus Albæ
 regulus frè omnium solus integra sacramenti religione
 fidem seruaret. Quibus procerum studijs Philippus eò se
 se extulerat, ut socerum planè exutum ulteriore Hispania
 iuuenili quadam alacritate continere uideretur, ma-
 neretq; sola inter eos imago necessitudinis & amicitie,
 non expressa quidem mutuis officijs, sed in anibus tan-

tum epistolarum & uerborum titulis sustentata, tanta
 quidem utrinq; suspicione, ut quum ad constituendas le-
 ges, quibus in regendis prouincijs uteretur, speciemq;
 coniuncti animi populis præbendam necesse esset, ut in
 colloquium deueniret, delecto campestri loco, parum
 familiari habitu, tanquam ad hostilem aciem promoti
 utrinq; equis sint congressi. Nec multò post Ferdinandus
 Neapolim nauigauit, ut inde magnum Consulum
 abduceret, uirtute & liberalitate, suspectisq; artibus ad
 imperiũ aspirantem. Sed eo in Italiã nauigante Philip-
 pum uehemens extinxit morbus. Itaq; rebus cum Nea-
 poli, tum in Hispania feliciter confectis, rediens Ferdi-
 nandus aliquanto amarior & asperior est effectus ad-
 uersus proceres, qui propter intempestiuam ingrati-
 tiam, ueteris maiestatis honori prætulissent. Harum igi-
 tur offensionum memoriam Hadrianus ex animo regi
 opportunissimo tempore deterisit. Erat enim ad tempe-
 randas affectiones regis, tum exulcerati, & ad uindictã
 uergentis ingenij uehementer accommodatus: tum ip-
 sa sanctissimorum morum existimatione, tum suauissimis
 philosophiæ Christianæ præceptis, quibus rex ipse præ-
 dentis & religionis laude insignis, facile obtemperabat.
 Regulis eo modo syncera fide ab rege in amicitia rece-
 ptis, Derthunensis episcopus fato cessit, in cuius locum
 iudicio regis & procerũ omnium, Hadrianus nequã
 eius honoris appetes est susceptus. Existimabatur enim
 eo sacerdotio longè dignissimus: quoniam præter inco-
 parabiles uirtutum omniũ dotes, se etiam tanto oneri se-
 re imparem, uerecunda reluctatione prædicabat, &
 non

non modò opes, uerùm & conspicui nominis amplitudinem, non exiguo sed modesto animo contemnere uideretur. His susceptis episcopatus insignibus, nihil osecius in ueteræ obeundæ legationis munere perseuerauit usq; ad uitæ exitum Ferdinandi Regis, qui eum propter eximie probitatis atq; iustitiæ laudem sanctissimi parentis loco enixè coluerat. Mortuo autem Ferdinando, quum Carolus nepos summo populorum studio tot regnorum hæreditatem adiuisset, remansit etiam tum in Hispania ex legato consiliorum rerumq; omnium particeps, & moderator effectus, quanquam summa rege hæc Hispaniæ cardinalem Toletanum respiceret. Secutum demum est id tempus, quo Leo pontifex in Vmbria difficili bello implicitus, eam cardinalium coniurationem detexit, cuius princeps fuerat Alonsus Petrus Senensis. Is enim à Leone patria pulsus, quum uindictæ libidine atrox facinus animo ageret, iracundiæ suæ decretum cum aliquot cardinalibus stultissima lingua libertate communicarat, unde mox indicijs nefarij consilij facillè deprehensus, ipse in questione tortus, & demum necatus insanis suæ poenas dedit: cæteri quòd neglecta salute pontificis, tãti periculi consilia minimè detulissent, adempto iure punice pilei cum ignominia senatu sunt amoti. Fuerè ij Raphael Riarius, & Bencius Saulius Ligures, & Hadrianus Cornetanus: Præterea autè Soderino clementer ignouit, ne si ob recentem iniuriam senatu motus esset, id ueteribus odijs dedisset uideretur. Ad horum calamitatem senatus reputatione periculi cõsternatus, cū alienos ab ea seueritate animos in dicendis sententijs ostendisset, pontificem impulit, ut

nouis cardinalibus curiam impleret, indignatum, quod
 parum beniuolo fidei q; animo detectæ coniurationi
 crederetur. Ea enim tum uidebatur senatorum natura
 lenitas, ut pleriq; in misericordiam uersi, nequaquam
 uti debebant, principis periculo permouerentur, & ed
 cogitati sceleris pœnam, nō iustitiæ, sed crudelitatis no
 mine, haud obscuris sermonibus appellarent. Quib. de
 causis Leo beneficij pariter atq; iniuriæ natura graui
 aestimator, ut inimicorum contunderet spiritus, & ma
 iores & fideiiores necessitudines sibi, & Medice & fami
 lie compararet, unum & triginta cardinales, una atq;
 eadem liberali pronuntiatione in senatum legit, egre
 gio ad epos excellenti q; delectu, se in uniuersum quib;
 que à morum literarumq; censura spectaretur, nec in
 modicus numerus seueriorum animos offenderet, nec in
 sacrosancti ordinis dignitatem imminui, & foedari tan
 ta multitudine prædicabant. In his fuit Hadrianus Leo
 ni quidem antea ab egregia nominis fama planè cogni
 tus: sed tum præsertim Maximiliani Cesaris literis,
 & Alberti Pij, Guliermūq; Enchauordij plenissimè
 cōmendatione laudatus. Erat hic Guliermus ex eadem
 inferiore Germania uetus eius familiaris, qui cū pōni
 ficia in aula ab ineunte ætate honesta cum laude soler
 tis industrie uersaretur, Hadrianum impensè laudare,
 & doctis sanctissimisq; uiris omnib. nostræ ætatis præ
 ferre erat solitus. Itaq; Hadrianum arridentis Fortunæ
 prorsus ignarū, nec tale quicquam tranquillo ingenio
 cupientem, is qui pileū ab urbe detulerat, operandis se
 cris occupatum inuenit, ita ut quieta admodū, & leuiter
 quadam hilaritate uenientem excipere, nec paulò in
 cunctari

cundius, & liberalius tanto munere letari uideretur: qui animi habitus ea moderatione definitus erat, ut nihil ad inuidiam propter fastum, sed propter incorrupti animi simplicitatem ad gloriam omnium testimonio uerteretur. Sequenti anno Carolus confirmata cum Frãisco rege ad Nouiodunum amicitia, quam iniquis conditionib. impetrasse uidebatur, in Hispaniam uenit, circumuectusq; per ultiores prouincias, passim ciuitates, & regulos in uerba iurãtes sacramento adegit, nec multo post Cesar Maximilianus in Germania moritur. Inde pro nouo Cesare deligendo, procerum comitia habitã, in queis ipse etiam Franciscus Gallorum rex magnis iniuribus largitionibus pro se cum summi imperij honorem petebat. Sed Germani natura Gallis insensi, quantum nonnulli præsenti pecunia corrupti, & ingentiũ pollicitationum spe inducti labare uiderentur, facile tamē rerum omnium, præterquam publici decoris memoriam abiecerunt, atq; ita Carolus cunctis suffragijs Cesar est appellatus. Nec mora tãto cognomine auctus uti necesse erat, q̃ primũ in Germaniã redire constituit, ut de more apertis in cãpis, & Cesar & Imperator militaribus comitijs acclamaretur. Itaq; eo in Calecos ad Columnas Herculis antiquum portũ, ut inde per Oceanum in Germaniam nauigaret, contendenti, Hadrianus cum imperio toti Hispaniæ præficitur, tanta cum dignitate, ut Cesar recusantẽ, & præoptantem sequi, humanissimis precib. ut manere uellet, exorare cogere tur: quãdo rege absente in Hispania præside opus foret præclaræ dignitatis & famæ, q̃ populos nequaquã adhuc parendi obsequio confirmatos, omnibus moderationis

atq; iustitiæ exemplis in officio contineret. Verum Hadrianus, uel ob id in Hispania remanebat inuitus, quod alienæ improbitatis inuidiam sibi uiro innocentissimo minimè subeundam esse iudicabat. Erant enim Hispani fermè omnes Belgis ipsis uehementer irati, qui Ceurio principe atq; authore, ciuitates inusitatis auaritiæ commentis expilassent. Siquidem Ceurius Caroli nutritus, uti erat in procuratione rerum omnium cum incredibili authoritate constitutus, in unâ eam præsertim curâ rapacis ingenij neruos intenderat, ut quanta uis maxime posset signati auri, uel impudèti ratione cogeretur. Erat enim nouo Cæsari paranda classis, exornanda in Germania exercitus, remunerandiq; procures, quæ ximia & constanti suffragiorum benignitate, Augusti imperij coronâ detulisset: is erat in Ceurio consilij prætextus. ceterum cū omnia apud eum essent uenalia, non Cæsarianos modò, sed priuatos etiam loculos inexhausta cupiditate auro replebat, adeo ut passim sceleratissimi auaritiæ probris, & maladietis proscinderetur. Oderat Ceurium Hadrianus propter acerbitatē atq; insolentiā auarioris animi: & super hæc manebant adhuc uestigia ueteris iniuriæ: nam Hadrianus dū Louanij collegiū cōderet, coniuncti soli non magnam arē cum attigua domuncula ad maiore publici ædificij laxitatem & elegantiam, à Ceurio nec æquo pretio, nec religiosissimis precibus impetrare potuerat. Existimabat etiam se in Hispaniam specie honoris fuisse ablegatum Ceuri impulsu, ut Carolus adolescens uno ipsius imperio pro libidine regeretur. Tum uerò minimè dubitabat quin & Ceurius quoq; opera in Hispania relinqueretur, ut ad arma

consternata & planè desciscentis prouinciæ, immani
 estu & sæuis fluctibus iactatus & absorptus interiret.
 Nec eum sefellit opinio: nam Cæsare iam adhuc Toleti
 gente, haud uanus rumor increbuit coniurare in unū
 ulterioris Hispaniæ populos, & Toleti esse qui Ceuriū
 opprimere cogitarent. Quibus cognitis Carolus Ceu-
 rio trepidè suadente adeo properè cunctisq; inopinan-
 tibus, & spurcissima quidem cœli tempestate urbe ex-
 cessit, ut nequaquam proficisci, sed præ metu prorsus
 effugere crederetur. Vbi Cæsar ad Oceanum peruenit
 legationes ad conuentum euocantur: & quæ est con-
 uentuum fermè omnium summa, pecuniæ postulatur,
 quas imperare nefas est, nisi reges ad promerenda ea
 subsidia, populis uariarū rerū immunitates cōcedant.
 Petebatur autem ab uniuerfis, ut ciuitates Belgis præsi-
 dibus liberaret, hiq; honores æquissima liberalitate in-
 digenis hominibus mandarentur. namque officia ita ad
 questum Belgis dono data erant, ut ea demum præsen-
 ti pecunia Hispanis hominibus uenderentur. Sed Cæsar
 auerrior est inuentus, quoniam ea insolenter atque super-
 be petentibus, nihil ferè concedendum arbitratur.
 Comminatus etiā fuerat Petro Gironi regulo, qui non
 dubitasset contumaci ore profiteri, se ostensurum quid
 in Hispania auctoritate clientelisq; ualeret, postquam
 Cæsar sibi iniqua lite circumuēto, & semioppresso ius
 dicere recusaret. Caterum aliquot ciuitatū legati, qui,
 ut priuatim gratiam & præmia promerent, Cæsari
 & auiora pecuniæ subsidia petenti propensiore obse-
 quio obtemperarant, à ciuibus ignominia mulctantur,
 nonnulliq; etiam populari tumultu pulsantur: eisdem

quoque iudicio Segobieneses legatos suos, quoniam ad-
 uacter & fortiter pecuniam se collaturos pernegassent,
 nisi amplissima immunitatis priuilegia essent consecra-
 ti, tanta cum lætitia & gratulatione receperunt, ut bo-
 noris causa triumphantium more urbem intrarent. Quibus
 de causis Hadrianus initia rebellionis mature op-
 primenda existimans, aduersus Segobieneses Rõchillio
 seuum atq; atrocem rerum capitalium præfectum, cum
 ala prætoria, et cohorte custodum corporis mittit: re-
 gulis etiam proximis auxilia implorat, quibus dispa-
 dens Cæsar ipsum totius Hispaniæ præsidem creatum
 uehementissimè commendarat. Verum Ronchillio Se-
 gobiensium agrum deuastante, & comæatus è prope-
 mis oppidis in urbem importari prohibente ut fami-
 subigeret, Toletani & Salmantiensis in auxilium se-
 gobiensibus aduolant, & pulso Ronchillio obsidione
 soluunt. Tum uerò Hadrianus ingenti cura angis, cuius
 re beneficiarios proceres, & ampliores copias parare
 quibus effrenes insanientesq; populos ad officium re-
 uocaret. Ante alios Antonius Fonsæca Cæsaris prætor
 suscipit, & ad Metimnam campi nobile emporium præ-
 ficiscitur, ut inde ænea tormenta, quæ regijs armamentis
 tarijs seruabantur in præsentem usum educeret: facile
 telligens nullam uim uel militaribus copijs nullamque
 uel optimo duci inesse auctoritatem, quæ iusto tormen-
 torum apparatu caruisset. At Metimnenses uel plerum-
 codem iudicio publicam causam secuti, fœderatimq; fœ-
 timis, captis repente armis, ne tormenta educantur
 egregiè resistunt. Id uerò minimè ferens Fonsæca uir
 bilis, & ingenio ferox, ut plerumq; sit in turbidis &
 penitus

pentinis casibus, auxilium planè audax, et successu lon-
 gè fœdissimum capit: proximis etenim tectis ignem in-
 ferri iubet, ut in summo urbis & fortunarum omnium
 periculo, ciues a tuendis tormentis, ad restringendam
 incendium seruandamq; patriam nequaquam inepta
 ratione reuocaret. Sed tanta uesanis obstinatisq; ani-
 mis contumacia inerat, ut tueri tormenta, quam pa-
 triam ab miserabili incendio seruare pulchrius existi-
 marent, adeo ut discedente Antonio, seruatisq; tormen-
 tis, tanquam uictores in ipsis patriæ cineribus effuse læ-
 tarentur. Ferunt ingentes opes, & pretiosa totius Eu-
 rope mercatorum, qui nundinas ibi celebrarent, mer-
 cimonia omnis generis, & aromata item Lusitani re-
 gis incomparabili iactura conflagrasse, quæ res sicuti
 Hadrianum incredibili dolore affecit, quòd tantæ cla-
 di causam præbuisse uideretur, ita populos iam suoptè
 ingenio nequaquam regijs magistratibus parentes ad
 rebellandū ea ueluti accepta iniuria uehementer inci-
 tuit: nam haud dubiè totius Hispaniæ opes uno eo in-
 cendio absumptæ uidebantur. Nec mora singulæ fere
 ciuitates præter Bæthicas, in unū coniurant, copias in-
 struunt, & non obscure, uti erectæ ad libertatē, à præ-
 sidibus Cæsaris rebellant: Regium tamen nomen in ho-
 nore habent, & magistratus tantū odisse uideri uolūt,
 à quibus expilati oppressiq; indignissima paterentur.
 Antè omnia iudices creatur uiri fortes acerrimiq;, qui
 causam populorū cognoscant. Tum uerò humillimo
 cuiq; fas fuit iniurias deferre, & liberrimè conqueri
 de impotentia acerbitatēque prætorum, qui contra
 consuetudinem antiquorum Hispaniæ regum popu-

los omneis nulla moderatione uexauissent: ea enim
 fertè conscripta ad Cesarem, ut flagitia suorum in
 ceret, continuo missuros dictabant. Erat tum Valle
 leti Hadrianus cum senatu regio euocandis regalis
 parandis praesidijs intentus, cum ad eum popularium
 copie, duce Petro Girone, qui unus ferè nobilissimi
 neris à Cesare defecerat, pacato agmine ueniunt: qui
 rum aduentu cognito, senatores metu territi, alij
 habitu, atque itinere dilabuntur. Hadrianus autem
 dem animo urbe egressus, dum abire contendit à Giron
 ne Ioanneq; Padillia sistitur. Ii summo cum honore
 borum cum cohortantur, ut redire in urbem & con
 quiescere uellet, satis superq; enim perspectam esse
 inibus Hispaniae populis ipsius uirtutem, innocentiam
 moderationem, atque ita ipsum, atque ipsius nom
 omni tempore propensissimè colituros: se & tuum Ce
 saris nomini parere, et perpetuò fidem seruaturus: se
 decreuisse benemeritas de regum nomine ciuitates
 le eas turpissimæ seruitutis compedes diutius perfir
 quas auarissimi, & iniquissimi uiri adolescentis reg
 praesides nihil tale expectantibus innexuissent. Had
 nus itaq; tranquillo uultu postquam ita necesse erat
 armatis hostibus paret: Verùm dat secreto operâ
 sacerdote quodam, ut perfosso urbis muro, qui uer
 te obsitus facile terebrari poterat, noctu educere
 quoniam priuato captoq; similis, postquam senatores
 diffugissent, parū incolumi dignitate, sibi nequaquam
 diutius permanendum apud rebelles arbitratur.
 in proximo Riuosicci oppidum erat Amirantis reg
 ad quem per fugere cupiebat. Nec multo post omnia
 accepit

acceptis intempesta nocte perforato muro sese eiecit,
 conscensisque ad id preparatis equis cum sacerdote in
 pacatum euasit. Eius fugam Valleoletani quanquam
 grauitertulissent, tamen familiam cum uniuerso ap-
 paratu ad eum inuiolatam postero die præclara ue-
 nerationis atque obseruantie testificatione dimise-
 runt. Interea Cæsar cognita tredecim ciuitatum
 defectione, opportuno salubrique consilio, duos sum-
 me dignitatis atque uirtutis regulos regendæ Hispa-
 niæ præficit, eosque ad persequendos qui defecissent,
 pari cum imperio duces creat: Indacum scilicet Vel-
 laseum, qui erat magister equitum, & Federicum Hen-
 ricum, quem ab ipsa maritimi officij præfectura Ami-
 rantem uocabant. Hi coactis undique copijs, ad Riuosic-
 cum Egurrorum olim forum, ubi tum erat Hadrianus,
 cum paucis senatoribus perueniunt, & de gerendo bel-
 lo consultant, omnibusque consilijs Hadrianum adhibent,
 quanquam is nouo successorum aduentu ueluti abro-
 gata potestate penè priuatus esse uideretur: quasi is qui
 esset externus & Belga, itemque uir sacratus & senex,
 bellicque penitus ignarus, militaribus consilijs minime
 foret admiscendus. Sed singulari humanitate æquitateque
 uicium facile fiebat, ut pristino honore, & solita rebus
 omnibus autoritate potiretur, ita ut ambo Hadria-
 ni domum honoris & reuerentie causa communi qua-
 rum benignitate frequentarent. Dum hæc à Cæsaria-
 nis ducibus parantur, populares ad summum insolentia
 præuerti, non modò eos qui à regijs iniurias per-
 tulissent audiebant, & bona spe maturæ libertatis im-
 plebant, sed populos etiam nobilioribus regulis subie-

Etos tanquã publici disceptatores causarumq; omnium
 supremi iudices, ut magnis querimonijs iniurias defer-
 rent, inuitabant. quæ res importunè mota, procerum
 omnium animos subito timore corripuit, adeo ut quod
 modò eius belli tumultusq; spectatores esse cupiebant
 tam propinquo periculo monerentur, ut sese protinus
 ad regiones conferrent, tempestiuq; inclinatione appropin-
 cando uires, & promerent gratiam apud Cesarum
 & aduersus populares dittonem & dignitatem saluam
 in tuto collocarent. Eadem de causa Petrus Giro de
 Joannes Padillia à Toledo, & Ioannes Brauus à Sa-
 mantica duces creantur, & ad Tordesillam conueni-
 unt: hæc olim fuit Segisama Iulia, ubi regina Cesarum
 mater à Philippi coniugis interitu mente commota,
 lachrymis, desperatis medicinae remedijs, miserabilem
 uitam ducebat. Igitur eam uti reginam salutant, & petunt
 ut munia reipublicæ suscipiat, & sese aduersus
 externos præsides uti Ferdinandi regis filiam decem
 cuncta gubernet. Hæc omnia quum ipsa alacri animo
 se facturam diceret, & ex interuallo atræ bilis nomine
 quam opportuna loqueretur, utpote quæ se Cesarum
 matrem, ac Ferdinandi filiam tenacissimè meminerat
 nequaquam tamen adduci potuit, ut libellis, & con-
 cillis subscriberet, ita ut ea uecordi detrectatione, & con-
 popularium consilijs magnum incommodum afferre con-
 deretur. Interim Padillia ne ocium tereret, copiam
 oppidum Villapandam ducit, cuius discessu præclarè
 occasionem rei bene gerendæ Fortuna Cesarianis
 bus ostendit. Remanserant cum regina popularium præ-

cipes, & illi præsertim iudices, ad quorum nutus cun-
 cta gerebantur, exiguo cum præsidio militari. Itaque
 Vellascus & Henricus opportuno tempore eductis co-
 pijs ad Tordefillam aduolant oppidum temere muni-
 tum, priusquam Padillia fiat certior atque opem ferat,
 inuadunt & occupant. Iudices ipsi cum magna imbel-
 tum popularium turba capiuntur, diripitur eo impe-
 tu oppidum, atque ipsa etiam reginæ domus. quo nego-
 cio ad momentum summæ uictoriæ prospere confecto,
 ad Riuosiccum reuertuntur. Nec multum inde Padillia
 & Brauus his detrimentis acceptis, se ipsos colligunt,
 parandasq; maiores copias censent, quibus sese aduer-
 sus regios tueantur. Erant apud oppidum Torum cir-
 ca octo milia hominum, ex his qui pro publica salu-
 tate libertateq; Zamorensi præsertim episcopo conci-
 tante arma ceperant. Zamora autem antiquitus Sara-
 brauus motis castris contendunt, & ex itinere Lupa-
 toniam turrim, quæ erat in ditione Amirantis, acriter
 oppugnant. At regij duces de consilio, itinereq; hostiũ
 laud inani coniectura iudicantes, quin & ipsi protinus
 copias educerent, nullam omnino cõsultationi morantur,
 quoniam magnæ facilitatis arbitrabantur, occur-
 rerent. Itaq; à Riuosicco cum expedito tormentorũ ap-
 paratu obliquis itineribus profecti, nouissimũ hostium
 castrum apud uillam Alariam consequuntur. Erant su-
 periores peditatu populares, sed eo tamẽ tumultuarijs
 armis instructo, & prorsus ignaro militiæ: equitatu au-
 tem regij superiores erant cũ numero, tum uirtute: nam

quisq; regulatorum secum insignes & ueteranos equites
 adduxerat. Quum in conspectu utraque acies essent
 & regijs antecursoribus abeuntium terga premeren-
 tur, & undiq; regij toto campo prouolarent, Padillia
 & Brauus pedestres copias maturè progredi iubent
 ipsiq; alacriter cum uniuerso equitatu ora cõuertunt
 ut dum insultantium impetum à tergo sustinent, pedi-
 bus spacium detur conficiendi eius exigui itineris ad
 tissimum receptū: nam uilla Alaria, ut diximus, erat
 conspectu. Caterum Padillia & Brauus acerrimo con-
 primis contracto certamine, dū sese audacter effrenati
 & à peditatu temere disiunguntur, intercepti circum-
 uentiq; à multitudine regionum equitū capiuntur. quod
 fortunæ iniquitate territi pedites, dum prima acies
 uillam effugit, & postrema uictorū impetum non susti-
 net, toto campo conciduntur: fugientibus tamen, & in
 terrā arma proijcientibus, non obliti humanitatis Vella-
 lascus & Henricus parci iubēt: tātus enim pauor ani-
 sis dūcibus militū animos occuparat, ut qui paulò ante
 ferocissimè atque acerbissimè uociferando, regijs excru-
 ciantibus supplicia minabantur, puncto temporis animo
 ciderent, nec quicquam aliud quàm fugam abiecerunt
 etiam gladijs spectarent: ita ut nulla eorum integra
 nus uti pauore dissipata ex tanta multitudine in unum
 omnino certum locum euaserit. Postridie Hadrianus
 prælij campos inuisit, & quāquam sacro hominum
 conspectis hostium cadaueribus non erat exultandum
 ea tamen uictoria, uel ob id magnopere est letanda
 quòd nefarij belli duces uiui in potestatem deuenissent.
 Eos Vellascus, & Henricus noxiorum habitu ad ignem
 mitti iussit.

miniam a finis impositos per castra circumduci sub-
 uoce praëconis, & demum iugulari iussere, ut cete-
 ros eo supplicij exemplo deterrerent. Ferunt Padillia
 equo pioq; animo tulisse eam calamitatem, Brauū ue-
 rō cōtumaci ore se proditorem esse pernegasse, ac ob-
 id a lictore uirga immaniter fuisse uiolatum, ad quem
 Padillia conuersus dixisse fertur, heri inquit sodes sum
 ma uirtute nobis depugnandum fuit, hodie autem eā
 equo animo subeunda arbitror, quæ Fortuna tulit co-
 natibus nostris aduersa, quum nemo nisi parum pius
 aut insanus ad immortalem deum, in hoc infelici uite
 exitu animum non conuertat. Cæterum ultimus omni-
 um Toletanis uix dum pacatis, bellum Gallicum est
 exortum: per occasionem enim tumultuantis Hispa-
 niæ Asparosius Lotrechij frater Nauarræ regnum in-
 uaserat, occupatoq; Pompelone atq; eius arce in pote-
 statem redacta, ad Hiberum usq; annum arma promo-
 uerat. Neq; enim ulli humanarum rerum non ignaro
 bellum erat, quin Cæsari in ipsa occupatione intestini
 quæ eius rebus effusissimè semper fuit sublatis discus-
 sisq; periculis longè secus ac sanus quisquam putasset,
 cuncta opportuna atq; facilia ad uictoriā parauit. Nā
 populi qui dudum ad fidem redierāt defectionis insa-
 niā egregia uoluntate, & illustribus factis diluere ci-
 ues cohortantibus ducibus regijs, atq; ipso præser-
 tim Hadriano passim cōcionāte facile cōtra Gallos ar-
 ma uerterūt, qui certè nisi magnis laboriosisq; delecti-
 bus latè habitis, magnaq; imperata pecunia exciri, ar-
 marum in ipso ocio minime potuissent. Itaque ualida

exercitu Hiberum properè traducto, hostes in Narbon
 re finibus ad sequuntur. Gallitum fortè à Grunio, quod
 antiquitus Iuliobriga dicebatur, ad Pompelonem mo-
 dicis itineribus sese recipiant, utpote qui de calamita-
 te popularium, regionumq; uictoria certiores facti,
 in tuto sistenda signa, & Pompelone expectanda auxi-
 lia priusquam de praelio decertarent, arbitrabantur.
 Sed quum eorum inordinatus, & segnis admodum esse
 receptus, Vellascus & Hèricus transuersis & asse-
 ris tramitibus progressi, ita eorum iter celeritate in
 paucis miliaribus adæquarunt, ut à fronte uiam que
 ad Pompelonem ducit, occuparent. Nec mora, colle-
 tis signis pugnari coeptum, & ab initio quidem feliciter
 re Gallorum equitum irruptione, qua Cantabrorum
 cohortes protrite, fugateq; fuerant; sed ubi Hispani
 expansis equitum alis à tergo & à lateribus sese intromi-
 lere, & peditum promoti sunt signa, Gallicæ turmae
 & Vasconum cohortes numero ualde inferiores subsi-
 nere nequiverunt, quin sese in fugam præcipiti cursu
 mandarent, pauci in acie, multi in fuga ceciderunt, &
 quos etiam præalta segetes in fuga prætexerunt. Sa-
 sparosius dux ipse collisa ferreis clauis galea uehementi-
 tissimè sauciatus in potestatem Beomontij reguli deuen-
 nit: captus est & Tornonius qui pari propè cum
 imperio copijs præerat. Ceterum Beomontius Asparosium
 non multò post carcere emisit, ut creditur, pe-
 cunia corruptus, cuius admissi sceleris pœnas postea in
 dicio Cæsaris exilio, si nõ capite, persoluit. Tornonius
 autem apud Hadrianum, & duces in libera custodia
 est retentus. Ea uictoria feliciter parta omnes Narbon

re regni oppidorum atq; urbium portas Caesarianis
 aperuit, atq; inde demum Hadrianus ad urbem Bur-
 gos est reuersus, exardenteq; bello cum in Belgica, tū
 in Italia aduersus Gallos occupatoq; in ora Cantabrie
 a Gallis Fonterabido, operam dedit, ut nulla in re Ca-
 sar, aut diligentiam aut fidem omnino desideraret. In-
 terea Leo pontifex leui ab initio, & serè contemnen-
 da, sed mox uehementi atq; mortifera febre inopinan-
 tibus medicis extinguitur. Tum uerò cardinales iustis
 nouendialibus defuncto persolutis, ad comitia coeunt:
 aduenerat Mediolano mutatis ad celeritatem iuuetis
 Iulius Medices, qui pulsus Gallis, apud exercitum erat
 legatus. Is magnis opibus, & clientelis immixtus, recen-
 tiq; fama rerum prosperè gestarum, & prudentia, ci-
 uilisq; modestia nomine comendatus ante omnes pon-
 tificatum petebat, traxeratq; in partes sexdecim cardi-
 nales, in quibus pleriq; erant iuniores, qui uel ob id ar-
 ardentius atque expeditius Iulio fauebant, quòd pro
 se ipsis minimè petendum arbitrarentur, & gratiam
 apud nouum pontificem praeclearo maximè studio, a-
 pertisque suffragiis omnino parandam existimarent.
 At seniores quorum plures erant candidati, quan-
 quam duplici serè numero ceteros superarent, mul-
 tis tamen de causis ut pontificem declararent adduci
 non poterant, priuatis scilicet implicati uotis, & ua-
 rijs factionibus impediti, ita ut nequaquam in unum
 sincera uoluntate consulerent, & saepe ad alium atq;
 alium magnis ambitionis fluctibus uolueretur. Sed u-
 nū, & certū senioribus detestabili consilio coniuratis
 decretum erat nemini nisi ex ipso sui corporis ordine

suffragari, quòd etatis honore, & opinione uirtutis
 iunioribus præstare uiderentur. Id porro magnas affe-
 rebat difficultates, quo minus pòtiffex libera uoce dice-
 retur: nã quisq; ex senioribus suo àbitu inductus, quàm
 ad pòtifficatu aspiraret, in eò uehemētiffimè laborabat,
 ut occulta, multui suffragij pactione alios atq; alios ex
 iunioribus sibi obstringeret, daretq; operã fallèdo atq;
 infirmando alienas spes, ut in multos dies comitia pro-
 ferrentur: nã si primi cõpetitores repulsam ferret, ne-
 mo erat adeo maculosus & degener, qui sibi ipsi non
 blandiretur ad petendum, & certã spem minime col-
 locaret in ipsa etatis uel doctrinæ prerogatiua, aut in
 usu rerũ & generis claritate. Ea enim est ambitiosoru
 natura mortalium, ut quũ ipsi nulla insigni dote præ-
 stantiores ingenij ad laudem emineant, aliena uirtu
 censu tanquã proprias uirtutes adnumeret. Igitur pe-
 riq; inimicos probris, & falsis sæpè calumnijs ouera-
 bant, ut ceteros à ferendis suffragijs prætextu pietatis
 deterrent, adeo ut nõ modò malignis susurris in sa-
 cro sancto conclau, uerum & per urbem singulorum
 mores famosis carminibus notarètur, tanta maledic-
 di libertate, ut populus pariter, & magistratus, quos
 seueriore pœna persequi debuisset, uti iucundissimis
 poetas singulari petulantia celebrarent. Ea res facillimè
 me tolerata, existimationem sacrosancti ordinis ma-
 gna ex parte cõuellit, effecitq; ut sacerdotũ nomẽ pœ-
 lò antè in prouincijs augustum & uenerabile, despe-
 ctui & ludibrio penitus haberetur, quũ ea carmina
 tumeliosissimè conscripta, ad extremas usq; totius Euro-
 ropæ nationes permanarent, à quibus non multò post
 tam

tam atrox & mortiferum id acceptum est uulnus, quo
 omnes, capta ac direpta urbe Roma, dignitate & for-
 tunis exuti turpissimè cōcidimus. Prodierat candida-
 tus antè alios Bernardinus Caruaial Hispanus sena-
 tus princeps, qui quū uel demisse prehensando apud
 surdas aures nihil proficeret, facile repulsam tulit: nā
 per se quisq; cardinaliū ab illa ualde funesta & pro-
 pè execrabili Alexandri Sexti memoria, Hispanici no-
 minis ingenia perhorrebat, & ipse quamquā probè
 eruditus & grauis, quòd à Iulio pōtifice excitato schif-
 mate descisisset, recētis adhuc ignominie notā præse-
 rebat. Secutus est Alexander Farnesius, magna Roma-
 næ nobilitatis & optimarū literarum præsidia secum
 ferens: is uti nemini inuisus, nec omnibus gratus, non
 multum abfuit à summo, quòd petebat, honoris fasti-
 gio, nec hæsisset in cursu, si ad suffragiorū numerum,
 quem sperauerat tenorem, in accessibus esset consecu-
 tus. Siquidem Iulij Medicis nutu auctoritateq; iunio-
 rum suffragia regebantur, cuius id unum erat summæ
 prudentie consilium, ut neminem, qui gratia pollere
 uideretur, suorum suffragijs iuuari permetteret, ne
 quid temere uel imprudenter admitteretur, quo sibi e-
 ripi posset is honos, ad quem tantis studijs atq; opibus
 & fatali sed nondum matura felicitate contendebat.
 Ab hac dissensione senatus, utriq; magis & magis stu-
 dia accendebantur, nam utraq; pars quum in tanta
 spe sitiq; obtinendæ uel tradendæ supremæ dignitatis
 esuaret, si ab altera uinceretur, calamitosum & tur-
 pe maximè fore existimabat. Nec quisquā adduci po-
 terat, quin alienæ constantie exemplo cōtumacissimè

persistendum censeret. Ita ut liquidò constaret, nemi-
 nem posse pontificem creari, qui iunioribus, & nullo
 minime placuisset, quoniam ex ordine seniorum nemo
 reperiebatur, qui se eo honore non dignum putaret, &
 id studio & præcipiti liberalitate, alteri uel amicissi-
 mo concedere uellet, quod priuato ipsius merito, aut
 ætati, in aliena præsertim altercatione, facile tribui
 posse uideretur. In comitialibus enim superiorum tem-
 porum procellis nonnunquam accidebat, ut senatores
 commutata uoluntate, non ad eos, quos antea certis &
 minime ambitiosos homines repentino ueluti turbine
 raperentur. Præter hæc, duæ etiã subortæ erant factio-
 nes Cæsari aut Gallo fauentium, quibus de causis sicbat,
 ut tota suffragiorum ratione cõturbata in plures dies
 ipsa comitia fremente populo traherentur. Ob id Pors-
 nesijs quum aliquandiu diligenter ambiendo, & plu-
 res sibi amicos adseiscendo, patres ad suffragia uocant,
 & gratiæ fortunæq; suæ periculum facere decreuisset,
 ut Cæsarianorum certiore studio uteretur, Manuelli Cæ-
 saris legato fidem obstrinxerat, tanquã Cæsari eo de-
 tæ fidei pignore nunquam defuturus, si eius auspicijs
 pontifex esset effectus. quæ res nequaquam feliciter
 occultata, ab eo Gallicæ factionis aliquot cardines
 protinus auertit. Sed Medices qui tametsi hominum
 probaret & coleret, cum tamen sibi minime præse-
 rendum iudicabat, illius spes facile constantia sua præ-
 cidit. Et hercle supra omnes insigni studio erga Cæsa-
 rem præcellebat, utpote qui dudum spectatis opor-
 bus, belloq; aduersum Gallos præclare suscepto, opor-

Juas & dignitatem cū Caesaris fortuna miscuisset. Hac
 tāta & sēper illustri existimatione, & certissimis ami-
 corū studijs fretus, ita iuniorū suffragia moderabatur,
 & seniorū uota flectebat, ut iam nō mediocri inuidia
 conflagraret, quōd per eum impotēti quadā ambitio-
 ne comitia retardantē stare uideretur, quominus ali-
 quis probatus & insignis senex libero omnium uoto pō-
 tiffex diceretur. Itaq; seniores ad Medicē legatos mit-
 tunt Antoniū Montanū iuris sciētia illustrē, & Tho-
 mā Caietanū sacrarū literarum studijs longē clarissi-
 mū. si meditatōis orationibus orsi à religione pontifica-
 tū coelo dari non humanis studijs dicebant; propterea
 debere ipsum pertinaciē finē imponere, & restitutis
 in libertatē iunioribus æquo animo pati, ut tandem ali-
 quis ab ætate, moribus, & doctrinā probatus, etiā si
 ex omni parte minimē placeret, pōtiffex crearetur, ut
 is Christianis sacris præesset, qui nō malis artibus, sed
 cōmendatione uirtutis eueheretur. Prouectis enim ad
 sanctissimam sedem nequaquā amicis & fautoribus,
 sed Dijs immortalibus habendas esse gratias. Quando
 quidem pontificatus semper calamitosus & infelix ex-
 titisset ijs, qui ui contendendo contra leges ambitus, il-
 lum inuitis melioribus essent consecuti, ad futurum
 pro certo coeleste numen in suffragia euntibus, si car-
 dinales rerū omnium præterquā uerā pietatis obliuiscer-
 rēt. Ad ea Medices graui, & moderato sermone re-
 spōdit, nulli magis quā ipsi eas adhortationes cōue-
 nire, qui nefaria cōiuratione inita, iurare minimē dubi-
 tassēt, nemini nisi ex ipsorū seniorū corpore suffragia
 daturus: Nō deesse apud iuniores omni uirtutū præro-

gatiua dignissimos, qui expetita senioribus ex æqua
 mereretur, quos eo sumæ iniquitatis decreto, & de
 stabili secessione ad cõtumeliã notatos alienassent: se
 que se, qui tametsi exquisitis literis abudẽ nõ sit iustu
 ctus, illi unquã uel moderatione, uel iustitia, uel pietate,
 te, uel senatorijs officijs, uel clarissimis erga rēpublicã
 meritis esse concessurũ. Ad hæc etiã liquidò constare,
 quanta fide quantaq; propensione, & frequentia gra
 tissimorum amicorũ confirmatus, id petere, & spera
 re posset, quod tamen ad declarandam animi tempe
 rantiam alteri concedere paratus foret, propterea se
 nominaturũ uirum insignem, ut se illo inuidie & ambi
 tionis onere liberaret, & præclara uoluntate repu
 blicæ Christianæ consuleret; quòd si is à senioribus uni
 nimè probaretur, tum uerò manifestè eorum confi
 lia obtrektionis, & cæcæ malignitatis plenissima tu
 darentur. Ab eo colloquio quum esset discessum, Me
 dices prolixè cum iunioribus disputando constitit, in
 postero die Hadrianus cardinalis Derthusensis, Me
 scriptis in eius nomen syngraphis, in comitio nomina
 retur, quoniã is esset omni pietatis & cõtinentiæ lau
 de conspicuus, nec Casarianas partes deserturus esse
 deretur, quibus ipse uehemèter esset implicatus. Erat
 enim ei magnopere timendum, ne si Gallus noui ponti
 fificis studio bellum in Insubribus renouaret, Placentiã
 & Parma uix dum receptæ atq; ægrè per interre
 gnum defensæ urbes protinus amitterentur, & sic
 de ipse uti belli socius Florentia patria pelleretur. Id
 enim Franciscus Maria Feltrius Gallicis instructus
 xilijs, Vrbinum secundissima populorum uoluntate
 eiecit.

pietatis Florentinis magistratibus receperat. Malatesta
 quoque Balconus qui tum cum laude apud Venetos mili-
 tabat, cum Horatio fratre in Umbriam delatus, pater-
 nis amicis ad arma excitis, pulsisque Perusia Gentile pa-
 truo, & Viellio Tifernate, Pauli patris necem ultu-
 rus esse uidebatur, quem Leo pontifex in mole Hadria-
 ni biennio ante capitali supplicio affecisset. Nec deerat
 in agro Romano Rencius Ceres, qui pro Gallis cohortes
 conscriberet, coniunctisque cum Baleono & Feltrio
 copiis bellum atrox Senensibus, & Florentinis se illa-
 turum tanquam Gallorum hostibus minaretur. Hæc
 omnia per notas arbitrarias angustissime conscripta,
 syngraphis inter fercula sedulo occultatis, intra comi-
 tia & conclauē Iulio Medici quotidie nunciabantur.
 Quibus rerum grauissimarum periculis adductus, ne
 quaquam diutius in comitio perseuerandum arbitra-
 batur, ne dum incertam spem adipiscendi pontificatus
 obstinatius sequeretur, præsentem dignitatem, quæ e-
 rat amplissima, & regnū item Hæthruuriæ togatæque
 Gallie ditionē, in qua ipse legationē obtinebat, in ma-
 nifestum discrimen deuocaret. Super hæc tenuissimam
 quoque spem uel ob id conceperat, quod certam fidem,
 uti optimo iure antea sperauisset, in quibusdam cardi-
 nali-
 bus minimè reperiēbat, quos præsertim ipso eni-
 xè flagitante, Leo pontifex in senatum legisset. Ii erāt
 ante alios Scaranutia Triuultius, Pöpeius Columna,
 Dominicus Iacobatius, Baptista Pallauicinus Ligur,
 & Raimundus Vicus Hispanus. Itaque Medices despe-
 rato uel neglecto pontificatu Hadrianum nominat, iu-
 niorum suffragia perpetuo syngrapharum tenore il-

li fauent, subit cunctos admiratio ad inexpectatum
 candidati nomē. Tum uerò Thomas Caietanus ad pro-
 ximos conuersus: Ergo inquit pedibus in sententiam
 accedamus, ut postquam Dijs ac hominibus placet, in
 sanctissimus omnibus numeris Christianæ uirtutis in-
 gnis pontifex creetur. Nec mora pleriq; tactis religio-
 ne animis alacres accedunt, alij cūctabundi qui nec e-
 ius nomen audiuissent, erectè tamen ac ueluti præsen-
 tumine impulsī spes suas abrumpunt, & rationū suarū
 rum obliuiscuntur, Hadrianumq; Derthusensem pon-
 tificem renunciant. Vnus omnium Franciottus cardina-
 lis Ursinus, ut suffragio accessū ue iuuaret, adduci non
 potuit, quoniam nefas esse diceret, cum Christianis se-
 cris præficere, quem non uidisset unquam, nec ab opi-
 nione uirtutis planè cognouisset. Ceterum exultant
 Iulio Medice quasi uicisset, quòd ab inimicis minimè
 superatus animum ingenti cura liberasset, alij serè con-
 nes de formi quadam moestitia deiectione & tristes egro-
 animis reputabant, quis nam rerū exitus esset futurus
 postquam anisso è manibus pontificatu, eum hominū
 externo, nulli serè cognito, & procul agent in extre-
 mis terrarū oris præcipiti temeritate detulissent. Idcirco
 rò populus adeo indignanter tulit, ut quum patefacto
 conclauē cardinales domū redirent, passim maledictio-
 incesserentur, quòd infamibus comitijs non modo ur-
 bem Romā suo antistite orbatā prodidissent, sed quod
 insanie proximum uideretur, Italiam etiam pontificis
 tus honore spoliassent. Erat enim opinio statim eam
 in uulgus, pontificem neglecta Roma, uel aut sua spem
 te permansurum in Hispania, aut enauigato proteritum
 Oceanum.

Oceano Germanos esse petiturum, ut immortale de-
 cus gentis sacrorum princeps in terra patria conspi-
 ceretur. Ad aperto conclavi quum globus cardinalium
 Hadriani pontem esset præteruectus, & opifices, pue-
 rig; minacibus oculis, uoceq; & manibus obstreperet
 nec à foedissimis probris abstineret, Sigismundus Gon-
 zaga cardinalis renidenti uultu his egit gratias, quòd
 aduersus extrema supplicia meritos cõtumelijs essent
 contenti, nec lapidibus publicam iniuriam uindica-
 rent. Nec multò post cardinales ne quid detrimenti re-
 publica pateretur, triumuiros autoritate pontificia
 constituunt, qui menstruo cum imperio ex triplici se-
 natorum ordine sorte ducti, pacis & belli negocijs
 præsent. Ii in Vaticano pontificia in parte ædiu-
 cuncta administrabant. Interim tabellarij cum priua-
 tis literis per Gallias, & Pyreneos saltus ad Victoriã
 Vellicam Cantabrie urbem tertio decimo die peruo-
 larunt. Redibat tum fortè Hadrianus à Federico Hen-
 rico Amiranante, quem ægrotantem inuiserat: itaque
 tabellarij ædium scalas conscendenti ad pedes pro-
 uoluuntur, eúmque porrectis literis pontificem salu-
 tant. Ille nihil ad tanti nunciij nomen uultu animò-
 ue commotus paulum substitit, & cum tabellarios ab-
 osculo pedum auerteret, conuersis ad amicos oculis,
 si uera sunt, inquit, quæ nunciantur, mihi profectò
 plurimum est dolendum. Nec mora, exultantis & sa-
 lutantis populi turba atrium, porticus, atq; ipsa etiã
 superiora conclauia replentur. Ingruente uerò nocte
 nobiles equites uti in publica latitã decuit, Mauroriũ
 habitu uibratis funalibus decurrerũt. Verũ Hadrianus

nihil propterea, aut de corporis cultu, aut de pristinâ
 uitæ consuetudine sibi mutandum esse iudicauit, quâ
 prius expectandas à senatu literas arbitraretur, quâ
 quicquam uel muneris uel habitus de potificia maiestâ
 te, uti præpropere leuiq; similis, usurparet. Erat enim
 non fastu aliquo, uti ijs plerunq; accidit, qui in secu-
 dis Fortunæ flatibus facile contumescunt, sed à simpli-
 ci morum nitore stabiliq; uitæ cōtinētia grauisimâ.
 Siquidem literæ conscriptæ erant à Gerundensi episcopo
 po. hanc planè graui & certo authore, quibus illæ ad
 promerendam gratiam, pontificatum omnibus suffra-
 gis ei delatum effusè gratulabatur. Sed omnes erecti
 erant in expectatione literarum quæ à cardinalibus
 cum senatusconsulto electi pontificis in Hispaniâ mî-
 terentur. Obstabat mare hybernis tempestatibus se-
 rum, infestisq; per omnia littora Gallis prædonibus in-
 terclusum, Pyrenicq; saltus iuga cum præaltissimis ni-
 tum perpetuis Gallorum custodijs tenebantur; adeo ut
 quam tredecim dierum spacio nihil ad confirmandum
 tantæ rei sanâ penitus adferretur, iam de ea re plerun-
 que dubitarent, quasi Galli hostes fictitijs literis ad
 dendam hominis dignitatem totum id commentum in
 Hispaniam deferri curauissent. Ceterum ipse, mirum
 dictu, ea omnia de se uti Romæ acta erant, ab initio
 stantissimè credidit, quasi ab oraculis fatidicarum
 ginum edactus, quæ tanto rerum euentu promissis
 dem attulissent, siue exactissima syderum scientiâ, quâ
 plurimum iuuenis oblectabatur, in opinione confir-
 matus, quum in genitura à sede planetarū admodum
 felici, stella etiam eximie magnitudinis in horoscopo

DE VITA HADRIA. VI. 253

po ad ipsam finitoris lineam præclara summæ fortunæ denunciatione præfulgeret, adeo ut Acredio mediæ anxie nimis, & tristi fronte, tantæ moræ spacium per singulos dies uti spe deposita, supputanti, dicere non dubitarit, ut in spe concepta permaneret, neque amplius eo literarum desiderio torqueretur, se enim Dei optimi maximi beneficio creatum esse pontificem & breui fore ut ab ipso in sede principis apostolorum in urbe Roma sub illa solemni tiara conspiceretur. Interea à Cæsarea augusta os mandibule Diui Lamberti martyris ad eum pro insigni munere delatum incredibili cum lætitia suscepit: id enim antea uel assiduis precibus impetrare nequiuerat, quamuis id Leo pontifex ab ipsis Cæsareaugustanis sacerdotibus per epistolam flagitasset, & Carolus Cæsar eos ad communicandas sanctissimi uiri reliquias etiam atq; etiam hortaretur. Hinc est illud per factum Hadriani dictum ad familiares languidiore spe in ea tristi mora literas de pontificatu ab urbe præstolantes, si non uobis arridendo inquit, sed mihi ipsi futurus eram pontifex, mihi quidem amplius non est opus tanta summi honoris potestate, quando iam Diui Lamberti reliquias, quòd unum in tota uita uehementer optauerim, uel ad falsam delati pontificatus famã felicissimè sim consecutus. Inter hos ambiguae spei sermones, quum per tredecim dies tota eius aula, & omnis ferè Hispania suspensis animis uersaretur, coenanti superuenere nuncij ab urbe Roma, qui literas à triumuiris cum senatusconsulto ipsisq; committorum actionibus deferebant, quos tanta animi tranquillitate suscepit, ut perlectis literis, atque his

quòd honestè conscriptæ uiderètur pacata uoce
 ni capitis nutu laudatis, nihil plus sit locutus, quam
 nuncios tãquam de uia fessos ad quietem hortaretur.
 Adeo ut in eo sedati animi habitu frigidiorèq; lætiti
 Viancius Albergatus, qui à Leone missus sacerdotem
 defunctorum hæreditates in Hispania colligebat, in
 gnãti similis nõ obscura uoce dixerit: Renuatur ergo
 hic summus pontificatus postquam tam lenta hilarita
 te suscipitur. Petebat senatus, ut postquã legitimis
 niũ suffragijs pontifex esset creatus, de se benemer
 tos cardinales diutius frustrari nollet, paratisq; ad
 uigandum rebus omnibus in Italiam primo quoq; tem
 pore maturaret, ut quòd Deo optimo senatuiq; debe
 ret, opportuna ope afflictis Italiæ rebus mature alle
 sta testatus est, ea nocte diu mète ambigua uoluta
 an pontificatum susciperet, nullaq; grauiore de causa
 inductum suscepisse, quàm ut Dei optimi maximi nam
 bus obtemperaret, postquam aspirante cœlesti mun
 ne ab ignotis hominibus tãtus honos offerretur. Appo
 rebat enim ipso recusante, Christianæ reipublice
 gnitatem, dira dissensione cardinalium conuelli per
 tus, & ad non dubium interitum scēdissime lacerari
 quoniam instauratis comitijs exitioso diroq; schismate
 materia præberetur. Nolebat etiam uti Cesari delin
 simus, recentis eius uictoriæ cursum impedire: non
 Gallos Leonis morte plurimum exultare, sublatis
 animis in spem noui pontificis, qui partibus adoffe
 bellum in Insubribus renouare didicerat, quæ omnia
 abrupta spe pacis atque concordie ad contrahen

nem humanarum & diuinarum rerum proculdubio
 pertinerent. Igitur sequenti die stolatus in publicum
 prodiit, calciamenta aureis crucibus exornat, salutanti
 turbe omnis generis hominum exosculandos præbet
 pedes, desumptoq; Hadriani Sexti nomine, id confe-
 ssum in publicis libellis literisq; præscribit. Tum uero
 finitimi populi ad constantem famam creati pontificis
 Victoriam undiq; conuenire: ultiores trans Hiberiæ
 omnem gentes pia quadã hilaritate postpositis rebus
 omnibus ad iter excitari, quoniam, quod tum rarissi-
 ma felicitati datum uidebatur, ab ulla maiorum me-
 moria pontificem in Hispania nunquam uidissent. Ipsi
 reguli insignes, natura admodum pij atq; magnifici,
 opulentiq; item sacerdotes, & episcopi in primis nobi-
 lium ciuitatum inter se ambitiosa liberalitate certa-
 bant: nam quisq; munificentie studio in sacros præser-
 tim usus sese regalibus donis onerabat, quibus apud
 pontificem opime gratulationis nomine ad parandam
 gratiam uteretur. Nec desuere etiam pleraq; matro-
 ne nobiles, & sacratæ uirgines cœnobiorum septis
 incluse, quæ lintea omnis generis elaborata pictis
 operibus, & ad cultum pontificis, & in sacras ue-
 stes ornataq; altarium cupidissimè conferrent. Iam-
 que Hadrianus, uel ipso comitatu, uel aulæ frequetia,
 uel instrumentis omnibus in augenda maiestate ad au-
 gustiorem pompam exquisitis, Romano, atque or-
 natissimo pontifici simillimus erat: quum ad Cesare-
 maugustam contendit, ipse purpurea in sella suc-
 collantibus Hispaniæ regulis, effusa obuiam ingenti
 equitum multitudine, urbem est inuectus. Venerat tunc

Alexander Cesarinus cardinalis ab Vrbe, qui pontificem sacri senatus & Romani populi nomine uehementer impellebat ad nauigandum, ut Italiam atrocibus bellis, & in primis Romani pontificis prouincia ab ipsa factionum insania, cædibus ac incendijs expositas matura profectio liberaret. Quum esset Cesarinae augustæ, libido ei incesit ab singulari pietate suspiciendi diui Lamberti cadaueris, è quo paulò antè uti diximus, mandibulam dono missam tã leto animo suscepisset; itaq; loculum, & ossa cupidissimè, & cum eximia quidem ueneratione contemplatus est, quæ res in prodigium continuò uersa, quoniam primùm ipsius operum cadauer extitisset, famam præbuit, eum citè inter mortales esse desitutum. Quam etiam portenti suspicionem auxisse uisa est lampadis crystallus in templi medio ante aram temerè effracta; ob cuius casum & ipsum pontificem, & qui circa erant solenni inueste sacerdotes, lucernali oleo foedissimè conspersos constat, ariolis id totum ad funesti ominis interpretationem facile trahentibus. Cæterum Hadrianus cùm pio tum regio consilio in unam eam curam corpore atq; animo erat intentus, ut quàm primum Romam reuertens Hispania nauigaret. Quanquam pleriq; Hispania reuocabilis summis precibus, & ingëtibus promissis eum in Hispania retinere conarètur; Hæricusq; Britannia reuocauerat, pollicereturq; uiaticum regie munificentia uenienti pariter: ac demum quum aliquot dies in Britannia substitisset, per Germaniam ad Urbem in Italiam profecturo. Sed nihil hæc in tam pia quàm decem propolis

propositi feueritate permanentem omnino morabantur, quin ipse spes omnium, uti parū honestas, sanctissima castigatione præcideret, & per Derthusiam, in qua urbe ipse fuerat antistes, Tarraconem ad mare deferretur, ubi classem exornarat, cōtractis undecim triremibus, & nauibus triginta onerarijs, quibus presidiaricæ cohortes decent & totius aulæ comitatus imponeretur. Expectabat etiam Ioānis Lusitaniæ Regis naues aliquot à Gaditano fretō, atq; item nonnullos terrestri itinere equites, ut aliquanto maiore nobilitoreq; frequentia nauigaret. Verum hæc diutius non esse expectanda iudicauit, quum Cæsarem è Germania in Hispaniam redeuntem ad portum, cui in Asturia Villæ Vitiōse nomē est, felici nauigatione peruenisse cognouisset. Nolebat enim à Cæsare uel retardari, uel omnino in Hispania retineri, quanquam nihil ei foret optatius, quam Cæsarem ubiq; uictorem, & dudum à Germanis Imperatorem appellatum conspicere cōplectique arctius, ac item coram docere, quo in statu singule totius Hispaniæ provinciæ relinquerentur. Sed se, uti pius & grauis, iam planè pontificem esse meminerat, & propterea publicæ personæ rationibus potius quam priuati beneuolentiæ seruiendum arbitratur, utpotè qui statim repudiatis minorum negotiorū officijs, rerum omnium cogitationes ad pietatem publicamque salutem prudentissimè reuocaret. Cupiebat etiam sese confestim eripere ab ea ingentis inuidiæ procella, quæ sub aduentum Cæsaris sibi uni multo grauior, quam cæteris magistratibus imminabat. Erat enim in eos seuerè animaduertendum, qui in tu-

multuosissima populorum defectione, perturbata universa serè Hispania à regio nomine rebellasset: nam si eorum nomina deferret, & in tabulis ad ceteros te tu liberandos proscriberet, nolebat eos ipsius potius quam magistratus iudicio damnatos uideri, quos Caesar, uti æquum foret, ex meritò ad pacandas provincias esset percussurus, Quando ad sanctissimi pontificis opinionem piè & clementer dictis factisque omnibus retinendam, nihil melius atque præclarior foret, quam à miserorum supplicijs, atque omni crudelitate seueritate inuiolatum atque purissimum animum spes abijceret, & uti piùm iustumque principem deceret, equo animo pateretur, si ipse grauissimis decessis incitatus, omnibus postpositis rebus, quamprimum in Italiam nauigaret: ibi enim cuncta bello deflagrare, populòsque præsertim pontificie ditioni subiectos, per se factionibus implicitos obnoxiosque potentiorum iniurijs uexari passim, & uagantibus externarum gentium armis crudeliter euastari, nec populum Romanum, qui suo principe esset orbatus, nec senatum, qui delato pontificatu, tantum de se iudicium fecisset, & spes suas in externi hominis fide locare minimè dubitasset, deserendos uideri; Quam nihil turpius esset futurum, quam eorum opinionem defellisse, qui uni probitatis atque iustitiæ nomini famam ante periculum, non minus piè, quam benigne credidissent: proinde ut maturo aduentu benemeritis cardinalibus gratiam referret, dum per lenissimas præstates mare esset idoneum, continuo ab Hispania

laturū, daturumq; operam, ubi primum in Vrbe con-
 sedisset, ut Cæsariani duces aliquanto opportuniore
 maioreque studio, quàm si in Hispania moraretur, ad-
 uentus sui beneficium sentirent. Nec multo post com-
 mones facto sæpius senatu, & Guliermo Enchauordio
 ob spectatam fidem negotijs in urbe præposito, circi-
 ter quatuor milia peditum & paucos equites nauibus
 imponit, administrante Ferdinando Andrada, quem
 copijs & classi præfecerat, uel ob id quòd sub magno
 Consaluo ante uiginti annos in Italia cū eximia laude
 militasset, pridieq; Nonas Augusti Tarracone profes-
 ctus lenissimis tempestatibus Genuam peruenit. Exce-
 perè aduenientem Genuenses cum piè, tum liberali-
 ter, quanquam ab recenti calamitate direptæ urbis,
 neque apparatu, neque animis ullam omnino leti-
 tiam ferrent. Erat tum princeps in ciuitate Hierony-
 mus Adurnius, uirtute animi & bellica laude insi-
 gnis, qui dudum expugnata arce Gallicum præsi-
 dium expulerat: is ingentia dona recentis præcipuè
 comiteatus cum publico ciuium, tum suo etiam no-
 mine pontifici detulit, quæ tanta fuere ut Hadrianus
 quasi non omnia oculis planè contemplatus, singula-
 rum rerum indicem deposceret, ut grato ad eius offi-
 cij memoriam animo cuncta consideratius assumaren-
 tur. Aduenere etiam à Mediolano ipse Franciscus
 sfortia, Prosperque Columna, & Ferdinandus Pi-
 scarius, ut de statu rerum Italiae explicando & com-
 municando sociorum atque hostium consilia, ipsi
 carum rerum nō planè peritum acuratè perdocerēt.
 Quam triduo Genuæ substitisset, celebratam illam

smaragdum excauatam in hexagonū poculum, que
 una omnium gemmarum pretium superare existima-
 tur, tam cupide quàm humaniter inspexit, miratur
 quòd in tumultu direptæ urbis seruari potuisset. Ab
 Genua demum in Delphini portum, atq; inde secun-
 dā nauigatione, comitantibus Adurniorum triremi-
 bus, ad Liburnū Pisanum portum est deuectus; quo-
 iam uenerat Iulius Medices, quinque Cardinales, & tri-
 uentis Italiæ principum legatos secum adducens. Super-
 uenit & ipse Federicus Gonzaga Mantuanus postre-
 mī exercitus imperator. Itaq; extracto ligneo ponte,
 qui in mare prominebat, atq; eo festa fronde & pictis
 insignibus exornato, inter magnas acclamatis populi
 gratulationes, & tormentorum bombos excipitur. In
 primo statim egressu peruenusto totius corporis habitum
 nim ore probo, graui, uerecundo, ab sancta quadam
 hilaritate ualde conspicuo, uenerabundis autem cari-
 nalibus, & felicem aduētum enixè gratulantibus, Flo-
 rentinisq; legatis, qui ingentem copiam rerum esse
 lentarum ad alendum aulæ comitatum recreandosq;
 remigēs dono attulerant, tranquillo potius quàm loco
 uultu, & sermone dulci breuitate periucundo respice-
 debat: ita ut quum nulla in gestu aut uerbis famularum
 tate uteretur, nihil temere, quod esset elatum, & inju-
 dicialis & reliquos blandimentis Romane aulæ
 suctos uehementer permouit, quòd pontifex parum
 humaniter, & ferè contemptim secum agere uide-
 tur. Nam quum solus cœnasset, & nauæ uteretur
 nocturnam

nocturna aura suaderent, adeo cupide & festinanter ad mare se proripuit, ut cardinales in proximo simul cenantibus nec moneret, nec expectaret: itaq; omnibus raptim ad triremes contendentibus, de secunda uigilia oram soluit, & ad Centumcellas est prouectus. Ibi affuere à senatu missi Pompeius Columna, & Francotus Ursinus Romani cardinales, qui exceptum sub umbella pontificem ad templum deduxerunt: ubi postquam ad aram supplicatum fuit, oratio habita est à Pōpeio tanti aduentus letitiæ accommodata. A Centumcellis postero die Ostiam peruenit periculosa nauigatione, nisi maturasset: nam Tyberinas intranti fauces sua tempestas exorta est, quæ triremes uiolento cursu in diuersum abripuit. Ab Ostia etiam pari festinatione est profectus, adeo ut cardinales, qui iumenta ab urbe expectabant, uel paucarum quidem horarum motum impetrare nequuerint. Per hunc modum tumultuario deformiq; agmine, quæ cardinales ignobilibus iumentis ueherentur, & nonnulli minores antistites, & totius aulæ incondita multitudo onusta sarcinulis in seruido sole iter faceret, ad Diui Pauli templum extra Trigeminam portam est peruentum. Postero die quarto Calendas Septembris populus Romanus, singuliq; sacerdotum ordines, solenni pompa per urbem inuectum ad Vaticanas aedes deduxerunt. Sequenti die se totum præbuit urbanis magistratibus, ut cuncta sigillatim cognosceret, opemque afferret labanti rei publicæ: nam Romæ pesilentia uulgatis morbis, ignobile præsertim uulgus inuaserat, & ærarium non modo erat inane, sed gemmas publicas, & sa-

crorum solennium ornamenta, & Leo ipse, & trium-
 uiri demū cardinales sceneratoribus oppignerarāt, ut
 præsidia afflictis rebus pararent. Ariminum quoque
 per insidias occuparat Sigismundus Malatesta, quo-
 niam eam urbem à patre Pandulfo diuenditam proge-
 nitores eius per ducentos amplius annos imperio te-
 nuissent. Nunciabatur etiam Solymanus Turcarū im-
 perator Rhodum ualidissimis tormentis, & cum in-
 credibili militum & rerum omnium apparatu iam ter-
 tium mensem oppugnare; Præfectosque Turcarum
 qui in Illyrico fines iuerentur, Pannoniam citeriorem
 crebris incursionibus uastare; nec Ludouicum regem
 uti etate nondum integra atque ingenij uiribus pe-
 rum ualidum sustinere hostes posse, nisi in stipendium
 pontificia pecunia iuuaretur. Quibus de causis necessi-
 erat pontificem rerum Italicarum penitus ignorare,
 & tum primum urbium suarum & prouinciarum re-
 gulorumque nomina perdiscentem, in omnibus con-
 lijs uehementissimè conturbari, adeo ut quum his cura-
 rum fluctibus iactaretur, aliquando diceret, sibi sibi
 iucundius Louanij gymnasium cum studiorum laude
 moderari, quàm Romæ pontificia in sede Christianam
 rempublicam administrare, quando inquit in eam af-
 fectam omnibus malis, & recisis neruis magnopere
 debilitatam, miser inciderim. Sed anxium & diuersis
 difficultatibus implicitum, unus maximè de amittenda
 Rhodo metus agitabat, cuius clarissimæ urbis salus ne-
 que negligi sine summo dedecore, neque mature spe-
 nueque defendi sine grauissima impensa ingenio-
 periculo posse uideretur: cum magnis Turcarū clas-

bus non modò portus urbis fretumq; ipsum, sed totius
 etiam insule littora & circumiecta maria obsessa te-
 nerentur. Suadebat Iulius Medices ante alios, ut dele-
 ctas ex his quas adduxisset cohortes, iisdem nauibus
 omnium rerum copia repletis Rhodum continuo tran-
 sportandas curaret, fore enim ut ea per autumnales tē-
 pestates ualidioribus usæ uentis, contempta aut elusa
 Turcarum classe in portum plenis uelis inferrentur.
 Quarum nauium profectioe ausuros fortasse aliquid
 Venetæ classis præfectos, qui in Creta cum quinquæ-
 ginta rostratis diligenter excubarent, inuitariq; per-
 cuperent ad egregium facinus, si casu aliquo delendæ
 Turcarum classis facultas offerretur. Quòd si Venetus
 nihil omnino contra ueteres inducias cum Othoma-
 nis sibi tentandum putaret, eo certè subsidio cum for-
 tum tum maximè recentium militum feliciter addu-
 elo, necesse fore spes ipsas ex desidia Christianorum
 principum cõceptas Turcis immanui, & contra Rho-
 diis plurimum augeri, qui in ea auxiliorum expecta-
 tione erecti, tantam belli molem fortissimè sustinerent.
 Sed quoniam im fatis erat, ut Rhodus amitteretur, Ha-
 drianus eius rei gerendæ occasionem propter mul-
 tas, & rei præsertim numariæ difficultates penitus a-
 misit. Hispani quoque utpote qui semel terram Ita-
 liam pedibus attigerant, longinquæ nauigationis labo-
 rem, ad incertum maximè rerum exitum recusabant,
 et Ludouicus à Corduba princeps Sueffanus, qui apud
 pontificem pro Cesare erat legatus, Italiæ urbes cer-
 to præsidio tueri atque exercitum in primis, qui e-
 rat in Gallia Cisalpina, Hispano milite supplere, quam

Rhodijs opem ferre malebat, quoniam rex Gallus etiam tot bellis & praelijs uictus, quin Italiam reperiret, minimè quieturus esse uidebatur. proinde singulis in rebus orando, instandoq; pontificem, ne Cesaree deesse uellet, uehementissimè perurgebat. Erat Hadrianus suo pte ingenio Cesaris amantissimus, & quantum salua pontificij nominis maiestate poterat, eius in Aetorij non obscure letabatur, quanquam uti equus & quietis & otij cupidus, execrato bello, maxime cuperet sedare eam cōtrouersiam, quæ inter Gallum & Cesarem sine spe compositionis agitabatur. Erant enim omnium Hadriano ualde intimi Guliermus ipse & chaurordius, quem statim gratissima uoluntate à subornandis supplicibus libellis datarium, & demum Demethusensem episcopum fecerat, & Theodoricus Hæticus à secretioribus epistolis uir optimarum literarum uertitia, & Christiana modestia insignis. Hi Belgæ erant, quibus propter usum grauiſſimarum rerum aliquando miscebatur Ioannes Ruffus antistes Consentinus et antea familiaris, quum in Hispania apud Ferdinandum regem pro pontifice legationis munere fungeretur. Hi Cesarianis rebus propensissimo studio favebant, & summam diuinarum atque humanarum rerum nequaquam latè communicata auctoritate gubernabant. Horum consilio pontifex bellum aduersus Nabalastas, qui Ariminum occuparāt, missis in Vmbriam Hispanorum cohortibus suscepit, nec multo labore Sigismundus est eiectus, ut potè qui iam Ariminum esse cœpisset: nec alicunde circūueto obsessioq; ante

mitterentur, adiuuante maximè pontificios duces Francisco Maria Feltrio Vrbinatè, atq; item Alfonso Atesino Ferrariensi, qui ad promerendam gratiam, eo bello insignem operam nauare cupiebant. Neq; tamen abiecta cura Rhodij belli pontifex ad Adurnios Petrium Raborium Genuam misit, qui onerarias naues conduceret. Sed ægrè admodum expedita pecunia, ali quato tardius quam oporteret, tres excelsæ naues sunt exornatæ, quibus incredibili euentu felicem cursum Fortuna degnauit. Nam perpetuos duos menses prodigio quodam contra anni consuetudinẽ Euris, & Vulcanus, qui sunt uenti omnium aduersissimi nauigantibus ad orientem, maria tenuerunt, quum eo tempore naturali terrarum halitu Etesia flare consueuerint. Pectus Rhodij Magistri insignis oneraria, quæ à Nisulan deuehebat. Interim pontifex ingrauescente pestilentia Vaticanis ædibus & coniunctis uiridarijs se tenebat, neq; aditus nisi à maximis uiris legatisq; principum & cardinalibus impetrabatur. Sustulerat is more Germanorum, qui pestilentiam contemnunt, omnem seueritatem, quam Libitinæ magistratus exercebat cõsueuerat aduersus eos, qui sese cõtracto & dissimulato morbo incolumibus miscuissent; quæ libertas & dissoluta euagandi tegendiq; morbi licentia, Urbis faciem multiplicatis funeribus mirũ in modum deformauit. Itaque hortantibus Triumuiris Romani populi conferuatoribus, instaurati sunt magistratus cum officialibus, & reuocatæ leges ad ueterem formulam puniendæ multitudinis, quæ edictis minimè paruisset.

Interea pontifex ad Germanos regulos, & liberos ciuitates, quarum legationes ad cōuentum Nurumberg undique coibant, Franciscum Cheregatum misit, qui omnium primus ab ipso episcopus propter ueterem amicitiam & uirtutis opinionem fuerat effectus. Habetabatur Germanos, ut ad defendendam salutem Luthuici regis auxilia decernere atq; summittere uellent, mulq; earum haresum obliuiscerentur, quæ antea rectè atq; legitimè pluribus concilijs essent damnatæ. Namque Germania fermè omnis Lutheri diri hominis superstitione imbuta, Romani pontificis maiestatem nefario criminationum genere proscindebat, quum ipse à ueteribus sacrorum institutis Christianis moribus descuisset. Sacerdos enim è cenobio abiectus cuculla se proripiens cū sacrata uirgine nuptias fecerat, ita ut præclari modò nominis theologus in segemilitari conspiceretur. Proposita tum erant Lutheranis centum postulata, in queis pleraq; summe equitatis uideri poterant, quòd sæpius à Romano pontifice ueluti impositis sacrarum rerum uectigalibus auaritiemè premerentur. Cæterum corruptis impietate animis id unum maximè spectabant, ut honestissimo protextu auaritiæ foedæq; licentiæ, uti quisque sua libidine raperetur, ianuam penitus aperirent. Alij natiuè dicata templis prædia impudenter usurpabant: alij professione sacerdotes, abdicato cultu & ciurata continentia sacratas uirgines ex templorum septis tamquam uxores celebratis nuptijs ducebant: alij gula & diti nefastis diebus contra maiorum instituta carum

bus uescebantur: nonnulli etiam immani furore perci-
 ti, Deipare uiginis simulachra fœdabant, & qui in-
 genio atque eruditione insignes erant, sanctissimo-
 rum patrum dogmata insanis interpretationibus per-
 uetere conabantur. Quorum immanitati, neq; antea
 quisquam apprimè eruditus, neque tum Cheregatus,
 uel saluberrimis disputationibus feliciter obuiam iuit.
 Misit etiam pontifex pecuniam in stipendium Ludo-
 uico Pannoniæ Regi: nam multis, & quidem turpissi-
 mis de causis Pannoniæ regnum paulo antè sub Mat-
 thia Coruino per amplum & florens opibus, deforma-
 tum atq; exutum omni bellica laude penè conciderat,
 adeo ut rex ætate fortunaq; admodum imbecillus,
 uix tueri fines, & arcere Turcas hostes posset, qui cre-
 bris & repentinis incursionibus, modò à Dacis &
 Triballis, modò ab Illyricis limitibus provinciã euasta-
 bant. Interim Rhodij magnitudine incredibilium o-
 perum superati, fessiq; perpetuo sex mensium labore,
 & uulneribus ferme omnes debilitati, Solymano dedi-
 tionem fecerunt: neq; enim ulla iam spes auxiliorum
 supererat, & cuncta intus in maximè diuturna pro-
 pugnatione defecerant. Ostentabat ueniam præclare
 uictis Solymanus, quasi in parte gloriæ reponeret, si
 longè fortissimis uiris iam planè parta uictoria peper-
 cisset. Enim uero uix credibile erat, non amplius septim
 mēsiu illustres equites cum paucis militibus Græcis, tot
 mēsiu uigiliis atq; laboribus nequaquã cessisse; qui
 minore indies sui fiducia, & maioribus semper rerum
 omnium periculis, aduersus duceta milia bellatorum nihil

intermissa dimicatione restitissent. Aequauerat Solymanus murorum & turrium fastigia terrenis dolibus ingentibus tumulis, quos coacta ad opus innumerabili fossorum multitudine excavitium, & sensim ante se contra urbem terrenum & aggerem prouoluntium paucis diebus erexerat, e quibus tormenta magnitudinis directa contra pinnarum summam emittentem ad aequissimos ictus omnibus horis emittebantur, inuasentque iam fossas Turcae, muroque successerant, fundamenta ab imo dolabris & uectibus subruentia ut amplissimis ubique cuniculis in urbem penetrarent, & sepe Rhodijs occurrendo per subterranos specus decertarent, iustis quoque praelijs sepe praerianiani, quos Ianizaros uocant, aggressi murum in fossa propugnacula euaserant, sed fortissime repulsi precipitatis in fossas temeritatis poenas dederant, tam tametsi a lateribus ex obliquo minoribus tormentis sternerentur, nihil uel certissimae mortis metu, minus occisis integri recentesque succederent, omnino deterrebantur. Erat Rhodijs tormentum quod ab inuicentiani uolentia Basiliscum appellabant, excessu in loco constitutum, cuius pilis sesquipedali crassitudine sinistra & tabernacula longissime cum miserabili obituurum Turcarum interitu petebantur: magnam enim gregariarum, & opus facientium militum multitudinem tumus solito grauior absumperat, inductoque, & uulgato uentris profluuio, dum illi fatigata corpora meridianis uentis intemperanter exponerent. Sed Solymanus stabili decreto innixus, singulari persententia has tantas difficultates non minore sua uirtute, quam

nostra desidia superarat: proposuerat enim emori potius, quam abscedere irrito incepto, suadentiq; Pyrrho Bassæ, ut in proximam Cariæ continentem transiret, atque inde administrato bello ex tuto uictoriæ exitum expectaret, grauius ignauia increpita successeuerat, nequaquam eam insignem esse uictoriam prædicans, quæ præsentis Imperatoris manu minimè pararetur. Atq; nouis delectibus in Cilicia, Syria, Aegyptiq; habitis, copias egregie suppleuit. Nā Feracatus Gazelle uicto cæsioq; & Mamaluchis ad internicionē deletis maxime illustris, ab Athalia, Isicoq; sinu, & Antiochia, atq; item Caierebus à Memphi Pellusioq; & Alexandria in parandis & transmittendis comعاتibus & copijs omnē, uti opus erat, diligentia adhibebat. His tantis adductus difficultatibus Philippus Villadama militiæ Rhodiæ magister in consilio differuit, summa esse stoliditatis id ultra defendere conari, quod nec recentibus quidem receptis auxilijs, egregia spe tueri possent, quando iam cuncti serè propugnatores cōsaciatī confectiq; uigilijs animos despondisse uiderētur: non esse suneſta pertinacia diutius cum Fortuna cōtendendum, quādo ipsi qui in præsidio essent, satis superq; officio & dignitati satisfecerint, amissæ siquidem insulæ dedecus ad eos pertinere, qui toties implorantibus opem ferre nolissent: eius herclè admissi flagitijs, quod extrema necessitas attulisset, non Rhodios, sed totius Europæ reges insania deflagratos: proinde summendum esse consilium à prudentia quam necessitas exprimeret, non ab inani animorum obstinatione, qua nihil ijs qui in extremo casu uersarentur, lethā-

lius accidere posset: Sibi ergo tam honestum, quam
 omnibus ad salutem necessarium uideri, dedere ur-
 bem, & Solymani qui pro gloria certare existimauit
 uellet, fidem experiri, ut benemeritos de republica
 Christiana milites conseruaret, nec fortibus uiris op-
 portunum in Europa locum esse defuturum, ubi ma-
 liore fato Rhodiae militiae signa defigerent, & acer-
 ptas à Barbaris iniurias, egregio religionis studio,
 commodiore tempore uindicarent. Itaq; emissis lega-
 tis, atq; ipso demum Philippo sub fide publica ad Soli-
 manum in castra profecto, conditiones de dedenda ur-
 be sunt conscriptae, quas Solymanus alioqui saeuus ho-
 mo neq; templa, neq; priuatas domos, neque obuios mi-
 lites Christianos, quisquam uel ingenio ferox Barba-
 rus omnino uiolauit, ita ut Philippus elementer admi-
 rus, & à Solymano Pater appellatus, quò omnia pro-
 pè præter bellici apparatus instrumentum suis tri-
 butibus imponeret, septem etiam aeneae tormenta pro
 fidij nomine contra piratas, uti ab eo didicimus, impo-
 trarit. Eo die quo Rhodus est dedita, prodigioso casu
 epistylum portae sacelli in Vaticano sponte correptum
 quum non plus passu altero pontifex abesset à limine
 ad operanda sacra solenni die Christi Natalis statim in-
 gressurus, ita ut praetoriani duo milites effracti mor-
 toris fragmine opprimerentur. Ceterum is numerus
 toti Europae admodum lugubris, pontificem incredi-
 bili dolore affecit, quasi recens adhuc primorum mor-
 tum principatus, aduerso quodam rumore adlatum
 uulgi, ea ferali clade notaretur. Nec multò post
 pacandam

DE VITA HADRIA. VI. 276

pacandam Italiam conuersus, Alphonsum Atestinum Ferrariae principem in gratiam amicitiamque recepit, quum is Herculem filium cum ornatissima legatione Romam misisset, ita ut ea, quae criminosis admodum codicillis à Iulio Leoneque pontificibus aduersum eum tanquam pontificiae maiestatis reum decreta & publicata fuerat, penitus antiquaret. Eadem clementia & liberalitate Franciscum Mariam Feltrium est profecutus, quem Leo pontifex principatu pulsum atque hostem declaratum sacris interdixerat. Misit & Legatum ad Venetos, ut eos Caesari coniungeret, notisque initis foederibus Gallus ab Italia procul arceretur. Erat tum Florentiae Iulius Medices praclaro studio omnibusque sensibus cum Caesare coniunctus, cuius auctoritatem plerique ueteres eius hostes, & ante alios Franciscus Soderinus cardinalis conuellere contendebant, ita ut apud Hadrianum eum palam accutur, quasi ueteribus pontificum thesauris potirentur, quos coniuente Leone fratre in administranda republica rapuisset. Quae tametsi falsa & ridenda essent, quoniam abundè constabat Leonem immodicis sumptibus natura gaudente, & postremo grauissimis implicatâ bellis, suos pariter, atque alienos loculos pecunia penitus exhaustisse, cōtractioque insuper graui aere alieno uectigalia etiâ publica addixisse foeneratoribus: tamen haec apud externum hominem ingenio suspicacem, imperitum Romanae aulae, & inopia plurimum effluantem, uerisimilia uidebantur. Inuoluit & ipsidem prope suspicionibus Soderinus mirabili astu Laurentium Puccium & Franciscum Armellinum cardinales

uetere amicitia Iulio medici cōiunctissimos, quasi
 uti predator insignis nullo iure quæsturæ officio pos-
 retur, ille uerò sanctissimis indulgentijs, quibus animæ
 defunctorum expiarentur, inmani quæstu diuicias
 ingentem pecunia uim nullo metu pœna pecu-
 nis auertisset: quasi hos publica flagrantem inuidiam
 petundarum postulari, & facile conuictos damnari
 pateretur, ararium inane celeriter eorum opibus
 esset repleturus. Ceterum Iulio auctoritate sua atq;
 nocentia præclare cuncta resellenti potentes animi
 non deerant, qui eius absentis causam dissimulantes
 & obliquis maximè sermonibus tuerentur: & manu-
 quidem apud æquum gratumq; pontificem dissimulantes
 antiqui beneficij memoria prorsus incorrupta, ita ut
 parum ea subtili & accurata Soderini delatione com-
 moueretur, quominus piè & grauitè se gereret
 uersus eum, qui præclare cum pontificio nomini, tum
 ipsi Casari bellum gerenti totius Hethrurie uiribus
 xus semper adfuisset. Verum fortuna sicuti sæpe alios
 ita & tū Iulio peregregiè, atq; opportunissimè fau-
 In trāsitu enim Arni annis Soderini literæ à Mediam
 exploratoribus intercipiuntur, quibus ille Francorum
 regem hortabatur ad transferendum bellum in Sicilia
 exulum multitudine & Hispanorū odio nouandis
 bus oportunā, ut Casariani ab Insubribus ad tuendum
 id regnum traherentur: monebatq; ut nihil pontifici
 temerè crederet, qui quum de pace agere uideret
 let, Casari tamè perēni quodam studio cūctis in rebus
 obsequeretur, nec quicquā aliud propensa uoluntate
 magis cuperet, quàm Casarem noua semper dignitate
 nouoq;

houisq; uictorijs auctum florentemq; conspicere, neq;
 eum debere existimare in cōponenda controuersia æ-
 quissimum iudicem fore, qui in excolendo attollendoq;
 Cesare parentis & præceptoris officia semper imple-
 uisset. Erant eæ literæ arbitrarijs cōscriptæ notis, sed
 adeo rudi artificio, ut uel à mediocri interprete obser-
 uatis, & deprehensis characteribus facile legerentur.
 Has itaq; Iulius confestim Romam transmittit ad Ludo-
 uicum regulum Sueffanum Cesareis legatum, eumq; di-
 fertè edocet, quanto cum periculo Soderinus pōtificijs
 consilijs, & grauissimarum rerum disceptationib. adhi-
 beretur: eum enim esse hominem eximijs simulationib.
 ambiguæq; fidei artibus ualdè instructum, & super hæc
 insensum Cesari, & Gallorum amicissimum: propterea
 se ab eo occultis insidijs & atrocissimis criminationib.
 peti apud pontificem, qui ab sancta illa naturæ simpli-
 citate nullas de magnis rebus suspiciones superfluas es-
 se duceret, ut illo falsa persuasione deprauato, ipse con-
 cideret, circumuentusq; & distractus Florentia pelle-
 retur, pateretq; Soderinis republica Florentina, & tō-
 ta simul Hetruria uetere suo studio Gallico nomini iur-
 geretur. His conspectis literis Hadrianus quanquā ab
 initio cōfictas crederet, incredibile odium aduersus So-
 derinum concepit, ita ut id tamen egregiè cōprimeret,
 donec Iulius ad conuincendum Soderinum ab Hetruria
 uocaretur. Is nō multò post intrauit urbem à Flaminiæ
 triumphali fermè pompa incredibili ordinum omnium
 fauore exceptus: nā ueteres etiā hostes cū eo in gratiā
 redierant, adeo ut Horatius Baleonus cuius pater recē-
 ti Leonis seueritate conciderat, & Fabius Petruccijs,

cuius frater cardinalis in arce Hadriani fuerat necatus
 itēq; ipse Frāciscus Maria Feltrius bis Urbino Medicorū
 armis eiectus, à pōte Miluio aduentanti obuiam honoris
 causa prodirent. Nec multò pōst à Pontifice Soderi-
 nus & Iulius in Vaticanū euocantur: nam de industria
 erat euulgatum, Pontificē enixè pieq; daturū operam
 ut duo maximi cardinales, qui affinitate essent coniu-
 cti, se pacificatore atq; arbitro cognitis & sublati
 multatū causis ad amicitiam redirent. Verū ubi eos in
 penitiorem Borgiæ turris testudinem abduxit, & illi in-
 ter se parum familiari uultu colloquerentur, Pontifex
 ad Soderinum cōuersus, interrogauit, an unq; in Gallia
 per arbitrarias notas scripsisset, prolatisq; literis ita
 uicit, ut protinus lethali pallore confusus cūcūta deiecit
 ad terram oculis fateretur: nec mora cū interruptis
 bis defensionem pararet, & supplex, ne in carcere
 ceretur, oblati uadibus locum in Vaticano ad dicendam
 causam sibi dari postularet, à prætorij præfecto in arce
 est deductus. Id factum Gallicarum partium animos
 gignit, auxitq; mirum in modum auctoritatem Pontificis
 qui ab ætate urbanarumq; rerum inscitia, & quædam
 naturæ lenitate, cū in consilio perplexus & timidus
 tum in agendo maximè lentus & parum efficax
 credebatur. Cœperat enim Hadrianus arcana rebus
 Soderino liberali fiducia communicare, & magna ex
 parte consilijs eius regi: nam is erat ætate atque corpore
 habitu grauis, ingenio & facundia insignis, cultiorum
 etiam literarum humani diuiniq; iuris scientia per-
 natus, quibus uirtutum umbraculis sicuti subtilissimè
 artes incerti & parum sinceri animi peregre
 tegebat, ita Hadrianum nihil ultra perferatorem

facile deceperat: ob id pōtifex neminem fallere solitus iniquissimè ferebat se ab eo fuisse deceptum, qui lenocinio quodam bonarum artium tam ingraterè quàm impiè fidem sefellisset. Hisde causis aliquanto suspicior & senatui nihilo familiarior erat effectus, adeo ut cardinalibus tanquam factiosis & parum fidelibus de bellicisq; negotijs nihil omnino cōmunicandum existimaret. Proinde Bernardino Caruaiali & Nicolao Flicardo cardinalibus respondere nō est ueritus, nemini uel se temerè credere, quod cum periculo reipublicæ credendum foret: cum illi fortè quereretur quòd in consilium cardinales superiorum pōntificum more nequaquam adhiberet, quando tot graues peritiq; rerū senatores, ipsi nouo externoq; homini, alleuando curas, & in partem laboris impigrè succedendo in regenda repub. singulari adiumento futuri uiderentur. Ioannes quoq; Ruffus antistes Consentinus, qui usu rerum insigniq; prudētia plurimum ualebat, ab intimis arcanorū cubiculis penè reiectus fuerat, quoniam Foro Liuij in Aemilia, quod illi natale solum, Gibellini quibus impensius fauisset, complures Guelphos nocturna irruptione trucidassent. Oderat enim pōtifex factiosos homines, nec eos publicarum rerum consilijs adhibendos putabat, qui priuati studij rationes nequaquam sincera indicij libertate respicerent. Hinc fiebat ut Pontifex durior & hebetior in administranda repub. diceretur. Nā cum in ualdè prudentibus & maximarū rerum peritis uarijs de causis nullā omnino uel exiguā fidē reponēda esse iudicaret, necesse erat ut unis maximè Belgis, quibus præclara fides abundè superesset, in arduis cōsilijs utere

tur, quanquam in eius maiorem uim rationis atq; solertie in expendendis absoluendisq; negotijs desideraret. Hinc illud persacetum & plenum ingenue libertatis Hieronymi Balbi dictum emanauit, cū legatus Romanus missus à Ferdinando Casaris fratre, surētib; Lutheranis atq; imminentibus Turcis, à pontifice maturam opem imploraret, & ille contrā perplexius, & consideratius deliberata retractaret pleno senatu, Fabius Maximus sanctissime pater, inquit, rem Romanam cunctando constituit, tu uerò pariter cunctando rem Romanā simulq; Europam perdere contendis. Quo orationis exordio risum cohibere potuerint: offenderat enim primo alibi tu in uniuersum cardinales omnes: nam premia quae illi triuuirali magistratu, ipso absente, benemeritis de re pub. tribuissent, ita antiquatis decretis irrita fecerat, officia aliquot, uel grauissimis de causis dono data, repperet: dicebat enim sibi inopi postquam erarium publicum nitus esset inane, ea pecunia opus esse ad tuendam pontificij nominis dignitatem, nec debuisse Cardinales alii qui rei suae minimè profusos, liberalitatis laudem ex aliena pecunia quaeritare: eodem etiam consilio uenusticia officia his omnibus protinus ademit, quae singulari benignitate Leo pontifex literatis uiris & praecellenti inusitatae acerbitatis inuidiā humanissimis uerbis denuntiret: cū ea detrimēta se totidē sacerdotiorū reddenda pensaturū polliceretur, & certè nemini unq; lenius ab optimis studijs cōmendationem aliquam meruisse.

Ne quoq; dimidia parte equestris officij protinus exu-
 tum, quam Leo pontifex historiam nostrorum tempo-
 rum ad eius genium non incundè conscribenti dono dz-
 dederat, Comensi sacerdotio adeo studiosè remunera-
 tus est, ut Scaramucia Triuultio Cardinali uehementer
 pro alio impetrare contendenti responderet, Iouiū om-
 nino eo, quanquam tenui, sacerdotio esse perornandū,
 quem audiuiſſet optimis disciplinis liberaliter eruditū,
 & scriptorem annalium ualdè elegantem, nec tamen
 esse poetam ut cæteri, qui cultiores literas sectarentur.
 Suspecta enim habebat poetarum ingenia, utpote qui
 minus sincero animo de Christiana religione sentire, &
 damnata falsissimorum Deorū nomina ad ueterū imi-
 tationem studiosè celebrare dicerentur: ita ut aliquan-
 do plus mihi fuerit, non attigisse poeticam, quam in cæ-
 teris grauioribus studijs perpetuo multorum anno-
 rum labore desudasse. Grauiſſimè etiam tulerat se-
 famosis carminibus apud Pasquilli statuā fuisse lacera-
 tum, sed id postea ciuili animo tulit, cū didiciſſet, eā ma-
 ledicendi licentiam obscurorum hominū libertati atq;
 nequitiae dari, ut cū insignes uiros impunè carpsent,
 fortunam suam ea uindictae uoluptate consolentur. De-
 creuerat Hadrianus uti poetis non obscure subiratus,
 Pasquilli statuam, quae erat in Parione, demoliri, atque
 eam in Tyberim praecipitare: sed Ludouicus Suesſanus
 urbano falsoq; ingenio id fieri debere pernegauit, sub-
 dicens, Pasquillum uel in imo uado ranarū more, nō esse
 taciurum, ad id uerò pontifex, exuratur ergo, inquit,
 in calcē, ne eius uestigij ulla omnino memoria supersit:
 Tum rursus Suesſanus, rectè inquit, sed tā crudeliter cō-

cremato poetæ clientes nõ deerūt, qui patroni cineres
 inuidiosis carminib. prosequatur, & supplicij locū quo
 tãnis statuto solenni die concelebrēt. Quib. uerborū la
 sib. pontifex ab iracūdia ad iocos hilaritatēq; sensu o
 mnes lenissimè reuocauit. ceterū q̄ ab eximijs doctrinæ
 & pietatis laudib. primo aduētū omnib. gratus atq; ad
 mirabilis euaserat, cū equitū S. Petri, & annonæ præsi
 dentū officia sublatis, aut dimidiatis redditib. detractis
 ra reddidisset, multis ordinib. aulæ & ciuitatis inuisita
 esse cœpit: nã pleriq; uniuersã patrimoniorū substantiã
 & totius uitæ laborū atq; industriæ fructus in officia cõ
 tulerāt, allecli scilicet ubertate prouentus, cū pecuniæ
 sub fide publica pontificib. creditæ, supra decumatum
 annum liquidissimè responderēt, sed oppignratis pro
 uinciarū uectigalib. atq; portorijs tantæ facultatis in
 nimè supererāt, ut debita pecuniæ tenore illouerentis
 situti persolui possēt. Hinc fiebat ut pōtifex cōtra nau
 rã suã ab inopia tenacior & illiberalior effectus, iniqui
 tatis & auaritiæ calumniã subiret, ne uti ipse crebro
 cere solebat, dū omnib. satisfacere cōtendit, omnib. de
 mū decoquere cogeretur. Eo decreto exacerbatis
 cialiū animis, quãdo quisq; se impotēter exutum bono
 & sub fide publica deceptū graui uociferatione quer
 retur, Marius Placētinus uir togatus sacratiq; non
 desperatis honestæ uitæ cōmodis, immane facinus cõ
 diēdi pōtificis uecordi animo cōcepit, ita ut cū egressus
 rū cubiculo aliquãdiu expectauisset, sese demū eodē
 ro trãsuerberaret, siue impetu cōmotæ bilis, siue ar
 cioris supplicij timore, q; rē cōmunicasset, nec cōstric
 in loco socius facinoris, uti crediderat, esset reperitus.
 rūt pontificē eo casu uerecūda cōstrinatione perterritus

tū sepius id omnino esse uerissimū prædicasse, quod ab
 antiquis auctorib. traderetur: multū scilicet referre ad
 feliciorē fortunā, in quæ tēpora alicuius uel præclara
 uirtus incidisset. Aurea nāq; tempora Leonis, omnibus
 florentis pacis atq; oppulentiæ commodis ad luxū bea-
 tiq; otij lætitiā affluentia, ita bella, & fames, & pesti-
 lentia, tot per interregnum, pontificisq; absentis incō-
 moda detrimentis illatis euerterant, ut ex ea recētis sta-
 tus publici recordatione, cuncta mala uel immerito ad
 execrationem innocentissimi pontificis uerterentur. In
 terea Franciscus rex Gallorum magnis undiq; coactis
 copijs in Italiam transire constituit, quibus rerum moti-
 bus exciti Cesariani duces, operam enixè dederunt, ut
 confecta pace cum Venetis, ij etiam qui plurimum au-
 ditoritate atq; opibus ualerent, in partes traherentur.
 In tractandis enim & exæquandis earum rerum condi-
 tionib. Hieronymus Adurnius antea uehementissimè labo-
 rarat, moriēsq; Venetijs cūcta facilius absoluēda Mari-
 no Caraciolo reliquerat. Itaq; inter Cesare & Venetos
 foedus solēne percussū est. nec Hadrianus morā attulit,
 uti oportebat, quo minus Cesar omnib. Italiæ uirib. ad-
 arcē dos Gallos uteretur. Et. n. postridie nonas Augusti
 qui dies ab admirabili casu multa niuis festa memoria
 ad Mariæ Virginis templū in Exquilijs est insignis, sa-
 cra celebrauit, foedusq; proluxa oratione aduersus Gal-
 los est pronuntiātū, quo adscripti erāt rex Hēricus Bri-
 tāniæ, & Pānoniæ Ludouicus, & quicqd minorū prin-
 cipū & liberarū ciuitatū in Italia erat, ipseq; Federicus
 Gōzaga regulus Mātuanus pōtificis & reip. Florētine
 Imp. est declaratus, deditq; epulū regio apparatu Pōpe

ius Columna Cardinalis cunctis principum legatis &
 senatoribus, cum pontifex grauiore sacrorum mora
 in maximo aestu fatigatus sese in proximum diui Mar-
 tini templum ad quietioris prandij commoditatem op-
 portunè recepisset, ibi leuem ab initio, sed mox lethale
 contraxit morbum, ita ut sensim ualesceret febris, adu-
 latione præsertim medicorum, qui nec exusto intus ap-
 pimeq; siuculoso, & de nocturna iactatione conquere-
 ti uenas tangebant; ne scilicet in perniciosam propin-
 quæ mortis suspicionem dubio metu erectum senem ad-
 ducerent: itaq; non diu deceptus ubi hora fatalis instu-
 bat, senatum aduocauit, cõmendatq; Repub. pileo que
 ipse detulerat, Guliermum Enchaurdium gratissimo
 animo decorauit, adiuuantibus præsertim Iulio Me-
 ce, & Ludouico Suesano, quamuis pleriq; cardinales,
 uti in ipso mortis limine despecto Pontifice, in suffra-
 gium ituri minimè uideretur. Obijt Idibus Septembris
 exacto anno ex quo ab Hispania appulserat, & eo for-
 tè die quo Gallicus exercitus Boniuetto duce, repulsi
 Casarianis, Ticinũ annè trãsiuerat, ita ut maximũ ne-
 gotiũ successori reliquisse diceretur. Morte eius pleriq;
 & præsertim ueteris aulæ sectatores effusissimè san-
 letati, & secundum eos nonnulli Romanorum, qui de-
 trimenta rerum suarum senserant: nam quum ignote
 hominũ facies Vaticano à Belgis atq; Hispanis occupa-
 to, aditum petentib. occurrerent, longũ atq; operosum
 erat, familiaritate difficili nouas amicitias comparare
 ita ut quisq; nouo statim principatu, eam luctuosi & pe-
 stilentis seculi fortunã prauerti posse existimaret, quasi
 ea incommoda nequaquam malignitate temporũ, que
 tot

tot calamitatibus essent notata, sed quadam inexperti
 durique pontificis acerbitate prouenissent. Super hæc
 manauerat in uulgus fama haud incerto auctore, pon-
 tificem nouo summæ seueritatis edicto publicatis su-
 per id bullatis solennibus codicillis, dissolutæ ciuitatis
 mores esse correcturum, ita ut atroci pœna tria præ-
 sertim hominum genera persequeretur, eos scilicet an-
 te omnes, qui ad Christi fidem reuersi impia animorum
 deuotione Iudaicæ superstitionis ritus obseruaret, quo-
 rum maximè pecuniosorum ingens turba, iudiciorum
 metu, ab Hispanijs delapsa, in Urbem, tanquam in por-
 tum certissimæ salutis cõfluxerat. His enim Hadrianus
 in Hispania ipsis inquirendis damnandisq; cum insigni
 magistratus honore præfuisset. Sub id genus ij quoque
 ueniebant, qui superis impuro scelestoq; ore maledice-
 rent, & contemptim aut ioculariter de religione Chri-
 stiana loquerentur, & ij etiam qui minimè dubitarent
 profana negotiatione sacerdotia uenditare. Secundo
 loco erant foeneratores atque mensarij, qui egentium
 fortunas acerbissimis usuris euerterent, & annonam
 impotenti monopolio & diris præoccupationibus im-
 prudentissimè flagellarent. Vltimò inquirere punireq;
 decreuerat iuuentutis corruptores, cuius enim criminis
 non omnino falsa suspicione, urbs ipsa coniuuentibus
 legibus infecta credebatur. Qua inopinata & graui
 seuerissimæ legis mentione, maculosos quosdam cum
 aule tum ciuitatis, ueluti desperata publica securitate,
 terruerat adeo, ut non desuerint petulâtissimi iuuenes,
 qui Ioanni Antracino pontificis medico postes festa

fronde per intempestam noctem protinus exornaretur
 cum titulo uncialibus literis inscripto in hæc uerba: Li-
 beratori Patriæ S. P. Q. R. scilicet ut eo io-
 culari elogio non medicus uti ueneficus aut imperitus,
 sed maiestas ipsa sanctissimi pontificis, qui salutari con-
 sura uti dignum erat principe Christiano, urbem at-
 que aulam probrosis uitijs repurgare cogitasset, non
 obscure carperetur. Enim uerò ea est natura populo-
 rum, ut quum dissolutæ uitæ licentia gaudeant, præ-
 sentis semper principis mores detestentur, superiorum
 uitam commemoratis uirtutibus in coelum ferant, et
 uerò qui defuncto sit successurus mores & consilia ui-
 plena prudētia, liberalitatis, atque iustitiæ futura pro-
 nuncient. Nam, ut plerunq; fit, spes hominum euentu
 rerumq; successibus alebantur, quando sibi quisque
 fallacissima sepè ratione mutato statim principe me-
 liora tempora destinaret. Laudabant in doctissimo
 pontifice & longè grauissimo sanctimoniam, illibera-
 litatem non probabant, oderāt seueritatem, quam ubi
 sicuti sepè erat solitus, lenitate remisisset, eam denique
 clementiæ laudem auaritiæ calumnijs inuoluebāt, quæ
 si fontibus & conuiētis nequaquam naturæ facilitate,
 sed parum honesta cupiditate presentis questus omni-
 no parceretur: nec sauisima temporum conditio-
 ualde egentis, & multis simul difficultatibus circumuen-
 ti pontificis necessitatem excusarent: Ita ut tum ciuita-
 tis status miserè deplorandus esse uideretur, quum quisq;
 ferè insignium atque infimorum ordinum, recti atque
 honesti penitus oblitus, cuncta sibi in summa uitæ liberta-
 tate licere uellet, nec ullum omnino corrigendis mori-
 bus censorum

bus censorem pateretur, etiam uel sola pecunia, digna
 supplicio crimina uindicantem. Scilicet ut repudiatis
 Christianæ medicinæ præsijs, affecti corruptiq; eò in
 sanie proueremur, ut indignantibus demũ Dijs atq;
 hominibus in ipsa quæ imminebat horribili cadētis ur-
 bis ruina, immanibus barbaris corpora atq; animos ad
 omnia exempla crudelitatis atque ignominie præbe-
 remus. Acciuerat Hadrianus paulò antè in urbem, in
 Vaticanasq; edes cupidè receperat Petrum Caraffam
 archiepiscopum Theatinum, et Marcellum Caietanum
 ueteris Cristianæ disciplinæ moribus uenerabiles, &
 in omni grauiore doctrina longè lectissimos, ut eorum
 consilio in censura morum, atq; administranda ea par-
 te Reip. quæ sacra respiceret, omnibus horis uteretur.
 Sed mors eius aliquanto maturior ceptis consilijs ex-
 optatum ad publicam salutem successum eripuit. Ferũt
 Hadrianum alioqui uegetæ uiridisq; senectæ contraxis-
 se morbum assiduo ceruisiæ potu, quæ Germanica con-
 suetudine ex lupulis ordeoq; decoctis exprimitur: nam
 per se cibi parcissimus erat, & in tuenda ualetudine ap-
 primè diligens & morosus. tanta horarum definitione
 ut denunciante architriclino paratas esse epulas, uel
 maximarum rerum colloquia protinus abrumperet:
 in mensa autem ad remittendũ animũ sepiusimè dele-
 ctari solebat Toccino sannione salsissimo quem ab Hi-
 spania secum adduxerat, quo etiã pro speculatore ur-
 banarum rerum utebatur. Ornamenta insignis picturæ
 & statuarum prisce artis nequaquã magnificet, adeò
 ut Vianesio Bononiensium legato commendante sta-
 tuam Laocoontis, quam in Beluederij uiridarijs u-

lius ingenti pretio coemptam ad loci dignitatem collo-
 carat, auersis statim oculis tanquam impiæ gentis sinu
 lachra uituperaret. Erga propinquos usque ad notam
 nature subagrestis, durus & illiberalis fuit, ita ut pa-
 truelis filium Senæ Ethruscæ in gymnasio literis ope-
 ram nauantem, quòd Romam nequaquam uocatus in-
 termisissis studijs repente uenisset, confestim meritorio
 equo impositum remisit, leuitatem animi identidem
 obiectans, & seuerè admonens, ut ab se modestiæ &
 temperantiæ exemplum opportunè desumeret: alios
 quoque nec remoto quidem affinitatis gradu necessa-
 rios, quum spe celsioris fortunæ è Germania pedibus
 Romam uenissent, mirum in modum increpauit, dona-
 tosq; singulis sagis laneis, & frugi uiatico, pedibus simi-
 liter in patriam redire iussit: quarum rerum testimo-
 nio superiorum pontificum profusam liberalitatem et
 ga propinquos, uti grauem perniciosamq; Reipublice
 detestari erat solitus. Quando eo præsertim errore,
 cuncta sensim labefactata, se demum pontifice, ruitura
 uiderentur, Amicis autem & familiaribus gratissimo
 animo sacerdotia concessit, & locupletare bonos &
 studiosos moderata stabiliq; liberalitate concupiuit, ho-
 noreq; pilei coccinei Theodoricum Hetium quum pri-
 mum noui cardinales in senatum legerentur, exornan-
 dum destinarat. Præcessere mortem eius haud obscure
 prodigia; nam Borgiæ turris tectum plumbea fastigi-
 testudine insigne, sub qua ipse habitabat, repente con-
 flagrauit: retulerat etiam inter diuos Bënonem uirum
 sanctissimum, et admirandis operibus apud Germanos sin-
 gulari pie

gulari pietate conspicuum: namque antea sæpius fuerat annotatum, pontifices non diu superuixisse, postquam aliquem in diuorum numerum retulissent: Vt Leone mortuo statim obseruarant, à quo Franciscus à Paula ingenti apparatu relatus fuerat. Conditus est Hadrianus temporario monumēto in æde Diui Petri, iuxta Pios Picolhomineæ familie pontifices cum hoc titulo: HADRIANVS SEXTVS HIC SITVS EST QVI NIHIL SIBI INFELICIVS IN VITA DVXIT, QVAM QVOD IMPERARET. Ceterum Guilielmus Enchauordius cardinalis egregia gratissimi animi liberalitate non multò post magnifici operis sepulchrum extruxit in templo Deiparæ Virginis Germanorum ad Circum Flaminium, in quo marmoreis pluribus signis, clarissimarum uirtutum effigies etudèta arte representauit; quarum auspicijs Hadrianus huius manæ fortunæ fastigium immortalis cum laude esset adeptus, & demum moriens, certissimum inter cœlites nunquam interitum & felicitatis locum optimorum omnium iudicio meruisset.

FINIS.

HAEC CARMINA SE
 PVLCHRO FVE-
 RVNT AFFIXA.

*Quam potes merito optimoq; iure
 Inter pontifices Pios iacere
 Maximæ pietatis Hadriane.*

*Insignis pietas tua Hadriane
 Viuenti tibi profuit, decusque
 Aurei diadematis parauit
 Iure id me hercule, at æquius tuæq;
 Certius pietatis hoc trophæum est,
 Defunctus quod honoribus tot, inter
 Duos contigerit P I O S iacere.*

POMPEII COLVM
 NAE CARDINALIS VITA.
 A PAVLO IOVIO EPISCO.
 PO NV CERINO CON.
 S G R I P T A.
 AD FRANCISCVM COLVMNAM
 ARCHIEPISCOPVM RO.
 SANENSEM.

ELLEM Franciscæ Co-
 lūna amplifsime Antistes,
 vt Pompeij patruī tui præ-
 clara virtus, nunquā sacris
 honoribus addicta pontifi-
 cijq; imperij rationibus in-
 clusa fuisset, aut postquā ita

fato datum est, in æquiora tempora saltem inci-
 disse. Inusitatę enim virtutis ducē, magnitudi-
 neq; animi valde illustrem, cumulatione cū lau-
 de posteris traderemus, & ipse omni inuidiæ
 onere, quo vulgi iudicio fortasse premitur, iure
 optimo leuaretur. Quanquam eam inuidiam
 alienis potius quā suis erratis adauctam, pul-
 cherrimo demum factō magna ex parte extin-
 ctam videmus. Nam si funelti eius belli causas
 & consiliorum origines æquo animo expende-
 re velimus, nihil plus vir ille ad arma potius at-
 que imperia, quā ad sacrorum mysteria natus
 peccasse videbitur, quā quōd Cæsarem maxi-
 morum principū conspiratione circūuentum,

omnino defendendum suscepit, nequaquam
 aduersarum partium odio, sed vt veterem fami-
 liae disciplinam secutus, his adesset, à quibus
 Columnij magnis opibus, sacerdotijsq; & mili-
 tarijs imperijs essent honestati, quum fasces
 te Gallis pontifice, totius familiae opes vnuni-
 eundemque cum Fortuna Cæsaris casum subi-
 rent. Adeo vt nec ineptè nec insolenter fecisse
 videatur, quòd sacrata abusus purpura, vsurpa-
 tis bellicis muneribus, pro salute & dignitate
 domus contenderit, quum ipse vnus inter gen-
 tiles suos ætate, rerum peritia, ingenioq; & cor-
 poris vigore superior ad id honesta quadam ne-
 cessitate cogeretur, eo præsertim tempore, quo
 Columnia domus clarissimis ducibus orbatum
 illos suos æternæ laudis proceres, Fabritium
 Prosperum, & M. Antonium immaturo, aut im-
 portuno certè fato ereptos lugebat. Sed quia
 quid fatali calamitate pontificio nomini cont-
 git, id proculdubio rite expiatum videtur, aut im-
 auctore Pompeio & Cæsar dignitatē suam re-
 tinuerit, & Clemens ipse pristinae amplitudini
 fuerit restitutus. Cæterum vt te patrum tui vir-
 tutes imitari velim, ita similem votis tuis Fortu-
 nam exoptem, & eandem felicitatem auguror,
 verum aliquanto honestiorem ab innocentijs
 scilicet, pietate, pudore, temperantia, vt seculi
 melioris, & antiquæ probitatis sacerdotem le-
 ctilsimis moribus & Christiana eruditione ad-
 mirabilem effingas. Nos vero in reddenda Pom-
 peij effigie, ea fide & diligentia vsi sumus, qua
 libero ore vtimur in historijs, quum in his per-
 scribendis non ingenij modò, sed famæ etiam
 periculum

DE VITA POMP. COL. 289

periculum subeamus: paratis scilicet censoribus qui falsa redarguant, quando notissima & spectata omnium oculis referantur. Cæterum hoc munus, te poscente, eò propensiore voluntate suscepi, quòd gratissima animo veluti debitum memoriæ clarissimi viri persolvere videbar, & iuuabat ea mandare literis, quæ ipse in eius amicitia versatus, & illustri semper familiaritate didicissem: Colui enim eum per XX ferme annos, adeo felici studio, vt in domo tua apprimè liberali, nequaquam vel specie vel fructu clariore locum desiderem, quâ apud Pompeium ipsum virtutis & literarum opinione fuerim consecutus. Vale.

POMPEII COLVM
NAE VITA PER PAV-
LVM IOVIVM.

COLVMNIAE Gentis proceres ante sexcentos annos in urbe Roma, Latioq; potentia atq; opibus summum claritatis locum tenuisse, ex annalibus constat, arbitranturq; eos nonnulli à Germania oriundos, uel uno maxime argumento, quòd Germanis Caesaribus in omni fortuna semper adhaerint, quum ex professo Germani bellinas secuti partes Caesarum nomen perenni stu-

dio tuerentur, & Guelfis adeo infensi essent, ut plerumque à summis pontificibus dissentirent. Quòd abundè liquet diro Bonifacij Octaui exemplo, qui cum Guelforum quàm sacrorum princeps uideri mallet, à Sena familiae principe acceptas uindicatè iniurias captus, in custodia periit. Gentis uerò nomen, haud dubiè creditum fuisse plerique existimant à Columna oppido, cuius reliquias uigente adhuc nomine, ultra Algidum, Latina uia conspicimus. Nam id Bonifacius atque in Præneste, Petrum & Iacobum Columnas cardinales et mis persecutus (ut scribit Blondus) immuni rabie deuenerat. Columnæ autem oppidi nomen, uetustatis memoriam non aliunde quàm ex Antonini Pij Cesaris uirgulario accepisse uidemus. Ceterum in Columnia domus Stephanus senior utriusq; fortunæ exemplis Romanorum procerum longè clarissimus, quum eandem familiarie disciplinam sequeretur, insigniq; uirtutis atq; potentie fama floreret, Romæ per quinque annos continuo magistratu senatorie dignitatis fastigium obtinuit. Ab eo Henricus & mox Ludouicus Bauarus Cesaris in Capitolium recepti, & ad Vaticanum uel in uitis pontificibus imperatorio diademate coronati sunt. Ad huius studij officijq; memoriam Ludouicus coronam auream dono dedit, ut in gentilitijs insignibus supra Columnam perpetuò gestaretur. Sed Stephanus non multò post à tribuno plebis Rentio, atque item eius emulo Varoncello, qui plebem aduersus nobilitatem concitarant, Roma pulsus, uictor tandem rediit, plebem inimicosq; prostrauit, filiiq; & duorum nepotum indignam cædem ultus, Vrbi quietem, & Capite

tolio suum decus restituit. Hic est ille qui per ciuiles discordias contendendo pugnandóque exactæ ætatis senex factus, hortanti Francisco Petrarchæ familiari suó ut animum ab intestinis contentionibus ad otium deduceret, præclara & patritio ore digna uoce respondit, Romano & generoso uiro ad sepulchrum usque pro dignitate & libertate esse dimicandum. Huius domus quum filiorum atque nepotum nobilissima sobole floret, in queis cardinales & episcopi, sacratique ministri & uiri literis & pietate insignes, summæq; uirtutum & indolis militares duces uisebantur, optimorum studiorum, & ueræ uirtutis domicilium fuit. Stephano autem quum in Galliam ad Pontificem nauigasset, in magistratu successit Vrsus Anguillarius eius gener, à quo se Petrarcha in Capitolio laurea donatū scribit. Sed mihi ueterū annales excutienti, & quales quātosq; uiros tulerit Colūnia domus memoria repetēti, Ioānes Columna cardinalis Odoardo genitus omnes qui antea fuerint, uel postea uirtute ac armis illustre nomē sint cōsecuti, cum pietate & magnitudine animi, tum rerum gestarū gloria superasse uidetur. Is enim trecentos & uiginti ante annos ab Honorio pontifice Christiani exercitus & ingentis classis legatus in Aegypto ad Pelusiū Nili hostiū, Aeliopolim, quā Damiatam uocant, ualidissimam urbem expugnauit: sepe & diuerso quidem euentu cum Saracenis acie cōsfluxit, captusq; & demum solutus, & uictor ex ancipite periculo laboreq; honestissimum sacrato uiro atq; id incōparabile, omniq; armorum specie splendidius triumphum Romam detulit, Columnam scilicet, in qua Christus seruator Hierosolymis

deligatus & flagris caesus fuit, quam in sanctæ Præ-
 dis templo supra Suburræ ad Exquilias hodie uen-
 ramur. Huius quoq; opibus hospitales domos ad Late-
 rum calamitosorumq; hominũ cum singulari pietatis
 laude ædificatas constat. Sed familie nomẽ & opes ad-
 uersis sæpe ciuiliũ bellorum motibus nutãtes, post de-
 centos annos à Ioanne Cardinale Oddo Columna cõser-
 mauit atq; auxit, cũ apud Constantiam in cõcilio Chris-
 stianorum omnium uirtutis cõmendatione & Sigisfrõ-
 di Cesaris insigni studio Pontifex esset renũciatus, Mar-
 tini nomine desũpto. Huic ex Agapeto patre fratre tres
 fratres, Iordanes Salernitanus princeps, Sarra tertius
 qui sine prole decessit, & Laurentius Albæ Marforum
 comes, & Neapoli magnus ærarij præfectus. Hic in
 quadam turre fortuitu incendio absumptus Prosperus
 summæ authoritatis cardinalem, atq; item Antonium
 præfectum urbis, & Odoardum Amalphytanum prin-
 cipem filios reliquit. Ex Antonio prosper, ex Odoar-
 do Fabritius editi, ante alios præclara familie lumina
 maiorum omniũ famam uirtute bellica & fortuna pro-
 uentu ætate nostra feliciter adæquarunt. Prospero ex
 alia matre frater fuit Hieronymus Pompeij Cardinalis
 pater, qui Sanctacrucijs Valleios ciuili exorta seditione
 oppugnantibus, cũ armatus prodisset, pilo ab aduersa-
 acie eminus contorto, per thoracem traiectus interit.
 Põpeius & reliqui fratres de quib. mox dicemus, parte
 orbati, singulari diligentia Prosperi patris peritissimè
 dis literis in ludũ sunt coniecti sub erudito, sed admodum
 rigido præceptore, & procul ab urbanis delitijs. Is enim
 in mor-

in monte Compatriū in Tusculanis collibus eos alebat simul & docebat. Enituit in eo statim ingenium acre, uiridum, sublime, & in perdiscendo, pangendoq; carmine adeo gloriæ auidum, ut cū M. Antonius idē patruelis frater, & in ludo socius, aliquid ipso felicius dīctaret aperto quodā æmulationis dolore torqueretur. Decimumoctauum agens annum, eò ingeniu corporisq; staturā ad militares artus protulerat, ut quanquā imberbis imperia præceptoris eluderet, nihil tamē de literarum studio remitteret, sed cum M. Antonio ætate paulo maiore de bellicis laudibus & de maiorum suorum præclare gestis assidue disputaret, ita ut euolare atq; ardua tractare malle uideretur, quā cōsenescere in literis que præstantissimis tantum ingenijs gloriam afferrēt, mediocribus autem uix necessaria uite frugi alimenta præbere consueissent. Contendebāt eo tempore inter se armis Columnij Vrsiniq; proceres, cū disidentibus inter se Sabellis, duo eius familiæ Syluius atq; Traianus ad Vrsinos se contulissent, usiq; illorū armis, Iacobum & Troilū paternis oppidis expellere conarētur, quos aduersus parium æqua postulantes, Columnij pro dignitate Gibellini nominis defendendos suscepissent. Eā uerō controuersiam in immensum alebat Alexander Pōpulus mira simulatione, modò his, modò illis fauens, & occulte utrisq; pecuniā atq; arma submittens, scilicet ut mutuis attriti cladibus ab ipso demum sine negotio decerentur. Descendebant à Crustumini uallibus Colūnij prosper atq; Fabritius, ut secus Palūbariā in Latium rediret. Vrsini sub monte Celio castra posuerāt. Itaq; Pōpulus & M. Antonius contineri nō potuere, quin in cō-

stra conuolarent, interessentq; memorabili praelio,
 in quo triduo post utriusq; factionis clari duces, patriis
 opibus aucti confirmatiq; Germanorum atque Hispano-
 rum auxilijs concurrerunt. Nullo unquam pre-
 lio maiore emulatione uehementioreq; odio certatum
 est, quum ab insignibus & de facie noscerentur, & in
 prima utring; acie cristis & uoce insignes inter se non
 amplius uiginti proceres depugnarent, qui postea cele-
 berrimi nominis duces euaserunt. Cessere Columnijs er-
 sini capto Carolo Ursino Virginij filio, qui ceteris im-
 perabat, ceciditq; apud Columnios Antonius Sabellus
 omnium pugnacissimus. Ea die insigni militiae rudine-
 to Pompeius profligatos inscutus hostes insignem e-
 quum deiecto cataphracto in castra retulit. Secundum
 eam uictoriam Prosperi consilio, & Fabritij pugna-
 manu haud dubie partam sequenti die uictores ultra
 Labicanum Anienis pontem in Tiburti sub diuo epula-
 ti sunt, Carolusq; generose dimissus, quum utring; insi-
 diosi pontificis consilia sero detexissent, initaq; pace
 compositis rebus Prosper Pompeium ad Federicum re-
 gem Neapolim perduxit, apud quem statim inter cari-
 simos est habitus, quum forte spectate rege nobilissimos
 iuuenes triplicato saltu decertarent, ipseq; productus
 in stadium, ceteros omnes cum multo spectantium plau-
 su superasset. Interea Alexander Pontifex diro scelestisq;
 consilio, ut amplum Cesari filio imperium pararet, cum
 Ludouico Gallorum rege foedus iniit, cui & Venetis
 adaugendi imperij maxime auidus aderat, ea condicio-
 ne, ut Ludouico Sfortia Cisalpinae Galliae imperio de-
 pulso, Venetus Cremona urbe, Alexander uero Togata
 Gallia

Gallie urbibus, circa Flaminiam uia potirentur, & reguli omnes qui pontificie ditionis essent, multandi de lendiq; Cesari Borgie traderentur. Ita Columnij uim imminentis procellae felici coniectura metuentes, sponte atq; opportunè diffugerunt. Ioannes Columna cardinalis Prosperi frater post multas latebras in Sicilia euasit. Fabritius & Prosper apud Federicum cum uniuersa familiae iuuentute, milititiae adscripti subsistere. Secutus est iubilei secularis annus funesto totius Italiae motu & immani pontificis seuitia insignis, quo Ludouicus Sfortia & Ascanius Cardinalis frater opera Helueticorum capti detrusiq; in Gallicum carcerem, paterno impetio exciderunt: Catharina Sfortia bello capta Forocornelij & Foroliuij possessione excessit: Eustorgius Manfredus adolescens necatus & in Tyberim proiectus, Fauentiam cum uita reliquit: Varanij Camertes reguli quatuor strangulati: Ursini nullo salubri consensu coeuntes Paulus & Franciscus, itemq; Vitellocius Tifernas, Liberoctusq; Firmanus necati: Baptista cardinalis Ursinus in arce cantharidum ueneno sublatus: Bernardinus & Iacob. Sermonetae in Latio reguli, hic ferro, ille aconito extincti: praeterea Malatesta Arimino, Sfortiae Pisauero, Feltrij Urbino pulsati, & in exiliu acti: ita ut uniuersorum omnium Colunij proceres, admodum prudenter in ea turbulenta tempestate egisse sint uisi, q; paternis oppidis quae Borgiarum nefariae cupiditati inuadenda reliquerat, salutem praetulissent. Secutus demum est annus quo Ludouicus & Ferdinandus reges in Federicum Aragonium conspirantes, nobilissimum inter se regnum diuisere auctore pontifice, breuiq; Federicus desertus ac proditus in insulam

Aenariam profugit, atq; inde superate odio in Ferdina-
 dum quod propinquitatis & fidei iura uiolasse uideretur,
 Ludouicum pratulit, ad quem supplex in Galliam
 confugeret. Fabritius & prosper id consilium improbi-
 tes, ut pote qui salutem suam Gallis minimè committen-
 dam existimabant, exilioq; ignobili in remotissimis ter-
 ris senescere, repetendisq; paternis oppidis spes suas
 corrumpere nolebant, enauigante in Galliam rege, ad
 Consaluum Agidariū Consentiam se contulerūt, a quo
 summis honoribus excepti, magnisq; aucti stipendijs, in
 id tempus permansere, quo bellum inter Hispanos &
 Gallos exarsit, cū de finib. primò insolēter uerbis, mox
 immodicè armis contendissent. Eo conflato bello, Pompe-
 peius quanquam planè imberbis alam leuis armaturæ
 & equitum ductandam sumpsit. Euaserat enim iam & ha-
 bitus uigore & animi spiritu planè militaris, ita ut in-
 ter Hispanos industria atq; usu claresceret. Cesserant
 Hispani ab initio Gallis, Barolumq; in Apuliam se re-
 ceperant, uti maritimæ urbis copijs iuuarentur, atq; in
 terim è Sicilia atq; Germania nouas copias expectarent.
 Editæ siere per id tēpus aliquot tumultuariæ equestres
 pugnae, complura ex insidijs peditum prælia, iustisq;
 per hyemem expeditionibus oppida multa tentata co-
 ptaq; & in his Rubium Columniorum maximè consi-
 lio & manu tormentis expugnatum, oppressis ibi duci-
 rum Gallorum alis, & Palitia claro duce capto.
 Neque ullum illustre bello facinus est editum, in quo
 non Pompeius aut acriter pugnando, aut sese fortiter
 explicando nominis famam extenderit. Subortu-
 demū est præclara contentio de uirtute inter Italos &
 Gallos

Gallos, quum Galli se Italis equestri gloria præstare dicitarent, atque id se paribus armis cum totidem cataphractis, concluso in stadio ad certum uictoria præmium ostensuros affirmarent; Nam paulo antè undenti etiam Galli Hispaniq; equites ambiguo Marte & incerta uictoria ad Traniū dimicant, prouocante Motata Gallo, quem postea uti Borbonij satellitem in occupata Casarianorum armis urbe Roma prætorem uidimus. Indicus Lopes Hispanus pro Italis recepit idq; mox ratum habuere Prosser atq; Fabritius, qui pro decore Romani nominis, retundendam Gallorum insolentiam existimabant, quo illi numero præscripserant tredecim equites constantis præsertim ingenij & indomiti roboris delegere. In his adnumerari Pompeius maxime cupiebat, sed patris seueritate ei uix aũ erumpentem primam lanuginem obiectantis, ab eo grauissimo facinore deterritus, id tamen impetrauit, ut alienæ uirtutis spectator foret, armigeriq; habitu hastam cassidemq; Iano Capoccio equiti Romano deferret. Audiui ego sæpe ipsum id memorabile prælium recensentem affirmantemq; se nunquam postea, aut pulchrius spectaculum, aut honestiorem uoluptatem oculis atq; animo percepisse, quum Itali stratos uulneratosq; hostes Gallos in castra captiuos cū acclamatione totius exercitus adduxissent. Nec multo post adulto iam uere commissa est insignis pugna ad Gerionē propè Canusium. Iam enim Octavianus Columnæ Pompeij frater ad Mæsimilianum Cæsarem in Germaniam missus à Tergeste per Hadriaticum lectissimas Germanorū cohortes adduxerat, Consaluisq; eductis Barolo copijs prælio cer

taturus ad Gerionem peruenerat aestuoso siticulosoque itinere, ita ut pedites siti fatiscientes ab acie soluerent. Prosper Romana disciplina idoneum castris locum aggregare ab agrestibus factis, et tum adueto opportune munitionum, conuiescendum atque ibi expectandos hostes esse censuerat, ut Gallorum magna uirruentium impetus obiecto aggere frangeretur. Nec eum omnino perfellit opinio: nam Ludouicus Namursius ex Armeniaca familia, cuius erat exercitus imperium, uti plane uentis, quin confligeret, retineri non potuit, tamen sitot eo die cum Fabritio Columna totius equestris leuissimum armaturae praefecto, ex itinere laceffendo praeliandisque suis ad magnam sitim ac lassitudinem perduxisset. Inter utrumque enim exercitum medius constitit Fabritius tam felici labore quam periculoso munere defuncto, uelate diffusis alis in quibus Pompeius nauiter operam praestitit, prospectum omnem in ea nuda planitie Gallis hostibus adimeret: ita ut non satis perspicue conspicerent aut coniectari possent, quomodo ordine compositae acies incederent, quibus praesidijs impedimenta firmata essent, quo interuallo peditum agmina ducerentur, quomodo denique itineris flexum Consaluis cum signis atque tormentis teneret. Iam seruum diei erat ad Quartum Calendas Maias, quum appropinquantes Hispanos atque Germanos Prosper intra munitiones salubri consilio recepisset, quanquam illi elatis ferocia animis ea munimenta despicerent, profiterenturque se equali et expedito in campo, uel cum duplicato hoste pugnaturus: sed in prospero ea erat auctoritas et prudentiae militaris opinio, ut facile paruerint, quam humaniter alloquendo mirum in modum

in modū in eis magnitudinē animi laudasset, ut demum
 arrogantiā, uti exitiosę temeritati proximā castigaret.
 Superueniente Cōsaluo instructę sunt acies, ipse mediā
 Fabritius et Prosper cornua tenuerūt. Emisere interim
 tormēta Galli puluerulētoq; agmine progressi, & pro
 posito pugnę signo, hinc equites, illinc Heluetij Galli; &
 pedites equata frōte incitati cursu in hostes procurrē-
 re. Non tulissent uim irrūpentium Hispani, nisi ea uel
 exigua munitionis iniquitas nequaquā ab ipsis Gallis
 explorata corū impetū retardasset atq; fregisset. In ea
 cunctatione Ludouicus quū aliū tentaturus in hostem
 aditū confertissimas cataphractorū turmas reflecteret,
 Germanica glande traiectus occubuit. Ciādeus & ipse
 Heluetiorū dux cristarū sylua conspicuus à Germanis
 atq; Hispanis, qui cū eius peditatu pugnam exceperāt,
 interficitur, uixq; semihorę spatio tota Gallica acies
 cesa prostrataq; est. Equitū Gallorū acer impetus fuit
 sed mox insignis fuga, hęsitq; corū tergis Fabritius in
 itinerebus euasissent. Prosper diuersa uia cum Pom-
 peio, tumultuarijsq; equitum turmis delatus ad ho-
 stium castra ingenti pręda potitus est, ita ut etiam ho-
 stium mensę omni cibariorum copia usque ad luxum
 exornata, lassitudinē uictorū abundē recrearent. Pro-
 sper ingressus Ludouici tabernaculū omne argentum
 quod in abacis expositū erat, Pōpeio ob nauatā fortiter
 operā donauit, quod ipse demū ad rationē spectatę uir-
 tutis liberali animo penē totum equitibus suis diui-
 dit. Pernoctarunt in ipso interfecti hostium ducis prę-
 torio Prosper atq; Pompeius, & id quidem cū insigni

dolore solitudineq; Consalui, ipsiusq; Fabritij, qui quòd ea nocte in castra non redierant, ambos hand dubiè cecidisse existimabant. Põpeius eo die ter summum uitæ periculum adiit, nam quum in densatos hostes irumperet, trinis Heluetiorum indutus contis, ex equi sella in sublime eductus, ita cecidit inde elabente equo, ut serè protrititus erepserit, destitutus eo modo in pedes quum uacuum sessore hostilem equum correpto freno ascendere conaretur, ab Hispanis eius prædæ antilæ penè est interfectus, seruatusq; beneficio M. Antonij & Marcelli fratris, qui opportunè semioppresso opero attulerant. Exinde persecutus effusos in fugam hostes priusquam patrum adsequeretur, quum in nobile Galli ducis scortum magno auri onustum pondere incidisset disiecto fugatoq; eius comitatu atq; præsidio iam manibus prædam teneret, superuentu hostilis turme, penè ei sese explicandi & refugiendi ad suos tempus defuit. Profligatis eo modo Gallis, Neapoliq; subinde cepta, admirabiliq; artificio Petri Nauarri duabus arcebus expugnatis, Pompeius ad recipienda Fundani agræ oppida cum ala sua et peditum manu missus, Caietanæ familiæ principes celeriter inde expulit, ususq; Hispanorum uictoria in Hernicis aliquot castella occupata paulo antè à Comitum familia regulis in potestate redegit. Interim Alexander pontifex moritur, quum ad fontem Vaticanum instructo conuiuio cardinales aliquot conuiuas ueneno tollere cogitaret, & errore ministri à lagenis Dijs ueluti tot insignium uirorum neces uindicantibus, Falernum aconito dilutum ebibisset. Descenderat per eos dies è Gallia Cisalpina

Gonzaga atq; Tramulius Gallorū duces cum ualidissimis Heluetiorum cohortibus equitatuq; ingenti, Romamq; peruenerāt, ut Neapolim repeterēt. Consaluis in Sueffanum Minturnensemq; agrum copias omnes adduxerat. Ceterum multis paruis utrinq; susceptis expeditionibus res eō deducta est, ut magna ui multoq; apparatu Galli, Lyri amne, ponte constrato, transeundum omnino, & cum aduersarijs patenti in campo consiſgendum decernerent. Erant Gallis ampliora numero, expeditioraq; agilitate curruum & equorum enea tormenta, quibus e sua ripa & extremum pontis caput, & patenti camporum spatia petebantur, ita ut erumpentibus per pontem Gallis, nequaquam sine certa pernicie occurri atq; resisti posse uideretur. Sed ambigente Consaluo atq; eum casum reformidantibus plebisq; fortissimis ducibus, Fabritius Columna ad Consaluum conuersus: *Negotium hoc (inquit) nequaquam cunctanter consulendo considerandoq; patrandū est, sed forti manu & expedito pugnacis animi uigore, quum iam transeant, & mox duplicatis turmis inuicti roboris densatum agmen, cui pares esse minimè poterimus, circa pontem sint inducturi. Extemploq; collatus a Consaluo Fabritius, euocatis excitatisq; ad pulcherrimum facinus familiarium promptissimis, et uno maxime Pompeio audacter progredi iusso, quum plebisq; Hispanorum sequerentur, inter uolantes colubinarum pilas, multosq; milites passim earum uiolentia discerptos, ad pontem peruenit, tanta ui in primos iruens, ut Galli caesi pulsiq; partim retrò per pontem*

uerterentur in fugam, partim hinc & inde auerſi &
 reſtitantes, quum ab extrema ripa margine decide-
 rent, profundo & rapido amne mergerentur. Neque
 unquam Gallis poſtea fractis, aduerſo rerum euentu
 ducum animis conſilium fuit, ut de tranſitu annis cogi-
 tarent. Eo die Pompeius à ſpectata uirtute ab ipſo Con-
 ſaluo publicè laudari, donariq; inſigni equo prome-
 ruit. Nec multò poſt, quum auaritia Gallorum ducum
 qui ſtipendia militum auertere & comæcatus proœna-
 tionem ad infamem quæſtum reuocare perſeuerabant,
 Gallorum copie per hiemem imbribus & gelu in com-
 modam inedia afflicta, & multis extenuata malis cala-
 mitoſi exitus fortunam tulerunt, ita ut caſtris & de-
 mum Caieta urbe poſt cruentam & miſerabilem fu-
 gam pellerentur. Per id tempus Iulius Secūdus Alexan-
 dro ſuffectus, uti erat Columniæ familiæ amiſiſſimo,
 capto Caſare Borgia atque eo Hispanis dedito, occu-
 pata paulo antè oppida Proſpero atque Fabritio reſti-
 tuit, miſſuſq; ad ea Pompeius ut inuiſeret atque recipere-
 ret, eo cumulationem letitiam eſt conſecutus, quod Ale-
 xandri ſumptu, & in Algido, & Genetiani, & apud
 Neptuni portum in Antiate, & in Luculli Tuſculana,
 arces edificatas comperiffet, quibus ipſi Columnij pro-
 ceres ſingulari atque inſperato ab exilij calamitate be-
 neficio accepto, abſque ulla armorum contentione &
 ſumptu potirentur. Eo modò Columnijs patriæ reſti-
 tutis, ad augendas inſuper eorum opes, Pontifex Lau-
 cretiam ſororis filiam M. Antonio Columnæ exquili-
 ingenij naturæq; muneribus ornatiffimo in matrimo-
 nium collocauit, donoq; ad dotem adtecit Fraſcati op-
 pidum.

pidum in Tusculano, per celebrē olim Lucij Luculli uil-
 lam, atq; itē aedes magnificas præaltāq; turre insignes
 ad Apostolorū templum sub Quirinali, quas ipse in mi-
 nore fortuna construxerat. Ob id Prosper graui quidē
 iudicio Pompeium sacris initiandum existimauit. Iano
 enim Ioānes frater cardinalis Alexandro morte subla-
 to ē Sicilia redierat, erātq; illi sacerdotia per ampli red-
 ditus, quæ omnia senescente patruo Pompeius iuuenis
 ad corroborandā rediuiuis opibus familiæ dignitatem
 excepturus esse uideretur. Verū ille ab ingenio pla-
 nè militari uti bellicæ laudis quàm sacræ dignitatis au-
 dior, uix auribus patruī consilium admittebat, utpote
 qui speraret postquam militiæ rudimēta initiāq; secur-
 ditate prouenissent, maioribus suis se pari cū laude suc-
 cessurū, qui familiæ opes armis enitendo contēdendoq;
 amplificare, et militaribus imperijs atq; honoribus uir-
 tute partis insignē gloriam Colūnio nomini quæstuisse
 uidebantur. Sed eo acrius reuuentem urgebat Prosper
 & seuerē admodum castigabat, quod Marcellus & Iu-
 lius natu maiores fratres iā uxores duxerāt, et Octaui-
 nus pariter cōnubio ex usu factionis opportunē quæsi-
 to, operā liberis esset daturus. Per hūc modū obstinato
 animo sacerdotales honores repudiāti per quietē appa-
 ruit ei Hieronymus pater, minaci & seuera fronte acri-
 bus itidē castigās uerbis, et dextra quatiens flagellū, eo
 scilicet nudū uehementissimē percussurus, ni extēplo pro-
 pinquorū iussis obteperaret, atq; ut in satis esset sacris
 initiaretur. Itaq; Pompeius post multos æstus fluctuan-
 tis animi, quum paterno ostento & patruorū imperijs
 parēdū foret, ualde mœstus, & reluctante quidē genitō

protonotarius creatur, superinductaq; liutea stola apud Ioannem cardinalem patrum familie magister est effectus. Tum uero, uti noui sacratiq; ordinis professorem decebat, intermissa diu optimarum literarum studia, sedato compositoq; ad ocium ingenio, repetere ceepit. Aderant ei uiri elegantes, clariq; potestate Tamiras Macarocius & M. Antonius Casanova Comensi patre genitus, Phædroq; in primis Volaterrano, & Camillo Portio Romanæ eloquentiæ professoribus familiaritate coniunctis utebatur, adeo ut ingenium excoleret feliciter, extemporaneisq; sermonibus memoria rerum omnium fretus præcellenti, & sublimi iudicium, & luculentum Latinæ eruditionis apparatus proferret, ita ut non sit mirum, si demum supremis uitæ annis grauiter scribendo ingenij fecunditate offensa ærit. Nequaquam tamen illos elati & generosi animi spiritus militares, à patre simul familiæq; moribus detectos, adauctosq; demum in castris abiecerat, quin in omni conficiendo negotio expeditus quidam & uerbillicus uigor, gestu, sermone, fronte, singulari alacritate semper emineret, adeo, ut cum Hiscerò Hispaniæ ob exortam cum ipso simultatem ex Reatini sacerdotij redditibus, ad singulare certamen prouocante congrederi sit conatus, proiecto in solum pileo, & stola sacerdotali iracundiæ seruore dilacerata. Veruere infans proposui exitum propinqui, Ianus Bracalonius eques Romanus eius controuersiæ ferro finiendæ munus suscepit, quod indignum esset & procul à Christianis moribus, cum præsertim qui sacris esset initiatus, in arena decertare. Sed Hiscerus Bracalonium repudiatis

quū arrogantius quā decebat, Pompeium itidem la-
 cessendo prouocatorijs libellis irritaret, res eū habuit
 euentum, ut præco Hispanus ad Columniæ domus arēā
 missus, quo Pompeium ad ignominiam tubæ cantu cer-
 tamen detractasse pronuntiaret, à seruis sit trucidatus,
 postquam eā atria superbo ausu uiolasset, quæ damna-
 tionem salutis securitatiq; esse consueuissent. Ob id Ro-
 gerius Hispaniæ regis Legatus de præconis cæde multo
 fastu & uehementi oratione apud Iulium quæstus, cum
 obnixè peteret, ut id facinus, quod ad publicam gentis
 iniuriam pertineret, insigni exemplo puniretur, rectis
 sine factum pontifex respondit, quòd serui à pedibus,
 ut tantam iniuriæ indignitatem uindicaret, Hispanicā
 insolentiam Romana superbia contudissent. Nec mul-
 to post Ioannes cardinalis autumnali febre extinctus
 interijt, impetrantēq; Prospero ab amicissimo pontifi-
 ce sacerdotia in Pompeium translata. Ea fuere episco-
 patus Reatinus, & sacerdotium diuæ Scholasticæ perā-
 plum, amoeniq; secessus ad Sublaqueū, aliudq; itē Dei-
 paræ uirginis ad Cryptam ferratam in Tusculana Cicé-
 ronis uilla. Exinde lautius & luculentius uitam egit, li-
 teras ardentissimè amplectens, nihil tamen intermissis
 cogitationibus quæ ad magnas res gerēdas pertinerēt,
 ut scilicet uarias Romanorum ciuium, externorūq; ho-
 minum clientelas pararet, gratiamq; suam atq; item gē-
 tis auctoritatem subleuandis his qui opē implorarent,
 uehementissimè conferret. Id enim unū in eo uiro exi-
 mium & perenne studium fuit, ut amicis præclarā con-
 stantēq; operam præstaret: persequeretur uerò eos per-

tinacibus armis quos ipse aut partium nomine, aut am-
 corū nutu oppugnandos omnino suscepisset. Interea lu-
 lium Pontificē uehemens inuasit morbus dolore animi
 ab aduersis belli successibus haud dubiè conceptus: pau-
 lō antè enim Francisci Mariæ Vrbinatis qui ex fratre
 nepos erat adolescentis & imperiti ducis copias, & Ve-
 natorum item auxilia Triuultius ueteranus imperator
 sine ullo suorum uulnere prouligarat, Bononiāq; Benti-
 uolis ueteribus tyrannis reddiderat. Qua freti uictoria
 cardinales septē qui à pontifice descuerant in delfo Pi-
 sis & demum Mediolani concilio uehementius & erro-
 rantius ad dicendam causam Iuliū uti pseudopontificē
 criminosis editis libellis citabant. Itaq; manatē per
 Urbem fama Iuliū intra paucas horas expiraturū, con-
 uere in Capitolio Romani ciues, atq; itē utriusq; sacro-
 nis proceres miro consensu de repub. consultātes. In his
 principes erant Pompeius Columna, Robertus Vrsinus
 Pauli qui à Cesare Borgia necatus fuerat filius, Geo-
 lentasq; secundæ classis familias, atq; item populū &
 infimam plebem, rerū nouarum cupidam, ad publicū
 audendum facinus pertrahebāt. Summa consiliorū an-
 nium erat, ut ueterē libertatē tanq̄ fallacissimis sacro-
 tum artibus ereptam, armis recuperarent, nec se in po-
 sas cardinalium pollicitationes fcedè decipi, circumfer-
 biq; & indignæ seruitutis compedibus uinciri patere-
 tur, Urbem & uectigalia, & iurisdicundi magistratū
 antiqui iuris possessionis iure ciuium esse Romanorū.
 Porro sacrorū curam sacerdotum atq; pontificū

esse; quorum augustæ dignitati æquū esset summos honores exhibere, & in tota admiratione reipub. Christianæ eorum auctoritatem sequi. Cæterū uetere Romani nomen gloria indignum uideri, quod paucorū sacerdotum impotenti auaritia libidineq; cuncta populi cōmoda interciperentur, illorum enim profectō esse emolumenta rerum omnium: porrō ipsi ueluti ad solatiū sensim inductæ seruitutis, ueterum tantū honorum imaginis esse relictas: cū senatoris paludati sceptrū & trīū uiralis magistratus conseruandæ Urbis, uirentes fasces speciosa uisu insignia inter pompas & agonales ludos, inanem & irrisam auctoritatem obtineant, & si quæ sint quæ pudore superiorum pontificum minime aboli ta uideri possint, ea tamen prætoris urbani summo & præcerbo quidem imperio circumscripta, & angustissimis iurisdicundi finibus inclusi teneātur. Omnīū profectō pontificum id esse decretum, quod nemo nisi planis necors nō intelligit, ut excisa uetere Romani sanguinis serpe sublatisq; proceribus, tota urbs occupanda in quilibet & semibarbaris hominibus concedatur. In eam quoq; rationem principes Urbis familias solito purpurei galeri honore, quo iam diu orbatae sint, pertinaciter pontificum liuore priuari, excludiq; uirtutem ipsam ab aditu senatus, quem ex aduerso probrosis hominibus abundē repleuerint, ne unquam generosis, Romanisq; ingenijs pateat locus, unde ad fastigium summæ dignitatis eniti possint. Quasi Romanæ ciuitati omnino erubescendū sit, aut Christiano orbi pœnitendum, quod Cælestinus Comes, Honorius Sabellus, Nicolaus Vrsinus, & Martinus Columna sacris & reipublicæ præfuerint,

qui pietate, innocentia, uirtuteq; animi illustres, multis
 successoribus tenebras offudisse uideantur. In his con-
 cionibus ut quisq; acerbissime atq; insensissimè de sacro
 dotum morib. dominatuq; prolocutus est, is ante alio
 constantissimè & pro dignitate Romanæ libertatis di-
 xisse est uisus, & publica uoce celebratus. In his Pom-
 peius uehementiore eloquētia fuit insignis cum libero
 ore cunctis dicendum, & cardinalibus per interregna
 ui & manu personam omnino detrahendam esse per-
 orasset. Indignabatur enim quòd Vrsino, Sabello, Colu-
 nna, & Casarino nuper defunctis, nemo Romani sangui-
 nis esset susceptus, quum Alexāder & Iulius aliquot no-
 uos homines, & scelerum infamia notatos in senatum
 delegissent. Itaq; decretum est ut armati conclaue in Va-
 ticano circumfiderent: à cardinalibus ante inita con-
 tia singulis sacramento adactis postularent remitti ue-
 stigalia, salisq; præsertim, & demum aliarum rerū im-
 munitates per uim antiquatas abolitasq; restitui, nisi
 à nouo pontifice priusquam conclaue excederet, & ad
 diui Petri aram deferretur, triumuiris antiqua spatio
 iurisdicundi, & populo creandorum magistratum in
 ra ædilitatisq; munera redderentur: & uti primo quous-
 tempore legeret in senatum quatuor Romani nomini-
 cardinales, legemq; promulgaret, qua urbana sacerdo-
 tia ueteribus Romanis, aut antè Patres ciuitate donari
 conferrentur. Fuere & qui intemperantius uocem effe-
 rendo & in his M. Altherius, & Iulius Steph. mutius
 (is tum erat triumuir) molem Hadriani repetendā,
 Romanoq; præsidio custodiendā censerent. Sed dū Ro-
 mani in Capitolio horis propè omnib. consultāt, Scipio
 Lan-

Lancelotus medicus Pontificem stomachi uitio prostra-
 tū, & alimenta repudiantem, oblato persico pomo, ad
 certam uitæ spem feliciter erexit. Ad eius rei samā dis-
 soluta extemplo populi consilia, & dilapsæ cohortes,
 quæ iam ad signa conuenerant. Verū de Capitolinis cō-
 tionibus nihil omnino à cubicularijs pontifici fuit dela-
 tum, ne in agrè conualescente iracundoq; homine, ad
 eius exitium bilem mouerent. Fortè per eos dies Petrus
 Vallius cardinalis Rheginus Togatæ Gallie præfectus,
 cum falso rumore defuncti pontificis prouincia exci-
 tus, Romam mutatis ad celeritatem iuuetis ad comitia
 conuolaret, inusitato labore, & calore cor fractus inte-
 rijt: ambigentēq; Iulio quē nam idoneum atq; negotio
 parem sufficeret, unus ante omnes Pompeius delectus
 est, cum in prouincia factiosa bellicosaq; inter Gallicos
 tumultus, Bentiuolorum & Ferrariensium armis expo-
 sita uiro opus esset, qui generis autoritate, expeditoq;
 cōsilio & militaris ingenij uigore præstaret. Porrò Pō-
 peius qua de causa in Vaticanum uocarentur ignarus,
 in ancipiti consilio aliquandiu hæsit, ut ipse unus quòd
 ordine sacerdos esset, turbulente concionis pœnas da-
 ret. Quamobrè aduocatis in concilium ex utraq; factio-
 ne amicorum primoribus, dixit se omnino ad pontificē
 iturum, si uerò aliquid sibi durius accideret, nauiter ad
 arma cōclamarent, & celeriter opem ferret: Sed Iulius
 ita eum amice excepit, ut inde nō modò metu liberatus
 sed auctus præfecturæ honore domum reuerteretur, su-
 per hæc optima spe etiā plenus: Nam Iulius dixerat eū
 e prouincia prupureo galero insignē esse rediturū. Sed
 dū Pōpeius iuuetā parat & familiā instruit, biduo in

prouinciam profecturus amici Francisci Marie, & in
 primis Isabella Gonzaga ex adoptione mater, que tū
 aderat, metu consternati, Iulium aducentes docuere eo cō
 filio nihil esse alienius à rationib. pontificis, ac salute
 Frāncisci. Nam si Pōpeio designato præfidi Togata Gal
 lia traderetur, præberi inde aditum Fabritio Columna
 ad inuadendum Urbini principatum, cū is tum ualidissi
 mis instructus copijs, aduersus Gallos bellū gereret, &
 in propinquo eius rei aggrediendæ occasione oppor
 ri uideretur. Nā Fabritius ex Agnesina Guidonis Vrb
 di pariter sorore liberos sustulerat, ad quos ex æquo di
 midia eius principatus hereditas pertineret, adeo ut ad
 iniuriā Columnæ domus Agnesinæq; & liberorū Fran
 ciscum à Guidone adoptatū fuisse quereretur; distina
 retq; sæpius, se aliquando aut iure aut armis eius here
 ditatis cōtrouersiam finiturū. Addidit & infesto sermo
 ne mulier iidem periculum deprecata, nequaquā è re
 pub. uideri, si cum obiter dignitate existimationeq; au
 ctum, prouinciæ toties cōmote, paratæq; ad strenuā
 arma præficeret, qui dudum in Capitolio princeps, tur
 bulentissimis concilijs & concionibus, Romanos spe
 recuperandæ libertatis aduersus sacerdotes conuocasse.
 Ea re Iulius tum primum audita extemploq; aduocatis
 familiaribus ordine recitata, iratus Pompeio significat
 ri iussit, ne se ad iter compararet, quoniam ipse ad
 de præfectura Togatæ Gallie consilium desumpsisset.
 Nec mora Pompeius non tam sibi metuens, quam ferens
 do ingenio contumeliam non ferens Hieronymū Vrb
 Ferdinandi regis legatū orauit, ut se ad pontificē adu
 cceret. Dicturum enim se coram publicam Romanorū
 orationem

omnium causam, quæ æquissimis postulatis munita atq; a defensa uideretur, priuatiq; officij sui erga ciues necessitatem excusaturum. Cū ea Vicco probarentur, deducere turq; in Vaticanum, Pompeius amicos monuit obsecrare ut instructi paratiq; essent ad defendendā iniuriā, si sibi uis inferretur. Cæterū Pontifex ad cubiculi fores expectantē frustra rogantem legatū nō admisit hoc unum austro ore prolocutus. Nolo ego iracundus cum superbo & turbido uerbis decertare: Neq; ulla res Pompeio morā attulit, quin extēplo ab Vrbe in Nemoisem uillam proficisceretur, planē alienatus, & pontifici futurus hostis, cū ei salutem nūnimē cōmittendam existimaret. Nec multò post Petrum Marganum Vrbe profugum ad se recepit: Is iuuenis, ingenio ferox, opib. & cliētēlis potens, Centium cohortis uigilum præfectū in campo Flore trucidarat, ut ueterem contumeliā uindicaret, quòd ab eo nō multò antea, quòd ferro succinctus inambularet, absq; ullo uerborū honore in carcerem esset perductus. Præerat tum prætorianis equitib. Marganus Pontificis amicitia insignis, quòd eum à sacro baptismatis fonte, & demum per omnem ætatem in delitijs habuisset. Sed in Margano nequaquā tanti reuerentia erga principem atque eundem prope patrem atque nutritium fuit, ut honestissimis sacramenti militaris rationibus, uindictæ libidinem anteferet. Inueterata enim consuetudine Romani maximè decorum putant, præfectum uigilum interfecisse, quòd eo facere fortiter patrato totius iuuentutis, gladiatorū atque omnium gratia atque insigne studium comparatur, confirmeturque ea opinio apud omnes ordines,

in Romanis pectorib. nō deesse generosos spiritus pro-
 tuenda nominis dignitate. Quanquam fatali temporū
 iniuria sensim decepti oppressiq; à uetere sua amplitu-
 dine fortunāq; deciderint. Itaq; Pompeius atq; Marg-
 nus aduenisse tempus rati quo arma expedirēt, Marg-
 tum Vrsinum in societatem adsciscunt, cum Marcello
 Iulioq; Pompeij fratribus, itemq; Petro Francisco Colis-
 nae consilia communicant, decernuntq; in Gallorū per-
 tes transeundum, ut eorum adiuti pecunia, cōscriptiq;
 copijs, pontificem domestico conflato bello, ab Hebra-
 ria simul & Latio adoriantur. Coniurationē itaq; ini-
 ta & constitutis rebus, Marganus atq; Robertus in al-
 teriorem Galliam magnis itineribus contendere, expli-
 catisq; gerendi belli consilijs, à Gallis ducibus liberali-
 ter suscepti laudatiq; supra uigintimilia aureorum nu-
 mūm ad præbenda militi stipendia, per syngraphas ac-
 cepere: eaq; mox pecuniæ summa Mediolani atq; Flo-
 rentiæ per mensarios curata est. Galli eo tempore cum
 Venetis simul Pontificeq; & Ferdinando rege bellum
 gerebant, maximumq; ad maturandam uictoriam mo-
 mentum putabant, si utriusq; factionis uirū accessione
 Iulius nouo repētinoq; domi lacebitus bello, urbe Ro-
 ma periretur. Ferunt Prosperū ab initio nō ignarū
 ius coniurationis, ab honesto quodā liuore nequaq; di-
 simulariter optauisse, ut Iulij Ferdinandiq; spiritus ali-
 quo aduerso rerum successu frangeretur, & ab his in eo
 armorū tumultu, ipse tantus imperatoresset præteritū
 belli perito aut forti copiarū imperiū detulisset: ille ne-
 rō fratris Iulij adolescētis opera parū feliciter utere-
 cur.

cuius ipse antea imperio parere recusasset, ne graui
 cū iactura antiquæ existimationis suæ, quæstui potius
 quam antè partæ laudi consulere uideretur. Verū ubi
 rem ad extremi discriminis aleam omnino deductam
 uidit, seruidorum iuuenum audaciam ciuili remedio re-
 primendam ratus, dedit sedulo operam subtracta pe-
 cunia, ne militares copiæ conscribi possent: Provide-
 bat enim uir æquè pius & sapiens atque in omni consi-
 lio moderatus, humana diuinâq; omnia scèdè conturba-
 ri, amicissimiq; pontificis conuelli dignitatem, Neapo-
 litanumq; regnum in longè maximum discrimen deuo-
 tari, pro cuius possessione cum Gallis paulo antè tanto
 cum periculo & tanta cum laude dimicassent. Itaque
 Pompeius atq; Marganus exuti pecunia & præsentis
 Prosperi auctoritate minisq; deterriti, ad Sublaqueum
 se receperunt, oppidoq; munitiones addiderunt, qui-
 bus sese aduersus irati pontificis imperium tuerentur.
 Interim Robertus Vrsinus, Iordani Vrsini hortatu, qui
 pontificis erat gener, & propinquorum omnium pre-
 tibus, libertateq; item pontificis expugnatus ad offi-
 cium redijt, Archiepiscopusq; Rheginus in spè & pro-
 pinquum gradum senatoriæ dignitatis creatus est: Sed
 nequaquam Gallis restituta pecunia, quòd eam dome-
 stico cultu, conuictuq; & festinata in milites largitione
 profudisset. Confuxerant per eos dies ad Rhauennam
 Gastonus atque Cardonius funesto utrinque euentu,
 quum stratis pari prope clade ualidioribus utrinque
 copijs Gastonus memorabilis adolescens in ipsa uicto-
 ria cecidisset, Cardonius uerò deserto exercitu scèdè
 profugisset, & Fabritius magister equitum, & Nauar

rus peditum omnium præfectus, legatusq; ipse Ioannes
 Medices cardinalis in Gallorum potestatem uenissent.
 Eius aduersæ pugnae nuncius adeo pontificem extor-
 ruit, ut mari profugiendum deserta Vrbe cogitaret, et
 ab intestinis hostibus opprimeretur, quâ Pompeij con-
 silia repentinumq; impetum magnopere formidaret.
 Sed eum concepto metu ualde commotum, neq; tamen
 desperantem in spem erexit confirmauitq; Iulius Medi-
 ces, qui tum Rhodiæ militiæ eques, postea pontifex Cle-
 mens Septimus est appellatus. Is enim omnium primus
 è Gallorum castris in urbem intento cursu peruenens
 ut pro redimendo fratre Legato, cum ab ipso pontifi-
 ce, tum ab amicis omnibus, opem atque pecuniam im-
 petraret. Is detecta & sigillatim expressa Gallorum ca-
 lamitate, recitatisque nominibus eorum ducum, qui
 in acie cecidissent, aut grauissimè sauciati Ferrariâ de-
 lati essent, tãtis incômodis debilitatas hostiû copias esse
 docuit, ut quâ Hispanos pedites desato agmine fortiter
 euasisse diceret, nihil iam amplius sibi timendum ulius
 arbitraretur, sed cõtinuò pecuniâ affatim proferrenti
 parandis copijs, mitteretq; ad Heluetios Matthæum eius
 gentis cardinalem, ut inde auxilia pararentur. Quibus
 intra paucos dies euocatis & adiuncto Venetorû exer-
 citu, Galli ab Athesis ponte deiecti, passiq; demû Tic-
 no urbe, atq; amissa sædè Italia, ultra alpes continentem
 cursu profugerunt. Ita pōtifex ex summo dolore in
 tina affectus lætitia, incomparabiliq; uictoria potius
 Bononiam recepit, Ioannem Medicem legatum quon-
 Rainaldus Zactius nobili facinore edito è manibus Gal-
 lorum eripuerat, Florentiæ patriæ paternaq; am-
 plius

tudini restituit, Petro Soderino inde pulso, quòd profu-
 gis ad se seditiosis Cardinalibus & concilio demum Pi-
 sis sedem dedisset. Còuersus demum contra Pompeium
 tametsi eum nequaquam hostili animo armisq; perse-
 quendum iudicabat, ut eius errata familiæ condonare
 uideretur, ad retinendam tamen sacrosancti imperij
 existimationem, ut exemplo cæteros sacerdotes deter-
 reret, ei gestandi uiridis pilei honorem, atque item sa-
 cerdotia ademit, promulgatis in eum iudicialibus libel-
 lis: cæterum sacerdotiorum redditus M. Antonio largi-
 tus est: Is Iulij ex sorore neptem Lucretiã in matrimo-
 nio habet, insigniq; gratia supra affinitatem eximijs
 bello & pace uirtutibus parta apud Iulium florebat.
 Quas ob res Põpeius consulendum saluti ac libertati
 ratus, supra Sublaqueũ præalta in rupe, arcem quem
 Ceruariã appellabant edificare cœpit, ut si aduersum
 se armis Iulius utendum statueret, loci munitione defen-
 deretur. Sed M. Antonius lenito Iulio Pompeium fra-
 tresq; eius omni metu facillè liberauit, nullis tamen pre-
 cibus potuit impetrare, ut ei sacri pilei dignitas redde-
 retur. Ignoscebat ei pacato animo iniuriamq; remitte-
 bat, ita ut etiã mature per breuem epistolam gratiam
 & reditũ polliceretur. Sed epistolam reiecit Pompeius
 generoso, atq; indomito prorsus ingenio, quòd põtifex
 episcopi Rheatini titulũ in præscriptione nõ posuisset,
 adeo ut præconi qui eam attulerat, uultu in amarũ re-
 nidenti & subirato diceret, Alibi eũ Pompeiũ ad quem
 pontifex scriberet esse requirendũ, ipsum certè esse epi-
 scopum Rheatini, ad quem minime ea epistola scribe-
 etur. Sed eam rem ad excitandum risum M. Antonius

detulit, festinèq; perucit, ut in literis episcopi nomen
 adderetur. Paucis post mensibus Iulius diuturno fluxu
 tis alui morbo conslictatus, uotorum ferè omnium com-
 pos, & prolati imperij gloria plenus interiit. Nec mo-
 ratus est Pompeius, quin in Tusculanū amicos & pro-
 pinquos omnes aduocaret, cogeret copias & arma tor-
 menta pararet, quibus irruptione in Urbem facta An-
 tonij Montani cardinalis qui Rheatinum episcopatum
 ambitiosè potius quàm honestè suscepisset, & Mariani
 Cucini, qui fisco præfectus criminosum libellum quo
 fuerat damnatus dictauerat, domos bellico more dilan-
 daret. Hæc parantem tardauit Fabritius, egiq; cum
 cardinalibus ad ineunda suffragia paratis, ut Pompeio
 insignia sua redderentur, idque faciliè impetratum est.
 Effuderant enim se omnium ordinum Romani ciues,
 ut redeuntem uiserent, eiq; studia sua pollicerentur,
 adeo ut Tusculana uia euntium ac redeuntium frequen-
 tia percelebris efficeretur. Andreas quoq; Valleius qui
 postea cardinalis est effectus, ad eum senatus frequen-
 tatione suscepit, fidemq; publicam interposuit, ut egre-
 gia omnium uoluntate pristinae dignitati restituerentur,
 si ab armis discederet, intraretq; urbem eo animi decre-
 to, ut commotæ ad arma urbis tumultus cõpesceretur,
 & comitijs publica securitas atque libertas ipso ante
 Pompeius, magna omnis generis togatorū & militum
 frequentia ad ueteres ædes deductus, foribus concilio
 ad ineunda suffragia senatus præfuit. Nec multo post
 Iordanus Ursinus, Fabritius Columna Iuliusq;
 Ursinus & Lucas Sabellus salubri consensu erumpen-
 tes p[er]

tes passim tumultus feliciter compressissent, Ioannes
 Medices desumpto Leonis Decimi nomine pontifex est
 renunciatus. Is singulari humanitate Pompeium ad oscu-
 la pedum admissum, extemplo dignitati sacerdotijsq;
 omnibus restituit, prosecutusq; est insigni liberalitate
 Columnios proceres, Fabritium in primis & Prospe-
 rum, quum eis per amplas & triperitias aedes cum or-
 natissimis hortis daret, quas Iulius in priuata fortuna
 Columnio in solo ad sanctos apostolos edificarat. Ex-
 inde Pompeius in honore habitus, urbem atque aulam
 in Tusculanum secederet, nihil intermissa Romanæ iu-
 uentutis familiaritate, amicitiaq; summorum ciuium et
 eorum præsertim cardinalium, qui generis nobilitate
 & magnitudine animi præstarent. Venationibus enim
 & aucupijs studebat, it ut sæpe ab eo miro apparatu et
 exquisitis sumptibus publica conuiuia medijs in cam-
 pis & apud fontes summa comitate atq; hilaritate præ-
 berentur. Erat enim in omni re, quam attingendâ tra-
 standamq; suscepisset, & ciuili splendore perelegans,
 & sacerdotali copia sumptuosus, & supra omnes mor-
 tales in omni ioco atq; negotio, militari quadam liber-
 tate letissimus, ut non sit mirum plurimos omnium or-
 dinum ciues atq; externos eius uiri auctoritatem &
 studia alacriter & constanter in utraque fortuna suis-
 se sectatos; quum generosa admodum fronte atq; exi-
 mio corporis habitu, cultuq; & erudita nobiliq; facun-
 dia, in alloquijs, & in omni diuinarum atque humana-
 rum rerum actione præcelleret; utereturq; præsertim
 munificentiæ & comitate, & id quidem subtili iudicio

erga eos, qui magnorum procerū gratia & familiaritate florentes, aut optimarum artium & uirtutis laude conspicui, eius liberalitatis atque amicitiae munera & ornamenta praeferre atq; ostendere posse censerentur. Propterea dicere solebat Columniā domum, ipsa uirorum familia, quae opibus & uetustate originis, atq; item honorum praeclare gestorum dignitate praeficeretur, multo nobiliore euasisse; quod uisum suba-gressi negligentia, & quodam supino literatorum con-temptu, certa scriptorum luce caruerint, Colūnij uero uel uno illustri Petrarchae testimonio, memoriam apud posteros cū summa uirtutis cōmendatione fuerint con-secuti. Interea pulsas Italia Gallis, & Ludouico reger-tu, per Argenturias alpes in Italiam peruasit, capto et itinere Prospero Columna, qui cū Helueticorum cohortibus atque Italico equitatu ad occupandos Coeliarum saltus frustra praecesserat. Nec multo post rex inuenit plenus animi belliciq; uigoris ad Mediolanum stirac Helueticorum legionibus insigni uictoria potius e-uenitq; subinde Bononiam ad pontificem salutandam. Eo Pompeius propere contenderat, ut patrio in ex-celsitate pietatis officia praestaret: Apparebat enim Gal-los Prosperum tanquam ipsorum nomini uehementer in-sensum ac ducem omnibus bellis aduersa semper ac-tibus sibi oppositū, egrè uel ingenti accepta pecunia dimissi-ros. Sed Pompeius adeundo orandoq; ueteres amicos tantum labore, ingenio, diligentiaq; perfecit, ut Leo qui omnes mortales beneficentia superare erat solitus, id inter multa inuitae amicitiae argumēta prolixè petens ut Prosper

ut Prosper custodia educeretur. Neq; Franciscus qui re-
ges omnes magnitudine animi, clementia & liberalita-
te superabat, explendo Leonis uoto morā attulit, adeo
ut benigna etiam manu impositæ mulctæ onus perso-
luta ex fisco dimidia parte, subleuaret. Quatuor enim
duces qui eum ceperant octona aureorum nummūm
milia deposcebant. Itaq; Pompeius expedita re numma-
ria, redeuntem in Galliam regem subsequutus, media hie
me trans Alpes contendit, quo itinere summum se uitæ
periculum adijisse sæpe memorabat, quum ipso Peninas
superante alpes deuoluta ingens è summis alpium iu-
gis niuū moles permultos omnis generis mortales, &
in his integram Sedunorum legationem paucis ante se
passibus oppressisset. Absumptis itaque in Gallia pau-
cis mensibus Pompeius hospitaliter ubiq; receptus, di-
numerata pecunia, patrum custodia eduxit, ea tamen
conditione, ut per syngrapham Prosper promittere co-
geretur sese sub signis regijs militaturum, si intra cer-
tum tempus ipsius opera Franciscus præbito stipendio
uti uellet, eo enim tempore rex Gallus qui dudū Maxi-
miliani Caesaris Heluetiorūq; conatus ad Mediolanum
Triuultij atque Borbonij uirtute ac studio & copijs
Venetorum egregiè represserat, noua inire consilia se-
rebat, quibus Neapolitanū regnum repeteret, quum
Paulo antè Rex Ferdināus in Hispania decessisset. At
Prosper ubi Italiā attigit, quum ad eum magni militum
concurfus fierent, lentis admodum itineribus apud Re-
gium Mutinamq; progredi cœpit, ita ut res nouas mo-
liri, & cū Cesarianis, qui Veronæ oppugnabātur, con-
sentire diceretur. Ea res sollicitos & anxios reddebat

Gallos, qui Parmæ Placentiæq; in præsidij erant, ad
 ut Lotrechius Veronam oppugnaturus, de syngrapha
 certior factus Prosperum perfidiæ compellaret, quod
 ingrato infidelique ingenio recentis beneficii & de-
 tæ fidei memoriam abiecisset. Ea Prosper tanquam
 necessitate carceris expressa, ut apud Casarem Caro-
 lumq; nepotem perspicuè matureq; dilueret, simulq;
 ut præmia à Ferdinando accepta nouo regis diploma-
 te firmarentur, Pompeium delegit, uirtuti eius inde-
 striæq; confisus. Neque is Germanicæ & Belgicæ legi-
 tionis munus quanquam plurimi laboris atque pericu-
 li plenum detrectauit; penè etiam subiratus matri fr-
 tribusq; & amicorum præcipuis, qui crebris patriis li-
 teris euocatum in Vrbe retinebant, quum inuilem &
 multis subiectam casibus eius profectionem improba-
 rent. Sed parère patruo certus, & in nocturnis uis-
 Genioq; simul magnam spem reponens ad Prosperum
 contendit. Nam per quietem uiderat, sibi in palæstra
 fesso uictoriq; pampineam coronam cum Iulianæ uis-
 racemis à uiro gigantea specie certaminis iudice, in
 ipsa ludorum celebritate alacriter deferri: nec somni-
 de fuit fides, aut spem eius Genius sefellit. Acceptis legi-
 tur ad Mutinam mandatis Mantuam concessit, ut in
 aliquo astu ad Alpes euolaret. Didicerant enim Gal-
 & Veneti per exploratores Pompeium suscepta legi-
 tione Mantuam peruenisse, propterea diurnis noctur-
 nisq; stationibus itinera omnia diligenter obseruab-
 ita ut non nisi summo cum periculo ad Alpes se per-
 pere posse uideretur. Sed eam hostium diligentia con-
 silio Sigismundi Gonzagæ cardinalis elusit, quum es-
 set in

stes trinitum omnium peritos, eius itineris duces accepisset, quorum fideli felicique opera in Brixianarumque alpium ualles inusitatis callibus perductus ad Ludroliciam ad Maximilianum peruenit. Quum susceptus humaniter à Cesare regum omnium longè humanissimò mandata exposuisset, adhibereturque deinde grauis simis consultationibus, tantum quotidianis sermonibus profecit, ut iam planè familiaris, & multarum horarum comes, in uenationibusque præsertim insignem gratiæ locum sit consecutus. Pernobilem enim peritumque rerum omnium hominem, & partium necessitudine sibi coniunctum nactus Cesar, ad apertis sensibus arcana proferre, rationesque suas effusus atque liberius communicare cœperat. Querebatur enim nepotem Carolum à Ceurio Belga nutritio circumscriptum, obsessumque teneri, illigarique nouis Gallorum foederibus, quæ ad minuendam conuellendamque Austriæ domus dignitatem pertinerent, fallacissimas recensendo artes, quibus Gallicæ paucis ante annis intercepta ipsius uxore, & filia pariter repudiata in expiabiles iniurias intulissent. Itaque à Pompeio petijt, ut hisdem de rebus suo nomine ad nepotem mandata ferre uellet, daretque operam sedulo, ut Caroli adolescentis animus ipsius industria falsis opinionibus liberatus ab amicitia Gallorum auerteretur, secus ac Ceurius contendebat, cum foedere uel parum a quo, atque insuper sponsalibus amicitiam firmare propèraret; Dicebatque Cesar Ceurium non animi iudicio inductum, sed Gallico corruptum auro, aliena à salute plebilitateque Belgicarum rerum & aperta penè perfidiæ ple-

na consilia protulisse. Nec detrectauit id munus Pompeius, quum se grauissima ea legatione suscepta plurimum honestari perspiceret, arbitrareturque ampliore, neque ab se quaesita dignitate, patrum negotia opportunè atque facillimè confecturum. Per eum modum dimissus à Cesare, & regulis liberisque ciuitatibus, per quorum agros iter erat facturum, per literas magnoperè commendatus ad Carolum in extremis Belgarum terris ad Oceanum peruenit. Ibi Pompeius cum magnam partem aulae ad inuendum cum Gallis sedes ualdè propensam & inclinatum comperisset, & multi in adulationem propèti decora atque salubria reticere, quam Ceurio parum secundè obsequi mallet, in quo uno summæ potentiæ iura, & regni sceptrum ferentur, officij sui munus ingenti animo, & libero ore implere constituit: honestissimum enim atque pulcherrimum ratus, si Cesarianarum partium decus, quarum Columnij in Italia principes esse uiderentur aduersus Gallicæ gentis potentiam, quæ Romano nomini infesta semper fuisset, à Columnio Romano nomine defenderetur. Sed appositè differendo orationem adiuuantibus, qui Ceurij uotis in spem certissimè mi quæstus fauebant. Quibus de causis Pompeius iam planè Ceurio insensus, hæc ad Cesarem ardentissimo studio perscripsit, monuitque, ut si flagitiosis corruptorum hominum consilijs resistendum, nepotisque dignitati omnino consulendum arbitraretur, iter mature susciperet, ueniretque in Belgium ut ipso presente demonstranteque aduersariorum animi frangerentur.

Nec profectiōem distulit Cæsar, extentisq; itineribus, Macliniã peruenit. Cæterũ eius aduentu nihil amplius de ueterib. consilijs est impeditum, quã ne Carolus cũ Gallis una connubij sponsione iungeretur. Fœdus itaq; percussum Nouioduni necessarijs potius quã honestis conditionibus: Vnde postea exortum est id bellum quo Europa omnis per uiginti annos deflagrauit. Fuere qui existimarent Maximilianũ egentẽ pecunia, occulta Cæsari largitione, cui ea pecunia ex Gallorum legatis prodisset, faciliẽ expugnatũ atq; placatum assensisse fœderi: quoniam nõ prius Carolo in Hispaniam ad obtinẽda regna nauigandũ uideretur, quã Belgicas ciuitates omnib. belli suspicione liberasset. Nec multò post Pompeius cũ proluxa Maximiliani auctoritate adiutus Prosperi patris negocia confecisset, essetq; adhuc in Sicambrijs, ab Vrbe Letissimum collati sibi honoris nunciũ accepit. Detecta nanq; Alfonso Petrucij cardinalis cõiuratione, cũ reliqui senatores fermẽ omnes ea sceleris atrocitate commoueri uiderentur, leuioresq; sentẽtias diceret, Leo pontifex expedito uiriliq; iudicio insignis, alio sensatu sibi opus esse existimauit, atq; ita Alfonso in carcere necato, & conscijs q; conceptum auditũq; facinus minimẽ detulissent, pecunia damnatis, unum & triginta cardinales ex lectissimo genere hominũ una pronũciatione creauit; In quib. fuere Romani nominis octo, ipsiq; in primis Pompeius, faciliẽ impetrantibus Prospero atque Fabritio, ut suus honos Columniæ familiarẽ redderetur: qui aliquandiu pontificum callida frustratione aut malignitate, ut tempora tulerũt, intermissa, continuata serie ferẽ perpetuus esse consuesset. Nec

multò post purpureis insignibus de manu Ludouici A-
 ragonij cardinalis qui tum aderat, magna eius diei cele-
 britate & gratulatione omnis generis hominum susce-
 ptis, in superiorem Germaniã urbibus uisendis cogno-
 scendisq; earum gentium moribus ascendit; ab Augu-
 staq; Vindelica Cesaris uestigia subsecutus, postquam
 uulgabatur eum uenandi cupiditate, uagis atq; impeli-
 tis itineribus ad Hercyniam usque syluam penetrasse,
 in Italianam redijt, exceptus passim insigni partium stu-
 dio. Romæ uerò publico ei senatu dato, sessum suo or-
 dine inter Patres receptus, breui ostendit, se omnibus
 naturæ atque ingenij dotibus, tanto muneri parem,
 ac multum antea eius ordinis honore, qui familia de-
 beretur, dignissimum fuisse; Sacrorum enim ceremoni-
 as, & numeros, salutationesq; sacerdotum exactissi-
 mè quidem, & mira celeritate perciperat, nec quisquã
 erat, uel uetus etiam senator, qui eo grauius aut eloqui-
 tius sententiam dicere, solennia sacra præclarius atque
 decentius operari, familiæq; ordine & comitatu, at-
 que mensarum elegantia, conuiuiarumq; delectu, per-
 sonæ dignitatem luculentius atque lautius tueri uide-
 retur. His moribus obiter apud Leonem perillustrem
 gratiam & beniuolentiam quærebat, promerebat
 studia hominum, cum grauissimis susceptis officijs, lites
 dirimeret, ueteres componeret similtates, miseris &
 afflictis intercedendo, iuuandoque certum ad salutem
 persugium præberet. Et id quidem ampliore nomine
 existimatione, quòd pontificem ad beneficentiam or-
 nandamque uirtutem natum, educatumque, opportu-
 nè admodum nactus, cuncta que polliceretur, facile
 præsta-

prestare consuesset. Secutum est demum uixdum exacto triennio, Gallicum bellum, quod ingenti animo cōiunctus Carolo Cesari Leo pontifex suscepit, ut urbes Parmam atque Placentiam recuperaret, partas antea à Iulio, & sibi demum ereptas, quum Franciscus in eo uictoriæ cursu deserentibus Pontificijs tanquam suas, Mediolanensiq; adscriptas imperio recepisset. In tanto armorum apparatu, quum Pontifex M. Antonium Columnam qui pro Gallorum rege militabat, diuelleret, atque traducere in partes, uel militaris imperij partione nequiuisset, Hieronymo Columnæ cataphractorum turmas duas liberali stipendio ductandas dedit.

Is erat Marcello Pompeij fratre genitus, itēque leuis armaturæ alam Iacobo Zambecario Pompeij uterino fratri attribuit, adeo ut Pontificem nihil non facturum in gratiam Pompeij appareret. M. enim Antonius generosi pudoris maximè flagitiosum putarat, à beniuolentissimo rege in eo erumpentis belli motu, parum honesta de causa discedere, à quo auctus esset cataphractorum alæ præfectura, ornatusq; insigni honore torquati, consecratiq; ordinis, qui præcipuis tantum amicorum, lectissimisq; ducibus, à Galliæ regibus demandari erat solitus. Ceterum Gallico bello haudquaquam felicibus initijs cœpto, maturè letissimus filio impositus, Mediolanumque autoritate & consilio Prosperri, ingentique uirtute Piscarij, profligato expulsosq; Lotrechio captum. Ad cuius uictoriæ nunciū Leo pontifex incredibilem, sed omnino breuissimā lætitiā cepit. Febribus enim ad Manlianam uillam ex pestilenti aura cōceptis, aut certè ueneno, uti in

eius uita perscripsimus, quinto die correptus interijt, sepe nouissimis sermonibus repetens, supremæ necessitatis casum, quo sibi immerenti interpestiue admodum uita eriperetur, se uel ob id æquiore animo ferre, quod Parmam atque Placentiam pontificio imperio reddidisset. Audita fratris morte Iulius Medices apud exercitum legatus, magnis confectis itineribus, ad comitia Romam redijt. Is hortatu suorum omnium, senatorumque aliquot insigni usus studio prodierat candidatus: ex aduerso autem plerique seniores pontificatum petebant, quum ætatis honorem & uariarum uirtutum, ac literarum ornamenta præferrent. His magnopere favebat Pompeius, oppugnabatque Iulij partes, quum illum paulò antè prehensantem singulos, & gratissimi officia reposcentem præclare adiuturus uideretur. Nouos siquidem cardinales ferè omnes Iulij iudicio & commendatione Leo pontifex in Senatum legerat. Sed multis de causis quas hic referre minime necessarium putamus, Pompeius à Iulio discedens, & subinde apud seniores aduersarum partium effectus princeps, id unum uehementissimè contendebat, ne exæquatis & mox aduictis suffragijs Iulius Pontificatu potiretur. Cui uerò ipse maximè suffragatiorus esse agrè poterat reperiri, quum nemo esset è senioribus, qui alteri quicquam de dignitate concedendum putaret, uel ex merito non speraret fore, ut ipse in tantis comitiorum æstibus ad pontificatū eueheretur. At iunioribus fide constantiaque firmissimus (suffragijs scilicet minorum con-

ro consensu ad unius arbitrium reuocatis) nullis omnino artibus aut machinis disijci labefactariq; poterat. Ob id præclare omnes intelligebant, neminem quem non probaret Iulius, bis tertiam suffragiorum partem ui ex lege opus esset, esse consecuturum. Sed ubi nuntiatum est Franciscum Mariam, Urbino ac Pisauro potitum, Baleonósq; fratres Malatestam & Horatium, pulsos inde pontificijs præsijs, Perusiæ receptos, ualidis in unum coactis copijs Senam atque Florentiam petiuros, animum despondit Iulius, ne si spes suas adipiscendi pontificatus diutius alendas censeret, uertente se Fortuna totius Hetruriæ principatu, & concupito simul honore excluderetur. Itaque fatali quadam inuidia & inusitata patrum obstinatione, Thoma Caietano commendante, & miris attollente laudibus, Hadrianus ex ultima Batauorum insula, quem nemo unquam eorum antea uidisset, pauci qui uir esset audissent, Pontifex est creatus, suffragante Iulio & Pompeio seniores maxime cohortante, qui cundem tradendis literis, formidandisque moribus Caesaris magistrum atque nutritium, ex usu Columne familiæ & partium necessitudine cunctis anteferendum putabat: ac item Iulio maxime probatorem, postquam ipse ex repulsa quam tulerat, neminem Hadriano rebus suis commodiorem, amicio-remq; futurum prospiceret, utpote qui Caesaris studia secutus, facile sperare posset, uetere nouoque beneficio obstrictum, & dignitati suæ & Florentinis rebus Cesarianæ causæ inclusis nunquam desuturum. Ceterũ re-

deuntes è comitio cardinales, uti hostes Italici nominis
 probrosis appellationibus, maledictisque populis o-
 nneravit, adeo ut exhibilando, exprobandoque diram in-
 sanumque eorum consilium uix ab inferenda iniuria
 temperarint, quod nefaria ambitione, immanique di-
 uore corrupti, oblitique publici decoris, pontificem ab
 ultimo pettum Oceano, multis qui aderant etate &
 uirtute conspicuis prætulissent. Erat tum Hadrianus
 in Hispania, quam dudum populari tumultu exorio re-
 bellantem, regulatorum adiutus armis, cum insigni uir-
 tutis & Christianæ pietatis laude pacauerat. Itaque
 Pompeius in Tusculanum ac demum ad Sublaqueum
 secessit, urbem relinquens orbatam pontifice, mæstam-
 que, & suborta etiam pestilentia insanem. Constitue-
 rant Cardinales ex ipsorum ordine, triumuiralis im-
 perij menstruam potestatem. Sed eam grauis inuidia se-
 quebatur, quum plerique uel media in urbe, tanquam
 inanam contemnerent, irridereturque passim in pro-
 uincijs, quæ ueterum tyrannorum, exuliumque armis,
 renouatis factionum nominibus uexabantur. Quibus
 de causis pontifex frequentibus collegij literis, atq; ur-
 biū legationibus accitus Romã, post septimum mensem
 conscensit riremibus, in Italiã nauigauit. Excepere eum
 Geniæ Hieronymus Adurnius, & ad Liburnum Pifa-
 no in portu Iulius Medices cum septem Cardinalibus,
 quorum comitatu auctior, ornatiore Centumcellis
 peruenit. Ibi à Pompeio, qui cum aliquot cardinalibus
 multisq; episcopis ad mare descenderat, salutatibus est,
 deductusq; in templum, ut ante aram Deo & superis
 quod incolumis aduenisset, de more hymni caneretur.

Quo in loco Pompeius orationem habuit luculentam,
 publico priuatoq; nomine ei gratias agēs, quod pōtifi-
 catum Dei summi, Diuorumq; omniū monitu ab opti-
 mis senatoribus delatum suscepisset, aduenissetq; op-
 portunissimo tēpore, quo fesis rebus, afflictaq; Vrbi,
 & tumultuantibus prouincijs opem ferret, mores salu-
 tari censura corrigeret, daretq; operā ut obsessæ Rho-
 do ingentibus Solymanni copijs auxilia mitterentur.
 Ad ea pontifex miti oratione, sed paucis admodum uer-
 bis respondit, & uultu quidem parum familiari, quum
 ore & gestu Christianæ disciplinæ seueritatem præfer-
 ret, se Dei optimi maximi certissimo instinctu suscepis-
 se pōtificatum, in Italiamq; uenisse, propterea se spera-
 re ut reliqua eodem numine gubernata, felicissimè suc-
 cederent, ita ut nihil senatorio ordini se debere, ommissa
 gratiarum actione fateretur. Quum uero inde ad Ty-
 berina ostia peruenisset, & suborto repente coro trire-
 mes ab importuoso littore ad Caietæ portum raperentur,
 Pompeius in scapham desiliens, ut pontificem se-
 queretur, fluctibus penè obrutus magnum uitæ pericu-
 lum adiit. Nec multo post, quum in Vrbe componen-
 dis diuinis pariter atque humanis rebus, pontifici ope-
 ram præstaret, in longè maximum salutis discrimen est
 coniectus, intimis scilicet familiarium repentina pesti-
 lentia correptis, adeo ut in Tusculanum, atq; inde ad
 Sublaqueum aufugere cogeret. Eò etiam libentius
 quòd iam euulgatis contagione morbis Vrbs ipsa fune-
 ribus complebatur, metuq; pontifex Vaticanis hor-
 tis se concluderet, ita ut nec cardinales nisi maximis de-
 causis, in colloquium admitteret, ut pote qui eorum in-

genia fide pietateq; uacare existimabat, & uix paucorum cōsilio uteretur, necessitate quadam, uti imperium Romanarum rerum, sed nec his quidem suprema rerum arcana committeret. Initio autem æstatis eius anni qui secutus est, resūcta ea morborum luc, Urbisq; demum omnibus diuinis atque humanis remedijs salubritati restituta, Pompeius ad Urbem redijt, quo & uilius etiam Medices ab Hethruria paulo antè iam uenerat, cum quo statim in gratiam redijt, haud dubie contententia ductus, ita ut præteritæ contentionis insaniam detestari, pollicerique præclarum studium uideretur, si seni ad insolitum cælum traducto, & insalubri tum dem æstate, fata uite finem attulissent. Renouabāt tum Galli ingens bellum, Duceq; Guliermo Gofferio, quem à præfectura maris Amirantem uocabant, trajectis alpēs Mediolani inita fuerat coniuratio, è qua Bonifacius Vicecomes, Franciscum Sfortiam illato leui uulnere frustra aggressus fuerat, & in Hethruria interceptæ Soderini Cardinalis literæ, quibus Gallos admonere docebatq; quibus modis esset enitendum, ut Cesariani Italia atque Sicilia pellerentur. Quibus de causis pontifex Soderinum in carcerem duci iusserat, tanquam infidum sibi, & partium Cesarianarum hostem. Vnum enim eum opinione scientiæ humani diuinique iuris, & exactæ peritiæ rerum urbanarum grauissimis consultationibus adhibuerat, querebaturq; propterea se ab eo tanquam à maligno speculatore fuisse deceptum, tanquam uiro probo atq; beniuolo rationū suarum creta communicasset. Suopte etiam ingenio Hadriano Cesarari almano principi q; suo fauendum, atque omnino

no repugnandum Gallis existimabat, ne si medius in
 neutram omnino partem studia atq; arma inclinarent,
 Parma demum atq; Placentia uictori Gallo dederetur.
 Itaq; cum Cesare Venetisq; ac Florētinis aduersus Gal
 los sœdus renouauit, solenniq; festo Deiparæ uirginis
 ad Exquilinum templū sacra fecit, recitatumq; est ex
 tabulis id sœdus, quo Gallos ab Italia finibus arcendos
 decernebant. Eo die Pompeius Cæsarianarum par
 tium princeps Iulio Medici, atq; item principum libe
 rarumq; ciuitatum legatis lautissimum epulum præ
 buit ad eadem Antonianam, quod pontifex feruidissi
 mo die operatis sacris, ad curandam lassitudinem, in
 proximos Mellini nobilis poetæ hortos transferat, ut
 in priuato secretioreq; coenaculo, cibum caperet, &
 deinde cubitaret. Amicitia itaque illustribus argumen
 tis inter Pompeium & Iulium renouata, Hadrianus le
 uis sed tabifica febre, ex eius dici labore concepta, decu
 prius quam uenæ tangeretur, nihil prouisa morte pe
 rierit. Tum uerò inter Nouēdiales cerimonias, quibus
 defuncto pontifici iusta persoluuntur, quū Iulius facile
 primus omnium, ex professo ipsius sectæ candidatus pro
 daret, & prehensando singulos senatū sibi conciliaret,
 Pompeius, aut cōmutata, aut certè detecta uolūtate, re
 spondere se inuitis comitijs illi suffragaturū, qui bonus
 reip. futurus pōtifex optimorū iudicio cēseretur: Quæ
 uerba parum propensi, & planè alienati animi indicia
 præsterebant. Ob id Ludouicus à Corduba Cæsaris lega
 tus scuera quadā & parum familiari obtestatione usus
 a Pompeio postulare cœpit, ut studium atque suffra-

grum suum in attollendo Iulio conferre uellet, si fecisset, eum aduersus Caesarem facturum, à quo omnia omnium Iulius maximè probaretur. Ad ea Pompeius arrogantià hominis plurimum offensus, nihil aliud respondit, quàm se daturum operam, ut planè intelligeret nequaquam legatorum iussu, sed liberis senatorum suffragijs pontifices creari. Inerat enim Pompeius uis ingenij, ut si quid ab eo impetrandum foret, demissis ac blandioribus alloquijs, lenienda potius, quàm uerba superba denunciatione exagitanda uideretur. Nemo enim eo superbius arrogantiam elatorum hominum contempsit atque irrisit, quàm ex aduerso erga modestos iocundosq; demissè & comiter omnibus humanitatibus officijs uteretur, utpote qui in tota uita humanitatis uinci longè turpissimum esse dicere consueisset. Fecere qui existimarent, Pompeium à Iulio studium suum his maximè de causis auertisse, quòd pontificatum in eorum domo, duobusq; fratribus, continuari parum equum & maximè ambitiosum putaret; quòd Florum in uisum ingenia quæstui pecuniæq; dedita, quibus necesse esset aulam repleri, magnopere fastidiret; quòd senatoribus iure optimo suffragandum arbitraretur; quòd demum ualde dignum censeret, cum Christiano oratore ex sacrosanctis cerimonijs ante omnes patrum iudicium profici, qui parum certa, neque propalam legitima rei notam, quum ille inter senatores aseisceretur, prolixà iuris testificatione sacrati iudices aboleuissent. Quòd scinditur senatus, seniorum prerogatiuam Pompeius uehementè

vehementissimè tuetur: Iuniores in unum densati glo-
 bum constantissimè Iulio fauent, & eo quidem firmitus
 atque feliciter, quòd nemo eorum serè esset, qui uel oc-
 casè ambiret, quum ex aduerso corpore seniorum ple-
 que essent qui flagrantibus animis ad pontificatum
 aspirarent, fiebatq; ut quum obreclatione atque inui-
 dia alienæ felicitatis, & dolore simul frustra susceptæ
 petitionis angerentur, inter se nequaquam sincera si-
 mibus suffragia ferrent, colludentesq; syngrapharum no-
 comitia tactarentur. Adauxere seniorum spes Galli se-
 natorum, hiberno & procelloso mari, cunctis inopinan-
 tes Romam delati, qui id unum contendebant, ne Me-
 tur. Illic fuere Claramontius, Lotharingus atque Borbo-
 nus, quibus cum Pompeius frequenter epulabatur. Ex-
 tractaq; iam erant comitia ad quinquagesimum serè
 diem cum inuidia generis humani, & summo dolore
 consternate ad arma urbis: adeo ut pleriq; magnopere
 timerent, ne dira patrum obstinatione, senatus in di-
 uersa secederet, comitij claustra frangeretur, creatisq;
 inde duobus pontificibus supremam cladem sacris, &
 reipublicæ allatam conspicerent. Sed in ipsos præser-
 tim cõtentionis authores & principes Iuliu atq; Pom-
 peium inuidia uertebatur, lacerabaturq; amborũ fama
 acerbissimè, atq; liberrimè, quũ quisq; in periculo pu-
 blico priuatim saluti suæ fortunisque metueret: Adeo ut
 quũ in maledicentissima ciuitate probrosis carminibus
 uiti lasciuiresq; liceret, Crocus è Regio Lepidi, poeta a-
 marulentus, hoc epigramma in foro legendũ affixerit

Ecce iterum è summo deiectam culmine Romanæ

Pompeij & Iulij mens furiosa premit:
Brute pium, Photine pium nunc stringite ferrum,
Quid seruasse iuuat, si peritura fuit?

Neque uati demum fides defuit, quum paulò post
eorum dissidio, urbs Roma, summæ calamitatis claudens
penè funditus euersa subierit. Porro Iulius ad deuen-
nandam inuidiam, superiorum comitorum euentus
etior & constantior effectus, se iturum in suffragia
xit, cohortaturumq; amicos suos ut idem facerent,
quisspiam è senioribus, supremo honore dignus, uir-
teq; animi insignis nominaretur. Erant dignitate, gra-
tia, atque etate pares pleriq; & in his Fliscus, Farn-
sius, Montanus, Crassus, Soderinus & Caruad, qui
uel occulto suo, uel publico iudicio sibi neminem pro-
ferebant, equali ambitu spes alebant, ita ut consilia
taq; uarijs animi recessibus implicarent. In eo assu-
cultarum uoluntatum, Pompeius quum Iacobatium
nominasset exactæ etatis senatorem, uitæ innocentiæ
& iuris dicundi laude conspicuum, illumq; minus pro-
bari à Gallis senioribusq; earum partium uideret, con-
mutata consilij ratione, sibi maturè prospiciendæ
se constituit. Nam quum Iacobatium uti Columne
milie clientem, & Cesarianæ factionis studiosum
pudiare uiderentur, etiam Claramontius Francionem
Vrsinum uti nobili & moderato, tractabiliq; ingenio
hominem, cum uita cum laude nominarat. Quum
obrem commotus cæca bile, & eo motu Pompeius
Vrsinus familie sue Cesarisq; ex professo hostis pro-
ticipit

nificatu potiretur, ad Iulium se conuertit, quem si ei ob
 finatius obniteretur procul dubio Vrsino suffragatu-
 rum uidebat, uti amico ueteri, beneficiarioq; & ar-
 tiffima cognatione Medice domui coniuncto: Iam
 enim ex insolito tetroq; odore, nonnullos senatores in-
 uaserat grauis morbus, senioresq; macie deformati &
 exangues, cupiditati & reliqua spei consequendi ho-
 noris finem imponere, quam pestilentiffimi carceris tæ-
 debantur. Galli eo tempore compulsis in Urbem Cæ-
 sariensis, & tum ægrè sustinentibus Mediolanum obfi-
 debant, Prosperq; Columna ex morbo qui ei supremus
 fuit, decumbens, frequentibus literis Pompeium obte-
 stabatur ut pertinaciæ & contentioni finem faceret,
 uertereturq; totus ad subleuandum Iulium, quo uno
 pontifice creato propter ampliffimas Hethrusci impe-
 rij facultates, & insigne eius studium defendi res Cæ-
 saris, & profligari Gallorum copię possent. Itaque
 Pompeius ubi seniores magna ex parte Gallicæ sa-
 tionis studiosos esse comperit, secretò Iulium adiens:
 An non mihi, inquit gratiam habebis, si te iam ad pon-
 tificatum extulero? At ille, si serio dicis, egregiè profe-
 tō tecum agam, respondit: & tu cum priuatis rebus
 tuis honestè seruias, tum publicis, Cæsariq; in primis
 preclarè atq; opportuno consulueris. Tum Pompeius
 altitudine generosi animi honestiffimā laudē quærens,
 id unum enixè postulauit, ut Soderino ueteri inimico,
 & plerisq; iñ Cardinalibus à quibus acerbiffimè atq;
 inimiciffimè fuerat oppugnatus, syncera fide parceret,
 eosq; omnes in gratiam reciperet. Fore enim

ut ex clementiæ laude qua nihil esset in sacrosancta
pontifice præstantius, insignem apud omnes Christiani
orbis nationes gloriam adsequeretur. Dextram tantam
Iulius Pompeio dedit, prolixè pollicitus id se præstaturum,
obligavitq; ea in re fidem suam Clementis Septimi
nomine desumpto, qua una nominis professione, in
quam edicto, inimicos aduersariosq; omni metu libera-
re uideretur. Nec mora authore atq; hortatore Pompeio,
quum is nudatis conuersi animi consilijs comitiorum
haud dubiè princeps prodiret, illustriq; auctoritate
quàm plurimos adduceret. Cuncti ferè cardinales
Iulium adorarunt, tanta seniorum mœstitia ut non multi
post dies, ex ægritudine animi conceptis morbis
Soderinus ipse & Crassus, itemq; Caruial & Fulvius
perierint. Nauatæ autem operæ Pompeius præmian-
tulit, luculentissimas ædes à Raphaele Riario, regi-
sumptu extructas, atque item uicecancellarius est effe-
ctus. Is acta senatus perscribit, estq; eius officij dignitas
ab insigni prouentu exercèdæq; liberalitatis potestate
longè omniū amplissima. Paucis inde diebus Pompeius
Prosperum patruū audiit ex diuturno morbo am-
genti seruati ab se Mediolani gloria, desiderioq; impo-
babili, & luctu totius Gallie Cisalpinæ, decessisse, cui
mutata ueste, maioribusq; cerimonijs, sumptuosissime
parentauit. Nouo autem Clementis pontificatu Cæsar
rianorum Venetorumq; armis, uirtuteq; maxime Pylæ-
rij summi ducis, Guliermus Amiras, duobus ad Sele-
them annem uictus prælijs Italiae finibus est depulsus.
Ab ea uictoria tantos sibi spiritus Cæsaris duces desum-
pserunt, ut Borbonio exule concitante, in Galliam pe-
nerant.

netrarint. Borbonius enim coniuratione detecta, quæ
 Gallie imperium affectasse credebatur ad Cæsarianos
 se contulerat. Quibus de causis Franciscus, quum pro
 salute imperij, & totius Gallie dignitate ingentes co-
 pias comparasset, hostesq; ad oppugnandam Massiliam
 progressos prouincia expulisset, in Italiam transcedit,
 potiusq; Mediolano, Ticinum obsedit. formidolosa iam
 Cæsaris arma pontifici ac Venetis esse cœperant: uide-
 batur enim Cæsar immodica animi cupiditate totius
 Europæ imperium concepisse, quum Galliam demum
 ipsam non contentus Italia, qua Gallos dudum exuerat
 protinus inuasisset. Ob id occulto consternati metu, &
 de libertate Italiae ualdè solliciti, studia erga Cæsarem
 sua non modò remiserant, uerum nequaquam transmissis
 auxilijs cunctabantur, ex socijsq; & fœderatis spe-
 ratores facti, dabant operam, ut inter Gallos & Cæsa-
 rianos inducie multorum mensium fierent. Pontifex
 enim Cæsarianorum impetum retardare, confirmare
 Gallum regem, pacem honestis conditionibus parare
 contendebat. Sed dum intempestiue neque harum, ne-
 illarum partium fauctorem sese ostendit, Cæsariani Ger-
 manorum auxilijs aduerti hærentem Ticino regem in-
 genti edita pugna, suo atque equi uulnere tardatum ce-
 perunt. Tum uerò Clemens ad tantæ uictoriæ nun-
 cium perturbatus Albanum è Sabino & Furconensi-
 bus reuocauit. Is enim Clementis consilio è regis castris
 cum ualida parte copiarum ad Aquilam usque perue-
 nerat, haud dubiè in Neapolitanum regnum nudatum
 copijs fauente Andegauensium factione, peruasurus. Cui
 itaq; Gallorum auxilia ex Corsis, Italicisq; delectibus

conscripta ad Urbem reuertentur, in ea Latini populi
 Columniæ factionis ad prædam exciti, atq; item Cæ-
 sariani equites impetum fecerunt, protracto certamine
 per Lauinam uiam usque ad diui Pauli templum.
 Quod ubi in Vrbe auditum est, non dubitauere Bispor-
 ni è familia Ludouici à Corduba Cæsaris legati, atque
 item Columnij, in quibus etiam fuit Iacobus Pompeij
 uterinus frater, quin correptis armis Ostiensi porta e-
 rumperent, atque interclusos hostes adorirentur. Ho-
 rum aduentu Albanianæ cohortes fusæ prostratæ
 sunt, cæsis nonnullis, multis captis, atque omnibus fere
 armis & ueste exutis. Ad eam enim capti regis famulos
 Hispani atq; Columnij adeo insolenter sustulerant ani-
 mos, ut per ipsam quoque Urbem fugientes Gallos per-
 sequerentur: & Camillus Columna Marcelli filius, mi-
 que Ursinas domos penetraret, utpote qui Clementem
 contemnerent, nihilq; uel ob id irati minas timerent, &
 is à Gallis stitisse uideretur. Id facinus pontificij impe-
 rij authoritatem magnopere conuellit, adeo ut pro-
 fundè in Clementis pectus descenderit, & tot cladibus
 quæ mox sunt subsecutæ, initium haud dubiè præbuerit
 censeantur. Nom multò post Clemens multo auro con-
 luto cum Cæsarianis ducibus antiquum foedus renoua-
 uit, ea conditione ut Regium Lepidi quod Histrianum
 mortuo Alfonso Atestinus receperat, à Carolo Latino
 sponsore foederis pontificio imperio redderetur. Cele-
 bratum est id foedus Kalendis Maij in templis Apo-
 storum ad Columnias ædes, fecitq; sacra solennia Pontif-
 peius, qui etiam Pontifici patribusq; & principum te-
 gibus

gatis summo apparatu epulum dedit. Verum id foedus
 Caesar nequaquam ratum habuit, quod pontificis opes
 eius Urbis accessione adaugeri nolebat, ita ut Lanioius
 a quo beneficium pontifex expectabat, Hispanorum
 cohortes in aestiua trans Padum mitteret, a quibus Par-
 menses, Placentiniq; ueluti hostili quadam populatio-
 ne tantis affecti sunt detrimentis, ut ad deprecandam a-
 grorum uastationem, crebra legationes cum lachrymis
 ad Urbem mitterentur, ita ut Clemens sua spe deiectus,
 circumscriptusq; pecunia, et tot iniurijs extimulatus,
 consilio cum Venetis Gallisq; proceribus occulte inito
 Caesarianos Mediolano exturbare cogitarit. Videbant
 enim Caesaris uires in Gallia Cisalpina confirmari, eó-
 que suorum omnium hortatu consilia uerti, ut expul-
 so Sfortia, eius imperio potiretur. Praebuerat occasio-
 nem Piscarius, qui a Lanioio elusus traductusq; ex ma-
 gnis offensionibus, alienatum a Cesare animum praese-
 rat. Nam Lanioius Franciscum regem secus ac dixit
 ipse repentina nauigatione in Hispania aduexerat, neq;
 ipse uti optasset potius q̄ petisset, ex prouentu uictoriae
 premia tulerat, cuius ipse ab insigni uirtute praecclarus
 author fuisset. Ei itaq; aegritudine animi plurimum aestua-
 ti Moronus Sfortiae intimus, foederatorum nomine Nea-
 politanum regnum obtulit, quod summorum pontificum esset
 beneficiarium, si ipsius manu ductuq; Italia omnis exter-
 narum gentium iugo liberata, pristina quieti, dignitatiq;
 redderetur. His consilijs annuisse Piscarius ab initio est
 uisus: sed demum nudata simulatione in gratiam Ca-
 saris, Moronum sub fide ad se uocatum cepit, Franci-
 scumq; Sfortiam perfidiae insimulatum, occupatis eius

imperij urbibus, graui tum morbo laborantem in arce
 obsedit. Id Piscarij facinus Italiae principes uehementer
 exterruit, quum publica libertas summum omnino pe-
 riculum adire uideretur. Et cum quoq; subeunde serui-
 tutis metum adauxerat Caesar dimisso Francisco
 his conditionibus, ut sex milia peditum, tria equitum,
 decemq; rostratas naues sibi auxiliorum specie daret,
 quibus auctior atque ualidior ad desumendam Augu-
 stalis imperij coronam eadem aestate in Italiam tran-
 saret, ut demum compositis ibi rebus, in dicto quoque sacro
 bello, in Turcas Christianorum arma uerterentur. Ve-
 rum Franciscus eo inuito foedere, celebratisq; nuptijs
 cum Heleonora Caesaris sorore, liberisq; obsidibus tra-
 ditis, ubi primum Aquitaniae fines attigit, uti iam plane
 liber negauit se his conditionum tabulis subscripturum,
 quod grauisima, quod inusitata, quod denique ultra
 ma carceris necessitate expressae censerentur. Nec mi-
 to post cum Clemente Venetisq; ad tuendam Italiae li-
 bertatem, & Sfortiam obsidione liberandum, amicitiam
 foedusq; percussit. At Pompeius consilij Clementis
 diligenter exploratis, & prouiso Caesarianarum
 rerum periculo, uehementer fluctuasse agitatq; Pontifi-
 nimo dicitur, an in officio senatoriae dignitatis Clementis
 amicicia perseuerandum foret, pertinereq; ad
 ipsius, totiusq; familiae decus Caesarem deserere undique
 circumuentum armis, atq; insidijs eorum principum
 qui obtrectatione alienae felicitatis, ruptis repente se-
 deribus fidem sefellissent. Sed in generoso militum dignitate
 genio ea sententia facile peruicit, ut priuatae dignitatis
 publicum decus, quod cum salute familiae coniunctum uide-
 dere

deretur, præferret: quum ab aduerso Caesarianorum e-
 uentu Columniorum omnium fortunæ, trahente uelu-
 ti ruina, pessundari atq; euerti penitus iudicarentur.
 Aque ita nequaquam occultato animi decreto simula-
 ta molestiore podagra in Tusculanum se recepit. Inte-
 rea Veneti admotis de improviso copijs Laude Pom-
 peia potiti sunt, introducete Vistarino, qui patriam
 acerbißima Caesarianorum militum auaritia, immaniq;
 ingluuie liberandam iudicarat. Quo successu pōtificiæ
 copie Venetis iunctæ sunt, ac demum Gallorum Helue-
 tiorumq; auxilia ab alpibus descendere, ut obsesso, fa-
 meq; laboranti Francisco Sfortiæ opem ferrent. Sed uir
 tute Alfonso Vastij, qui Piscario patruale morte surre-
 pto, pedestrib. copijs præerat, industriaq; Antonij Le-
 arcis obsidio, urbsq; ipsa Mediolanū uel nudata muro
 fortiter defensa, ut Franciscus certa pacione arcem re-
 linqueret, & Feltrius Venetorum dux desperatione
 potius urbis adductus à conspectu hostis castra re-
 liquit. Quibus cognitis rebus, Pompeius a-
 liquid suo nomine ausurus, ut studium suum erga Cæsa-
 rem edito aliquo facinore præclarius uideretur, in Tu-
 sculano copias parare cœpit. Aderat Ludouicus Cor-
 duba regulus Sueßanus, qui legatus apud pontificē cœ-
 pto bello cum Hispanorum & Germanorum manu, urbe
 excesserat. Hæc cū à Pompeio pararentur, Clemēs tria
 milia peditum & quingentos equites præsidij causa cō-
 scripsit, quibus Pompeium noctu opprimere, aut certè
 copijs eius delere potuisset, cohortantib. ut id faceret
 Stephano Columna uiro impigro prudētīq; & Salamo

ne Siculo uetere peditū præfecto, quos copijs præfecerat. Sed Clemens eo animo cum Cæsare gerebat bellum ut nihil ei planè nocere uellet, cuperetq; soliam ut Gallia Cisalpina Francisco Sfortie redderetur, uti antiquo in fœdere disertè cautum à Leone fuerat, ad exæquandam scilicet in Italia principum uires, quibus singuli ad æquitate quadam & metu, suis contenti imperijs stabilem & securam pacem tuerentur. Propterea postulabat à Columnijs, ut armatos quos coegissent, extra Pontificij imperij fines educerent, & uti luberet Neapolitani regni terminos armis defenderent. Authore itaq; Valleio cardinale, Vespasianus Colūna Prosperi filius ad Clementem uenit, composuit æq; res in eum sunt in solo armis abstinerent: si Cæsari præstare operam uellent, intra regni fines regrederentur. Gibertus eo tempore in grauiissimarum rerum consilijs Clementi induci non potuit, utpote qui Columnios præsentis exercitus metu, nulla uerò æquitate animi, aut sacrosancti pontificis respectu permotos, pacem appetisse existimabat. Sed ea erat natura pontificis, ut bellico sumptuum in modum angeretur, nihilq; magis cuperet, quam milites missos facere, ut ærario parceretur. Inprobantibus itaque cunctis, & detestantibus, dimisse sunt cohortes, fataliq; secordia exutus omni præsidio opprobriose iniuriæ inimicorum, atque adeo hostium opportuno nouo fœderi, nudatumq; omni præsidio conspicit pertranda rei tēpus adesse idoneum ratus, cū Vgoni

cata colloquitur, decernitq; ad Urbem reuocato co-
 actoq; exercitu protinus esse conuolandum. Ostendebat
 etiam literas Moncata, quibus ex Hispania monebatur
 ut sedulo operam daret, ne Pontifex comouere se pos-
 set, utq; si Cisalpinæ Galliæ rebus studeret, domestico
 bello implicaretur, pellereturq; Vrbe Roma, atque e-
 tiam uiti indignus & parum legitimus sacrorum prin-
 ceptis, ipso honore summi pontificatus ex concilij censu-
 ra, suscepto altero priuaretur. His de causis rogauit A-
 scanium, ipsumq; Vespasianum nomine Cesaris, ut sibi
 adesse uellent, si secus fecissent, aduersus Cesarem esse
 facturos. Sed dum copias contrahunt, & tormenta cur-
 rulia coaptant, quanquam ea quam occultissimè para-
 rentur, & intercisa essent, obsessæq; custodibus uiæ om-
 nes, quæ è Latio ad Urbem ducebant, certior tamen fie-
 bat Clemens parari arma, atque aliena prorsus à quie-
 te fœdereq; consilia à Pompeio Columnijsq; omnibus
 agitari. Sed de his Vespasianoq; præsertim, ut quicquã
 hostile crederet, adduci non poterat, confingiq; ea mi-
 litibus, quos, quòd ad stipendia reuocari cuperent, ma-
 iora uero nunciare, aut e mentiri penitus existimabat.
 Adeo ut quum iam Pompeium ad Murenæ uillam, Al-
 banumque lacum peruenisse nunciaretur, uix demum
 aliquot prætorianos equites emitteret ad exploran-
 dum: qui Calimontana egressi porta, segni excursionem
 intra sub urbanas uineas facta, quum signa aciesque
 aduentantium hostium facile conspici possent, retro
 rat enim decurio nequaquam longius esse procurrendū
 postquam ea essent Clementis stipendia, quib. neq; equi

hordeo pasci, neq; ipsi absq; inedia & uestium sordē
 tam traducere posse uiderentur. Armellino enim Cle-
 mens auarissimo quæstore, & nature similitudine sibi
 coniuncto usus ita extenuarat equitum stipendia, ut ne
 mo, ne militia quidem nedū corporis atq; prætorij ca-
 stodia dignus conspiceretur. Ita Pōpeius ad aperta, nec
 ab ullo custodita Cælimontana porta irrupit, tanta ce-
 leritate, ut cū eius aduentus in Vaticano à nemine senti-
 retur, facillè pontificem nihil tale credentem in cubicu-
 lo opprimere potuerit, nisi tormenta agrè cōuectis ba-
 balorum iugis expectanda censuisset. Quibus adductis
 per mediam Urbem, armata instructaq; sub signis æg-
 mina Xysti ponte, & Septimiana porta ad Vaticanum
 contenderunt. Tum uerò Clemens ex conscientie pudore,
 & metu magnoperè confusus in arcem profugit, fra-
 stra in auxilium aduocatis militib; quos paulò ante di-
 miserat, quum aurei nummi etiam profusa manu in no-
 mina dantes, ridente foro, spargerentur, quòd nemo ei
 set uel aspectu, uel cultu capiendis armis idoneus, nec
 ulli mens esset Pontificis protegendi, cuius nomen ac-
 luti ad decipiendos fallendosq; homines ab initio de-
 sumptum esse uideretur. Eo die turmas cohortesq; sua
 ordine, & composito quidem incedentes gradu, popu-
 lus Romanus ociosè spectauit, atq; etiam salutauit, sp-
 siq; opifices, uti in nullo metu, nec oclusis quidem tra-
 bernis, effusi in Tyberinam ripam, sub Ianiculo tran-
 seuntes spectauère, quum à Pompeio præcones in foro
 & compita dimissi pronuntiarent, nemini esse timendū
 quādo nulla grauiore de causa intulissent arma, quā
 ut Romanum populum auarissimi pontificis tyrannide
 liber-

liberarent. Eo dum id omnino & miserabile bonis pa-
 riter ac malis uideri potuit, si reputatione sacrosanctæ
 maiestatis id facinus pudore aliquo ad Christianæ pieta-
 tis censuram uocaretur. Sed Clemens alioqui pruden-
 tia & usu rerum nemini secundus quum fatali addu-
 ctus auaritia omnes ordines afflixisset, usque adeo ho-
 minum uoluntates auerterat, ut misericordia omnis, in-
 tanta publicarum rerū deformitate atq; in tanto prin-
 cipis periculo, inuidia atque odio uinceretur. Sacerdo-
 tes enim inusitatis decumis onerarat; officiorum colle-
 gijs redditus auerterat; salariaq; in gymnasio antiquitus
 ex certo uectigali liberaliter constituta liberalium ar-
 tium professoribus cum perenni infamiæ nota subtra-
 xerat. Irata quoq; plebs uidebatur, quod nequaquam
 agrorum malignitate, sed certis conuectionum atque
 horreorum monopolijs, magno fisci quæstu, annona
 ad triplum creuisset. Diruta etiam funditus, aut mise-
 rabilem in modum deformata fuerant multorum do-
 mus, ignobiliūq; præsertim atque egentium, æquan-
 dis scilicet frontibus, dirigendisq; ad normam urbis re-
 gionibus, tanta Duumuiralis magistratus auaritia se-
 uitiaq; ut non maiorem barbari immanes uastitatem
 attulerint. Et eo quidem grauiore Clementis inuidia,
 quod nequaquam ad reuocandam antiquæ Urbis ele-
 gantiam, quod infelici seculo ineptissimum uidebatur,
 sed ut alterū è Duum uiris famoso nomine cōciliatum,
 uel iniquo oblato quæstu expleret, cui etiam magistra-
 tum contra consuetudinem impotenter continuarat.
 Commouebāt tum sese Triumuiroi conseruatores in Ca-
 pitolio, ut opē ferrent, sed nulla inerat iussis aut cohortatione.

tationibus eorum auctoritas, quòd in his essent Scortus
 sius argenti ingenio, facieq; leguleius, & quidam igno-
 bilis ferrera, cui Saccogelato cognomen fuit. Huic Mar-
 rius Peruscius praefectus fisci, & rerum capitalium ma-
 culentus iudex, Clementi charus, indignante populo
 magistratum impetrarat, ut in eo mitigaret iniuriam,
 quòd post multa pocula, stragulae impositum seruum
 lacertis in laquearia per iocum ac uoluptatem ex-
 cussisset. Per hunc modum Marcello Pompeij fratre pe-
 ditum ductante ordines, praeeunteq; cum ala equitum
 Hieronymo Sarnensi comite qui Marcelli gener erat,
 Vgo Moncata & Vespasianus in Leoninam urbem ex-
 ruperunt, paucis qui ad portam iuxta Sancti Spiritus
 templum constiterant, in fugam coniectis. Ita Vaticana
 domus momento temporis occupata, direptaq; est, ut
 prohiberi miles potuit, quin sacra omnia & in angu-
 stissimo quidem diui Petri templo semper antea inuicem
 to nefarijs manibus attrectaret. Cessit & avaritia
 militum cum priuatus, tum publicus pontificia aule
 apparatus, adeo ut aulea etiam ingentia eximij opo-
 ris discissa raperentur. Vasa quoque nobilia sigillatim
 operis quae mittit India, solo illisa frangerentur. Aue-
 rat inde Pompeius quòd in domo sua constitisset. Quo-
 bus cognitis grauissimo dolore est affectus, quòd m-
 tes pontificia etiam praeda expleti onustiq; i sacra-
 demum templiq; altaribus arceri nullo ducum imp-
 rio potuissent. Porrò Clemens ubi nullum in arce m-
 mentum, nulla cibaria, quae uel in paucos dies tolerari
 de obsidioni sufficerent, eadem quaestoris avaritia esse
 comperit; neq; in Vrbe hostiũ armis occupata miles
 parari

parari, uel è Tuscia, Umbriâque, opportunè acciri
 posse uidet; Vgonem ad colloquium magnis precibus
 aduocauit, missis ad eum obsidibus Innocentio Cibo &
 Nicolao Rhodulpho Cardinalibus, quibus Leo ponti-
 fex auunculus fuerat. Non grauatur Vgo nec aduen-
 tum suum differt, uel improbante & dissentiente
 Pompeio qui de obsidenda oppugnandaq; arce cogi-
 tabat, ut Clemente in potestatem redacto, è sententia
 Caesaris, bello finis imponeretur. Itaque Moncata cum
 paucis in arcem receptus, salutato pontifice, ei sup-
 plex lituum pastoralem argenteum, atque item gem-
 matam mitram, insignia pontificatus, militibus erepta
 restituit; officij sui necessitatem excusat; nesariam nuli-
 tum temeritatem detestatur; orat demum, ut ab oppu-
 gnando Cesare desistere uelit, pro quo Dij atque ho-
 mines, nusquam aduersante fortuna feliciter propu-
 gnarent: Eam uerò insitam esse animo Caesaris pieta-
 tem, iustitiam, moderationem, ut nō alio arbitro quàm
 ipso pontifice sit usurus in pacanda Italia; cuius impe-
 rium nunquam affectarit, quanquàm ad id iure opti-
 rare posse uideretur. Ad ea Clemens parum de Pom-
 peio, & id quidem ironicè, de Vespasiano autem pluri-
 mum & uehementer oblocutus, quòd ab eo impuden-
 tissimè se deceptum atque impiè proditum querere-
 tur, respondit se omnibus temporibus Caesaris di-
 gnitati amplitudinique studuisse, neque in poste-
 rum studia in eum sua remissurum, modò ille adu-
 latione malignitateque consiliariorum planè deprauatus ad ingenium suum rediret, sequereturque

equitatem & iura foederum, quorum tabule uigenti
 & Galliam Cisalpinam ipsi Sfortia impotentibus cir-
 cumuento armis restitueret. Decere enim cum qui tot
 auitis regnis adauctus, totq; insignibus potitus uictori-
 rijs ad summam auctoritatē augusti Imperij summāq;
 opum & uirium amplitudinem peruenisset, liberā
 animo non modò antiquis possessoribus suas ditaciones
 sua iura non adimere, sed etiam de integro largiri atq;
 concedere, ipsumq; Sfortiam per summam inuidia falsi
 criminis insinulatum totius Italiae precibus condonare.
 Ceterum post multos secretioresq; sermones, res
 in hūc modū cōpositae sunt, ut pontifex e Gallia Cisalpi-
 na copias reuocaret: Pōpeio & Colūnijs parceret: mit-
 teretur à Clemente Neapolim datae fidei obses Philip-
 pus Strozza uir pecuniosus, cui Petri Medicis eius pat-
 truelis filia nupserat: Vgo ipse cum omnibus copijs in
 Regnum proficisceretur, daretq; operam ut quae ex sa-
 crarijs ablata essent, pertinerentue ad apparatus sa-
 erorum, facta conquisitione redderentur. Cautū quoq;
 est, ut Camillus Columna sine pretio dimitteretur. Is
 enim paucis ante diebus Senensi in pugna dum inten-
 perantius profligatos hostes persequeretur, à Braccio
 Baleono Florentinorum equitum praefecto captus fue-
 rat. Atque ita Vgo Moncata urbe excessit, grauius in-
 dignante Pompeio, atq; id factum detestante, quòd sub
 inanibus simulatae concordiae promissis interpellari
 eripiq; certam uictoriam uideret. Fuere qui existima-
 rent Vgonem multo corruptum auro, pontificē tanto
 periculo liberasse, eoq; maturius atq; libentius, ne eo
 capto, ac demum aliquo forte casu, aut Columniorum
 insidijs

insidijs sublato, ex ea re Cesari qui religionis & pietatis laudem quæreret, inexpiabilis inuidia conflaretur. Ferebant enim Pompeiū adiutore Cesare paratis iam seniorum suffragijs, pōtificatu haud dubiè potiturum, si Fortuna Clementem in eo armorum strepitu conturbatisq; rebus abstulisset. Interea Clemens presenti sonium metu in spem uindicandæ iniuriæ suorum omnium hortatu uehementer accenditur, in Pompeiumq; præsertim & Columnios omnes: reuocat tamen Mediolano copias, ut inicitæ concordie, præscriptis legibus stare, pacatōq; animo, ab æquitate Cesaris pacem sperare uideatur. Nec mora, Heluetiorum duo milia & Italicas cohortes septem uirtutis eximie, ex his quibus ad Mediolanū præerat Ioannes Medices dux egregie fortis atq; audax, ad urbem accersit. Præterea manducos circiter cataphractos; Stephanum etiam Columnnam Prænestinum à cæteris Columnijs dissentientem, cuius fidei uirtutiq; plurimū fidebat, conscribere quatuor cohortes iubet, atq; item Valerium Vrsinum, & Ioannem Baptistam Sabellum, Ranucciumq; Farne sum magnæ spei adolescentes singulis equitū alis præficit: negabant enim Pontificij pacē confici posse cum Cesarianis arma tenentibus, nisi pariter ab armatis et gerendum bellum instructis pax ipsa peteretur. In eo rerum motu Carolus Cesar consilij atq; armis hostiū, maiore uirium mole occurrendum ratus Lanoiū pro regem Neapolitanum cum sex milibus Hispanorum, & triginta onerariarum nauium classe in Italiam misit, scripsitq; ad Ferdinandum fratrem, ut Georgius

Franisbergus, summæ dux authoritatis apud Vindelicos, cum tribus Germanorum legionibus in Italiam mitteretur. Ocurrere Lanoio Gallicæ Venetæq; triremes Cyrneo in mari, sed nullo consensu. Nam quum Ludouicus Armerius Venetus præfectus cum dimidua suarum triremium parte ad portum Veneris substitisset, serò admodum Andreas Auria, Petrusq; Nauarrus & Paulus Iustinianus ad hostes peruenere; certatumq; est tormentis maioribus. Sed Lanoius una atque altera naue è suis cum milite demersa, tribus autem quassatis, & cum multa nautarum & militum strage uehementer afflictis, suaq; demum prætoria pluribus combrinarum pilis adeo perforata, ut penè mergeretur, ualido repente suborto uento, è conspectu se eripuit, tenuitq; Herculis portum, atque inde Caietam incolumis peruenit. Pari quoque euentu apud Mantuanam Cesarianis fortuna arrisit, quum Feltrius Veneti dux exercitus, expugnata iam nauiter Cremona, & cum eo Ioannes Medices Germanorum legionibus occurrissent, Nam quum hi iunctis copijs densata incedentium hostium agmina, ut eos Padi transitu prohiberent, per expeditos Sclopettarios aliquandiu prosperè minutis prælijs retardassent, ad Gubernulum Alpina in incertum emisso, ictus occubuit, non tam prius surreptus; quum nemo eo fortius atque felicius ab insidiatâ uirtute, libertatem Itale aduersus externas Pompeius defensurus esse uideretur. Interea Clemens Pontificijq; imperij hostem decernit, senatû

nit, senatu mouet, addit diras, interdicit aqua & igni,
 ceterosq; Columnios eodem crimine damnatos armis
 persequitur. Inducto enim in Latium exercitu ad qua-
 tuordecim oppida insigni pontificiorum acerbitate
 direpta incensaq; sunt; adeo, ut magna senum, puero-
 rum, & foeminarum agrestium multitudo, alieni faci-
 noris poenas daret, pauciq; plecterentur ex his, qui e
 Vaticano templo altarium ornamenta rapuissent. In-
 fecerat tamen fere omnes is sacrae pecuniae & praediae
 contactus, ipsamq; maximè Neapolim, ita ut in foro
 sacrae uestes ad hastam proposita spectarentur. Cete-
 rum in Sublaqueum proprias Pompeij delicias atro-
 cissime seuitur, atque item ad Genatianum, sed ali-
 quanto remissione ira, scilicet ut elegantioribus Vessa-
 lani adibus, quas Prosper extruxerat, dissimulanter
 parceretur. Porro Pompeius ubi Latina oppida incen-
 dijs sumare atque omnem armorum impetum in ipsos
 Columnios conuersum uidet, postulat à Lanoio, ut affli-
 ctis familiae suae rebus maturè opem ferat: hortatur ut
 productis copijs potius in hostili agro quam propu-
 gnando ad regni limites, bellum ruptis iam planè fo-
 deribus coeptum gerat. Concilij quoque indicendi, cu-
 ius nomen Clementi maximè terribile fore uideba-
 tur, ex formula tabulas conscribit, noctuq; Romae per-
 cientes suos affigendas templorum ualujs, publi-
 teque Philippo Sergardo Senense. Per hos libellos
 pontifex ad concilium citabatur, quod Caesar ad Spi-
 ram Nemetum urbem (ca est ad Rhenum sita) esset ha-
 biturus, ut facile intelligerent homines cum Baltha-

saris Cossæ exemplo, summum dignitatis & uirtutis
 culum, inimico Cæsare, & infestis Lutheranorum
 armis aditurum. Nec multo post excitis ad id bellum
 Germanorum atq; Hispanorū cohortibus, ad Frusino-
 castra posuerunt. Quod ubi Clemens cognouit, uide-
 eos iam nudato planè consilio, auspicijs Cæsaris bel-
 lum esse gesturos, ut grauiore metu iniecto eos deter-
 ret, è Gallia Valdemontium regia stirpe ortum accep-
 uit; hortatusq; est, ut in spem potiundi regni, Neapo-
 liti classe inuaderet: uigere enim adhuc toto regno
 Andegauenſiū regum memoriam, & præclarum stu-
 dium multorum procerum in id nomen: proinde ingre-
 ti animo arma capefferet, ut uirtute fortunaq; maiori-
 bus suis æquaretur. Itaque Valdemontius singulari ala-
 critate classē conscendit; Campaniæ oram metu con-
 plet; Salernū expugnat; signa ad ipsam Neapolim ut-
 effusum cum Neapolitana iuuentute Moncatam intra
 portam compellit. Parte alia Lanouius atq; Pompeius
 Frusinonis mœnia tormentis quatiebāt; ibi presidium
 inerat earum cohortium, quæ ob ducis sui Ioannis uoca-
 ritum, à funesto uexillorum colore, uulgo nigre uoca-
 bantur, quarum ea erat constantia & uirtus, ut diffi-
 cile cadentiaq; mœnia, adiectis tumultuarijs operibus
 repente resarcirent, & sepe audacter atq; feliciter cru-
 ptione dimicarent. Pompeij mens erat, quum primum
 aliqua muri pars concidisset, admouere statim cohortes,
 & uera ui, trinisq; subsidijs ex triplici nationum
 genere constitutis, supremum oppugnationis casum
 experiri.

experiri. Per speculatores enim didicerat aduētare pō-
 tificios duces, ut obseſis opem ferrent, providebatq; ſi
 ſegniter oppugnare pergerent, ancipiti prælio dimicā-
 dum fore. Sed Lanioius haud sanè multum belli peritus,
 quum uarijs ſuorum ſententijs diſtraheretur, nec facile
 conſilium explicaret, potiundi oppidi occaſionem cor-
 rupit, adijq; diſcrimen accipiendi grauis incommodi,
 quum propinquo hoſte mouenda caſtra uiderētur. Per-
 uenerant enim pontificiæ copiæ ad Ferentinum, Ren-
 getus Cardinalis Auguſtinus Triuultius Clemētis hor-
 tati ſuoſte ingenio nauandæ operæ cupidus, quod ſtu-
 dio à maioribus tradito, Gallicæ factioni uehementer
 eſſet addiſtus. Nec mora pontificij quadratis agminib;
 atq; hoſtium oculis diſpari animorum habitu ſpectaculo
 lum præbuerunt. Erat enim è collibus, ipſaq; oppidi ſu-
 maerce in ſubiectos campos deſpectus, ita ut peditum
 & equitum agmina diſtinctis & præfulgentibus ue-
 xillis enumerare poſſe uiderentur. Non tulère ſubeun-
 tum impetum Lanioij cohortes ponti Coſæ annis præ-
 ſidio impoſitæ, atq; ita loco pulſæ proſtigatæq; amiſſis
 trib. uexillis terga uertere, adeo ut perturbata magna
 parte exercitus, ſola Germanorum phalanx immobilis
 imperterritaq; conſtiterit, quod nigræ cohortes conſpi-
 cate, auctis ſpe uictoriæ animis audacter eruperūt. Ita
 præſecto aditu, commeatus affatim intromſſus, præ-
 ſidiumq; nouo cohortium aduentu renouatū, abſinuit
 prælio Rentius quum uictoria in manibus eſſe uideretur,
 ſatis ſuperq; actum ratus, quod ſine ſuorum uulne-

re, conclusos obsidione atque periculo liberasset. Ea
 que secuta est nocte Pompeius Lanoio in re aduersa
 repentinaq; perturbato, reducendi exercitus munus sus-
 cepit, ita ut ipse maiora tormenta, suis met humeris at-
 que lacertis impelleret: minora enim singulis ducibus
 reducenda attribuerat: cuius implendæ operæ specinè
 atq; exemplum dabat, ne tale dedecus admitteretur, ut
 tormenta in potestatem hostium deuenirent. Ita singu-
 lari Pompeij cura, laboreq; & diligentia exercitus in lo-
 columis in pacatum tutumq; locum est receptus: nullo
 quippe per noctem tenebris atq; terroribus importu-
 nam accepto incommodo, nullo maiore minorisve
 tormento, uel in summa uiarum asperitate deserto, uul-
 lisq; postremò amissis impedimentis, quum hostis uiri-
 bus, animis, loco, atque eius diei fortuna abundè supe-
 rior, abeuntium tergis instare, & non mediocrem om-
 nino cladem asferre potuerit. Ea bene gerendæ rei se-
 cultas, Pompeij celeritate & uigilantia pontificijs ere-
 pta, magnam Rentio atque Vitellio, ipsius Triuulij le-
 gati & minorum ducum testimonio, conflauit inuidiâ,
 ut qui uacare questui, delectari imperio, odisseq; belli
 finem, & pericula uniuersæ pugnae deuitare, uel mali-
 gnitate, uel ignauia dicerentur. Caterum cognito Cæsa-
 rianorû discessu, promouere serò castra, multosq; dies
 nulla memorabili re gesta, circa Possium atq; Cæcani-
 dum Castrum constiterant. Verum consumpto in his lo-
 cis omni frumento, cū fame uterq; exercitus laboraret
 & equi deficiente pabulo, quòd nullū gelida adhuc hie-
 me gramen erumperet, inedia & macie conficerentur.

applicuit ex Hispania Franciscus Angelius cucullatus
 diui Francisci sectæ princeps. Is opinione religionis Cæ-
 sarei nudato omni simulatione animo arcana crimina
 Christiano more confitentem audire expiareq; solitus,
 mandata Cæsaris de pace ad pontificem afferebat. Eius
 uiri hortatu, quæ singula ad religionem reuocaret, &
 summa omnia de lenitate æquitatq; Cæsaris pollicere-
 tur, Clemens ad pacem inclinauit, quod ærarium sum-
 ptu, animum uerò cura & molestia bellicarum rerum
 lenare percuperet, indignareturq; pulcherrimam om-
 ninio occasionem potiundæ uictoriæ, astuta, aut ignobi-
 li certè ducum suorum cunctatione, fuisse prætermis-
 sã, & moniamque demum non modò creuisse, sed in castris
 totiq; Latio tantum non consumptam esse conspiceret
 & Borbonius maximè formidandus uideretur, qui in-
 gentibus lectissimisq; instructus copijs, togatæ Gallie
 & Hetruriæ urbes, Romanæq; urbis opes in prædant
 est etiam Caesar Feramusca Campanus Cæsaris familia-
 ris, qui dudum ab Hispania uenerat, attuleratq; ad Pon-
 tificem à Cæsare humaniores literas, quibus se pacem
 expetere, odisse arma, & pontificiam maiestatem
 religiosè colere significabat, testabaturq; Deos immor-
 tales se regnis suis esse contentum, & ab se cuncta faci-
 le posse iustis precibus impetrari, sed minimè passurũ
 ut sibi à quoquam in his quæ iuris atque arbitrij sui
 sint, arroganter perscriberetur. Non esse enim ex di-
 gnitate Augusti, longè maximi principis leges accipe-
 re, minisque terreri, ab his maximè qui imperio suo su-
 biecti, & dijudicãte fortuna, toties bello uicti, ingratiq;

demum grauiore pœna digni censerentur. Itaque lã-
 bus Martijs, qui dies summarum calamitatum Vrbi at-
 que Italiæ initium fuit, inita rerũ pax est, conscriptisq;
 renouati fœderis leges, ea cõditione, ut Lanoius ad Vr-
 bem ueniret, scilicet præclara adstipulatione tabulis ri-
 tẽ confectis, grata omnium animis ea concordia sacris
 solennibus celebraretur. Nec multo post Lanoius rece-
 pto prius Cæsariana in castra Triuultio legato, ut fidei
 oõses esset ad Clementem uenit, notatusq; est haud du-
 biè Deorum monitu aduentus eius, ut lugubris & ma-
 ximè funestus Vrbi futurus, quum ea pars Vaticana do-
 mus qua ipse fuerat hospitio exceptus, terribile uagorũ
 fulmine iccta tremuisset. Ab ea autem pace maxime a-
 uersus erat Pompeius, dixeratq; discedenti Lanoio, ne
 magnoperè laboraret, ut pontifici conciliaretur. Se-
 nim acta Clementis, quibus galeri sibi honos adeptus
 esse uideretur, breui rescissurum; quòd ille nequaquam
 legitimus, sed uitio creatus pontifex, dignitatis suæ de-
 cus eripere nequiuerit: quòd Leo X. diuini atque hu-
 mani iuris sciens, ueræq; uirtutis amantissimus, sibi ab-
 senti, ex senatusconsulto detulisset. Solebat ille elato cõ-
 temptioreq; animo Clementis ingenium, nomen omnia
 namq; despicere, quum haud dubiè commoda omnia
 rerum suarum, & dignitatis ornamenta, ex amicitia
 & liberalitate Cæsaris expectaret. At Clemens confu-
 mata pace cum Lanoio, ut Florentinis rebus, quib; ma-
 ximè timebat, opportunè caueret, ab eo postulauit, ut
 in Hetruriam proficisceretur, presentiq; auctoritate
 atque imperij iure, Borbonij consilijs obuiam iret, im-
 pediretq; iter, quod ab eo per pontificios fines, infesta
 ubiq;

ubiq; populatione susceptum esset, scilicet ut tot co-
 etæ in unum audacissimarum gentium legiones, audito
 pacis nomine soluerentur: quum ipse Lanicius, ad quæ
 summa militaris imperij respiceret, uti belli & pacis
 arbiter, præclara ante omnes auctoritate, persuadere
 militi, atque ipso demum iure supremæ potestatis, Bor-
 bonio præscribere facile posse uideretur. Sed milites in-
 spem diripiendæ urbis Romæ, consociatis animis tan-
 tos spiritus ex felicitate rerum gestarum desumpserant
 ut quum superbia licentiâq; corrupti, Borbonium La-
 noiumq; contemnerent, neminemq; esse in terris qui i-
 psis resistere posset, existimarent, publico tantum & tu-
 multuario consilio regerentur. Quin & per eos dies,
 quum in Bononiensi euastatis agris fame laborarent,
 noctu in Borbonij domum irruerant, tanto ipsius pe-
 riculo, ut uix ignobili latebra, quin interficeretur, sit
 seruatus: Quæsito tamē & pacatis animis iussu, ut pro
 diret honoris nomen restituerunt, ut aliqua ducis ima-
 gine ad disciplinæ speciem uterentur, morēque militiæ
 auspicijs eius atq; imperijs parere uelle simalarent. Ir-
 ridebant enim eum Hispani uti stolidum & exulem, q;
 ambitiosè expetitis Helconoræ nuptijs, intercipiente
 demum Francisco rege, delusus repulsam tulisset, & ad
 Galliæ Cisalpina imperium aspiraret. Germani uerò
 eum egentem exutumq; omnibus fortunis, & prodito-
 rem gentis suæ uocitabant. Itaq; Cesariani ab Alfronso
 Ferrariensi, conuatu omnis generis abundè adiuti,
 recreatique, euastatōque demum atque incenso Bono-
 niensi agro, egressi hibernis per Flaniniam uiam nul-
 lo hostium occurrente, ad Apenninum supra Fauentiā

contenderunt, Feltrio Venetorum duce, & Miebace
 Salasso regulo, qui Gallicis præerat auxilijs, in aciem
 prodire non ausis, quanquam his magnæ adessent co-
 piæ, tormentorum apparatu, atq; urbium opportuni-
 tate superiores. Borbonio ab Amandula oppido sube-
 te ea alpium iuga, quæ Aretinos despectant campos,
 Feltrius atque Salassus per Petram malam breuiore vi-
 nere in Hetruriam transcenderunt, rati hostem (cui e-
 uulgatum fuerat) Florentiam continenti cursu petiti-
 rum. Sed is leuorsum in Senensium agros deflexit, uix
 tantisper moratus, dum ex insigni illorum studio ac li-
 beralitate exercitus duorum dierum cibaria acciperet.
 Edicebatur enim toto agmine cunctis esse festinandum,
 quum percepta animis uictoria, spesq; omnis uberr-
 mæ prædæ in una celeritate posita uideretur. Præbu-
 rat spem Borbonius Florentinorum legatis incunda cõ-
 cordiæ, si ipsorum sumptu stipendia militi soluerentur.
 Sed in immensum augebat in dies eam petite pecunie
 summam, nec institutum tamẽ iter ulla in parte remitte-
 bat, ut iniecta spe pacis, ab apparatu belli hostes auer-
 teret, quos imparatos & nec opinantes inuadendos es-
 se censebat. Lanoius quoq; qui ad Aretinas alpes occu-
 rerat, ludibrio habitus, quum Borbonium ex itinere
 monuisset, ut retentare agmen uellet, idoneoq; ad collo-
 quendum loco subsistere; postquam Romæ pace celebra-
 ta ex sententia Caesaris fœdus cum pontifice esset reuo-
 ertum. Sed Borbonius militesq; cum Lanoium ipsam
 tum etiam pacis nomen impensè oderant; adeo ut irri-
 sus atq; repulsus non mediocri uitæ periculum adiret,
 cū in subalpinos agrestes incidisset. Porro Borbonius
 emet

enca tormenta à Senensibus oblata paratâq; minimè se-
 cum aduehenda iudicâs, ut instituta celeritate uteretur
 in opprimèdo pontifice, anteuertèdisq; hostib. qui iisdè
 uestigijs secuturi uiderentur, ad Pompeium scripsit, ut
 sibi aduentâti tormenta muralia, & cōmeatum affatim
 apud Româ pararet: se enim secretiora à Cæsare mada-
 ta nuper habuisse, quib. iuberetur, ut strenuam operâ
 daret, ut occupata Vrbe Cæsariani nominis hostes dele-
 rentur. Paruit Pompeius, è Fundanoq; agro ad Palianû
 profectus præstitit officium in his reb. uti opus erat ma-
 ximè liberaliter ac diligenter. Cæterum tâta fuit in Cæ-
 sariano milite duceq; celeritas in superandis præaltis
 fluminibus cōficiendoq; itinere, uel per imbres maximè
 lutulento, ut aliquanto citius quâ opinione hominû ex-
 pectari possent, ad moenia Vaticana peruenerint. Tum
 uerò Clemens repentino instantis periculi metu cōster-
 natus, summâq; rerum & saluti plurimû diffidens, di-
 uersa perturbato animo consilia uolutare, modò con-
 stanter, modò trepidè à Patribus, & à Romanis duci-
 busq; suis opem, consilium atq; operâ postulare, ambi-
 gere an ad mare, ubi triremes erant sese proripere præ-
 staret, an deserto Vaticano intercisisq; pontib. intra Vr-
 bē se recipere, opperiri suorû auxilia, cū Borbonioq;
 aliqua pactione, oblata magna ui pecuniæ, pacē merca-
 ri, ut qui se omni alia spe desitutû uideret. paucis enim
 ante dieb. Heluetiorum duo milia, atq; itē nurificas ad-
 tuendam urbem nigras cohortes, deprecantib. cunctis,
 ne id faceret, atq; reclamantibus, importunè dimiserat,
 ut ætario parceretur. Etenim animo eius tâto rerû usu,

tansisq; exacte prudentiae praesidijs instructo ad elidē-
dam uirtutis aciem, auaritia fatalis inhererat, ut cuncta
quae publico omnium iudicio timebantur, ipse unus ne-
quaquam timeret, fideretq; his maxime, in quibus nul-
lam omnino spem reponendam, summi pariter atque
infimi homines existimarēt. Extruxerat Remius Cere-
dux patriae suae admodum funestus tumultuariam mu-
nitionem in ipso Vaticani dorso, irridendam hosti, no-
bis autem summo cum dolore & lachrymis spectan-
dam. Armauerat item imbelles Romanas tribus, & pa-
cos collegerat milites ex his qui nuper dimissi, diuendi-
tis armis in Vrbe remanserant: Profitebaturq; se Leo-
ninam urbem, ipsamq; Romam, unum atque alterum
diem egregie defensurum. Putabat enim Clemens Fel-
trium ipsumq; praesertim Guidonem Rangonum, ma-
gnis sibi obstrictum beneficijs, per Flaminiam uiam, in
tata Cassia qua hostis iter intenderat, ad Urbem cum ex-
peditis copijs aduolatu-
ros. Sed Borbonius antecessit,
urbemq; Romam subiectam oculis, e monte Mario mi-
litibus ostendens, ubi ex praeda multo opulentiore qua
opinionē auaritateq; ipsorum concepissent, perpetuo
ditarentur, edixit ut corpora tanti itineris labore fessa
& enecta fame paululū curarēt, solitaq; celeritate mor-
rum subirent. Erat enim ab ea praesertim parte, qua in
meridiem obuertitur, aetustate consumptus atque hu-
milis. Inuasere itaque loca nequaquam munita sub au-
roram, pridie Nonas Maias, dimicatumq; est utrinque
acriter minoribus tormentis: quum pauci ueterani &
praetoria Heluetiorum cohors constanter irruentes, eo
scendentēque repulissent. In ea parte quae Obeliscum
reffi-

respicit, Borbonius dum cohortatur suos & scalam conscendit, in inguine plumbea glande traiectus occubuit; multiq; ingentis tormenti pila, è summis collibus in latera densissimi agminis emissa discerpti sunt: raptaq; in præalta moenium parte duo Hispanorum uexilla signiferis è muro præcipitatis. Sed repente nebula crassior palustri exorta campo, ita hostium aciem intertorum usus dirigendis ictibus fatali nostrorum incõmodo penitus eriperetur. Irrupere itaq; facile Hispani per coniunctas muro ignobiles casas, ubi Borbonius amissa uoce defecerat: Dijs haud dubie concesso sceleri pœnam maturantibus: ne uir perfidiosus atque impius, direptæ atque euastatæ sacrosanctæ urbis spectaculo letaretur. Parte alia Germani munitiones in colle transcenderunt, circumuentamque in medio Romanam plebem quæ sub uexillis regionum intra Turriõniam portam constiterat, tanta seuitia immanitateque trucidarunt: ut imbelles homines proiectis ad terram armis, suppliciter uitam deprecantes, crudelissimè caderentur. Nunquam enim ab ulla memoria, maiore truculentia uel in barbaros qui Mahometis sectam colerent, uel in perpetuos hostes atq; inimicos, uindictæ libidine seuitum est. Nemini enim fugapatuit, quum refugientes non in ipso tantum celeberrimo templo, sed in adytis, ante sacrosanctam aram inermes trucidarentur: Quibus antea immanes exultima barbarie Totilas Gothus, & Gensericus Vandalus religiosè pepercissent. In eo strepitu Clemens frustra auersos Deos precibus ad aram fatigans, audito hostium clamore, citato gradu per oblongam du-

plicis muri munitionem è Vaticano in arcem confu-
 git, gemens & crebro se ab omnibus proditum que-
 rens; ita ut toto eo itinere è fenestellis miserabilem no-
 strorum fugam, & cruenti maximè tumultus faciem,
 barbarorumq; furentium hastas & secures impressis
 fugientium tergis despectaret. Clementi autem plenis
 passibus euadenti proximus aderat Paulus Iouius, qui
 hæc conscripsit, sustuleratq; ei ab tergo talaris toga si-
 nus, ut expeditius iter conficeret, suumq; item uolua-
 ceo colore pallium, & pileum capiti atque humeris
 iniecerat, ne pontifex à candore uestis agnitus, dum
 aperto demum & ligneo ponte in arcem transfret, à
 Barbaris accuratiore fortè glandis ictu sterneretur.
 Peruasère intra pontis portam, quum in curia & tre-
 pidatione nostrorum cataracta demitti nequiuisset, si-
 gniferi duo Hispani tanta audacia ut petiti undique
 tormentis, nihil mortis metu terrerètur, quin per por-
 tam in forum proximum excurrerent, conatusq; è
 pari temeritate Falcius centurio Hispanus porte ar-
 ualuas propellere, atque ibi cum paucis èt interfecit.
 Tota itaque Leonina urbe, quam Suburbium uocant,
 pontificijsq; ædibus, & sacrosancto augustissimòq; tem-
 plo incredibili immanitate cruentatis, atque direptis,
 ad Septimianam portam signa uertère, primique con-
 nium Itali duce Ludouico Gonzaga, cui ab insula uic-
 rium ferocia, iactantiaq; Rodomonti cognomen fuit,
 transcendere cum murum, qui ab Aurelia porta per
 decliues Ianiculi uineas ad Septimianam protenditur,
 paruo admodum negotio depulsis defensoribus & oc-
 cupato Xystino ponte, ita edita fugientium multa ca-
 de, septima

de septem milibus hominum trucidatis, supra quadra-
 ginta milia hostium in Urbem irruerunt. Nam ad Ger-
 manicas legiones tres, sex milia Hispanorū Ioāne Dor-
 bino duce, atq; itē Italicæ cohortes accesserāt ex itinere
 passim latronū et dānatorū concursu adauctæ, quas du-
 ctabant Fabritius Maramaldus, Sarra Columna, & is,
 quem diximus Rodomontes. Veteranos quoq; equites
 non exigua leuis armaturæ equitum manus ex vario
 nationum genere, sine uexillis in spem ingentis prædæ
 sequebatur. His præerat Ferdinandus Gonzaga, &
 Philibertus Aurantius Belga, qui Borbonio interfecto,
 à militibus imperator est appellatus. Ea nocte nihil un-
 quam lugubrius aut funestius fuit Romanis pariter &
 inquilinis, editæ enim omnibus in locis ad satietatem in-
 nihil tale meritis inusitatæ cædes, nobilissimi senes pa-
 riter ac iuuenes tormentis excruciatī, uiolatū ubiq; ma-
 tronarū & uirginum decus; Vestales in ipsis tēplis con-
 stupratæ; Cardinalium porro, principumq; domus, tan-
 ta furentium rabie, ferro, atq; ignibus expugnata, ut nec
 regum legatis parceretur; nemoq; demū ex his, qui la-
 tebra gladios effugerint; sit seruatus, nisi uitam ac liber-
 tatem uniuersa bonorum substantia redemerit. Ferita-
 te & truculentia terribilis erat Germanus, sed à pri-
 mo impetu quo armatos deleuerat, à gladijs tēperabat,
 usq; adeo remissa animi ferocia, ut exiguo facilē pretio
 libertatem captiuus daret, & præsentibus tantū spolijs
 & comotationibus lætaretur, uerteretq; demum furo-
 rem in templa & antiqui operis statuas, deformando
 cuncta atq; euastando, quòd pleriq; eorum irrisis pon-
 tificum legibus, Lutherana dogmata sequerentur.

Hispani autem astuta & implacabili crudelitate acer-
 biores, ut abdita arcanaq; familiarium eruerent, tor-
 mentis atque supplicijs in nobilissima corpora grassa-
 bantur; tanta auri cupiditate, ut Iulij pontificis calce-
 uer, multa exesum carie eruere, & annulo spoliare
 non dubitarint. Sed eius etiam gentis facinora, Italia
 Brutijq; præsertim decerptis uitijs, nec ullis omnino ad-
 mistis uirtutibus facile æquabant; & eo grauiore cum
 inuidia, quòd in obsequium barbarorum longè prom-
 ptissimi, emulatione scelerum, ab amore charitatis
 communis patriæ discessissent. Obsidende uerò arce
 circumuallandæq; perducta in gyrum fossa Philippus
 Cerbellio & Mendanius Hispani, negocium suscep-
 runt, tanta acerbitate, ut uetulam in arcis fossam lacu-
 cas deserentem, quæ expetenti pontifici dono daren-
 tur, laqueo immaniter strangulatam, in conspectu ar-
 cis suspenderint; puerosq; item qui olera funiculis ar-
 trahenda alligabant, sclopettis interfecerint. Bilibo
 post affuit Pompeius Clementis quidem incommoda,
 periculoq; latatus; sed quum plena omnia cadaueri-
 bus, luctuq; conspiceret, multoq; mulierum & puero-
 rum ciulatu, atque insignium ciuium sacerdotumq;
 in tormentis frustra opem implorantium, rationes &
 domus omnes miserabili gemitu complerentur, lacry-
 mas tenere non potuit; eo etiam uehementiore dolore
 percussus, quòd cadente patria, elapsòque secus atque
 ipse optasset, incolumiq; pontifice, qui tanta clauis
 causam præbuisse uideretur, ad insontes tantum ac mi-
 seros, summæ calamitatis pœna recidisset. Itaque pietatis
 uerosum & sacratum uirum decebat, insigni pietate
 & misericordia

& misericordia adductus domum suam afflictis & mi-
 seris aperuit; & quanta maximè ualebat authoritate
 apud duces ac nūlites operam dedit, ut inuiolatum de-
 cus foeminis seruarietur; cruciatu eriperentur ciues, &
 de redimendis captiuis, tolerabili conditione leges fer-
 rentur. In his rebus humanitate, diligentia & liberali-
 tate tanta fuit, ut superiora ccenacula ad summas con-
 signationes honestissimis matronis atque uirginibus
 complerentur, cardinales plures ad se confugientes ue-
 stiret atq; aleret; controuersias inter captiuos & mili-
 tes sua pecunia dissolueret; cunctisq; uitæ periculo cir-
 cumuetis, uadem se præberet; ita ut in ea fortunæ acer-
 bitate captæ et euerse Vrbi nihil Pompeij aduentu op-
 portunius fuerit aut melius. Nemo enim miser ab eo
 frustra opem implorauit; nemo aut militum metu, aut
 inedia compulsus, salutaris atque hospitalis domus fo-
 ribus eiectus fuit. Singulari quoque animi magnitudi-
 ne simultatum & contentionum oblitus, non aduersæ
 modo factionis nomine, aut peculiari ex causa ueteres
 inimicos præsentis ope adiuuit; sed è Sæctacrucia etiam
 familia, à qua Hieronymum ipsius patrem interfectum
 diximus, nobilem matronam, eiusq; filiam conspicuæ
 formæ uirginem ad se recepit, atque auro redemit.
 Vna in re tantum uindictæ libidinem effudisse est ui-
 sus, quum Clementis uillam, sub monte Mario, contra
 Miluium pontem incendi iussit, adeo ut Clemens ab
 summa arce sumantem spectans, senatoribus diceret,
 satis æquo iure secum agere Pompeium, quòd eodem
 igne talionem redderet, quo Latina oppida deflagra-
 sent. Nec multis inde diebus Clemens consumpto cons

in meatu, ita ut asinina etiam carne inuitatis quoque quis
 si ad solennes epulas Patribus auidissimè uesceretur, de-
 speratisq; omnibus effugijs, deditioem fecit; ea condi-
 tione, ut cuncta quæ imperasset Cæsar, se facturum expo-
 ceretur, à quo dignas eius pietate fideq; literas expo-
 scibat; quibus stipendio militi persoluto, sibi sacrosan-
 ctum urbis imperium cum libertate redderetur. Fru-
 strā iam Feltrium & Salassum atq; Rangonium expo-
 scarat, ut admoto exercitu, expugnatisq; munitionibus
 ipse & senatus arce eriperetur. Sed hi positis ad sepi-
 mum lapidem castris, in iuga montis Marij excurren-
 do se tantum ostentant, atque ita ut imperitijs & mi-
 seris, id unum in supremo salutis discrimine facile cu-
 pientibus, iamianq; descensuri, & munitiones aggres-
 suri uiderentur. Sed ea mente in conspectum se de-
 rant, ut quid hostes occupati præda, & in tanta rerum
 copia uino, libidine, somnoq; molliti facturi essent;
 prospicerent; nec tamen periculosi prælij aleam sibi
 rent. Quid enim stultius uideri poterat sanis & peri-
 tis ducibus, quàm iniquum in locum se demittere, &
 cum inuictō hoste, uiribusq; haud dubiè, & loco atque
 animis superiore, recentiq; præsertim uictoria præse-
 roci, collatis signis, in nullam spem prosperi euentus
 de salute libertateq; Italiæ dimicare? Itaque Feltrius se-
 lubri potius quàm honesto consilio, retro in Vmbriam
 iter flexit. Conflauit uerò Clemens argentum omne,
 & aurea uasa sacrificijs dicata, ut inde diuidenda mili-
 tibus pecunia cuderetur. Quæ quum satis esse non pos-
 set Cæsarianis ducibus, purpurei galeri tres concessi,
 ut illis licitantibus qui fœda ambitione corrupti, ad
 senato-
 riam

senatoriam dignitatem aspirabant, aurum proferrent.
 Eo modo ad hastam propositis, emptores non desuere.
 Sed miles expleri nō poterat, quum non menstrua, sed
 annorum aliquot stipendia, turbidi, insolentes, & uesa
 na feritate ducibus etiam terribiles flagitarent. Quum
 his difficultatibus angeretur, angustiq; arcis loco con-
 clusus pontifex, oborta & manante in familiares pesti-
 lentia, de sua salute dubitaret, Pompeius ad eum uenit,
 inuitatus ab amicis senatoribus, deposcenteq; præser-
 tim pontifice, quum is diceret, desperatis auxilijs, ab
 una Achillea cuspide opem expectandam; Pompeium
 præclare designans, qui certiora remedia esset allatu-
 rus, postquam tantis cladibus initia præbuisse uidere-
 tur. Erat Pōpeius in aduersis peruiçax, et indomitus; in
 secūdis uerò adeo tener & flexibilis, ut cōmutatæ uo-
 lūtatis gloria magnopere gauderet, oblectareturq; mi-
 rum in modū, ubi decus emineret, alterna elatione, de-
 pressioneq; familiarium suorum. Aliquo enim merito
 in gratiam ascitis inductis demum suspicionibus, ex-
 templo repudiare, & corrupta propria libertate, odio
 persequi erat solitus. Sed in his æquissimo iure uenit ex-
 cusandus, quum nonnulli ab eo liberaliter sacerdotijs,
 uarijs beneficijs honestati, ingrato demū animo uti pe-
 cunia corrupti, in amore ac fide turpißimè defecissent.
 Susceptus est à Clemente uultu ad hilaritatem maximè
 composito, nec ficto quidem, quum periculi magnitu-
 do, & concepta spes ingens libertatis omnem peni-
 tus simulationem excluderent. Deplorauere tum ueris
 simis lachrimis euersæ urbis calamitatem, sacerdotalis
 dignitatis amissum decus, & denique communem

insaniam, cui pertinacius quàm sacratis hominibus ex-
 pediret, usque ad conturbationem diuinarum atque
 humanarum rerum seruiuissent. Interea pestilens mor-
 bus ex foetore cadauerum & fame inaequaliq; cœli
 temperie subortus, multos Hispanorum absumpserat,
 & in his Antonium Gamboum, à quo templum uirgi-
 nis Deiparæ ad Mineruam excruciatæ foede sacerdoti-
 bus fuerat direptum. Sed Germanicas legiones multi-
 plicatis funeribus maximè deuastabat; allatumq; erat
 Gallos Odetto Lotrechio duce transisse Alpes eo con-
 silio, ut uindicatis iniurijs, sacrosanctum pontificem
 abrupta fide deceptum & proditum in libertatem asse-
 rerent. Rex enim Franciscus suopte ingenio maximè
 pius & generosus pro dignitate Christiani nominis cu-
 ius ipse titulum præferret, ualde pulchrum & deco-
 rum existimarat custodia & carcere sacrosanctum pon-
 tificem eripere, atque impios, & execrabiles latro-
 sceleratis manibus, templa, aras, ipsa denique sanctis-
 simorum pontificum sepulchra uiolassent. Implora-
 rat enim undique opem Clemens demississimis lega-
 tum; atque item ab Henrico Britanniae rege, ad quem
 Vbertum Gambaram miserat: Accendebat etiam Hæ-
 lanus, uetus apud eam gentem legatus, uel uno ma-
 ximè argumento, quòd Iulius secundus ab insigni be-
 neficij accepti memoria eos honestissimè nominis tite-
 lo pontificiæ libertatis defensores appellasset. Non
 Clemens satis superq; explorata Cesaris uoluntate,
 quam se

quum se in potestate barbarorum esse conspiceret, ne-
 que ipsius salus atque libertas ad arbitrium Caesaris
 reuocaretur, aliunde sibi auxilium quarebat. Per li-
 teras nanque & nuncios propenso Caesaris animo u-
 tebatur, sed milites Germanique praesertim minacibus
 oculis truces, efferique supendia atque aurum depo-
 scebant. Quibus Caesar non obscure indulgendum
 arbitrabatur, postquam tantis rebus gestis, sua pra-
 mia merebantur: Putabat quoque ex conscientiae pu-
 dore Clementem uti grauissimis affectum iniurijs, ubi
 eum custodia liberatus euolaret, in omnem uindi-
 ctæ libidinem sese effusurum, ita ut tantis adiunctis so-
 primum custodia liberatus euolaret, in omnem uindi-
 ctæ libidinem sese effusurum, ita ut tantis adiunctis so-
 ciorum praesidijs resumpturus arma, & ad Christianas
 imprecationes, dirasque aduersum se descensurus es-
 se uideretur. In his rei nummariae difficultatibus coa-
 ctus est pontifex obsides dare, quos ipsi milites dele-
 gissent. Il suere cardinalium propinqui, uirique maxi-
 me pecuniosi, Ioannes Marius Montanus Sipontinus,
 Honorius Bartholinus Pisanus archiepiscopi, Anto-
 niusque Pucius Pistoriensis, & Ioannes Mattheus Gi-
 bertus Veronensis episcopi: itemque Iacobus Saluia-
 tus cardinalis pater, & Laurentius Ridolphus Nico-
 lai cardinalis Germanus frater. Horum sacratis mani-
 bus ferreae cathenae statim iniectae, uinctique in Pom-
 peiana domo custoditi. Hos Pompeius uidere, aut
 alloqui humanitate sua indignum putauit, ne quum
 praestantes uiros familiaritate superioribus tempori-
 bus sibi coniunctos, in libertatem uindicare non posset
 ad non dubiam inuidiam eorum calamitate letari ui-
 deretur. Verum per familiares suos id benignè & libe-

raliter præstabat, ut nihil quod ad subleuanda prædi-
 ræ captiuitatis incommoda, tristitiâque minuendam
 pertineret, omnino desiderarent. Quum uero à herba-
 ris aurum immaniter supplicij metu iniecto exprime-
 re properantibus, in Floræ campum ad furcas cathe-
 natilatronum more traherentur, bisq; sententijs de eo-
 rum supplicio in corona militum graui & infesto con-
 cionis fremitu esset disputatum: adeo Pompeius eo-
 troci illustrium sacerdotum periculo, & Germano-
 rum feritate commotus est, ut non multo post, ipso co-
 miserante, & prorsus conniunte, per uaporarium fe-
 ci tubum subleuati, extractiq; funibus euaserint, quum
 Germanos custodes opipera in cœna, multo saluore co-
 sopitos egregiè sefellissent. Transierat paulo ante Pom-
 peius in Alfunsi Vastij domum, ut eius doli suspitione
 ab se penitus auerteret, & deceptorum & fidentium
 impetû sua absentia frustraretur. Horû fuga Cluentium
 incredibili affecit uoluptate, libertatemq; eius magno
 pere maturauit. Nam Germani ad nouas pacationes de-
 scenderunt, ut pecunia certius ac facilius expedirent.
 Audiebant enim Lotrechium properare, ut liberati ab
 se Pontificis gloria potiretur. Is ad Boscum oppidum
 expugnatis Germanorum cohortibus Alexandria ter-
 re in potestatem redacta, & Ticino demum terribili
 tormentorum apparatu capto, direptoq; Padum oppidum
 fuerat, Parmæ atque Bononiæ aliquandiu subsisteret,
 ut Heluetias & Germanicas legiones expectaret, quo-
 bus receptis, per Togatam Galliam ad Truentum ad-
 nem contendebat. Aderant ei Venetorum copia, acci-
 serant magni roboris auxilia Florentiuorum.

nim ad famam capti pontificis excitati ad arma, Medi-
 cis adolescentibus Hippolyto atque Alexandro Flo-
 rentia cictis, sese in libertatem uendicant. An-
 dreas quoque Atria Gallica praefectus classis, ad Del-
 phini portum Hispanicis triremes oppresserat, cictis
 que Adurnijs Genuenses Gallorum imperium accepe-
 rant. Quibus de causis Caesariani duces in propinquū
 summe rerum discrimen adducti relinquendam omni-
 no urbem Romam, & hosti obuiam eundum censebāt.
 Id maxime cupiebat Pompeius quum patriam à Bar-
 baris funditus eueriti conspiceret, deformatis passim æ-
 dificijs atque omni laquearium & tectorum exusta
 materia collabentem. Sed negabant milites Germani-
 que praesertim, se ab Vrbe, pontificisque custodia di-
 scessuros, nisi stipendia soluerentur. Id uerò se presta-
 re non posse aiebat Clemens, nisi custodia educeretur;
 capto enim sibi atque alieni iuris facto, non creati à
 mensarijs & publicanis, libero autem & suae dignita-
 tione, confestim affuturam. Porro Caesar ab Hispa-
 niæ perplexè rescripserat, sibi equum uideri, ut pon-
 tificem custodia educeretur: sed darent ipsi operant,
 ut alicunde militi stipendia præberentur, cauerent-
 que, ne pontifex ex captiuo liber & hostis factus, si
 id uellet, partium consilijs multum noceret. Inter-
 dicantur autem literis, diuersæ sententiæ à ducibus
 dicebantur, Aurantius, Alarcon, Vereius atque Mo-
 ronius cautiore uideri uolebant. Pompeius uerò &
 Columnij omnes cohortantur, ut per honestam pa-
 sionem sacrosanctum pontificem carcere, ipsum uerò

Cæsarem infamia liberarent. Aduenerat Franciscus An-
 gelius præclarus de Cæsaris conscientia, uoluntateq; testi-
 monium ferens. Itaq; Clemens mirificè adiuuante Pom-
 peio, pecuniam à cupediarijs ditibus mutuam impetra-
 uit per Bernardum Sanctium Reatinum iuriconsul-
 tum, Urbis prætorem. Hunc Pompeius Anicio Mo-
 te Gallo collegam addiderat, ut miseris ciuibus de uiti-
 & fortunis cum milite litigantibus præsidio esset, atro-
 citatemq; publicæ calamitatis humani iuris artibus
 molliret. Francisco demum Angelio insigni adipiscen-
 da libertatis auctori purpureum galerum est pollici-
 dit: concessit & ipsi quoq; Pompeio Piceni legationem
 omnesq; promissis aut præsentibus donis, qui auctori-
 tate ualere, sibi conciliauit. Præterea ut milites am-
 pliore pecunia mitigaret, Grimantum & Cornelianum
 Venetos; Sansseuerinum, Caraffam, & Palmerinum Nea-
 politanos, Cardoniumq; Hispanum, pretio legerat in-
 ligarat, quinque cardinales obsides dedit, è quib; Trinac-
 tius, Pisanus, & Gaddius Neapolim sunt perducti. Viri
 num autem & Cæsium ipse Pompeius uadem pro his
 generosè admodum se præbens, ad Sublaqueanos suos
 perduxit, atq; maturè ingentibus munificentie actibus
 humanitatis officijs obstrictos dimisit. Quum uero pa-
 tiffex amici pacatiq; animi data fide, atq; ea tabulis con-
 fectis confirmata, excessurus arce, & Orbitum Tuscanum
 oppidum, comitate parte exercitus, petiturus esset, Po-
 peius ei dono dedit nobilem Turcæ equum, itemq; in-
 signes sarcinarios mulos, & niuei coloris asinum.

quo sacra arcula purpurea inclusa cū perpetuo igne pontificibus maximis præferri solita ueherentur. Sed pontifex mutato habitu, ita ut unus ex familiæ præfecti familiaribus uideretur, intempesta nocte ex arce atque Vrbe exiuit, ueritus si lucem expectaret Vgonis Mōcate sententiam, qui Lanoio pestilentia absumpto Neapolitanoregno præerat, uirq; ab ingenita subtili calliditate uersutus & uarius, ab his facile dissentiebat, qui pontificem militum manibus ereptum uolebant, & Cæsaris inuidiam honestiore decreto lenire cupiebant. Ludouicus autem Gonzaga educendi pontificis negociū suscepit, feliciterq; perfecit, frustra petente Aurantio, ut in itinere subsisteret, quum is è Galeria oppido ubi erat in hybernis, transuerso itinere salutaturus, incertum an retenturus cum ala equitum aduentaret. Pontifice post septimum mensem libertati restituto, Pompeius Neapolim contendit, ut bellicis partium consilijs indineret. Iam enim Lotrechius ferè totam Italiæ longitudinem emensus in Apuliam peruenerat. Quo rerum periculo adducti Cæsariani, obtestante educenteq; Alfonso Vastio, urbem absumptis omnium fortunis, domibusq; fœda tectorum strage, deuastatam reliquere. Discesserat è castris Vastius ab initio priusquam Romæ caperetur, ne sceleratis militum consilijs interesset, ueneratq; deinde in Urbem, ut suo ueteris imperij iure uteretur, frenataq; militum licentia, uigilijsq; & singulis meritis ad disciplinam reuocatis, in hostes legiones educeret. Certatum subinde est equestri prælio ad Luceriam superantibus Gallis, quo Martius Columna adolescens alacriter pugnans, & ardentius ex-

currens est interceptus. Hunc Pompeius ex Oſtun-
 no fratre genitum confectum mille aureis redemit, ſcri-
 pſitq; ad eum, ut nihil ab eo incommodo inuente uir-
 tis impetum remitteret, ſed etiam atque etiam in-
 de progrediretur, aurum in promptu ſemper futurum
 modo uti ea familia & eo patre natum deceret, ad pa-
 randam laudem & militare decus eniteretur. Oſtu-
 ntauit demum copias Lotrechius, & diſpoſiſis in adur-
 ſos tormentis, ſub Troie urbis colle pugnandi poteſta-
 tem ſecit. Sed Aurantius & Vaſtius, Dorbino con-
 probante, ex aequiſſimo loco in equam planitiem ne-
 nimè deſcendendum putauerunt. Nec accliuem locum
 Gallus ſubijs Hetruſcorum auxilia expectans, que de
 aduentu ſuo per Apennini colles interdū ſumo &
 noctu ignibus ſignificabant. Cæterum in Ceſariana
 milite multum refrixerat uetus ardor, illeque impe-
 tus celeritate audaciâque ſemper felix. Tanta enim
 ditati præda, & uoluptatibus atque delitijs emolli-
 pauere uulnera, prælij caſum deſigere, & præter
 conſuetudinem nimia uitæ cupiuitate diſtineri uide-
 bantur. Vertère itaque ſigna Neapolim, ſilentio mor-
 tis caſtris per noctem proſecti. Nec Lotrechius de
 beuntium ueſtigijs inſtitit, ſuadente Nauarro, ut Nea-
 phiam urbem ualido firmatam præſidio prius expu-
 gnaret, quàm hoſtes inſequeretur, ne obſeſſis demoni-
 tineribus, commoatus eriperetur, qui Neapolim op-
 pugnaturis è Samnio foret expectandus. Diem itaque
 Galli Melpham magnis uiribus expugnant atque di-
 ripiunt, Ceſariani Neapolim conceſſere, Lotrechiusq;
 demum ad Urbem uallatis caſtris conſedit, longa mo-
 tionem

admodum insatuta obsidione, nec intermissis quotidiana-
 nis incursionibus, quibus ab initio aduersus erumpen-
 tes adeo profecit, ut interfecto Vereio Belga, qui libe-
 randi Pontificis decretum improbarat, Germani His-
 panicq; tumultuarijs uisib; prelijs magnopere terreren-
 tur: nam primò ad Diui Antonij templum iterumq; ad
 Sebethi annis munitiones, & demum ad Pausilipi mō-
 tis cryptam quum interclusi fuissent, amissis multis e-
 quitibus, & duobus Germanicis uexillis, intra urbem
 trepidè refugerant. Acciuerat quoque Lotrechius è Li-
 guria classe, Philippo Auria præfecto, ut hostes, ipsaq;
 Neapolis terra, mari q; obsiderentur. Nec dubitauere
 Moncata & Vastius quum rostratas suas completas ue-
 terano milite ad pugnam educerent. Concurrere terri-
 bili & maxime cruento initio certamine ad Vrsium
 promontorium, citra Salernum, Casarianisq; Ligurū
 uirtute & nauali peritia superatis, Vgo Moncata est
 interfectus, Vastius ipse & Ascanius Columna equitum
 magister, in pratoria capti. Cecidit & Cæsar Feramu-
 sca, qui perfidiosa pacis cum Pontifice author fuerat,
 & cum eo Hispanorum promptissimi. Deuenit & in
 potestatem hostium Camillus Columna Marcelli filius,
 quem Pompeius pecunia maturè è manibus Ligurum
 redemit. Eo tempore Pompeius Caietan se contulerat,
 ut inde comitatus expediret, urbem portumq; tuere
 tur, & bellum in Minturnensi & Fundano aduersus
 Caietanos regulosa administraret, multi enim regni pro-
 cures in Sānio, Lucania, Brutijsq; & Salentinis, Hispa-
 norum odio, & presentis exercitus metu cōmutata uo-
 lūtate defecerāt, & castra Gallica sequebātur, ut studio

Andegauensis factionis alacriter ostentato, in paranda
 victoria Lotrechij gratiam promererentur. Per eos et
 tiam dies Pompeius, ad ea belli detrimenta domestico
 vulnere ictus, infensæ Fortunæ acerbiter sensit. Sci-
 pio enim Columna Marcelli fratris filius, cui episcopa-
 tum Reatinum detulerat, quum iuuenili ardore exuta
 striata stola, non contemnendas copias ex amicis &
 clientibus comparasset, & in Marsorum finibus cum
 Neapoleone Vrsino, atate, audacia, atque opibus pari,
 collatis signis dimicasset, in prima acie ceciderat. Sed
 eum dolorem adeo constanter tulit, ut eum, postquam
 ita in satis fuisset, nequaquam honestius mortē oppetere
 posse diceret, quum aduersus publicos & priuatos ho-
 stes fortiter pugnando pro Cesare, & Columnie fami-
 lia dignitate cecidisset. Auctus subinde est episcopatu
 Auerfano, Clemēte proclinata iam belli Fortuna, eum
 concedente, quo Fabium Octauiano fratre genitum,
 Interea graui iam autumnio lethalis morbus Gallorum
 copias inuaserat, ex palustri nebula, & tetro castro-
 rum odore haud dubiè conceptus, adeo multiplicatis
 funeribus, ut ipse Lotrechius & Valdemontius, qui su-
 periore bello dux fuerat, atque item nobilissimi al-
 terum duces, & præfecti legionum, paucis diebus inter-
 rierint. Exiere demum obsesi, tentatisque præcælis
 hostium munitionibus, quum eas nemo armatus defen-
 deret, in languentes, & lurida macie deformatos hostes
 impetum fecere, persecuti que demum reliquias eorum
 uix manibus atque humeris arma gestantes ad Au-
 sam, bello finem imposuere, capto Petro Nauarro,
 & Mi-

& Michaele Salasso in deditiōe accepto, qui paucos
 post dies eodem morbo, simul & dolore animi, hic in li-
 bera custodia, ille in carcere perierunt. Andreas quoq;
 Atria quibusdam offensionibus inductus, mutata fide
 à Gallis ad Caesarianos se contulerat, persecutusq; Gal-
 licas triremes earum partem cepit, ingressusq; Genuae
 portum eiectis Gallis, ueterem libertatem patriæ resti-
 tuit. Fortuna itaque pro Caesare ubique feliciter depu-
 gnante, Pompeius Neapolim uenit, in consilium gra-
 uissimarum rerum ascitus ab Aurantio. Hunc enim Cae-
 sar in regni praefectura Vgoni Moncae suffecerat,
 querebaturq; acerbissimè in eos, qui spe uictoriae par-
 tium Andegauensium decepti, fluxa fide ad Gallos in-
 tempestiue defecissent, ita ut damnatorum regulatorum
 ingens numerus, publicatis eorum bonis atque oppidis
 fscum repletet, & pleriq; uiri nobiles capitali suppli-
 cio punirentur; multi uerò afflati suspitione criminis,
 metu auarissimorum iudicum in exilium abierint, quo-
 rum omnium oppida ad hastam uendebantur; in his ad-
 dicendis Aurantio plurimum liberali, qui spectatam
 uirtutem militum, donatiui nomine, ingentibus pra-
 mijs uel castigante Caesare, ornandam susceperat. In his
 Federicus Caietanus Honorati filius, quum à Cesa-
 re defecisset, ut paterna oppida à Columnijs possessa
 repeteret, Minturnensibusq; arma intulerat, in fo-
 ro securi percussus est, Murconio eius patruo Pompeij
 precibus haud dubie conseruato, qui eandem damna-
 tionem subierat, & penè productus ad supplicij lo-
 cum, similem uitae exitum expectabat. Attulit hanc
 gratiam misero seni, ex ueteris beneficij memoria.

quod uir generosus uiginti annorum spatio nunquam obliuione deleuerat. Quum enim iuuenis in Volscorum syluis quotidiana consuetudine uenaretur, ab Honorati equitibus ex insidijs captus, & Fundana in arce in inuim turris carcerem detrusus fuerat; sed demum insigni Murconij pietate mortem effugit; quam Honoratus frater eum uti iuuenem praeferoce Caietanae familiae infestum ueneno tollere decreuisset. Seruum enim suum Murconius fideli obsequio facile parentem, sed conficto damnatum crimine, in eximie alio uteretur cibo, quam eo qui sibi sportula demissus foret, humaniter interposita salutari mora, donec Honorati consilia lenirentur. Nec multo post Pompeius ex morte Cardinalis Cardonij, Montis regalis in Sicilia insigni sacerdotio ditatus est, facile id ingratum ipsius meritis tribuente Cesare. Eodemq; anno quum aliquandiu in Brutijs, & deinde in Apulia cum Venetis atque reliquijs Gallorum uario euentu effuditur, pax inter Gallum & Cesarem inuenta est, ex cuius legibus excessere Galli & Veneti omnibus Apuliae oppidis, & rex Gallus liberos obsides, uiciorum centenis milibus aureorum persolutis cum incredulitate, inter Clementem & Cesarem, amicitia renouata est, ijs conditionibus ut Caesar Margaritam filiam in coelibatu susceptam, Alexandro Medici iunioris Laurentij filio desponderet; bellum aduersus Florentinos susciperet, ut Medicis uetus in patria dominatus restitueretur. Florentini enim natura Gallici nominis studio

diosissimi, eiectis statim Mediceis Lotrechio adhae-
 rant, miserant ad eum Neapolim auxilia ualidissima-
 rum cohortium: profectiq; Gallorum amicitiam, Cesa-
 rianos cunctis opibus oppugnabant, nunquam futu-
 rum existimantes, ut pontifex tantis affectus detrimen-
 tis, & tantis iniurijs exacerbatus, animum ad Caesaris
 amicitiam reuocaret. Venit inde in Italiam Caesar, tri-
 remibus ab Atria Genuam deuectus. Nec multo post
 Caesar Bononiae à Clemente susceptus coronatusq;
 est solenni pompa, ipso natalis sui die, quum precibus
 pontificis, Venetorumque, Franciscum Sfortiam in
 complexum & gratiam recepisset, reddito ei Galliae
 Cisalpinæ imperio, de quo tantis inuectis cladibus,
 omni deuastata Italia dimicarent. Venerat per eos dies
 Solymanus ad Viennam oppugnandam, innumera-
 biles copias ducens. Sed ea urbe frustra, utpote sine tor-
 tibus muralibus oppugnata, & deuastato demum
 Norico, Pannoniæq; agro Byzantium redierat, ita ut
 Germanis & Ferdinando Caesaris fratri, qui Panno-
 nie regnum armis petebat, grauiore fama quam exi-
 tu formidinem incussisse uideretur. His enim de causis
 Caesar moderato animo uictoria usus, quòd ab armatis
 eripere quiverat, equitati & precibus ab eximia ma-
 gnitudine animi concessit. Profectus est demum in Ger-
 maniam, tribuitque summam potestatem apud Nea-
 polim Pompeio, quum Aurantius exercitibus in He-
 thuria præcesset. Integrum uerò annum Florentini li-
 bertatem suam constantissimè defenderunt, bellū admi-
 nistrante Malatesta Baleone, callido & forti duce, atq;
 uirum Stephano Columna, uiro uigilanti atque impi-

gro, qui Galliae regis nutum atque imperium sequi dicebatur. Binis castris urbem obsidebant, à citiore parte Aurantius, ab ulteriore uerò Vastius, interfluentem Arno. Erantq; his in castris præter Ascanium & Sarram ætate maiores, Camilli duo & Martius Columnij iuuenes cohortium alarumq; præfecti, tanta militari cum laude, ut Pompeius ea sobole iam planè adultæ & strenuè exercitata in castris, magnopere letaretur. Ceterum uertente se anno, Florentini sane domiti conditionem fecerunt, quum ipsorū auxilia quæ ad operendam Pisis aduentabant, Aurantius in agro Pistoriensi profligasset. Sed in ea tamen uictoria ipse dux cecidit, uacuaq; & liberam præfecturam regni Neapolitani Pompeio reliquit. Itaque biennium in administratione rerum publicarum uersatus, cum in reddendo iure, recreandaq; prouincia & pecunijs exigentis iustitiæ, humanitatis & temperantiæ modum tenuit, ut quum seueritatem facilitate misceret, & recentium cladium incommoda resarciret, publicæq; egestatis & æriarij pariter causam tueretur, singularis ei apud omnes ordines laus pararetur. Exhauserat enim Cæsaris frequentibus tributis totius regni urbes, Gallico etiam bello afflictas; ipsamq; Neapolim, quæ multo grauiora ab Hispanis & Germanis quàm ab ipsis Gallis hostibus detrimenta acceperat. Nec tamen deerant Neapolitanis qui priuatam gratiam bono publico præferrent, & inuisitata rapacitate cogende pecuniarationes inuenirent, ut ea barbari milites expleterentur, qui & aliquot Campaniæ urbes, insigniæque oppidida auarè & crudeliter diripuissent. Sed Pompeius

uultu, sermone, sententia expeditoq; consilio supra
 quam dici possit admirabilis, singulis rebus remedia ce-
 leriter afferebat; castigabat acriter Hispanorum arro-
 gantiam; Neapolitanorum iuuenum insolentiam fre-
 nabat; Procerum superbiam seueritate presentis im-
 perij ita contundebat, ut ex magistratus potestate ma-
 xime timeretur; quum priuatus in colloquio, ioco, ue-
 natione, conuiuio ceteros mortales exquisita & no-
 bili morum iocunditate superaret. Inerat enim ingenio
 eius fastus planè regius, quum insolenter urgeretur; ex
 aduerso autem si quid molliter postulares, ciuilis huma-
 nitas, adeo ut is omnium seuerissimus simul atque lenis-
 simus haberetur. Mirificam etiam dignitatem rarissi-
 mo quodam natura munere, in omni negotio actio-
 neq; semper afferebat. Erat enim amplo corpore, atq;
 eo quidem animi similitudine ad decus plurimum ere-
 cto, serena fronte, uiuacibus oculis, pleniore ore, elo-
 quentia uerò tanta, ut in ea, quum expediret, senato-
 ria grauitas, libertas militaris, urbana comitas opti-
 marum literarum, & ueterum exemplorum consper-
 sa floribus ad admirationem emerent. Sed eo irato
 nihil tumidius, aut truculentius, cui tamen amici & sa-
 miliares semihoræ silentio feliciter occurrebant, adeo
 ut ipse deseruescente sensim iracundia, sese ratione con-
 tineri, confutariq; æquo animo pateretur. Sed ubi ne-
 gocij potestatis ac imperij decus respiceret, erat egre-
 gie constans & inexorabilis, quum iustissimi regis per-
 sonam omnino representandam arbitraretur. Adeo ut
 Ioannem Contumacium, qui populi Tribunus fuerat,
 falsi & peculatus reum, in foro præalta in furca su-

spendi iusserit, quum ille ad mitiorem poenam haud
 biè in custodia seruatus, crebro & impudenter, ues-
 tius redderetur tanquam insons & inique detentus fla-
 gitaret. Comminatus quoque est Salernitano principi
 summa familiaritate sibi coniuncto, tanquam reo lesi-
 maiestaticis, supremi imperij uim, nisi extemplo malefic-
 tum hominem ad carcerem statuisset, qui è manibus
 praefecti uigilum elapsus, tanquam ad asylum in do-
 mium eius per fugerat. Annibalem quoque militem Ro-
 mianum, ignis poena seuerè quomodum affecti, quum
 impotenter & graui quidem cum iniuria, adolestem
 li pudicitiae uim intulisset, quanquam in huiusmodi fla-
 gitio, si uis abesset, sapissimè commuendum existima-
 ret, & tum non amatorem, sed uiolatorem ingenui cor-
 poris se punire profiteretur. Detruncari etiam uis-
 leuam manum, dextra egre impetrata, honestissimo
 filij militabat, quum ex iurgio gladium in atrijs domus
 in altercantis caput sine uulnere distrinxisset; uis-
 unum poenam deprecantibus amicorum praecipuis re-
 spondit. Ni ita fecisset, ueluti alita, auctaq; audacia qua
 Neapolitanorum animis insita uideretur, non desultu-
 rum qui cubiculo ipsius ferrum inferre, & ad caedem
 enudare minimè dubitaret. Seruauit tamen plurimos,
 quum ex seueritate legum capitis poenam meritos, ad
 tremes relegare esset solitus, egestati, iracundiae, et con-
 rupti etiam saeculi licentiae, plura omnino condonanda
 militibusq; praesertim clementer indulgendum exilli-
 mans. Villam non longè à maris litore qua in occasum
 flaga illa hortorum amoenitate pernobilis ad Coe-
 ccij crypsam

eij cryptam extenditur, citriorum sylua & marmo-
 reis fontibus exornarat; in eaq; adeo multus erat, ut
 sua manu agriculturæ peritissimus & semper purpu-
 ratus arbusculas insereret, spectanteq; populo, cum
 Neapolitanis hortorum amœnitati impensè studentibus,
 de uario seminum genere, deque olerum nobi-
 lium, & peregrinorum florum plantatione differeret.
 Ceteras horas, sobriusq; præsertim Musis dabat, qui-
 bus adeo oblectabatur, ut & stilum feliciter exerceret.
 Cōposuit enim lepidis argumētis aliquot minuta poe-
 mata, in quibus Isabella Villamarina Salernitani prin-
 cipis uxoris formam atque delicias elegantissimè depin-
 xit. Hanc enim studiosè colebat, atq; ea ingenij liberta-
 te, ut nihil unquam turpe à castissima femina cupiuisse
 testaretur. Scripsit demum grauiore consilio laboreq;
 iustum uolumen de laudibus mulierum à multis prisca-
 rum uirtutis exemplis atque orationis iocunditate erudi-
 tarum lectione dignissimum; quòd se in honorem Vi-
 ctoriæ Columnæ gentilis suæ composuisse dicebat; cui
 & non pari studio, ob excelsam nobilissimi eruditissi-
 mique ingenij uirtutem, eximiamq; Christiani animi
 pietatem septem libros de uita & rebus gestis Piscarij
 mariti ipsius inuictissimi ducis dicauimus. Quum in
 publico negotio priuatoq; otio, intermissa repetitaq;
 ex occasione clarissimorum hospitem, uenationum,
 aucupiorumque & piscationum uoluptate liberali-
 ter fruere, seque inuidiæ procerum ex amplissima
 regij imperij potestate expositum conspiceret, (Nam
 multi ex Hispanis & Belgis, ambitione & spe quæ-
 stus ad eius præfecturæ munus aspirabant) à Clemente

postulauit, ut sibi in Tusculano rusticari liceret. Respondebatur pontifex se sincera fide erga ipsum post tantas clades in amicitiam receptum, dum uita suppetere, inter præcipuos habiturum, modò urbem potius quam rura colere & senatorijs muneribus interesse uellet. Sed Pompeius nullam suspicionem de salute suppetuam ratus, nullis pignoribus, aut uadibus adduci potuit, ut ad Urbem regrederetur. Nec multo post Cæsar è Germania ad Pannoniæ fines properante aduersus Solymanum, ut uniuersis copijs cum rege Barbaro dimicaret, Pompeius Camillum & Martium fratrem filios cum delectis peditum cohortibus in Germaniam misit, duce Vastio, qui ueteranos Hispanos & legiones Italicas ad Cæsarem perducebat. Inciditq; paucos post dies in morbum ab initio contemnendum, sed qui mox occultis insidijs lethalis atque supremus fuit. Vtebatur à prandio statim æstate pariter atq; hieme frigide potu ardere scilicet stomacho, qui à multo calore uel prædura cibaria perficere erat solitus. Sed uinum incantum statim æstate niue è Samnij montibus quæsitum affundere miscebat, frustra damnantibus medicis, quorum placet ta serio & ioco, uti ancipitia atq; incerta sepiissime reuellebat. Comederat & biseras ficus indulgenter. Uigilauit dum paratis remedijs, permeante ad præcordia serena febris uentens ad quartum Calendas Iulias, integerrimis sensibus è uita discessit; ita ut in eo festinata mor-tis cursu, uitæ exitum intrepidus sentiret, comendauerit animum superis; nec ulla se grauiore molestia afflicto fatis, quàm quòd ante diem exactæ ætatis, præoccupato fato, familiaribus gratus esse nequiuisset; cogere mor-tis diem.

discedere inuitus ex eo eruditorum iocundissimorum
 que amicorum cœtu, quo se tum maximè incompara-
 bili percepta uoluptate, plurimùm oblectare cœpisset
 Aderat enim expiranti Augustinus Niphus Suesanus
 è secta Aristotelis philosophorū ætate nostra celeberrimus
 & pleriq; alij uiri graues, in liberalibus disci-
 plinis cum laude uersati, qui morientē, uti patronum
 inexhaustæ liberalitatis, parentemq; omnium uerissi-
 mis lachrymis luxerunt; Intempestiuus enim uideba-
 tur interitus, quòd nondum quinquagesimum tertiu
 ætatis annum expleuisset. Nec defuere qui ueneno sub-
 latum suspicaretur perfidia Philippi Galli, qui ab æ-
 latis flore & musicæ artis peritia domino charus, epu-
 larum demum structor euaserat, & à pontifice patra-
 ti sceleris præmia expetisse dicebatur. Sed tum medici
 & pollinctores, extenterati uiscera nullo ueneni indi-
 cio notata retulerunt. Nec ad mortis nuncium Clemēs
 à sacro omnino lætitiæ signum uultu prætulit, quanquā
 à sacerdotio ualde opulento, insigniq; inter senatores
 officio ad ornādum Hippolytum Medicem ei peram-
 pla hereditas obueneret. Verùm seuerè contraxit frō-
 tem, uel ob id quòd Pompeius eodem anno menseque,
 quo ipse natus, immaturè atque hominum opinione
 celerius, è uita discessisset, quum præsertim tanta uis
 spiritus, & ea quidem aduersus morbos indomita, ro-
 busto in corpore uigere uideretur. Magnopere enim
 Clemens ex alienis fatis omine concepto, mortem
 timebat, quum alioqui nihil saluti molliter indul-
 gendo, uitam contemneret. Prorupit tamen in lon-
 gos sermones de Pompeij moribus ex animo iudi-

dicium ferens, quum honestissimi uiri qui tum aderam,
 amore, uel odio mortui famam diuersis sententijs ex-
 cuterent: & ipse ante omnes Pompeium ab eximij
 genij naturæq; dotibus uerè magnū fuisse testaretur,
 sed aculeatè subiungeret, Pœni Annibalis exemplo,
 uel maximas eius uiri uirtutes, ingentibus uitij ad-
 quari. Appellarant enim eum nonnulli ingenio repen-
 tinum & inconstantē, natura factiosum & tumidum,
 consilioq; maximè uastum, & libidine adeo intempe-
 rantem, ut quum liberos suscepisset, illicitis etiā amo-
 ribus deseruiret. Ego certè qui fortè sermonibus inter-
 reram, multa ex his ad calumniam supra æquum &
 daucta ab inimicis arbitrabar, reuocabam item ad me-
 moriam ferè omnia quæ uir ille ab ineunte ætate, in
 lorica pariter & purpura, ad extremum usque uita-
 actum, strenuè atq; magnificè peregisset, ita ut ab in-
 comparabili maximarum uirtutum concursu mirro-
 rabile posteris eius nomen futurum putem: quum ne-
 mo hodie in toto diuinarum atque humanarum ser-
 officio, laudandum admirandumq; se offerat, uel ma-
 gnitudine animi, uel personæ dignitate, uel autori-
 tate nominis, uel deniq; disciplina, splendore, fortu-
 naq; Pompeio maior & illustrior; modò odium se-
 cessat, decedat inuidia uirtutis comes, om-
 nisq; simulas humaniter, ipso saltē
 uitæ exitu terminetur.

F I N I S

FORVM QVAE IN

HISCE ILLUSTRIVM

VIRORVM VITIS PRIMO

VOLVINE CONTI-
NENTVR INDEX.

BDVA am- nis 302	Actij Atestini opes con- tusas à Pelagura 88
Abiatum à Ioãne Me- dice ex- dice ex- 757	Actij Vic. galeam uipera irrepfit, 113
pugnatur Accursius Cutica Comē 41	Actij duo clarifs. 395
Accursius prator Acies Cardonij, Florenti- norū & Turrianorum instrueta 96	Actij Vicecomitis effi- gies & obitus 127
Acrites à Turcis captus, 453	Actius Syncerus in Gal- liam profectus 552
Actiolinus à Romano ty- rannus truculentissim- us, eiusq; obitus 295	Admirabilis pilæ ferreæ casus ad Arcē nouam promiraculo acceptus 521
Actius Vic. ad Castruciū contendit 100.112	Aemilia uia 337
Actius in Arni insula lu- dos equestres edidit reddito eis contume- liae ratione 114	Aequitatis Christianæ proprium 329
Actius geminata cum lau- de uictoria ad patrem redit 114	Aegidius Pōtificis lega- tus, Florentini, Pisani, Ferrariē. Veronen. in Vicecomites 148
Actius Mediolanense Im- perium. 15. myriadum pecunia obtinet 115	Aghillariū oppidū 407
Actius Atestinus prin- ceps 17	Agnes Maina Blanca Frā- cisci Sfortiæ uxoris mater 189
	Agnes Francisco Gonza- gæ nupsit 157
	Ambrosius diuus eque- stri effigie contra Hel- uetios, & Rhetos pu- gnat 126

I N D E X.

- Alābra arx Granatæ 414
 Alanconianorū equitum
     ignauia 819
 Alanconij ad Gallos fu-
     ga 848
 Alarco custodiæ regis
     Galli præfectus 857
 Alarco Muclini oppidi
     præfectus 413
 Alarco peditū Hispano-
     rum præfectus loco Pi-
     scarij 337
 Alarco tormenta xx. ab
     Heluetijs relicta cepit
     757
 Alba ciuitas 47
 Alba Pompeia à Ioanne
 Montisferrati marchio-
     ne occupata 148
 Albaizina arx Granatæ
     414
 Albanus Dux Gallus ad
     Neapolim oppugnan-
     dam proficiscitur 795
 Albericus Balbianus illu-
     stri fulgore clarif. 209
 Albertus Atestinus ducē
     habuit Sfortiam 215
 Albertus Scotus in Mat-
     thæum Magnum per-
     fidus 87
 Albertus pius Cæsaris le-
     gatus 321 Albertin⁹ bus
     chetus ambitiosus 299
     eiusdē suppliciū 300
 Albohera 411
 Alchātare magisteria 572
 Alegria Gallorum Dux
     342.609
 Alegria à Fabritio Colū-
     na armis adoritur 537
 Alegria pro Gallis pacis
     conditiones scribunt. 8
 Antonius Baseius pro
     Heluetijs 543
 Alegria & Arsius Gallie
     duces, uicti fugiūt 518
 Alegria, Palicia, & Ni-
     murtius de bello infe-
     rendo cōtra Hispanos
     consultabant 479
 Alegriæ fraus 479
 Alegriæ fuga 479
 Alexander VI. Pont. Max.
     contra Neapolitanos
     316.460
 Alexāder Triumctius. 39
 Mirādulā Iulio dedit 329
 Alexandri sexti interitus
     527
 Alexandria à Piscario et
     pta 758
 Alhēdinum castellū 408
 Alhendinū oppidum ex-
     ptum 408
 Alicantera Valentiorum
     portus 864
 Alidosius legatus Bono-
     niensis fugit 323-331
 Feltrio confossus 323
 Almoraua suburbanus
     campus 417
 Aloysius Aduocatus 344
 Ambrosij mors 320
 Alopus Sfortiā capie 353
 Alopi fœdus interitus 343
 Alphaches apud Mauros
     417
 Alfonso

I N D E X.

Alfonſus Ateſtin ⁹ in Gal	Alfonſus frater magni	
liam & inde in Britan-	Conſalui	409
niam proficiſcitur 297	Alfonſus Cōſalui frater	
eiuſdem dignitas ibid.	à Mauris caſus	458
Alfonſus ateiſtinus Ate-	Alfonſus Daualus Indici	
ſte, Montagnanam &	ſilius, Ferdinādi Piſca-	608
Mōtemſilem recipit	rij pater	
303 Baſtiam 340 Tor-	Alfonſus Daualus patriæ	
mentorū artifex 311	ſeruator nūcupatus &	609
ab authoritate ludoui	eius interitus	
ci Regis non recedit	Alfonſus Daualus uxore	429
315. Arma parat. 316 op-	ducit	
pida ſuæ ditionis rece-	Alfonſus Eſtenſis ad Mu-	
pit 312 Hoſtes in fugā	tinenſium fines urbem	659
conicit 325 Rauēnam	it inuaſurus	
oppugnat 343 Cetel-	Alfonſus Indici filius	610
lionū luxit 344 gem-	Alfonſus Rex contra Re-	
mas & uniones uxoris	ginam ad Capuanam	
oppignorat 335.	portā pugnat Sfortia	
Gallorum ſocius 857	Reginā defendēte 232	
Per interregnū Regio	Alfonſus rex è Mazara ad	
lepidi & Ruberia oppi-	Mellanam	429
do poritur	Alfonſus rex Neapolita-	
859	nus, attonito ſimilis re-	
Maturēcum Lanoio pe-	gnum Ferdinando filio	428
unia tranſegit ibid.	reliquit	
Pontificis beneficia-	Alfonſus rex Neapolita-	
rius à Gallis pertina-	nus ingratus filius ad	
cus deſenſus 614	Ioannam reginam 223	
Rodigina peninſula po-	Alfonſus rex Neapol. na-	
zitus Pontificis copias	uali prælio ſuperatus,	
591	gratis à Philippo dimiſ-	
Alfonſus Cardenes Re-	ſus pergrandi pecunia	186
gius ad Trongillū Im-	donatus	
perator	Alfonſus in pugna à Sfor-	133
411	tia ſuperatus	
Alfonſus Carilius toleta	Alfonſi Vaſtij celeritas in	
nus archiepiscopus 409	Italiam redeuntis 779	
Alfonſus Caruaial Hispa-	Alfōſi Ateſt. effigies 295	
norum præfectus in		
claſſe regia		
508		

INDEX.

- Principatus 297. 298
 Victoria 307 mores
 298 299 expeditum
 ingenium 324 huma-
 nitas & comitas 328.
 Prudentia 335 constan-
 tia 329
 Alfonso bellum infertur
 304
 Opponitur Vitellius 661
 Militare responsum 346
 Alvarus Lunareus maie-
 statis factus capite pœ-
 nas dedit 572
 Alzagal Granata disce-
 dens in Africam trans-
 fretavit 424
 Anastasia uxor Theobal-
 di, & mater Matthæi
 Magni Vicecomitis 76
 Ancius Rizaccus custos
 arcis Modoetia 104
 Andegauensium animi in-
 spem erecti ad amissa
 oppida recuperanda
 150
 Andegauensium partium
 regulis oppida à Ferdi-
 nando restituuntur 567
 Andegauensium signa ad
 Neapolitanam portam
 præfixa à Sfortia 230
 Andrada classis Hispanæ
 præfectus 509
 Andreas à Capua Ter-
 mulanus princeps 327
 Andreas Grittus legatus
 327
 Andreas Mattheus Aqua-
 uiua Præcutinæ He-
 driæ regulus 428
 Andreas Aquauina captus
 tur 583
 Andreas Auria naualium
 tute terribilis 861
 Andreas Auria pro Gal-
 lis contra Vgonem Mon-
 catam Casareæ classis
 duces 762
 Andreas Auria tres tur-
 remes Casaris abdu-
 cebat, nisi Piscariis
 eas recuperasset 156
 Andreas Grittus à Gal-
 lis custodia emittitur
 624
 Andreas Lauredanus le-
 gatus Veneris Lincii
 num imperitè intrat
 pat 617
 Andria septimo lapide à
 Barolo distat 489
 Anemonis uallis 308
 Angelus Lauellus: quæ
 Tartalia, & quare 518
 Angelus Pergulanus in
 agmine composito in-
 staurataque pugna à
 Sfortia fufus 217. 224
 Angelus Pergulanus à
 uerios fundit 156
 Angelus Triuisanus Ve-
 netæ classis Imperator
 tor 156
 Angleria arx ab Oche-
 ædificata 57
 Angleria arx à Turci-
 nis diruta Angleria

I N D E X.

Angleria Othonianis de dita	48	regni praefectura	473
Anglesia Federico Sueuig nupfit	157	Aqua Statiellæ ubi	47
Angli contra Barnabam Vicecomitem	155	Aquilani à Sfortia supe- raci salutiq; restituti	227
Antichera oppidum Gra nata proximum	408	Aquilarij, seu Agidarij, uel Agellarij	407
Antonia Conrado Sue- uiæ nupfit	157	Arcelli Placentiam obti- nent	176
Antonius Cueva illustri genere ortus qui Phi- lippum primus sequu- tus fuerat regem al- loquitur	575	Arcus Marianus est ubi C. Marius Cymbros superant, situs inter Nouariam, & Ver- cellas	743
Antonius Leua summus Dux euasit	506	Ariouistus Baiouarius Vn delicia regulus	155
Antonius Leua in Ticini praesidio	782	Ariostij & Ranucij Ben- tiuolorum clientes	331
Antonius Leua molas trufatiles in Gymna- sio sapientiæ posuit	786	Argentea pelui scyphoq; donatur Ferracutus Araldus Gallus	510
Antonius Leua tres Ioan- nis Medices cohortes cædit Ioanne duce abe- sente	819	Argenta	337
Antonius Orphæus an- ristes, imperitus belli 323. Vix periculum ef- fugit	325	Armeniæ Gallorum dux ad Alexandriam interfectus à Iacobo Vernio	167
Antonius Padulius Car- donius auunculus Fer- dinandi Piscarij	614	Aromatum natale solum à Lusitanis inuentum	197
Appia Romæ porta	231	Arona & Angleria inter- iacente Verbano Abi- dis similitudinem re- dunt	48
Apuliae urbes Ferdinan- do Regiconcesse	303	Arona oppidum in Angu- stij Verbani lacus op- punata ab Hispanis du- ce Rentio Cerete	740
Appuli & Salentini sunt an secunda Neapolitani		Aronæ arx à Turrianis diruta	18

I N D E X.

- Arsius Didacū Arellianū** Attēdulae gentis insignē
 Melfiē obsidebat, & à à Casare decoratur 217
 Liuiano bello oppri- Attendulae domus con-
 mitur 549 clauia scutis & thora-
Arsius Venusiā, & Atellā, bus exornata 109
 & Altamurā pro Gallis 342
 ruebatur ibid. **Athesis** 233
Arsius uictus Regno Nea Aurelia uia per Senēsum
 politano excedit 550 oram 233
Arx ad Romanā portam, Aurū fossitium gemma
 constructa à Barnaba & margaritae ab Hispa
 Vicecomite 156 nis inuenta 597
Arx Brixiae urbi imminēs Azornius regulus in coe-
 ibidem na Antonij Leuae de
 medio sublatus 791
Arx Mōtisdraconis 542 **B**
Arx Montis Orphani ubi, Baiardi milites capti, &
 & quare sic dicta 60 cāsi à Piscario 532
Arx portae Iouis Mediola- Baiardo summa imperij
 lani, à Galeacio crecta traditur à Boniuetto lat-
 152 cio 754
Ascanius Sfortia Cardi- Baiardus equo deiectus,
 nalis custodia à Gallis pilae; sub latere per-
 emissus Romā petit 530 cussus Piscario se de-
Ascanius cardinalis in po- dit 755
 testatē Gallorum 453 **Baiardus Gallus summa-**
Arsisium Pontifici Roma- que eius laus 485
 no dedit Ioannes Vice Baiardus in Hispanos in-
 comes 178 rumpit 734-754
Arsisium sub Ioannis Ga- Baiazetis sentētia, delecte
 leacij Imperio 167 dinando Hispaniarum
 rege 587
Asta Colonia dotis no- Baiazetes totas Mahome
 mīne obuēnit Valenti ti prophetae fabulas nō
 nae filiae Ioannis Galea- sequebatur ibid.
 cij, & uxoris Ludouici **Bailius Cadomius pre-**
 Aurelianorū ducis 169 fectus annonae auari-
Atestini, Estenses imperi- tia infamis 544
 tē 295 **Bailius Cadomius gra-**
Atestinorum familia un- du pulsus, Balthasar 529
 de 294

I N D E X.

Balthasar Coffa Pontifex 183
 Max.
 Baradelli arx Comi à Lintprado aedificata 56
 barda equorū à quo inuentæ 220
 bardas equorū nos, antiqui clibanos appellabant 497
 Barnabas & Galeacius Vicecomites ad Batauos relegati 131
 Barnabas & Galeacius à Ioanne reuocati 136
 filij quinque ex regina coniuge, totidemq; ex damnato coitu 157
 barnabas captus cū duobus filijs à Ioanne Galeacio Vicecomite, carceri mancipatur 159
 in filiarum dotes erogatuicies centena milia aureorum 157
 in Mantuanos 149
 ad Cisabduanum agrū cæsus 623
 uitæ Ioannis Galeacij insidiatur 158
 Barnabæ aedificia 156
 Baro Biarneus Vasco Galtoniana alæ legatus 623
 Barolum ab Heraclio Imperatore aedificatum, eiusque & portus situs 434
 Barolū à Namurtio Galorū duce obsessū 166
 uehementem Gallorū impetum fregit 146
 Basilicata Neapolitani regionis regio 474
 Bastia à Nauarro capta 337
 ab Alfonso recepta 340
 Basseius ad insaniam uersus inter deliria deficit 549
 Baudem fratrem in dimidia regni parte succedentem reliquit Bualahac 413
 Baudes captus liberaliter à rege Ferdinando dimissus 422
 Baudeli Consalius pacis cōditiones offert ibid.
 Beatrix Actij Atestini soror, Galeacij Vicecomitis uxor 88
 Beatrix nuptiæ mirusq; earum apparatus ibid.
 Beatrix Guliermi Monteferrati uxor imperium Mediolani affectabat 66
 beatrix uxor Philippi securi percussa 183
 beatrix Scaligera Barnabæ uxor 176
 beatrix Tenda Facinij Canis uxor. ibi. Philippo Vicecomiti nupsit 182
 Becalcus Lādrianus prodicionem simulat pro Galeacio 98
 Bellizona oppidū Fran-

I N D E X.

- chino Rusca datur 123
- belli cōditiones inter Cæsarem, & Leonem Pontificē cōtra Gallos 655
- belli principium pro regno Neapolitano inter Gallos & Hispanos 472.477
- bellum contra Laudenses 68
- bellum contra Othonem à Laudensibus renatum 61
- bellū acre in Venetos 301
- Bellunum sub Ioānis Galeacij imperio 167
- Beltramon Baucius Pontificiorum equitū magister 109
- Beltrandus Vasco Cardinalis cōtra Gibellinos & Matthaum Vicecomitem 81
- Benedictus duodecimus Mediolanum sacris interdictū expiavit 129
- Beneuentum & Barolum Sfortia donatur 222
- Bentiuoli Bononiam recipiunt 331
- Bergomates Actio Vicecomiti se dedunt 123
- Ioannem Bohemū recipiunt ibid.
- Bergomum amisit Philippus 184
- bergomū captum à Renocio Cerete 646
- occupatur à Pādulpho
- Malatesta receptum ab Hispanis 176
646
- recuperat Philippus Vicecomes 187
- Bernardi Adurnij mortis 546
- Bernardus Adurnius Liguraciam centū equitum sistit 545
- Bernardinus Tortesilia 546
- bernardini responsio reginam pupugit 387
- Bernardinus Velascus filiam uiram Consalui filiam uxorem duxit 584
- Bertholdus Gniſes Ludouici Bauari Imperatoris dux Galeacio opem fert 96
- Bertholdus Ursinus comitias Cæsarianas urbe expulit 115
- Bibataubis Granata portata 413
- Bicocha pugna 705
- Riordus Perusinus principis 298
- ceps
- Biselij princeps Lucretie Borgiæ maritus in nuptiali lecto maceratur 556
- Blanca Sabaudia Galeacij uxor 176
- Blāca ascititio iure à Philippo legitima facta 189
- Boldrinus Panicalia Pontificia

I N D E X.

- officia militiæ dux 167
 Boldrini cadaver exsicca-
 tum, in feretro inter mi-
 litum castra circumdu-
 ctum &c. ibid.
 Bonacosa Squarcini Bur-
 ri filia, uxorq; Marthæi
 Magni Vicecomitis 22
 Boniuertus præfectus 308
 Boniuertus Gallorū Im-
 perator pila brachium
 traiecit 750 in Abia
 to opp. sedebat 738
 septem mensibus con-
 ficitur leuibus prælijs à
 Piscario 757
 Boniuerti sententia de nõ
 soluenda obfisione 825
 Bononia à Gallis tradi-
 tur Bentiuolis 614
 à Ioanne occupata, de-
 inde beneficiario Pon-
 tificis iure possessa 137
 data Ioanni 111. Ro-
 mano Pont. 178
 Ioanni Galeacio cessit
 168 Iulio 11. dedita
 Bentiuolis expulsis 621
 potitur Olegianus 143
 à Barnaba Vicecomite
 obfessa 148
 Bononienses ab Actio Vi-
 cecom. profligati 113
 Borbonij natura & uirtu-
 tes 732 infidiæ in
 regem Gallorum de-
 testæ 733
 Borbonius ad Fraciscum
 Gallorum regem 730
 ad Hispanos trāsit 732
 ad Piscariū dimidiam
 se uictoriam dicit con-
 secutum 751 ad
 Piscarium 771
 ad Regis captiui genua
 prouolutus 850
 à Ferdinando Caroli
 fratre auxiliares mili-
 tes postulat 785
 Cæsarem & Henricum
 Britannicum regem in
 Gallos instigat 759
 letis animis à Sextien-
 sibus receptus 763
 noui belli concitator
 in Galliã ire querit 759
 patriæ proditor 599
 tunicati & priuati e-
 quitis habitu pugnat,
 ne à Gallis agnoscere-
 tur 838
 Borgia Cardinalis uene-
 no sublatus 556
 Borracij, id est, ebrii di-
 cuntur Galli ab Hispa-
 nis 539
 Bosius Douaria 17
 Borsius, pacificator, pa-
 triæ decus 296
 nothus imperium oc-
 cupat ibidem
 Braccius Mōtonius quis,
 eius insignia & sectæ
 212 quid de Sfortia
 prædicabat 285
 Braccij & Sfortiæ amici-
 tia, 212 inimi-
 citia, & quare 213

I N D E X.

Bracciana soboles extin-	439	tis Gallis
cta 253	uictoria	sunt in tertia Neapoli-
contra Sfortiam 233		tani regni praefectu-
Braccius à Sfortiano mi-		ra
lite interfectus 288	Buballina Motta à Gallis	109
per Miluium pontem	capta	430
Roma discedit 231	Bucicaldus Gallus Me-	
Sfortiae mortem in a-	diolano euocat ^o , post-	
quis humaniter indo-	ea eiectus, fufus ac pro-	175
luit 287	figatus fugit	
Brancha Auria Genuen-	Gabrielem Ioanis Ga-	
sis 154	leacij filium Genuae se-	ibid.
Brandolinus comes Sfor-	curi percussit	
tiam uulnerat 253	Bugea	334
Brebiae arx à Turrianis di-	Bugella oppidum Verce-	31
ruta 18	lensis agri	
Bregnanum petit Casso-	Bugrones, id est, puera-	
nus 62	rij dicuntur Itali ab	
Brescighella 302	alijs	540
Britones contra Barna-	Bulahac maior rex Gra-	417
bam 154	natae interijt	85
Brixia cedit Ioanni Bo-	Burgudia nullo iure Gal-	
hemo 123	lis debita	
Brixia Hispanis ab Obe-	Burra Bonacosa uxor Mac-	
gnino deditur 622	thae Magni, & mater	60. 86
Brixiae arx à Barnaba Vi-	Galeacij	
cecomite erecta 156	Burro Guelpharum uexil-	90
Brixiam amisit Philippus	lum erexit	
Vicecomes 184	Bussularius sacerdos cu-	
re-	cullatus Ticini tyrann-	141
cupatur à Pandulpho	nus	
Malatesta 176		
Scaligeris adēpta per		
Vicecomites 127		
Brolia Allobrox Afisiatū		
tyrannus 209		
Brusati Vercellas occupa-		
runt 176		
Brutija Aragonios, spre-		

C

Aderosiustormentor-
rum praefectus à
Piscario captus 87
Caesar Borgia obses da-
tur Carolo octauo Gal-
lorum regi 438
uenenum bibit facili-
mini-

I N D E X.

ministri errore	527	& Parmensem agrum	
à Julio custodia traditur	557	delati	860
à Nonio Campeio custodia traditur	559	Cæsar Capuanus	227
ad Mendaciam pugnas occiditur, nudus ad Põpelonem, cuius fuerat Antistes, est delatus	560	Cæforũ numerus ad Gerionem	517
Carlotam regis Cantabriæ filiam uxore duxit	451	Calor amnis prope Be-neuentum	256
cognomento Valentinus Neapoli custodia traditur	554	Camaioris oppidi incõ-læ direpti, & incẽsi	116
dibus deceptis ad Ioan-nem Nauarræ regẽ con-fugit	560	Camerlingus erat præfe-ctus ararij	245
missus Neapoli nouas res agit	558	Camillus Triuultius, & M. Antonius Columna iẽtu colubrinæ discer-pti	689
Cæsaris Borgia facinora & cædes	556	Campanus in historijs Sfortiæ infensus	172
liberalitas ex necessitate exorta, chara tamen co-lumnijs	528	Candidus December scri-ptor	185
in arce Medimnæ ad biennium custoditur, fratrem interimit	451	Canis Scaliger Mediol. imperium affectat	102
res gestæ, & principes ab eo necati compen-diosè narrantur	556	canes uenatici gratuito agricolarũ sumptu a-lendi iussu Barnabæ Vi-cecomitis	160
Cæsar Carolus v. prohibet Piscario ne regem Nauarræ pecunia libe-ret	868	Canobium Verbanum la-cus oppidum	46
Cæsaris perhumana salu-tatio ad regem Gal-lum	880	Catalitius res gestas Cõ-salvi carmine celebra-uit	552
Cæsariani in Placentinũ		Cantarana & Liro amnes in urbe Mediol.	127
		Canturiges populi	53
		Canturium oppidũ quin-to à Como lapide. ibi.	
		Canturiũ Turriani ibid.	
		Canusium à Gallis ca-ptum	487
		capellæ arx Bergomi à	

I N D E X.

Luchino ædificata	134	ta Gallus	494
Capitannta regni Neapo		Caroli Borbonij à Gallis	730
litanæ regio	434	defectio	
capitanei	24	Carolus rex Francorum	
Capito Umbriæ opp. à		militari baltheo Galea	
Sfortia direptum	254	cium Vicecomitem do	
Capua ad Hispanos	518	nat	
à Gallis capta & dire		carolus Galliarum rex gent-	
pta	462	rum Galeacium Vice-	
Cesare Capuano occu		comitem sibi fecit. 9	
patur	53	carolus Lanouus ad Pro-	
ad Caracam Othonia-		sperū Medialono de-	
ni	53	cumbentē accedit. 718	
Caratum oppidum	24	carolus Malarecta Medio	
Cardinales senatu moti		lanum uocatus, postea	
333		eiectus	
Cardonia apud Siculos		carolus Martianus	177
illustri quatuor Ducū		carolus octauus Galliarum	227
soror Ferdinandi Pisca		rex	427
rij mater fuit	610	piam	194
Carlota Alabreta Casar		carolus 1111. Cesar	217
ris Borgiæ uxor	555	carios Cisalpinæ Gal-	
Carmelita Mātuanus Cō		liæ, & Liguriæ creat. Ca-	
salui res gestas carmi-		leacium & Barnabam	
ne celebrauit	552	Vicecomites	148
Carmignola ab Oldrado		contra Barnabam	153
eijcitur	185	Carolus v. Cesar	197
Carolus Andegauēsis in		eius mater. Ferdinand-	
Italiam ab Urbano Pa-		diq. regis filia, meate	
pa contra Manfredum		commota	508
euocatus	19	carolus Sabandiarum reg-	
carolus Ambosius Medio		lus	
lano præfectus	302	Carchusianum cœnobiu	179
319		prope Papiam	
pontificem	300	Castellinus Beccaria Phi-	
ab æmulis laceratus		lippi dux	183
322		castellini Beccariae mor-	
ibidem.		186	
carolus Anouierius Mot-		Cassianum in ripa Ab-	

INDEX.

duæ	61	Machiauello	118
Cassius Napi Turriani		uxor pretiosis mundæ	
filius Mediolano præ-		muliebris ornamenti	
ficatur	29	à Cesare priuatur	117
Cassoni uictoria ad Aro-		castrum Francum ex rui-	
nam	48	nis Pandosiaë urbis cre-	
contra Mediolanen. ad		uit	140
Bregnanum	62	castrum uillarum oppi-	
eius iuga à Mediolano		dum	ibid.
59 mors	68	Catella Alopì soror, Sfor-	
Castalius à Gallis captus		tiæ nupsit	239
à Piscario è manibus		Catharina Barnabæ filia	
Gallorum ereptus	693	nupsit Ioanni Galea-	
Castellanetani à Callis de-		cio fratris Barnabæ fi-	
ficiunt	502	lio	157
Castellanetū à Gallis ob-		Catharina Sfortia Fori-	
sessum.	ibid.	liuij & Foricornelij do-	
Castellionenses, milites		m'na	556
Sfortiæ hostes pro so-		Cato equus Sfortiæ al-	
cis exceperunt	224	ternos pedes usque ad	
Castilionum dirutum	116	genua	225
Castruccius Senator Vr-		Cephalenia obsessa à Ve-	
bis, comes Lateranus,		netis & Hispanis	455
Cæsareæq; aquila ue-		expugnata à Venetis	
xilliser	106	& Hispanis	459
Castruccij filij Pisarum		Cephaleniæ situs	454
& Luca dominatu spo-		certamen singulare	338
liantur	117	Cetellionus	339 eius
ca imperium recupe-		mors	344
rant	118	Chati & Saxones, à Cæ-	
Castruccij mors post Ga-		sare deficientes in Ce-	
leacium defunctum	20	ruleo monte supra Vi-	
die	110	uianū pernoctabāt	115
phus post uictoriā ad		Christophorus Caieta-	
Altopassum	113	nus	227
uictoria contra Floren-		Cisabduani agri descri-	
tinos ad Altopassum		ptio	623
uita com-		ciuitates à Turrianis pos-	
100		sessæ	37
mentitiè descripta à			

I N D E X.

- Citulus Perusinus** 328
**cittadella capta & dire-
pta à Piscario** 643
**ciuitas Sanctæ fidei ad
Granatam expugnan-
dam à Ferdiando ere-
cta** 421
**Claræuallis cœnobiū, in
quo Otho interiijt** 73
**Claromontius dux Gal-
lorum in Italiam con-
tendit** 848 & 849
**classis Hispana eiusq; mi-
lites** 454
**classis noua regis Ferdi-
nandi** 508
**Clemens vii. Pontifex
Max. deligitur** 738
**in uarijs consultantiū
sententijs positus agi-
tabatur** 857. à Ve-
netis castigabatur 860
**dum Gallis & Hispan-
nis nocere non uult fu-
nestū sibi ac Italię bel-
lum parat** 798
**eius consilium in Gal-
los & Casarianos** 797
consilium salubre 799
**foedus cū Lanoio Pro-
rege Neapolitano** 859
**Clemens viii. Pontifex
Max. Mediolanū à pio-
rum cœtu abdicat** 20
**eius obitus, cui surro-
gatur Gregorius deci-
mus.** ibidem
Clodia fossa 317
Colatranę magisterias 72
- Collis Senensis agri op-
pidum** 274
**Columnij duces Hispan-
nis coniuncti à Com-
saluo** 461
Comaculum oppidū 318
Comaclenses Salinæ 316
**Comenses arma capiu-
erunt contra prætorem
cur Othonem non re-
ceperunt** 41
**superati à Matheo Ma-
gno Vicecomite** 71
**Comēsis urbs pro Otho-
nianis arma capit** 49
**Comestabilis erat Mag-
ster equitum** 244
Comites
Cōpostellani equites 571
**cōpostellani magistris
men à Ferdinando &
Isabella sublarum** 571
**cōpostellani ordinis ma-
gister primus est à Re-
ge Hispaniarum ho-
nos** ibidem
**Comum à Piscario opp-
gnatur, & capitur acc-
diripitur** 681 à pp.
lippo recuperatū 31
**Concordiæ opp. Iubus
expugnare iubet** 319
**conciliū à Ludouico Gu-
lorū rege indictū** 329
**concilium Pisanum ibid-
concilium Constantien-
se & Basiliense** ibid-
conciliū Lateranense 331
**coniuratio in Ioannem
Mariam**

I N D E X.

- Mariam Vicecomitem, 180
 Conopæa textilis materia, reticulatis comisuris 425
 Cōsalui ad Gironem responsio 589
 emuli & detrectatores ad Ferdinandum 563
 consilium ad Ferdinandum ne pugnam committeret 432
 domus à gregarijs militibus diripitur 522
 donatiuum ad milites centum millium nummum aureorum excessit 594
 Cōsalui & Namurtij colloquium 476
 generosum desiderium eiusq; scommata 585
 humanitatis laus, Castrensi gloria par 451
 imperium in Mauros 454
 interitus 597.598
 laudes, & mores 569
 laudes regiae & liberalitas 551
 legati ad Namurtium, eiusq; responsio 475
 munera Philippo Rausteno classis Gallicae praefecto data 467
 oppidum natale solū à maioribus erectum iussu Ferdinandi solo aequatur 581
 precibus Menaldus nemiam consequitur 447
 Cōsaluo dono datur Loxa urbs pro Montlia possidenda 582
 Cōsaluo euenit maximorum Ducum exemplo, ut semiexul non planè felix moreretur 561
 Cōsaluo ne minem pacè & bello meliorem fuisse 561
 Cōsaluo rex honoris causa obuiam egreditur 577
 Cōsaluus ad Aquinum Gallos & Heluetios morbo confectos & tabescentes cōseruat 533
 adacto in mare equo Hispanum qui torquem Heluetio detrahere uoluit uulneribus affecit 549
 ad Barolum 478
 ad Gallos uictos 499
 ad Gerionem oppidum eiusq; situs 513
 ad Italos cum Gallis pugnaturos 496
 ad Italos uictores 499
 ad Messanā cum classe & militibus 428
 ad Namurtium 491
 ad omnia fortiter, & splēdidè peragenda natus 427
 ad quæstorum mensam

I N D E X.

- tanquã ad tribunal uocatus Ferdinando rege cõmittente 569.570 ad Valentiam, deinde Burgos ad regem accedit comitũ caterua insignis 576 amplissima domo, certoq; uectigali à Ferdinando donatur 426 à rege Ferdinando euocatus classẽ ad Malacã parat 589 bienniu Loxæ, & Granatæ transegit 585 Brutiorum urbes expulsi Gallis recipit 439 expirauit 597.598
- Consalui opinio de rege tenacissimo 572
- Consalui & Ferdinandi nauigatio 571
- Consaluus donat urbes & oppida ducibus Hispanis & præfectis duabus urbibus, & septem castellis à Federico rege donatur 447
- Consalui ingentia dona in cucullatos 570
- Consaluus ducentas urbes & septingenta oppida Hispaniæ regnis adiecit 583
- Consalui ad Messanã, atq; inde Zacynthum nauigatio 453
- Cõsaluus inauspicato Imperator electus 592
- indignabundus in Hispaniam ad regem Ferdinãdum 448 449
- Consalui in Reginam officium 427
- Consaluus inuidiam uitare non potuit in uitæ discrimine princeps acclamatione appellatur 558 468
- Magni cognomen paratum tuebatur 410
- Maximi cognomen dignus 573
- Nauarræ regnum Hispano imperio adiecit 576 595 nihilimpium aut absurdum secit 552 non obsecuradiuinatione preuidit, Gallos è regno Neapolitano expellendos 462 quam captus nec uulneratus 553
- occurrit Ferdinãdo regi eiusq; triremem ingreditur 568
- Paliciã ad Rubos obfidet 593
- Cõsalui morbus grauis 550
- Consaluus perurbanè à Ferdinando laudatorem publicam dolo-nire nequibat 593
- proamplissimo munere græ-

I N D E X.

- re grauissimum odium 577
 à rege detulit 577
 quaestores regios qua 569
 arte elusit 572
 quibus urbibus à regi-
 bus donatus 572
 rationem dati & acce-
 pri reddidit quaestori-
 bus rege praesente 570
 secundam aduersamq;
 fortunam, uno renore
 metiebatur 588. 589
 Consalui largitio in spe-
 culatores 570
 Consaluo soluenti, ma-
 tronae non sine lachry-
 mis felicem precaban-
 tur nauigationem 573
 Consaluus tertius fuit co-
 iuuu regum Hispania-
 rum & Gallorum 574
 tria se fecisse poenite-
 bat 561
 ad Acerras uiCTOR 520
 uiCTOR Neapolim in-
 gressus ibidem
 uiCTOR Romam ouans 446
 ingreditur
 urbes à Rege Neapoli-
 tano sibi donatas ei-
 dem resignat 462
 Conradus Landus Ger-
 manorum dux 147
 Constantia Dauala Pisca-
 rium & Vastium felici-
 ter educavit 523
 thacusa à Gallica clas-
 se seruauit ibid.
 contentio de finibus in-
 ter Gallos & Hispanos
 oborta 442. 452
 Corcutus Gallorū qua-
 stor auaritia infamis
 544 gradu pulsus,
 ignominia notatur
 548. 549
 Coronem Baiazetes ca-
 pit 453
 Corradus Porcarius quar-
 ta pecuniae parte acce-
 pta in Germaniam fu-
 git 117
 Cotignola antiquum to-
 gatae Galliae oppidum
 204. nomen sortitur à
 à Cotonio pomo 217
 fortuito incendio ab-
 sumpta priuata Sfortie
 liberalitate luculentius
 instauratur 276
 Sfortiae dono data à Io-
 anne xxij. Pont. Max.
 221
 Crater ex ingēti atq; ad-
 mirabili smaragdo à Pi-
 scario conseruatur eica-
 riae patinae modo exca-
 uatus 563. 722
 creditores Consalui ad
 quaestoris mensam ci-
 tati 573
 Cremam Benzones sibi
 uendicant 176
 Cremona à Gabrino Fun-
 dulo occupata. ibid.
 à Iacobo Caualcaboue
 erepta 89. 90. datur
 Actio Vicecomiti 123

I N D E X.

Cremona obfessa ab Hispanis	708	Didacus Carthamus nutritius ac preceptor Magni Consalui	409
Cremonæ arx à Piscario circumuallata	878	Didacus Garcias Pareus & Didacus dius	483
Liuiano dedita	625	Didacus Mendocius Imperator mirificus	483
Cremonam Galli dedunt Hispanis	711	Didaci Mendoci Imperatorum regem excepit	165
obtinet Ioannes Boemus	123	Didacus Mendocius Torletani Card. filius	454
Cremonenses Bergomates & Brixiani se dedunt	621	Didacus Ramirus in arce Terrenouæ obsesus liberatur	505
Crescentiacum castrum	84	domus Melenniano in uico edificata à Barnaba Vicecomite	156
Crisseum à Turcis captum	453	Donatium militibus à Consaluo erogatum	594
Crypta Paulilippi montis	437	Donnina Barnabæ filia 10 anni Aucutho Britannico nupsit	157
cucullam sacri habitus sumpsit Iacob. rex	250	Donnina Porra concubina Barnabæ	161
curia in Arena erecta ab Actio Vicecomite	127	In duce quæ requiritur, & in militibus	37
Cymbri deleti à C. Mario ad arcum Marianum	743	Duces nostra præclarissimi fuerunt qui Ducis probi munus	275
		Dyrrachium à Turcis captum	453
D		E	
Andulus uenetus princeps	133	Ecclia suburbani montis munitiones à Prospero Columnio factæ	417
Decimus Comestis uicus, in quo Otho dignitatis suæ initia accepit	54	Elaira	
Derthonenses, & Papienses	193		
Dianenses in fide Gallorum perseverantes tandem Consaluo se dedunt	448		

I N D E X.

Eluira Erreria mater Ma-	Sper ad Hispanos	463
gni Consalui	Gallos Lyri superato	
emissarium nauigabile ab	adoritur, eosque cædit	
Abiato opp. ad Ticinũ	537 Victoriæ Colum-	
quis fecit	næ pater	613
epulum lauti conuiuij à	Facinius Canis Alexãdriã	
Mendocio	& Papiam occupat	176
equites Compostellani	bellicarum ciuiliũq;	
bello paceq; purpurea	rerum Mediolanensiu	
cruce signantur	moderator	178
equites cristati atq; bar-	diolano euocat ^o : post-	
dati	ea eiectus	177
equites diui Georgij sub	obitus	180
Alberico Balbiano me-	factiones duæ in Cordu-	
rentes	ba Capræ, & Aquilarij	
equites 25. turmam con-	408	
ficiebant	familiarum illustrium in	
equum qualem uitãdum	Italia interitus	294
esse Sfortia Frãncisco fi-	Fatius Donaraticus Re-	
lio prædicebat	gulus Pisarum prima-	
equitatus longè ornatif-	rius	118
simus	Fauëtia Ariminũ, Ceruia,	
Errera Memorantiũ Gal	& Rauenna	301
lum ducem capit	Federicus Bozulus laudẽ	
exercitus Veneti igno-	Põpeiam Hispanis de-	
miniosa & turpis tu-	didit	758
ga	Federicus Fregosius, pe-	
exercit ^o Gallici ordo	dibus suspensus in tri-	
F	reme diu pependit	722
Abius Vrsinus interfe-	Federicus rex Neapolita-	
ctus	nus Ferdinãdo mortuo	
Fabricius Columna ca-	succedit	443
ptus ad Rauennam	in Isclam Aenariæ insu-	
magister equitũ	læ arcem fugiens, in	
liberalitate Alfonsi Ate-	Galliam nauigat	462
stini custodia eductus	Federicus Toletanus pro	
220. 221 parcẽ de sua	Consaluo reginã sub-	
laude loquitur	iecta ad lacertũ dextra	
Fabricius Colũna & Pro-	subleuabat	579

I N D E X.

Feltrius Vrbinas 302.319
 Feltrium Ioāni Galeacio
 parebat 167
 Ferdinādus Andrada 508
 Ferdinandus Aragonius
 Federici regis filius cu
 stodia traditur 599
 Ferdinādus Aragonie rex
 Isabellam Ioannis Ca
 stiliae regis filiam & hæ
 redem uxorem habuit
 409
 Ferdinandus adolescens
 in Hispaniam deduci
 tur 409
 Ferdinādus Calabriae dux
 ad Tarentum 463
 Ferdinandus Castriotus
 à rege occisus 838
 Ferdinandi Dauali oppi
 da 612
 Ferdinandi Hisp. regis de
 Ferdinādo Daualo pre
 sagium ibidem
 animus alienus à Fede
 rico Neapolitano re
 ge 461 animus
 moderatōne, & parsi
 monia gaudens 564
 assensu, Consaluis ad
 Quæstorum mensam
 tanquā ad tribunal uo
 catur 570 ani
 mus in Consaluis 554
 aures de Consaluo mi
 nus æque 562
 classis ad alterum ter
 rarum orbem peruenit
 597 classis noua in Ita-

liam ad Consaluis 508
 grauisimum odium in
 Consaluis 557
 bicus 598. 650
 Ferdinando ad Genuam
 & Saouam, occurre
 Ludouicus Gallorum
 rex 573
 tificio iure Neapolita
 num regnum adiudi
 catur
 ad Barchinonem 574
 ad Neapolim
 famam ab iusticia & i
 quitate querebat 569
 contra Gallos pro Iu
 lio 592
 quid Consaluis donec
 uerat, cōprobauit 55
 Ferdinandus Hispan. rex,
 Heluetij, Henricus An
 glia rex, pro Iulio Pōt.
 contra Gallos
 à regulis Hispanis de
 relictus 566
 à Philippo genero pau
 cis admodū uerbis la
 lutabatur
 in apparatu & conu
 uio nunquam sumptuo
 sus 563
 bellicos sumptuosus
 utebatur prouentibus
 580 occurrit Philip
 po genero 566
 Italia Neapolim ingre
 ditur 567
 lator & dissimulato
 eximius 567
 Ferd.

I N D E X.

Ferdinandus rex Neapolitanus à Ioanne Alra- uilla seruatus 435	ri, & Pontifex cōtra re- gem Neapolitanum 460 millenos au- reos Sfortiæ donatini nomine quotānis per- soluunt 224
ad Consaluum pro pu- gna cōtra Gallos com- mittenda 433	Pisas obtinent ibid.
Ferdinandi Piscarij pueri studia 60.611	Florentini Pistorium oc- cupant 107
Ferdinandi Piscarij ortus ibidem	foedus Francisci Sfortiæ cum Venetis & Cle- mente 789
Ferdinandus Piscarius ex Dauala familia ortus 607 leuis armaturæ	Fonseca Cardinalis 258
equitum prefectus 614	fortuna Consaluo opem tulit 469
Ferrarienses, & Florenti- ni cum Pisānis, Mantua- nis, & Veronensibus, atq; Aegidio Pontificis legato in Vicecomites 128	à Fortuna uictus Sfortia, iam uincere didicerat 281 ingenium 580
Ferracutus Araldus Gal- lus Argentea pelui & scypho donatur 509	Fossa zenolia 337
Filibertus Aurantius Se- quanus ab Andrea Au- ria captus 763	fossæ militariæ carcer 548
Fisraga familia nobilis in Laude Pompeia 20	Franchinus Rusca Comū occupat 176
Florantius Sedanius Hel- uetiæ gentis familia- ris 841	Franciscus Picus 319
Florentini à Castruccio exagitati 99 cæsi à Castruccio ad Altopas- sum 100 Lucæ im- perium amittunt 112	Franciscus Rouereus 317
& Turriani cæsi à Ga- leacio 97	Francisci Angolismorum reguli, qui rex Gallo- rum fuit, mater 195
Florentini, Galli, Vene-	Franciscus Carmagnola Philippi dux 182
	Francisci Montanchij fa- cinus & mors 338
	Fraterculus Centurio Ti- cinensis Piscario duci uitam seruauit 708
	Franciscus Gallorum rex creatus 648 Bonon- niam ad Leonem ac- cessit 598.650 in Italiā profecturus 735

I N D E X.

- ad Borbenium 730
 graui morbo oppres-
 sus 879 insubru
 imperium à Carolo v.
 petit, Caroli q; ad lega-
 tos responsio 198
 semper indomitus 759
 ab equo & fortuna de-
 fertus seipsum non de-
 serit, capitur q; 845
 ad Molinum Borbonij
 oppidum 732
 ad suos 834 ad
 Ticinum 780. 783
 ad Valentinum oppi-
 dum cum Casari co-
 pijs cõsilligebat 731. per
 Coetias & Pœninas Al-
 pes in Italiam 778
 vulneratus Lanoio se
 dedit 846 captiuus
 in castra Gallica duci-
 tur 850 in castra
 Paliciana & quo consi-
 lio 807 crucis
 Christi frustulum au-
 rea bulla cõcluium, col-
 lo gestabat 850
 Francisci regis gesta con-
 tra Casarianos 834
 pugnantis gesta 838
 captiui uerba ad Va-
 stium 849. 850
 Franciscus Gonzaga Man-
 tuæ regulus cõtra Hi-
 spanos ad Neapolita-
 num regnum contem-
 dit 527
 Gallorum dux ad A-
 quinum 532
 tuæ obsessus
 Veneti exercitus Imp-
 rator
 gener Herculis Ateser-
 ni 297 capitur 308
 Franciscus Mainus prodi-
 tor occisus
 Franciscus Napi frater ad
 curam Mediolani reli-
 ctus
 Franciscus Petrarcha à Ga-
 leacio dilectus 151 &
 à Ioanne Galeacio fi-
 lio 161
 Franciscus Pusterla con-
 tra Luchinum Viceco-
 mitem 330
 Franciscus Sfortia filius
 militari baltheo, calca-
 ribus q; aureis exorna-
 tus 16. natus annu 228
 Mediolani dux poten-
 tissimus quo anno na-
 tus est 165
 Franciscus Lud. Sfortia
 filius 198
 Franciscus Sfortia ad Cre-
 monam 782
 ad Pisleonũ fugit 780
 è Germania in Italiam
 Ticinum uenit 690
 in gratiam & clientem
 lam Caroli v. receptus
 197 Mediolanũ in-
 greditur 690
 pro imperio Mediola-
 ni cõseruando quid co-
 gitabat 868. 869
 sexcenta

I N D E X.

Sexcenta aureorum mi-	Galeacius ad Castrucium
lia soluere polliceba-	Pistorium obsiden-
tur pro Augustalibus	tem
imperij Mediolanen-	cum fratribus & filio
sis tabulis à Cæsare ob-	liberatus
tinendis	869
Tanquam Cæsaris pro-	Galeacius & Barnabas ci-
ditor accusatur	salpinæ Gallie & Ligu-
Francisci Sfortiæ foedus	riæ à Cæsare Vicarij
cū Venetis & Clemen-	creantur
te summo Pont.	146
Franciscus Turrianus mi-	Galeacius, Luchinus, Ioã-
litari balthæo donatur	nes, & Actius Vicecom-
à Carolo rege	mites capti
22	103
Franciscus Ursinus prodi-	Galeacius & Barnabas
tor Sfortiæ	Vicecomites ad Bata-
237	nos relegati
Franciscus Xymenes	131
humili cucullato pan-	Galeacius & Barnabas à
no socij, episcopus To-	Ioanne reuocati
leranus	136
579	galeacius maiestatis reus
Fregosij Genua expulsi	à Marco fratre accusa-
ab Adurnijs	tus
625	102
Hostes Hispanorū	Mediolano eiectus re-
7.2	uocatur
In patriam restituti &	93
ducatum	galeacij mors
69	109
Frengetum opp.	galeacius II. balthæi mu-
48	nere Hierosolymis do-
Furnus depressi carce is	natur
14	146
G	dimidia Mediolani par-
Gabriel Ioannis Galea-	te poritur
cij filius Genuæ se-	147
curi percussus à Bucci-	galeacius pater Ioan. ga-
caldo Gallo	leacij
178	161
Gabrinus Fundulus Cre-	galeacius II. prostrato
monam occupat	Belga uiperam in signè
176	op'imum spoliū tulit
Galarato in opp Langu-	146
scus & Theobaldus	seruatur à uulnere fi-
cum xx. proceribus ob-	bula balthæi
struncantur	153
40	galeacij egregia formæ
	147
	ciusdem conuiuij nuq̃

I N D E X.

ptiale admirandū 150	ad Romagnanū prius
Galeacij II. mors 151	quā Hispani 746
Galeacius Blancae & Frā	ad Romagnanum op-
cisci Sfortiae filius 187	pidum 744
Galeacius Sanseuerinus	ad Semenariam 434
pugnās occiditur 184	ad Sugium oppidum
Galli ab Hispanis circū-	hybernantes à Lini-
uenti, uulneratiq̄e fu-	no adoriuntur 544
giunt 492	ad Tripaldā ab Hispa-
ab Hispanorum pilis	nis superati 474
prostrati 840	ad Vaprium profligati
ab Mediolani obsidio-	671
ne discedunt 736	Galli Borracij (id est e-
ad Alexandriam super-	brij) ab Hispanis dicū-
rati 167	tur 540
ad Aquinū duce Fran-	casi & profligati ab
cisco Gonzaga 532	Hispanis ad Gerio-
ad Auenionem in Ita-	nem 717
liam profecturi 775	Canusū obsident ob-
ad Canusū ab Hispan-	tinentque 287
nis profliguntur 492	Castalium capiunt.
ad Caruagiū fundit	693
equites Caesaria. 668	contagiosa morbo la-
ad Fōtanētū, ut Roma-	borant 743
gnanū uicū petāt 747	contra Genuēsēs 779
circa tregellas consul-	Cremonā occupāt 677
tant Capuam profici-	Cremonā oppugnant
sci, 534	duce Baiardo & Bozo
Heluetijs coniugun-	lo 736
tur ad Gatinariā 747	dimissis equis ad Va-
ad Leucū opp. ad exi-	prium pugnant 770
tum Abduae 677	discedūt à regno Nea-
ad Livim à Fabritio a-	politano 443
dorti caduntur 537	dissipato agmine fu-
ad Obeguinum Prore-	giunt 511
gem Neapolis 430	duce Boniueto ab Hi-
ad Parmam 678	spanis profligati 750
ad Rauennam uicto-	duces captiui à Cōsal-
res 615	no dimissis 548
	duces

I N D E X.

- duces consumpti ad
 Stabias & Puteolos 443
 duces dissidentes ad
 pugnandum 698
 duces Molæ consisten-
 tes, intercipiuntur 545
 Galli duodecies iusta a-
 cie uictores, ad Gioiã
 uincuntur ab Hispa-
 nis 510 511
 Galli equites ad Rubos
 capti, in custodia reti-
 nentur 503
 Galli & Heluetij noctur-
 nis uigilijs, & prælijs
 defatigati pugnam ul-
 timã exoptabant 818
 Galli, & Normanni caesi,
 & profligati ab Hispa-
 nis 544
 Galli & Veneti Abdiam
 superant 686
 ex congestis lintribus
 ponte confecto, Hispa-
 nos adoriuntur 536
 ex Massilia ciuitate erũ-
 punt in Hispanos 768
 filium Ioannis Galea-
 cij Sfortiæ in Frãciam
 deduxere 479
 Galli, Florentini, Veneti,
 & Põtifex cõtra Fede-
 ricũ regẽ Neapol. 460
 imperant, ut omne pe-
 cus deducatur ad Ce-
 rignolæ campos 485
 Atellã se recipiunt 438
 in Italiam duce Boni-
 uetto 734
 in Nouariẽsem agrum
 duce Boniuetto 848
 Italia expulsi 598
 Mitylenem frustra op-
 pugnant 467
 natura pferuidi, ex ui-
 ctorijs isolëtissimi 463
 Nouariã oppugnant 533
 nunquã se durius hyc-
 masse quàm ad Aquin-
 num prædicabant 533
 Parmam & Placẽtiam
 recuperant 650
 per Appiam uiam ad
 Scauros, atq; inde For-
 mias feruntur 545
 per Ticinensem por-
 tam intrant Mediola-
 num, & Cæsariani per
 Romanam exeunt 782
 perfracto ponte in flu-
 minis aluceo pereunt
 748 749
 Piscarium expauescen-
 tes, se in amnem conij-
 ciunt 746
 galli regis captiui calami-
 tas, oibus indigna 856
 Spes salutatione Cæ-
 saris erecta 880
 memoria bellorum, re-
 rũq; omniũ incredibi-
 lis, atq; in exhausta im-
 mēsaq; liberalitas 856
 galli Regni Neapolitani
 diuisione nõ cõteti 170
 Rhodanum traiciunt,
 ut rege Francisco duce
 in Italiam ueniant 770

I N D E X.

- Se recipiunt ad Nouam duce Boniuerto 743
- Septem Italicas cohortes, & tres Hispanicas cadunt 396 835
- suburbia Mediolani incendunt 672
- tempestate in Aegæo mari oppressi 467
- Ticinum in Graualonem fluuium deriuare conabantur 788
- tormenta à Sfortianis capiunt Prospero duce 735
- tormenta Cæsariana capiunt 766
- Galli tredecim equites superati ab Italis 498
- uicti ad Bicoccâ 696
- ultra Lirim, expulsi ab Hispanicis 519
- Galliam à Cæsarianis facile capi posse 860
- Gallica classis Cæsarianam profligat 796
- Gallicæ classis seruum auxilium ad Neapolim, 523
- Gallica pila ad Borbonij pratorium iccta 813
- Gallo rege captiuo quid statuendum consultat Imperator cum ducibus Italiæque præfatis 866
- de Gallo rege sententia Lanouij, Piscarij, & Belgarum
- Gallorum acies à Rege instructa contra Cæsarianos 834 835 temeraria alacritas 343
- acies ad Terranouam contra Hispanos 505
- acies instructa ad Bicoccam 696
- acies instructa ad Gerionem 514
- ala caesa ad Sementaria 430
- animus in obsidione Ticinensi 116
- Gallorum casorū & Hispanorū numerus 517
- Gallorum castra ad Papiam 785
- castra Cæsarianis propinqua 813 823
- classis ad Cytherâ 466
- pulis illisa 849
- Gallorum decem millia caesa 827
- Gallorum duces caesi & capti 827
- Gallorum ducum consilium saluberrimū 823
- Gallorū equi septingentati capti lectissimis Hispanicis peditibus dantur à Consaluo 505
- Gallorū & Hispanorum nouum genus pugnae 840
- Gallorum & Hispanorū pugna 510 506
- Gallorum & Hispanorū pugna

I N D E X.

- pugna ad Lyrim 536
 Gallorum fuga foeda, & miserabilis 544
 iactantia de Consaluo castra mouente 543
 impetus uictoriam è suis manibus eripuit 837
 a natura à Ioanne Medice narratur 710
 noui milites cum Heluetijs in Italiam 677
 ordines in fuga seruati, una tantum tuba precipiente 753
 postulata à Clemente & Venetis 790
 Gallorum principum animus ad bellum in Italia, contra Caesarianos suscipiendum 868
 Gallorum regia acies perrupta 843
 Gallorum rex deceptus in recensendis cohortibus 851
 Lanoio se dedit uulneratus 846
 pugnae signum dat 833
 Gallorum regis consilium 823
 Gallorum socius Alfonso Atestinus 857
 Gallorum tres duces capri à Piscario 694
 Gallorum uis à Piscario fracta per partes carpendo & finem attendo 784
 Gallos in cauea esse ad Nouariam inquit Piscariis 743
 Gallus humeris Luponis ad Piscarium delatus 688
 Gallus rex à Piscario quo habitu salutatur 852
 ad Madrillum ductus, 864
 ad Pisleonem ductus 852
 Barchinonae regali apparatus exceptus 864
 in Hispaniam transportatur 862
 in uitae discrimine ad Tolerum 864
 traditis Gallicis triremibus, uoluit se ad Cefarem perducere 861 862
 Galuani Mediolani princeps 9
 Garbagnati fuga 94
 Garcias Lisonius pietate religione insignis 532
 Gaspar Maynus Insulensium copias profigat 823
 Gasto Foisseius Gallorum imperator bis Heluetios repressit 615
 Gasto Turrianorum imperator contra Vicecomes 94
 Gastonis pater 191
 Gattamelata Narniensis 255
 Gaudix rex Granatae

I N D E X .

Consaluum excipit in urbem,	414	Germanorū conuentus Vormatię ad Rheniampam	655
Genua ad Adurnios	724	Germanorum pediculus, sese deuouentū pro obtinenda uicēria	812
Genua Theodoro Monferrati Marchioni se dedit	178	Geuarra Ferdinandi ducis Calabriae nutricius	470
biduo direpta, ciuibus seruatis,	723	Geuarra ad Ferdinā dūm adolescentē	ibid.
Ludouico Gallorum regi celsit	574 177	Ghemium oppidū	746
oppugnatur à Piscario	716	Gibellina factio Lōbardiaē imperium uastat	175 176
obsessa ab Hispanis	712	Gibellini ab Imperat. stabant	34
Genuæ arx funditus diruta ab Octauiano Frégosio	630	Gilbertus Monpēserius pater Borbonij apud Baias interit	730
Genuam amisit Philippus	184	Gilbertus Borbonius cognomento Mompenseri	437
obtinet Ioannes Vicecomes Archiepiscopus	137	Giofredus Carlus Mediolanēsis Senatus preses	190
Genuenses non cardibus sed ciuili contentione de principatu certant	627	Gironis Oronij reguli sententia de Consaluo & ad Gironem Consalui responsio	589
Georgius Franispergius Germanorum præfectus	805 806	Gisdares præfectus Turcarū ad Legatos Consalui	455
Georgius Franispergius & Hieronymus Adurnius cōtra Gallos	686	Gladios extra acie cruciatos oderat Mattheus	77
Georgius Rothomagensis Cardinalis	195	Gordus Hisp. lingua & 86	
Gergonciolauicus	61	Gothardi Sancti repletum & rur	
Gerionis oppidi sit ⁹	514		
Gerlascum captū à Venetis, ac Iulio Medice	742		
Germani ad pugnā contra gallū regē intēti	805		

I N D E X.

Heluetij à Gallis caesi	649	lorum castris	821
à Leone Pont. stipendio conducti	666	Heluetiorū impernis frētus à Piscario	818
à Piscario & Vastio ceſi	755	minor acies à Vastio	840
auxiliares Gallorū in		adoritur	841
Catinario uico conſederant	743	ſecūda acies in fugam uerſa	841
cum Gallis fugientes, una tantam buccina precipinēte, ordines ſeruiabant	755	Heluſa Cōſalui filia	578
ſuorum fugam attribuant Alincomio regis ſororio	841	Henricus Britannia: rex contra Gallos pro Iulio	591
Heluetij & Galli nocturnis uigilijs deſatigati ultimam pugnam optabant	818	Henricus Britannia: Ferdinidus Hiſpaniarum reges, atque Heluetij contra Gallos	613
Heluetij & Rheti uictores uincuntur à copijs Hectoris Panici	126	Henricus Caſaris ſrater, in Italiam	77
Heluetij fugiunt, & eorum clades	841	Mediolanū intrat mediū inter Mattheum & Guidonem Turrianum	79
Gallos uincunt ad Nouariam	627	Henricus rex Navarra: caſus 847 & à Gallis reſtitutus	655
Graijs Alpibus in Veragros agros contendunt	757	Henrico Gruniſtano cōcionante, Galeacius Mediolano eiectus, reuocatur	93
in caſtris Gallorū domum reuerti poſtulant	695	Hieronymus Aleādor legatus Summi Pontificis ad regem Gallorum	833
miferabili colluuiē cōnexi, agminatim gurgitibus Ticini obruntur	846	Hieronymus Moronus conſiliorum Franciſci Sfortia: moderator	869
plures unā cum Griſonibus diſcedūt ex Gal		hortatur Mediolanenſes, ut ſe Gallo regi dedant	870
			Hierony

I N D E X.

- Hieronymus Truultius
 à Piscario occisus 793
 Hilora, Tatarà, Alhama,
 Trongilum opp da
 411 412
 Hippolytus Alphonfi Ate
 stiani frater cardinalis
 297 304 390 eius-
 dem iudiciosa graui-
 tas 330 mors 361
 Hiscia Cantaber in Con-
 saluum à quo suspen-
 sus noctu turt 468
 Hispani à Gallis dicun-
 tur latrones 540
 Hispani à Massilia, obfi-
 dione discedunt 773
 à tormentis Gallicis
 confternati 616
 ad Biccoccam uictores
 696 ad Brionam ui-
 cum, ut Gallos prohi-
 berent 745 ad
 Cartusiae templum ca-
 strametari 695
 ad custodiam turris in
 faucibus Lyris ad mare
 positæ, à Gallis truci-
 dantur 535 536 ad
 Genuam contra Frego-
 sios 712 ad Ghe-
 mium opp. 746 ad
 Glabonettam vicum
 663. ad Laudem Pom-
 peiam oppugnandam
 704 ad leuam de-
 fectunt, & secundum
 Lambrum amnem Ti-
 tium reuertitur 807
 ad Ostianum expectant
 Heluetios 666
 ad Rebecum in Olij
 ripa situm 662
 Causio decedunt, pre-
 stitura lege maximè
 honoranda 488
 Cremonam obtinent
 708
 duce Consaluo ad Ge-
 rionem contendentes
 siti excruciantur 514
 duces cum Cæsare Bor-
 gia merentes ad Con-
 saluum proficiscuntur
 529 duces & præfe-
 cti ciuitatibus & oppi-
 dis à Contaluo donau-
 tur 551 duces
 interempti 525
 à Gallorum manibus
 erepti 664
 equites cæsi 507
 equites xj. paribus ar-
 mis pro gloriæ laude
 cum Galis pugnat. 482
 Hispani & Cæsariani al-
 bis interulis supra ar-
 ma induti, in Parco ad-
 uersus Gallos pugnant
 833
 Hispani, & Hungari con-
 tra Barnabam Viceco-
 mitem 154
 Hispani, & Pontificij e-
 quites Heluetijs occur-
 rentes, à Galis ad Ca-
 rauagium profligan-
 tur 667. 668

I N D E X.

- Hispani flumē uado trāf-
 eunt, vt Gallos interi-
 mant 749
 Hispani, Galli, & Pont.
 Rom. in Venetos male
 animati 574
 Hispani in egestate con-
 stituti, à Consaluo in
 officio retinētur 490
 in obsidione Ticinensi
 omnia extrema patie-
 bantur 813 in vr-
 bem Genuam irrum-
 punt 720 insigni
 cum præda Laudem-
 pompeiam capiunt
 705.706 intra
 Granatam recepti 415
 Mediolano potiti 674
 Medoacum traiciunt,
 vt cum Venetis pu-
 gnent 633 nouo
 cultu, usq; ad elegan-
 tiam adornati 490
 Parma derelicta ad Ni-
 ciam annem castrame-
 tantur 660
 pedites cataphractos
 equites eludebant 806
 præda potiti ad Ceri-
 gnolam, à Gallis casti
 sunt 486
 prædam in Venetiā par-
 tam incendunt 635
 xx. dies Gallorum ca-
 stra irritō conatu op-
 pūnant 822 uin-
 cunt Gallos ad Gioiā,
 qui iam duodecies sue-
 rant uictores.
 Hispani agminis ordo dē-
 cedentis ab oppugna-
 tione Massiliae 771
 Hispanica est lex, ut ma-
 ior natu integram fer-
 mē ditionis heredita-
 tem adipiscatur 408
 Hispanorum acies ad Bu-
 cocam 705 acies
 ad Terramnouam in-
 structa contra Gallos
 505 506 castra ad
 Larairagum oppidum
 812 castra ad Melen-
 nianum 807
 Hispanorum & Gallorū
 pugna ad Gioiā 510
 ad Lyrim 536 ad
 Terramnouam 508
 Hispanorum in Italiā re-
 ditus 779
 militum responsio ad
 Piscarium 803
 oratio ad Germani
 805 principum epi-
 nio de bello cōtra Gal-
 los suscipiendo 760
 761 seditiosi sermo-
 nes in contuberniis
 680.681 tumultus in
 Consaluum 468
 uictoria contra Gallos
 ad Lyrim & Caieram
 548 uictoria contra
 Venetos 640
 uirtus in Italia nō dūm
 cognita 443
 Hugo Cardonius ad Bu-
 balinam

I N D E X.

- balinam Mortam, de-
 inde ad alteram 507
 cum copijs ad Rhe-
 gium 505
 Didacum Ramirū ob-
 fessum liberat ibid.
 Iacobum Sanieveri-
 num fugat 505
 Sfortianorum præte-
 ctus ab cathena in fos-
 sam derubatus 228
 hys in pædensas in-
 gentesque pluias se-
 se exoluit oborto Au-
 stro 541
 Rysmael Sophus Perla-
 rum rex à Selymo uul-
 neratus fugit 597
 I
 Iacobus Maria Narbo-
 nenfis Sfortiam capit
 242
 Iacobus Mutius, qui &
 Sfortia Attendus 106
 Iacobus Sansenerint re-
 gulus Miletis ab Hugo-
 nesio 505
 Iacobus Scotorum rex
 ab Hauardo Surreio lu-
 peratu interficitur 596
 Imperator strenuus &
 cautus non alienus, sed
 proprijs oculis uti de-
 bet 829
 Imperatorem perfectum
 nec udimus, nec uide-
 bimus 406
 Imperatores clarissim in
 his ad se, sed ad milites
 ex præda pertinere exi-
 stimabant 889
 Indicus Daualus Salerni-
 tana arce potitur 150
 Indicus Daualus uxorem
 ex antiqua Aquinat in
 regulorum familia du-
 xit 607. 608
 Indicus Mendocius re-
 gius castrorum Impe-
 rator 420
 Indicus Granatæ urbis,
 & Alambæ arcis præ-
 fectus 426
 Indicus Rodorici Daua-
 li filius Ferdinandi que
 Pragonum regis miles
 à Liguribus captus 607
 Indici Dauali obitus, reli-
 cto Alphonso Vastro
 in ante 150
 Indici obitus 608
 Indici tres filij supersti-
 tes 610
 Ioanna Neapolitanorum
 regina impudica qua-
 tuor ciuitates pleraq;
 oppida Sfortiæ donat
 222 in regnum resti-
 tuta 247 marito cha-
 rior ex geminata pro-
 ditione 247 nupsit Ia-
 cobo Mariæ Narbonēsi
 Tarentino principi 239
 Ioanna regum Ferdinan-
 di, & Isabellæ filia
 Philippi Maximiliani
 Imperatoris designa-
 ti filij uxor, & mater

I N D E X.

- Caroli v. Augusti Cæ-
 faris 426
- Ioannes Vicecomes ar-
 chiepiscopus Luchino
 fratris succedens Medio
 lanum obtinuit 136
- Ioannis archiepiscopi po-
 tentia, & facta insignia
 95. 117. 136. 140
 imperium trifariam di-
 uisum 143
 mira munificentia 140
- Ioannes Acutus Anglus
 Bernabouis Vicecomi-
 tis gener Gregorij que
 dux 208
- Ioannes Auellinus Cardo-
 nius Piscarij auuncu-
 lus 614
- Ioannis Auellini Padulij
 fratris interitus 614
- Ioannes Bohemus inimi-
 cus erat Obizonis Es-
 stenfis, Actij Vicecomi-
 tis, Mastini Scaligeri,
 & Passarini Mantuani
 123 dum Ferrariam
 oppugnat, profligatur
 ibid.
- Ioannis Bohemiæ regis
 in Italia facta. ibid.
- Ioannes Columna Cardi-
 nalis Prosperi frater
 462
- Ioannis Diespachij inter
 Heluetios summæ au-
 thoritatis mors 841
- Ioannes Dorbinus Hispa-
 norum ducum fortif-
 simus
- Ioānes Fregosius dux Ge-
 nuæ 628. 639
- Ioannes Galeacius Barna-
 bam cum duobus inclu-
 sum captum carceri inclu-
 sit 161 filius Gale-
 leacij Vicecomitis 161
 Carthusiense prophe-
 tiam cœnobij extrax-
 it 170 quas
 urbes possederit 185
 à patre emancipatus
 ibid.
- Ioanni Galeacio Bona-
 nia cecidit
 infidiæ à Barnaba patre
 168
 169
- Ioan. Galeacij mores, con-
 fuerudoq; 164
- Ioannis Galeacij tres fi-
 lij. eiusq; mors 168
- Ioannes Mancius uetera-
 næ cohortis præfectus
 641
- Ioannes Manuel Ferrari-
 nandi inimicus 75. 76
- Ioānes Maria Vicecomes
 obruncatus 180
- Ioannes Medices Cardi-
 nalis ad Rauennam ca-
 ptus 619
 622 Imperator
 exercitus & eius facta
 622 Grifones profli-
 gat 757
 in dextro crure pila
 iectus 819. 830
 naturam Gallorū re-
 citat

I N D E X.

citat	710	lia regis, & vxor Ioan-
Ioannis Medicis	insidiæ	nis Galeacij Vicecomi
in Antonianos	818	ris 149
opera, Galli ad Vapriū		Itali ab alijs dicuntur bu-
profligantur	670	grones, id est puerarij
uirtus	665	540
Ioannes Morus Patri-		Itali & Galli pedites à
tius	317	Germanis casti 846
Ioannes Nauarra rex Gal		Itali & Hispani ad Vapriū
lorum socius regno ex		uictores 670
pulsus	591	Itali Principes liberta-
Ioannes Vineatus Lau-		tem armis tueri cu-
dempompeia sibi uen-		piunt 872
dicat	176	quid sentiebant de Hi-
Ioannes Pacecus magnus		spanis, & Cæsarianis
Compostellani ordi-		789
nis equitum magister		Itali xiiij. equites cum to-
409		ridem Gallis pugnant
Ioannes Rusca Comen-		497
sis	51	Italia fortibus uiris non
Ioannes Saxatellus	557	effœta 401
Ioannes Stuardus regia		Italica cohortes à Gallis
stirpis in Scotia	467	casta 835. 856
Isabella Aragonia Alfonsi		Italorum decus non ex-
regis filia, hostili ani-		tingtum sub Alberico
mo in Gallos	478. 479	Balbiano 209
Isabella Fusca è Hiscorū		Italorum & Hispanorum
gente Luchini cõiunx		feditio 661
impudica	132	Iudæis tutissimus est ad
Isabella Hispaniarum re-		Turcas receptus 586
gina in pudendis ulce-		Iulius Medices Cardina-
rata	561	lis in summum Pont.
Isabella Ioannis Castilia		creatur 738
regis filia Ferdinando		Iulius II. Pont. Alfonsum
Aragonie regi nupsit		hostem iudicat, diris
409 ulteriora Hispa-		deuouet, Sacris interdi-
nie regna, citerioribus		cit, & arma in eum ex-
adiunxit		pedit 315 Mutinā Re-
Isabella soror Caroli Gal		giūq; ei ademit 317. 318.

I N D E X.

- Mirandulã oppugnat 318
 aduocat, Principum omnium legatos 320
- Julius II. Pont. 531
- Julij II. Pontificis auctoritas à Callis deformata 613
- Julius II. Pont. Max. ad Conialuum de Cæsare Borgia Valentino 559
- Dimino profanoq; iure Ecclesiæ libertatẽ tuebatur 630
- Iuncum, olim Nestoris pylus, à Turcis captum 453
- L
- Acinia ex purpura auroq; infigais à Ladislao rege Sfortiæ donatur 281
- Ladislauus Cæsar 191
- Ladislauus rex Neapolitanus à Ludouico II. Andegauensi ad Fregellas superatur à Sfortia 221
- ad campos Calsinenses 224. quatuor oppida in Samnio Sfortiæ dono dat 222
- Lambas Auria Genuensis 154
- Lamber à quo lacu emissus 52
- Languseus cum Theobaldo Vicecom. occisi 39
- Lanoius Belga Prorex Neapolitanus 779
- Lanoij gratia cum Casare 862. 867
- re 867
- Lanoius à Piscario proptor appellatur 785
- Lanoius urnas Abdou à Sonc num 785
- Laus fluius Brucios à Laus à sterminat 441
- Lard ragum opp. 251
- Latina Romæ porta 195
- Laudentes & ad Venetos 195
- Laurentius Medicus ad Placentiam 649
- Lauspompæ ad Hilpanos 758
- capta à Piscario 785
- Laxi Mediolani carceris à Barnaba erecti 158
- Lainum oppidum 441
- Leboria terra magna ex parte Campania erit 473
- Legati Consului ad Gidarem Turcarum profectum 485
- Leges mutuae ab Hispanis & Gallis pro capitiuis 484
- Leonardi Lauredani latibre consilium 359
- Leo Pont. Max. ad Bononiam cum Fræncisco rege Gallorum 659
- Carolũ transit, ut pacem cuperet 655
- Cæsare contra Gallos cum ibid. Helucios in Hispaniam

I N D E X.

- liam contra Gallos cō-
 ducit 660
 Leonis x. creatio fatalis
 596
 Leonis Pont. Max. obi-
 tus 684
 Leo Peregrus Archiepisco-
 pus Mediolani 13
 Leodrius captus 126
 dum Vicecomites uin-
 cit, uincitur 125 in
 Vicecomites perfidus
 124
 Leonardus Alecius op-
 pressus & interfectus
 317 equestri statua ho-
 nestatus est ibid.
 Leonardus Tarenti præ-
 fectus 470
 Leonardus ad Ferdinan-
 dum adolescentem 471
 Leonardus Britannie regis
 filius, & gener Galea-
 cij Vicecomitis 150
 Lescutus ad Vaprium pu-
 gnat contra Hispanos
 689 Cremona-
 nam ab Hispanis defen-
 dit 708
 Lescuti oratio ad Ioannē
 Medicem ibidem
 Lex contra plebeios pro-
 nobilibus armis abro-
 gata 34-35
 Lex pro apris à Barnaba
 promulgata 160
 Liscani naualis uictoria
 500
 Liuianus ad Brentellas
 agri Patauini 644. 645
 Arsio, Venussiam, Arel-
 lam, & Altamurā tuen-
 ti bellum infert 549
 capit Hispanos, & Gar-
 ciam ducem in Rodi-
 gio 646 Cremona-
 nam occupat 625 è
 Gallorum custodia di-
 missus in Foro iulieneses
 642 Portonouū, & cæ-
 tera oppida capit ibid.
 per paludes inustratas
 ad caput aggeris euasi-
 sit 647 Vene-
 ti exercitus uexilla ac-
 cepit 624
 Liutani consilium 544
 oratio ad milites 632
 Liuianorum militum nu-
 merus 633
 Locarnum Verbanus lacus
 oppidum 42
 Longamantes ab Augu-
 sta Vindelici 842
 Longauiilla regulus tor-
 mento ictus 788
 Lotrechius ad Modoe-
 riam 695 ad Va-
 prium superatus Me-
 diolanum contendit
 671 cum exercitu
 ad Landrianum 695
 Lescuto fratri ut opem
 ferret, uenit ad Tar-
 rum 658
 Mediolano relicto, Co-
 mum fugit 676
 Ticinum obsedit 691

I N D E X.

- Lotrechij? natura 676
 677 animus ad pugnam Bico-
 cocæ 698
 Loxa oppidum Grana-
 tenfe 416
 dono datur Confaluo,
 pro Mundelia opp. fo-
 lo æquato 582
 x. milibus passuū à Gra-
 nata peramœna in ual-
 le posita ibid.
 Luca à Gerardino Spinu-
 lia Ligure empta 120
 capta à Ioanne Bohe-
 miæ rege 123 Fran-
 cisco Interminello da-
 ta à Casare 117
 Horétinis pretio obla-
 ta à Marco Vicecomite
 119
 Lucenses sub imperio Io-
 annis Galeacij 167
 Lucerus Cordubæ inqui-
 sitor 580
 captus à Petri satelliti-
 bus 581
 Luchinus Vicecomes ab
 Heluctijs captus, &
 postea ab Hæctoris Pa-
 nici copijs liberatus
 130 Capellæ arcē Ber-
 gomî erexit 134
 contra Leodrisium ad
 Neruiantum pugnat
 125 lento tabificoq;
 veneno ab uxore Isa-
 bella Fusca necatus
 133 Parmam civi-
 tatem emit ab Obizos-
 ne Arellino sexagin-
 ta milibus aureis 134
 Vgonem Baucium re-
 gis Roberti præfecti
 interim 90
 Luchini filij quot, eo-
 rumq; interitus 134
 Luc a Barnabæ ex regi-
 na coniuge filia Ede-
 mundo Britannia re-
 gis filio nupsit 137
 Lucia ex muliere non re-
 gina suscepta nupsit
 Lando Germano ad
 Brigantium lacum il-
 lustrij 137
 Lucia Trezana Sfortie
 concubina 260
 Lucianus Auria Genuen-
 sis 172
 Lucius Maluetius dux 208
 Lucretia Borgia uxor Al-
 fonsi 297
 Ludouica regis Francis
 mater nolebat Gallos
 principes inire confe-
 lia de bello in Italia re-
 nouando 868 oppi-
 da quibus Borbonius
 hereditate creuerat
 contestata lite repetere-
 bat 770
 Ludouicus Aureliano-
 rum princeps Caro-
 li regis filius Valenti-
 nam Ioannis Galeacij
 filiam coniugem duxit
 168
 Ludo-

I N D E X.

- Lodouicus Aurelianen.   648
 Astæ princeps Noua-
 riam occupat 194 195
 Ludouicus Bauarus ad
 Mediolanum 102
 Ludouicus Bauarus Cæ-
 sar Galeacio opē fert
 151 Galeacium, Luchi-
 cium, Ioannem, & Ac-
 cium Vicecomites carce-
 re includit 103 ferreo
 diademate calendis Iu-
 nij Mediolani corona-
 tur ab Antistite Areti-
 no Guidone 102 Impe-
 rator coronatur à Ni-
 colao Quarto pseudo
 Pont. 106
 Ludouicus Pseudo casar
 anathemate percussus à
 Ioanne Ibi.
 Ludouicus XII. rex Gal-
 lorum Aurelianensis du-
 cis filius 192
 Ludouicus Gallorum rex
 Carolo successit 451
 Ludouicus Gallorum rex
 ducta in matrimoniū
 sorore Henrici Anglię
 regis, in ipsis nuptijs
 facto concessit 596 Fer-
 dinandū Hispaniarum
 regem ad Cenam &
 Sauonā inuisit 574 Ge-
 nouæ dominus 573 574
 nos exercitum cogit
 526 527
 Ludouici Gallorum re-
 gis interitus 648
 Ludouicus Palauicinus
 captus 796
 Ludouicus Sfortia dux
 Mediolani captus à
 Gallis 526
 à Gallis uiuus captus
 195 & in caueam con-
 iectus 196
 Ludouicus Sfortia & A-
 scanius fratres capti,
 453
 Ludouicus Sfortia Me-
 diolanense imperium
 occupat 427
 primus diploma Me-
 diolanensis Imperij à
 Maximiliano obtinuit
 194
 Ludouici Sfortia legati
 ad Turcas 452
 Ludouicus Picus occidi-
 tur 306
 Ludouicus Tertius An-
 degauensis Sfortiam
 sub signis suis condu-
 xit 222
 Ludouicus Tramulius
 Gallorum dux contra
 Hispanos 527
 Ludouicus Valentinae cō-
 iunx à militibus Ioan-
 nis Burgundię ducis
 interemptus 190 191
 Lupi qui? 456
 Luponus Gallum hume-
 ris subleuatum ad Pi-
 scarium detulit 688
 Lusitani extremū Aethi-

I N D E X.

- pia promontoriū ad Marchiones olim, nunc
 Antarcticum transgres Ferrarie Duces 295
 si, ad Malaceā Tapro Marcoaldus Bohemoru
 banamque perueniūt præfectus, Pisis impo-
 597 situs 147
 Lutherus in cōuētū Vor- Marcus Vicecomes in Ga-
 matiaē damnatus 655 leacium Fratrem con-
 Luragum oppidum se- spirans 102 ab odij in-
 ptimo lapide à Como san'a in fratrem disce-
 distat 45 dit 170 171 à Saxoni-
 bus nades receptus 116
 duxque ab eis creatus
 118 inimico animo, in
 Vicecomites Mediolanē-
 accedit 121 strangula-
 tus è fenestra in publi-
 cum eijcitur 122
 Margaricus uicus eiusū
 situs 632
 Marcus Antonius Co-
 lumna, & Camillus
 Triuultius icō eo-
 Inbrinae decepti 688
 689
 Margarita Sfortiaē soror
 fratrem è carceris cu-
 stodia liberat 243 244
 Margarita soror Franci-
 sci regis Gallorū 880
 Maris ad Tarentum con-
 clusi latitudo & ambē
 tus 470 471
 Martinus Columna Pōt.
 Max. 186
 Martinus & Pinalla Ali-
 prandi fratres contra
 Luchinum 130
 Martinus Pasolinus con-
 tra Sfortiam 168
 Marcianus

M

- Magdalena Barnabæ fi-
 lia Federico Baioa-
 rio Vindeliciae princi-
 pi nupsit 157
 Magister equitum est Co-
 mestabilis 245
 Mahala opp. captum 418
 Mahometes Baiazetis pa-
 ter Virtutem & Fortu-
 nam uiris colendam
 prædicabat 587
 Mammoth Alhendini
 præfectus. 418
 Manfredonia Sfortiaē do-
 no datur à Ioanna 222
 Mantuanus princeps à
 Gallis contemptus
 538 quare imperio se
 abdicauit 540
 Marani Iudaiça stirpe na-
 ti, ad Christiana sacra
 transeuntes, rursus ad
 ant. quæ legis ritus re-
 labuntur 586
 Marcianus thesaurus ex
 haustus 309

I N D E X.

- Martinus Turrianus Me
 diolano ablegatus, po
 stea receptus 1516
 Martinus Turrianus no-
 bium hostis 131517
 Masinus pagus ad Ver-
 banum licum 11 76
 Masolia ab Hispanis 40
 diebus obsessa 775
 Masiliae descriptio 765
 Mastianus Scaliger con-
 tra Ioannem Bohe-
 mum regem Parmam
 obtiner 123
 Mathis inelya, cuius
 coniunx 295
 eiusdem, Henricus Se-
 cundus Caesar, auun-
 culus ibid.
 Mastinus Scaliger cum
 socijs contra Ioannem
 Bohemum 123
 Matthaei Beccariae pro
 Caesarianis excellens
 studium in urbe Pa-
 piensi obsessa à Gallis
 787
 Matthaeus Vicecomes
 66
 Matthaeus Magnus Co-
 menses superat 71 ad
 pedes Henrici Ticini
 relegatus Mediolano
 praeficitur agresti ha-
 bitu ad Astartam ad Cae-
 sare[m] septem annis im-
 peravit 7980
 clemens, moderatus,
 & pius 77
 belli dux, & pro tribu
 nali ius dicens 72
 eiusque laudes 75 Infe-
 rorum cruciatibus de-
 uotus à Beltrando 82
 sponte principatu se
 abdicat 84
 Matthaei quinque filij
 73
 Matthaeus Sedunensis Car-
 dinalis Helueticorum
 princeps 526
 Mauri ex Hispania pulsi
 condidere coloniam
 Thessalonicam Grae-
 ciae ciuitatem, quam
 Amurates deforma-
 uerat 587
 Maurorum tumultus in
 Hispanos qui ad sacra
 Christiana ui adige-
 bantur 449
 Maximilianus Caesar Pa-
 tauium oppugnat
 303
 Remuneratus Alfort-
 sum, in Germaniam
 reuertitur 304
 Maximilianus Ludou-
 ci Sfortiae filius 194
 Medicei in patriam re-
 stituti à Raimundo
 Cardonio, qui Petrum
 Soderinum Florentia
 expulit 621 622
 Mediolanenses à Fede-
 rico II. profligati 15

I N D E X.

Cæsareos duces euocant	818	Cæsarianis exercitiis per Romanam occupatum à Vergulio Landam sacris interdictum à Benedicto XII. expiatur	785 129
Mediolanenses duo Praetores	62	Mediolani arx circumalata à Prospero & Porscario	686 878
Mediolanenses hortatur Moronus, ut se Gallo regi dedant	780	Mediolano cecidit Callonius, Parmam & Cremonam fugiens	59
Mediolanenses in libertatem erecti	92	Melious Alegriae filius	305
Mediolanenses in Mattheum 82 Othonem in speciem triumphum in urbem recipiunt	59	Melitum oppidum à Porscario captum & diruptum	701
sacris interdicti	81	Memorantij segnitia in persequendis Hispanis	776
Mediolanensium copia ad Vaprium contra Turrianos	62	Melphis, Suevia & Neapolis, ad Hispanos	419
Mediolanensium ad Othonem animus	59	Menaldus Guerra Cantaber	445
Mediolanensium centum milia peste absorpta	781	captus à Consalro uenia donatur à Pót. 446	446
Mediolanum à piorum coetu abdicatur à Clemente Quarto 20 à Gallis obsessum Boni uetto duce	735	Mundatiar castellum	433
ad Ludouicum Gallorum regem 624 datum		Mendocius à Consalro mirificè laudatur	401
Actio Vicecomiti pretio 15. myriadum 115 expiatur à Clementis legato	30	Mercatura nobilissima	170
inter Galeacium & Barnabam diuisum 147 Maximiliano Sfortiae deditum	621	Mercurini epistolarum Magistro sententia de Gallo rege	883
occupant Galli per Ticinensem portam intrantes		Methonem expugnavit Baiazeres	453
		Michalerus Venerorum Imperator	211
		Militare balteum, quid	87
		Militaris	

I N D E X.

Militaris Italiae discipli- na prostrata	402	Motta gallus	494
Militaris uirtus quando obsolefcit	871	Munera ab uxore Contae ui Reginae data	425
Milites ueri pauci	402	Munera donata à Galea- cio, in cōuiuio Leonz to genero suo	150
Militibus & in duce quæ requiruntur	211	Munitio ex deiecta turri enata	787 788
Mirabellum edificium in Parco Ticinensi	827	Munitiones introrsum ab Antonio Leua ere- ctæ Papiæ	ibid.
Miramolinus Maurorum rex Bericum regnum in Hispania annis DCC. condidit	424	Muralem coronam No- uæ arcis captæ, Ioânes Palæes promeruit	521
Modoetia direpta	98	Muranū oppidum	440
Molinum Borbonij oppi- dum	733	Muri arcis mōtis Orpha- ni diruti	60
Mompenserij nomen & cognomen	438	Musca Turrjanus à Co- mensibus uinculis so- lutus	72
Mondellia Berhica opp. à Ferdinādo solo equa- tur	581	Mutina Obitio Estensi data	123
Mondraco gallus unus ex xj. qui cum Hispa- nijs pugnavit ad Tra- nium	482	Myriades tracentæ signa tī auri à Barnaba Vice comite in sumptibus bellicis erogatæ	156
Mons frigidus à Consal- uo expugnatur	420	N	
Monticulū dono datum Sfortiæ à Nicolao Are- fino	219 220	Namurtius Gallorum omnium præfe- ctus	464
Moronus quærebat abe- nare Piscarium à Cæ- sare	869	ad Castellanetum ob- sidentium	502
Mortales ad uitæ exitum semper improvidi	289	Namurtius Alegria, & Pa- licia Galli duces de bel- lo cōsultabāt	479 480
Mos Germanorum pedi- tum pro uictoria ob- tinenda	812	Namurtius Aufidū trans- gressus, cōcedit ad Ba- rolum	491
Mostarda dux clarissi- mus	352		

I N D E X.

de bello Hispanis inferendo ad Gerionē	514	Neapolitano in regno Pontifex an iure potior sit	876
cū Gallicis copijs non procul à Gerione oppido, cuius situs describitur	513	Neapolitanum regnum Ferdinando ad iudicatur Pōtificio iure	592
glande traiectus summis à Consalvo honoribus sepulchro conditur	517	Fiscario oblatū à Nerone	878
Namurtij & Cōsalui colloquium	476	Neruianus uicus	135
Napus Turrianus Mediolano potitur 19 captus ab Othoneq; cauea ferata inclusus	56	Nicolaus Campobasiliensis Comes à Sfortia	225
quid de Comensibus in conuiuio reculit	52	Nicolai infamia ob Othonem casum	220
mortitur	64	Nicolaus Estēsis & Otho tertius ad colloquium	219
Narbonensis prouincia à Carolo V. armis petita	198	Nicolaus Quaricus p̄sūdopont. Ludouicum Bauarum coronat	166
Naupactum à Turcis captum	453	Nicolaus, Sfortia ducis Othonem interfici iuber	219
Neapolis à Ferdinando rege recepta	432	Nicolaus Tegrinus Lucen. Castruccijs uitā in corruptè scribit	110
Neapolitani proceres in carcere relictī	548	Nigræ Germanorum cohortes duæ in prelio Ticinensi	814
Neapolitani regni ciuitates Hispanis deditæ	551	Nigri Germani obstinatis animis depugnauerunt contra Germanos p̄sūgo & Scithio ad unum occiduntur	843 q. are
Neapolitani regni inter Gallos & Hispanos diuisio	461	tam ferociter pugauerunt contra Cæsares	843
Neapolitani Senatus sententia ad Carolum Lanonem	799	Nigrorum	

I N D E X.

- Nigrorum peditum qui
 duces casii 843
 Nihula oppidum 418
 Nobilitas Mediolanensium
 exacta, atque prostra-
 ta 18
 Nomenclatore ac moni-
 tore urebatur Philip-
 pus, cur 184
 Nonius Campeius acer-
 be in Consulium lo-
 quutus 562
 Noricus Germanorum e-
 quitatus à rege Ferdi-
 nando missus à Gallis
 profugatur 838
 Nova arx in urbe Neapo-
 litana expugnatur, at-
 que diripitur 521
 Novaria à Gallis expu-
 gnata & direpra 689
 à Torniellis occupa-
 tur 176
 à Tramulio, & Triuul-
 tio oppugnatur 526
 Novarienses ad Sabau-
 dos 193
 Novitio vocabulo, Re-
 gia aule præfectus co-
 mestabilis dicitur 245
 Noui pugnae genus Gal-
 lorum & Hispanorum 498
 Nucia Siciliae præfectus
 509
- O
- Obegninus Brixiam pro-
 perans, urbem Hispani-
 nis Germanisque duci-
 bus dedit 622
 Obegninus duoque Sam-
 seuerini reguli contra
 Hugonem Cardonium 505
 Obegninus & Galli duo
 decies iusta acie victo-
 res ab Hispanis ad Gio-
 riam uincuntur 310
 Hispanis se dedit 519
 Hispanos ex Brutis
 expellit 481 in uita di-
 ser mine 507 prorex
 Neapolitanus pro Gal-
 lis, uocabatur Ebrar-
 dus Stuardus, natione
 Scotus, cognomento
 Obegninus 431 regno
 Neapolitano eiectus
 444 superato Petra-
 ce amne ad Gioiam opp-
 contedit 510 uictor ui-
 ctoria uti nesciunt 435
 uictus ad Gioiam ab
 Hispanis in Angitula
 arcem fugien ab Hi-
 spanis obsidetur 518
 Ob. tius Atestinus Para-
 mam uendit L. chi-
 no Vicecomiti 60. mi-
 libus aureis 134
 Obsidio Papiæ, an conti-
 nuanda, an dissoluen-
 da uaria inter Gallorum
 duces sentent. 823 824
 825
 Octavianus Coluna Ger-
 manorum cohortium præ-
 fectus 512
 Octavianus Fregosius à Pi-
 scario captus 721 Pi-

I N D

scarij consanguineus
 627 in Genua receptus
 dux creatur 629
 Octavianus Fregosij mo is
 724
 Octavianus Vbaldinus
 Cardinalis 12
 Odettus Lotrechius ser
 uatus ab Estensio Gor
 da 486
 Olegianus Vicecomes
 138
 Olegium uictis 1138
 Oliuetani pro Gallis, po
 stea Consaluo se de
 dunt 444
 Omen Granatae capien
 dae ex flamma 424
 Omen uictoriae à Consal
 uo acceptum 516
 Opes quibus cōstēt 259
 Oppida à Vicecomitibus
 capta 37
 Oppidum S. Angeli à Pi
 cario captum, atq; di
 reptum 807 808
 Oranum nobile empor
 ium à Ximene Tole
 tano antistite expu
 gnatur 588
 Oratio Alberti Petrae du
 cis Heluetiorum 696
 Alegriae & Paliciae ad
 Namurtium 479
 Andreae Lauredani ad
 Liuianum 637
 Bernardi Brutij ad Cō
 saluum 439
 Boniuetti ad regem de

E. X.

non soluenda obfide
 ne Papiensi 828 ad suos
 749
 Borbonij ad Piscarium
 751 771
 ad regem, eiusque re
 sponsio 750
 Burri ad Ferdinandum
 23
 Caroli regis Neapolita
 ni ad Clementē 126
 Comensis episcopi ad
 Othonem 52
 Consalui ad Ferdinandum
 432 ad Gallos mi
 ctos 499
 ad Italos 498 ad mili
 tes 593 ad quætores
 regios 570
 ad regem 422 423 427
 legatos ad Namurtium
 475
 Exulum Mediolanē
 sium ad Othonem 20
 Ferdinadi regis ad A
 tonium Cuenam, &
 eius ad regem respon
 sio 575
 Gallorū regis ad Bor
 bonium 533 eiusque re
 sponsio a regem 533
 ad milites 834 ad Va
 stium 849
 captiui ad Piscarium
 eiusque responsio 837
 Gironis Oronij ad Cō
 saluum, & eius respon
 sio 589
 Hieronymi Adrensi
 per literas

I N D E X.

- per literas ad Gen. 714
 Hieronymi Moroni ad
 ad Mediol. 780 781 ad
 Piscarium eiusque re-
 spōsio 870 871 872 873
 874
 Hispanorū equitum ad
 Gallos 481
 inimicorū Sfortiæ ad
 Iacobum 241
 Ioannis Dorbini ad Pi-
 scarium, eiusq; respon-
 sio 718 719
 Ioannis Medicis ad Le-
 scutum 709
 Leonardi & Geuarrae
 ad Ferdin. adolef. 471
 Legati Caroli regis
 Neapolitani 29
 Legati Turrianorū 29
 Lescuti ad Ioan. Medi-
 cem 710
 Liuiani ad milites 632
 Lotrechij ad Paliciam
 eiusq; responsio, & ad
 Lotrechium, & ad Gal-
 los 698
 Mēdocij ad Gallos cō-
 uictos, eorumq; resp.
 493 494
 Mercurij epistolarū mā-
 gistri ad Carolū quid
 de Gallorum rege fa-
 ciendum 882
 Militum petentiū pe-
 cunias à Cōsaluo 468
 Namurtij ad Pastores
 485 de bello Hisp. infe-
 rendo 514 per præco-
 nem ad Consal. eiusq;
 respon. 491 Neapolita-
 ni Senatus per literas
 ad Lanoum 799
 Othonis Vicecomitis
 29 ad suos 41 ad Co-
 menses & Ioannis pro
 Comēsis resp. 51 52
 Paliciæ contra Alberti
 sententiam 697
 Piscarij à Borbonio dis-
 sentientis 772 à Duci-
 bus approbata 660 ad
 Borboniū & cæteros
 duces 773 ad Borbo-
 niū pugnare paratum
 contra Gallos 777
 ad Casarem & eius re-
 sponsio 728 ad Carolū
 per literas 879 ad du-
 ces 673 740 745 828
 ad duces Cæsarianos,
 & ad Hispanos pedites
 eorūq; respōsio 803 ad
 Gioiæ arcē capiendam
 653 ad Hispanos Ger-
 manos, & Italos 773 ad
 Legatum Pont. 675 ad
 milites 774 ad milites
 & duces uictoriā con-
 tra Gallos præfagien-
 tis 784 ad Prosperum
 Columnā 676 ad Sfor-
 tiam pro arcibus dedē-
 dis Carolo Imper. 885
 ad Vastū intransitē Par-
 cum, eiusq; respon. 831
 Piscarij de nō diuiden-
 do exercitu 802 803

I N D E X.

Piscarij in Hispaniam profecturi ad milites, 727	per literas ad Genuen ses Senatores 714	pro sequedis gallis 750	Placidi ad Piscarium, & responsio 618	Pontificis gratias agē tis Consaluo 446	reginae ad Consaluum 425.426 ad Velascum, & resp. 578.579	Salassi ad duces Gal los 546	Sandricurti ad Gallos principes 539	Sfortiae ad Piscarium 885. ad regem per nun tios, & regis respōsio ad Sfortiam 232	Symonis Locarnae ad Comenses 50 ad Na pum 56	Vādanēsij ad suos 749	per literas ad Piscariū, eiusque Piscar. per lite ras responsio 682.683	Victoriae Colūnae ad Piscarium per literas 888	Oratio & murmur Hispa norum in duces 681	Orbitus ciuitas naturali munitione inexpugna bilis 253	Orlandius mons Caietae imminens, ab Hispani nis captus 546	Offerus insula Absiridū 454	Ostia cum arte & Menal do capta 446	Ostiensis decē annorum uestigialibus subleua ti orante Cōsaluo 447	Otho Vberti filius nome fortitur ab Othone A siatico eius proano 11	Otho Vicecomes Medio lani Archiepiscopus 13	anno salutis 1277 in pa tria eiusq; studia in pa ce 59 insidias Turria norū subodoratus 20	Et iter arripuit 32	quinquies bello ui ctus hostes otio 46	Othoniani septies uicti unius horae momento Turrianos debellarunt 57	Othoniani uictores, in tra septem horas uin cuntur 45	Othonianis primus dies felix illuxit à Comen sibus 51	Othonis mors 1295 223-	Otho anno 87. 74	Otho Montisferrati Marchio Violantē Ga leacij filiam duxit uxō rem 151	Otho Tertius Parmen sium tyrannus, 219	Otho Vicecomes Sacra mori frater

I N D E X.

- mori frater à Piscario
 seruatus 641 Galliam se proripuit
 Othorinus Vicecomes, 621 ab equitibus Cæ-
 pater Margaritæ uxo-
 ris Francisci Pusterlæ
 131 sed captiuus sclopetti
 Othobonus Tertius Par
 mam occupat 176 ietu interficitur 844
 Othobonus Eliscus & Si
 nibaldus uir sacratu
 tus Fregosiorum ho-
 stes 624 ad Rubos à Conial. ob
 fessus 503. non pugnan
 dum ad Bicocam cen-
 set 697
 Palicia cõsiliu salubre
 regi Gallo datum 824
 Pādulphus Malatesta Bri
 xiam, & Berg. occupat
 176
 Papia olim Ticinū à Lon
 gobardis regibus sic
 dicta quasi admirabi-
 lis 785
 Papiæ comes Ioānes Ma
 ria, Ioannis Galeacij fi
 lius 175 descriptio 785
 Papiæ pons ab Antonia-
 nis abruptus 786
 Papiæ septa ferarū & re-
 giæ uoluptatis uirida-
 ria 785
 Papiam occupat Ioannes
 Bohemiæ rex 123
 Papienses & Derthonen
 ses ad Franciscum Sfor
 tiam 193
 Parcus Papię quare sic di
 ctus 812
 Parinus cum Sfortia ad
 Insübres 215
 Sfortiam prodit 215. 216
 Parma à Cæsarianis capta
 & direpta 657. 658
 anne diuiditur 657

I N D E X.

- datur Mastino Scalige 123
 ro 123 empta à Luchino 60
 milibus aureis 133
 obfessa ab Hispanis
 Lescuto Gallorum duce urbem propugnante 656
 pontificijs militibus cefsit 678
 femi capta ab Hispanis relinquitur 660
 Parma Regium Iepidi & S. Dominum cefsit Nicolao Estenfi 219
 Parmam Galli recuperant 605
 obtinet Ioan. Bohemix rex 123
 occupat Othobonus Tertius 95
 176
 Parmenses pro futuro Pont. pugnant contra Gallos 685
 Passarinus Mátuanus contra Ioan. Bohemix regē, Regiū obtinet 123
 Patolini in Cotignola potentes 204
 Patauim sub Ioan. Galeacij imperio 167
 Patauini ad Venetos redeunt 303
 Paulus Baucius proditor occisus 182
 Paulus Lusascus Medicis equitibus præfctus 667
 Paulus Nouius & Deme- trius Iustinianus capite cefsit 301
 Paulus Vrsinus, Sfortis inimicus ab eo confectus 280
 Paulilippi montis crypta 437
 Pax Caroli V. cum Gallis 650
 Ferdinandi Hispaniarum, & Ludouici Gallorum regum 568
 inter Florentinos & Vicecomites 139
 inter Gallos & Cesarianos tractatur à Clemente 790
 inter Italos & Hispanos milites 666
 inter Othonianos & Turrianos eadem non seruata 67
 Pax Pontificis & Galeacij 99
 Pax Venetorum & Iulij ingens malum Alfonso excitat 310
 Pecunia in Papiam delictur obfessam Pifc. in duftria 792
 Pedibus stipendia merere, maioribus gloriosum, nobis est turpissimum 403
 Peditatus Italicus sulis coesusque 303
 Pelagura Cardinalis contra Actiū Estensem 88
 Pellinus Cotignola Sfortix dux captus 238
 Pentadactylos opp. expugnatur à Gallis 508
 Perfidix nomen inuitum

I N D E X.

- & execrandum 837
 Perpennianum à Gallo rege datur Ferdinādo Hispaniarū regi 428
 Perſu[?] uictor cōtra Aragonios 437 eiusq; malignitas in fine 438
 Perſu[?] frater 432
 Perusia datur Rom. Pōt. 178
 179
 capta à Ioan. Galeacio 167
 215
 Petilianus Venetus dux 302
 Petracina factioſa gens ex Cotignola 214
 Petraſſa Sannij oppi. 243
 Petrus Alfonſi fratris cōſalui filius Inquiſitorum uinctum ad Montelliam mitit 581
 Petrus Medices Magni Laurentij filius Leonium medicum infignem in puteum deiecit 547
 Petrus Nauarrus ab Hiſpanis captus 722
 Trentū miſſus 488
 489
 Mediolanum deducitur 619
 contra gentis ſuæ nomen arma ferēs miſer interit 599
 ex Africa in Italiã pro Iulio II. Pōt. Max 614
 mirabilem operum inuentor 458
 Philippinus Auria, Vgonē Mōcatã cædit 720
 Philippus Brionius Maſſilia præfectus 766
 Philippus Ferdinandi gener in Cantabriam nauigat 566
 Philippum Hiſp. proceres relicto Ferd. ſequitur 566
 25. ætatis ſuæ anno obiit 568
 Philippus Rauaſtenius claſſis Gallicæ præfectus 466
 467
 Philippus Turrianus moritur 19
 Philippus Valeſius, Francorum rex 78
 Philippus Vic. Alfonſum Aragonū regē captum gratis dimiſit & muneribus auxit 186
 Brixiam, Bergomum, Laudē pōpeiã Comū, Cremonã, & Placentiã recuperauit 182
 183
 Brixiam, Bergomū, & Genuam amiſit 184
 Philippi obitus 186
 Phæbus Contes 98
 Picardonus Vaſallius furca ſuſpenſus 151
 Picininus captus, prædæ que recepta 231
 Picinini liberalitas in Miſchalettum 214
 Pignerius munitioſis à Conſaluo erectæ præfectus 457

I N D E X.

Pila tormentorum qua-
 re non timenda 767
 Pinalla Aliprandus Actij
 Vicecomitis dux 123
 Pinalla & Martinus Ali-
 prandus fratres cōtra
 Luchinū Viceco. 130
 Pifæ in libertatem se uen-
 dicant u9 sub Ioannis
 Galeacij imperio 167
 Pifanorū ad Flo. ded. 224
 Pifcaria opp. captum à
 Pifcario 631
 Pifcarius à Frācisco Sfor-
 tiaViglebano donatur
 741.742 à Gallis redē-
 ptus sex milibus num-
 mū aureorū, folutusq;
 Triuultij beneficio 619
 620 à Vādenefio ad fin-
 gulare certamē prouo-
 catur, 682. 683 ab Hel-
 uetio alabarda percuf-
 fus, à Valtio feruatur
 755. 756 ab Vrbinate du-
 ce admirabatur 747 ad
 Borboniū de Mafilia
 oppugnāda 773 ad Bor-
 boniū qui pugnare uo-
 lebat 777 ad Carolum
 V. legatus regni Neap.
 652 ad Laudēpōpeiam
 782 ad Lēdenariā 645
 ad Mediolanū 671 ad
 Placidū, eiusq; interi-
 tus 618 ad Sorā oppu-
 gnandā 653 ad Valtiu
 Parcū intrantē 831 Ale-
 xandriā cap. 758 annos

30 natus Prospero du-
 ci feni in gloria aqua-
 tus 706 captus & Me-
 diolanū deductus 659.
 Cittadellā capit, & di-
 ripit 643 Clementē &
 Venetos ludificās Mo-
 ronū capit, & Antonio
 Leuæ custodiēdū tra-
 dit 877 cohortes ni-
 gras profligat, ratio-
 nes occupat, tormēto-
 rū prefectū capit, & fu-
 turā uictoriā prælagit
 817 Comū oppugnat
 679 cōcepta animi ui-
 ctoria gaudet 836 con-
 firmatus à Carolo pe-
 ditū imperator 653 cū
 oetoginta fclopetta-
 rijis ad munitiones Gal-
 lorum ad Mediolanū
 contendit 673 dolet fe
 natū in Italia 640 dua-
 bus pilis iētus, oppidū
 S. Angeli capit & diru-
 pit 809 duobus uulne-
 ribus faucius 843 dux
 absoluti iudicij, & ne-
 hemētis militaris 644
 exercitus Cafariani
 prefectus 760 femina
 rū Genuēfiū pudicitā
 feruauit 722 Gallos fu-
 gientes noctu infequi
 tur 752 Gallos in Re-
 becca uico refidentes
 Baiardo duce fugiētē
 cædit 739 Gen. obfidet
 711

INDEX.

- 718 Hispani exercitus
 curā suscepit 624 in ca
 stra rediit cū septē tor
 mentis Gallicis & spo
 lijs victor 750 in Hi
 spaniā ad Valleoletū
 ad Casarem accedit,
 eiusque oratio 728 in
 mōtibz Liguria cum
 exercitu 628 in morbū
 cū incidisset poti la
 ctis, & lactuca refrige
 ratione sanatur 654 in
 urbem irrumpit 720
 Lanonum proditorem
 appellat indicto singu
 lari certamine 867
 Laudempomepiā ue
 niens eam confestim
 occupat 705 regem ca
 ptivum ad Pisleonem
 salutem 852 oppidum
 Melitium diripuit 793
 potestatis & honoris
 vacuus, cuncta prope
 un⁹ administrabat 829
 tres Casaris triremes
 captas à Gallis recupe
 rat & incendit 762
 victor ad Bicocā 705
 Piscarij ad milites prace
 pta 829 calūnia ab emu
 lis inflata 886 consiliū
 in bello contra Gallos
 763 pro Gallis repēte
 aggrediēdis 817 traii
 cendi Ticini contra
 Gallorū copias 740 cū
 Prospero non sincera
 amicitia 676 facinus
 in militē 629 in dolēs
 acuti & excelli ducis
 625 infidiæ in Gallos
 equites 664.665 oratio
 ad Hisp. cōtra Gal
 los pugnaturus 803
 p̄cepta ad pedites pu
 gnaturus ad Bicocam
 703 sententia à duci
 bus cōprobatur de nō
 diuidendo Casariano
 exercitu, sed cōtra Gal
 los pugnandū 802 sen
 tētia ad Adurnium de
 Fregosio 721 severitas
 in Cariniano oppido
 225 solertia in obseruā
 dis Gallorū castris &
 uigilijs 814 tanquā ua
 ris sententia de Gallis
 superandis 784 uexil
 lum cum scuto Laco
 nico 614 615
 Piscario imperij milita
 ris iura duces Cas. tri
 buunt 828 in stipen
 dium 80. milia aureo
 rum à Genuensibus da
 ti fuere 629 regnum
 Neapolitanum à Moro
 no oblatum 873
 Piscario uexillū imperij
 militaris delatū à Ca
 rolo Casare 887 De Pi
 scario uaria sent. 889
 Piscariū bello meliorē ef
 se profitebatur Lanoi⁹
 & Borbonius 828

I N D E X.

- à Piscario minis ac ter-
 rore, quod capi non po-
 terat 708
 Pistorium à Florent. ca-
 ptum 107. à Castruccio
 obsessum 108
 Pius III. sūmus Pont. 529
 Placentia à Scotis erepta
 89. ab Arcellis occupa-
 ta 176
 ad Ponti. ditio. 656
 recuperata 183
 se dedit legato Aposto-
 lico 95
 Placeatiam Galli recu-
 perant 150
 Placentini & Laudenses
 ad Venetos 193
 Placidus Sangrius ad Pi-
 scarium 618
 Planci sepulchrum 258
 Pœna militis desertoris
 aduci inobediētis 269
 Pœna pede claudo nocen-
 tes consequitur 248
 Polixena Ruffa prima Frā-
 cisci Sfor. filij uxor 267
 Pomum citonium dat no-
 mē opp. Cotignole 217
 Pons super domorū tecta
 pensilis Mediolani ere-
 ctus à Barnaba 156
 Pons Tritianæ arcis à Bar-
 naba Vicecomite eri-
 gitur 156
 Pontanus Syderalis scien-
 tiæ peritissimus 611
 Ponteucicus opp. Veneto-
 rum in Olij ripa 662
 Pontificiam pecuniā La-
 noio missam Bozulus
 intercept 801
 Populari præsidio nihil
 incertius ac inanius 59
 Porchunna arx 419
 Portocarerius Hispaniæ
 classis præfectus, 508
 Portum nouum Foroiu-
 lensis agri 642
 Portus inter Sporades in-
 sulas 452
 Præfecturę quatuor in re-
 gno Neapolitano 477
 Præfectus ararij est Car-
 merlingus 245
 Præfectus aula regię, no-
 uitio uocabulo Sene-
 scalus ibidi.
 Præianes pirata Gallus
 500 nauigiū, in quo Hi-
 spaniuehebāt supra Cu-
 mas demersit 533. 534
 Prata & Trelibrerum ut
 ci ignobiles Gallorū &
 Casarianorum castra
 recipiunt 83
 Principatum omnium for-
 tunæ munus pulcher-
 rimum 144
 Principes à Cæsare Bor-
 gia necati 556
 Principum Hispanorum
 de bello contra Gallos
 suscipiēdo opinio 760
 761
 Proceres Neapolitani Gal-
 licum nomen secuti do-
 miniū recuperant 585
 Prodigia

I N D E X.

Prodigia cladis future in Barnabā Vicecom. 160	Tricellam Marcī , & Luchini contra hostes 95 ad Vaprium anno 128 167 & Cassoni mors 68 ad Vaprium 96 ad Tiniosam turrem , ad Caracam supra Lam- brum 98
Prosper Colūna à Cæs. Imp. appellatur 727 ad Mediolanū 732 ad xiiij. equites Italos cū toti- dem Gallis pugnatu- ros 490	Braccij contra Carolū Malatestam 249 Cassoni Turriani ad Aronam, eiusq; uicto- ria contra Othonia- nos 49
auctoritate ceteros an- te ibat 635 captus à Gallis 648 Namurtij prætorio potitus 517	contra Comenses 71 contra Turrianos 67 qui cæsi fuere ad Va- prium 68 Flo- rentinorum & ponti- ficis militum ad Casa- letium 168 Gal- lorum ad Alexandriam 167 Gallorum & Cæ- sarianorū ad Bicocam 696.705 Callorum & Cæsarianorum ad Papiam 836 Gal- lorum & Hispanorum 492 Gallorum & Hispanorum ad Atellā 442 ad Gerionem, qua Galli cæsi proflig- atiq; sunt 517 ad Vaprium 668
Prosper & Fabritius Co- lumnij 438	Guelforum ad mon- tem Catinum, ad Ar- bium, ad campum Aldi- num 81
Prosper & Piscarius arcē Mediolani circumual- lant 686	Hispanorum, Arago-
Prosper Columna, prio- rem penes Consaluum locum non inuenit 564	
ualetudine uexatur 735	
moritur 737	
Prosperi Columnæ ser- mones aculeati de Cō- saluo ad regem Ferdi- nandum 563	
pueri & serui à pedibus Velasci uiridi colore induti, Consaluiq; hac de re scomma 585	
pugna ad Alboheram ad Alhamam, ad Taiaram, ad Hiloram 411.412	
ad Altopassum, & Ca- strucciū uictoria con- tra Florentinos 100	
ad Cassiam uiam Sfor- tia cum Braccio ui- ctore 234 ad	

I N D E X.

num, Gallorum, & Hel	Raimundus Napi ^{frater}
ueteriorum ad Semena-	Patriarcha Aquileien-
niam 433.434	sis
Hispanorum & Gal-	Raimūduſ Turrianis
lorum ad Lirim 536	xercitum cogit contra
ad Terramnouam 505	Othonem
506 eorundem ad	Rainaldus Ludouici
Gioiam 511	Gallorum regis dux ad
inter Pambiacum &	Castellacium captus
Neruiacum uicum, ubi	193
Rheti & Heluetij qua-	Ramengus Cafatus con-
tuor milia occiſi ſunt	iurationem contra Lu-
126 Languſchi &	chinum Vicecom. dece-
Caffoni 39 Sfor-	git
tia, & Othonis ad Re-	Regium Lepidi à Feltria
giolum & Guatallam	Gonzaga emit Barna-
219 tumultuaria con-	bas Vicec.
tra Mauros ad Almora-	Regium Lepidi & Parma
uam 417 Veneto-	ceſſit Othoni
rum cū Hispanis in Vi-	218
centino agro 638	Regium, Parma, Sardi-
pugna & uictoria trede-	Domini oppidum ca-
cim Italorum cum to-	ptum à Nicolao Eſtenti
tidem Gallis 497	219
pugna ſignū datur à re-	Regium datum Paſſarino
ge Gallo 837	Mantuano
pulcifera uallis 301	occupat Ioan. Bohe-
R	mia rex
Aimūduſ Cardonius	Regium Brutiorū ad Ara-
R captus, à Galeotio	gonios & Conſaluum
è custodia dimiſ-	deditum
ſus, pacem cum pōtifi-	Rheti & Heluetij uicto-
ce & Galeacio facit 98	res à D. Ambroſio e-
cōtra Vicecomites 130	queſtri effigie in nube
Florentinorum Impe-	pugnante vincitur 126
erator contra Caſtruc-	Renatus baſtardus Sabau-
cium 99 Hispano-	rum, cum Palicia & Hel-
rum Imperator ad	uetijs in Italiam
Rauennam fugit 616	686

I N D E X.

Ribacursus Neapolitani regni præses cõstituitur	571	dere iunctus	7
Ricardus Languscus Othonianis cohortibus præficitur	51	Romagnanum opp.	744
Ripalta expugnata	302	Rubij expugnati & direpti ab Hispanis	503
Ripa candida opp. expugnatur ab Hispanis & Italis	442. 443	Rubostanæ mulieres à Consaluo seruatae	504
Robertus Baiuarius pseu- do Cæsar	191	S	
Robertus Cæsar bis in Italia superatur ad Brixi- am 216 in Italiam excitus 167 infigne Attendulæ gentis illustrius reddidit	217	S Acramorus Vicecomes ad Gallos	625
Robertus Galli regis co- piæ ad Alexandriam su- perantur à Iacobo Ver- mio	167	captus & in carcerem coniectus	308
Robertus rex Neapolita- nus	81	Salassi consilium de Ca- ieta	547
Rocha Sicca opp. Daua- lorum	532	Salasso etate ac militia po- tiori defert imperium Mantuanus princeps	540
Rocha Gulielma ab Hispa- nis recepta	531	Salassi mors	549
Rodigina peninsula	301	Salerni arx ab Indico ex- pugnatur	610
Rodoricus Daualus equi- tum magister	607	Salinarum iura, quæ sunt in Padusis	591
Rodoricus Indici filius, & Alfonsi frater iectus interije	609	Saltus Finarius, & Carni- farius	779
Rodolphus Cæsar, Napu- Turrianum Augustali iure Mediol. præsidem creat	31	Saltus Calphurnianus à Regio Lepidi in Etru- riam descendit Alba- nius	795
		Sancta Columba ad Con- saluum pro pace	548
		Sancti Domini opp. 112 septimo à Tarro amne lapide	143
		Sancti Gregorij arx	505
		Sancti Hermi Sydus Christiani nauæ uo- cant non secus ac an- tiquiores de Casto- ris, ac Pollucis igni-	

I N D E X.

bus credentes	584	Semenariae fitus & ad ea
Sandricurtus ultro in fa-		pugna Gallorū & Hi-
ta festinat	548	spanorum
Sandricurti uerba in Man-		Semenarienses Gallis e-
tuanum principem ia-		iectis Aragonios reci-
ctata	539	piunt
Sanseuerini reguli ab Hi-		Semiturca Illyrici gente-
spanis deficiunt	480	ris
Sanseuerini reguli resti-		Senenses in libertatem se-
tuti	463	uendicant
Sartirana à Ioanne Dor-		sub imperio Ioannis
bino capta	741	Galeacij
Saxina uallis ad Larium		Sanescalcus erat prae-
lacum	14	ctus regiae aulae
Saxones & Charti à Ca-		Sepriensis regio
sare deficientes	115	Seprium opp. ab Otho-
Saxones Marcum Vicec.		ne cum arce captum
ex obside ducem creāt	118	43
Scaligera insula	308	Septemuirale iudicium
Scarparia xij. à Florentia		608
lapide	338	Serenius uicus
Schanderbassa Turca in		Sergiani Caraccioli mori
Venetos	452	250
Scoruccius Spoletanus		Serpigo
207		Seronum opp.
scriptoribus licet, uel à		Serra niuosa
fabulis heroum repe-		Sesithes amnis Mediola-
tere	407	nenis imperij finis e-
Sebethus amnis iuxta		rat
Neapolim	229	Sfortia Attendulus ex ar-
secta Bracciana & Sfor-		ratore imperator
tiana	214	Sfortia à Bononien. ca-
Selymus Turcarum im-		ptus, fama illustrior.
perator Hismaelem So-		217 à Brandolino
phum Persarum regem		comite uulneratur
uulnerat	597	à Francisco Vrsino ex
Selymi Turcarum regis		improuiso armis ador-
parricidium	632	tus fortiter se uindi-
		cat
		235
		Sfortia

I N D E X.

- Sfortia ad Nicolaum Ate-
 rinum, post Angelum
 Pergulanum captum
 217 ad Sclauettum
 qui se eius latus mucro
 ne periturum pollici-
 tus fuerat 267
 Beneuento, Manfredo
 nia, Barolo & Tranio
 donatus à regina Ioan-
 na impudica 222
 bis captus 236 cur de
 amico factus Braccio
 inimicus 213 cur Tar-
 talia inimicus 214 de
 Othone quid palàm di-
 ceret 220
 dux eximius & bella-
 tor fortissimus 230
 magister equitum ite-
 rum delectus 248
 Othonem tertium ty-
 rannum obruncat 220
 pugnans superatur ad
 Burgum S. Mariæ, ubi
 uetus Capua erat 236
 quatuor oppidis do-
 natu à Ladislao 221
 quo instituto in castris
 otij tempora transige-
 bat 274
 Sacrosanctę militię ue-
 xillifer 221 fer-
 uatur à Laurentio co-
 gnomento Surdo 255
 sti potius quàm ferro
 uinci poterat 285
 stabulario similis, infi-
 dias à Sergiano para-
 tas deuittauit 257
 sub Ludouico tertio
 Andegauenfi militat
 222
 Sfortiæ dotalia oppida
 261.263 domus di-
 repta tresq; filij capti
 242 Lepidè dictum
 279
 fabula de ligone ad
 quercum eiecto 205
 nomen quare, & quo-
 modo 210
 quatuor uxores fuere
 Antonia Salimbenia Se-
 nensis, Chryseis Aldo-
 brandesca, Catella Alo-
 pi soror, & Maria Mar-
 tiana 261.262.263
 264 in Sfortiam
 coniuratio carcerisq;ue
 custodia 241:242
 Sfortiani duces à Tarta-
 lia in insulas Vulfinij la-
 cus relegati, è custodia
 liberantur 232
 Sfortiani in Vicecomi-
 tum familia adoptati
 146
 Sicambri Germanis in-
 festi superantur à Cæ-
 sarianis 856
 Sigismundus Imperator
 183
 Sigismundus Sanctius Al-
 berti Pij Carpësis nun-
 tius à latrone interfe-
 ctus prædandi auri cau-
 sa 886

I N D E X.

- Soderini Florentia ex-
puli & Medicei rece-
pti 621. 622
- Solifius uir fortis & stre-
nuus 622
- Sora capta à Piscario cū
arce in monte extru-
cta 552
- Soresinarum domus in-
cursu plebis solo æqua
ta 70. 71
- fors pugnandi inter Gal-
los & Casarianos in lo-
cum militaris pruden-
tiæ successit 835
- Squarcia Giramus mo-
lossos ad humanam car-
nem comedendam ale-
bat 180
- Squarcinus Burrus Me-
diolanensis in Hispa-
niam ad regem Ferdi-
nandum 22. 23
- Squarcini nomen Comi
& Mediolani clarissi-
mum 25
- Stapedem uocamus he-
micyclum ferreum 285
- Stecades insulæ ubi 767
- Stephanardus Flamma hi-
storicus 32
- sumptum nusquam uti-
lius & melius à sano
duce poni quàm &c.
829. 830
- sylua Vermegia, in qua Al-
fonsus Consalui fra-
ter interfectus est 460
- Symon Locarnas clatra-
ta cauea conclusus à
Napo educitur 414
naualibus copijs pro-
erat 47 ad Na-
pum captiuum 50
- Symonis oratio ad Co-
menses 50
- T
- Amira uenustate ad-
mirabilis Stortie
concupina 260
- Tarenti situs, & ubi olim
erat 405
- Tarentū à Consaluo op-
pugnatur 41
Consaluo deditū. ibid.
- Tartalia ad Casalecū car-
ptus, 214 ad Tuscanel-
lum à Stortia supera-
tus 226 capitali suppli-
cio adfectus 27
- Tartalia quare sic dictus
212
- Taurentius portus 768
- Taruusij pratura Galea-
cio data 89
- Taruusij princeps Gerar-
dus Caminas ibid.
- Taruusium sub Ioānis Ga-
leacij imperio 107
- Techanus Grisonū prefe-
ctus Gallorum proci-
tor 821
- Templū diuo Benedicō
sacrum, supra Casinum
in monte edito 54
- tentorium Maurisaco, o-
pere acupictum 49
- Terouanam Morinorum
Henr-

I N D E X.

- Henricus Britāniæ rex bis 153
 expugnat
 Terranova oppidū 596
 Thædea Barnabæ filia Ste-
 phano Austrio Norici
 regulo nupsit 157
 Theobaldus Matthæi Ma-
 gni pater Othonis ne-
 pos ex Andreoccio 40
 Theobaldus Vicecomes
 cū xx. procëribus cru-
 deliter obruncatus ad
 Plautritemonē. ibid.
 Theodorus Monferrati
 Marchio Genuam oc-
 cupat 178
 Theodorus Friulitus
 pro Italis pacis condi-
 tiones cum Consaluo
 transegit. 548
 Tiberius Brandolini co-
 mitis filius sibi mor-
 tem conscivit 171
 Ticinum à Gallis obsef-
 sum, Antonio Leua, &
 Mantuano principe eā
 propugnante 600 à
 iohanne Montisferrati
 Marchione occupatur
 148
 Ticinum fluium in Gra-
 ualonem deriuare Gal-
 li conabantur 788
 Ticinum, nunc Papia 785
 Ticini gymnasium à Ga-
 leacio institutum 151
 pons lapideus ab eodē
 erectus, & arx in su-
 percilio decliuis ur-
- bis
 Ticinio circumuallato à
 Gallis duæ Italicae &
 totidem Hispanicae co-
 hortēs urbē noctu in-
 grediuntur 692
 Ticium in ripa Abduæ 67
 Toletum urbs omnium
 Hispaniæ ciuitatū ma-
 xime mediterranea
 864
 Tolonæ arx ab Hispanis
 expugnata 1765
 tormenta ad fabram Gre-
 tam ad occidentē com-
 portantur 716
 humeris comportata
 in Genuenses ibid.
 quæ Sfortiani ex arce
 Nouariæ detraxerant à
 Gallis intercepta 780
 tormentorum pilæ qua-
 re non timendæ 767
 tormentum maximū Pi-
 scarius defodit 775
 Tornacum Callorum ci-
 uitas ab Henrico Bri-
 tanniæ rege occupatur
 596
 Tornelli occupant Noua
 riam 176
 Torseius unus fuit ex xj.
 Gallis equitibus cōtra
 Hispanos pugnātibus
 ad Tranium 482
 Tramulius Gallorū dux
 624 duplici uul-
 nere ictus in pugna oc-
 cidit 844

I N D E X.

Trantius Gallia regis le-
 gatus avaritia & su-
 perbia inglinis 530
 trecentæ signati auri my-
 riades à Barnaba in bel-
 licis sumptibus erogatae 156
 Trelibrerium & Prata ui-
 ci ignobiles Gallorum
 & Casarianorum ca-
 stra recipiunt 813
 tres Pontifices à Cardina-
 libus creati 213
 Tricaria urbs à Ladislao
 dono datur Francisco
 Sfortia filio 243
 Triciana arcis pōs à Bar-
 naba Vicecomite eri-
 gitur 156
 Tridentum sub Ioannis
 Galeacij imperio 167
 triginta fercula cum to-
 tidem muneribus in
 cōuiuio à Galeacio Vi-
 cecomite exhibita 150
 Tripalda oppidū in Hir-
 pinis 474
 Tristanus Scalcus histo-
 ricus 21
 Tritium Padulio dedi-
 tum 623
 Triuulcius Gallorū dux
 624 Hippolytae
 Daualae maritus, cu-
 ius beneficio Piscarius
 carcere educitur 619
 Trusatiles molae paruae à
 Cōsaluo institutae 458
 Tumultus in Comensi

urbe pro Othonianis
 51
 tunicas interulas albas
 nocte gerebant Cae-
 riani aduersus Gallos
 pugnantes 84
 Turbicus uicus ad Tici-
 ripam 24-25
 Turcae in Taruisinum ar-
 gram 452
 Methonem, Coroncom
 Iuncum olim Nestoni-
 pylus, Crisseum, Acr-
 tem, nunc Galli capiti-
 Naupactum, & Dyrac-
 chium occupant 451
 septenaq; sagittarum
 lia habent 455
 Turma erat 25. equi-
 bus 23
 Turriani à Guliermo Mo-
 ferrato, & Othone de-
 cepti 64
 Aronam uictores 48
 contra Mediolanenses
 61 cæsi à Vicecomite
 mitibus, eos intra se-
 ptem horarum spaci-
 uincunt castrisq; exu-
 45 dominio Mediolani
 potiti 15 inop-
 nato hostium aduentu
 cæsi & capti 56
 cris interditi
 Turrianorum legati ad
 urbis ingressu exclusi
 28
 turris in faucibus Liris
 ad mare

I N D E X.

- ad mare posita ad Gal-
los 535
- V
- Valentina Barnabæ fi-
lia Federico Cypri
regi nupsit 156
- Valentina Ioan. Galeacij
filia nupsit Ludouico
Aurelianorum princi-
pi regisq; Caroli filio
168 dotis nomine A-
stam Coloniam habet
157
- Valentina tres masculos,
& vnâ fœminam pe-
perit 191
- Valuafores 34
- Vandanesius Paliciæ fra-
ter Piscarium ad singu-
lare certamen uocat
682 plumbea
crassiori ictus interiit
750
- Vaprium incensum à Ga-
leacio 97
- Varagium opp. 796
- variae externarum gen-
tium manus per Italiã
Fortunæ auspicijs mi-
litabant 147
- Varus. su. Italiã à pro-
uincia diuidit 762
- Vastius ad Vernaculã am-
niculum, ad Mirabel-
lum 832
- cum equitatu & Memo-
rancio Belga 840
- Heluetios profligat.
ibid. intrat in Par-
- cum Papiæ 832
- regi Gallorum obuius
849
- Vastij insidiæ quibus Gal-
li caduntur 776
- Vbaldina familia Etrusca
13
- Vbertus Becharia 70
- Vbertus Palauicinus Tur-
rianorum copiarũ dux
18.19
- Vbertus Pirouanus Me-
diolani antistes 76
- Vega occisus 726
- Veneta castra in urbe Me-
diolani capta 674
- Veneti ad Carauagium
uicti 193
- ad Vincentiam supe-
rati 596
- Veneti exercitus fuga, &
dedecus 640
- Veneti profligati ab Hi-
spanis 640 à Iulio
II. Pont. 306.590
- Veneti se dominos maris
appellant 309.310
- Veneturũ auræ monetæ
in mensis relictæ 674
- caesorum numerus se-
ptem mille 640
- pugna cum Hispanis
638.639
- Venetos angebat cura
persoluendi stipendij
308
- Venetos opprimere co-
gitabant Hispani, Gal-
li, & Iulius II. Pontif.

I N D E X.

Max.	574	lippino Aurea	720
uentus opportunè obor-		Vgolinus Gonzaga	133
tus	593	Vguccio Fagiolanus	129
Verdegius dux cadit	325	Vicecomites Mediolan	
Vercellæ Allobrogū, re-		priuati	92
gulo deditæ	166	nent Cremonam, Ps-	
Vercellas dotis nomine		piam, Placentiâ, & Co-	
accepit filippus	186	mum	
Vercellas occupant Bru-		Vicecomitū insignegar-	
sati	176	tilitium	
Vergantum uicus ad Ver-		Vincentina turris in Nes-	
banum	11	politana urbe à Nauar-	
Vergusius Landa Medio-		ro expugnata	
lanum occupat	111	Victoria Colūna uicō-	
Verona sub imperio Io.		riæ nomen tulit	
Galeacij	167	uix dum trima Ferdi-	
Verona, Vicentia, & Pata-		nando Piscario despo-	
uium in fidem rece-		satur	
ptæ	303	Victorię Columnæ ad Pi-	
Vestis Scythicarum Sibil-		scarium coniugem	
linarum pelibus suf-		tera	
fulta	410	Victoria de rege captiua	
uexilla Roberti regis, Pō-		Cæsari nuntiata	
tificis, Florentinorum,		uictoria diffiniuntur lau-	
Turrianorum, capta à		ma militiæ decora &	
Galeacio	97	dedecora	
uexillum Piscarij cum La-		uictoriæ clarissimum de-	
conico scuto	614	cus	
Vgo Baucius à Luchino		uictoriæ letitia à Cæsar-	
cæsus	90	declarata	
Vgonis Baucij opima spo-		Vicus Iriæ captus	
lia à Luchino capta	130	Viglebanum à Franc. Stor-	
Vgo Cardonius aq̄ Pesca-		tia donatur Piscario	
riæ legatus occiditur		742	
838		Vilermi Boniuetti more	
Vgonis Cardon. Siculi so-		845	
ror	129	Vincetia sub imperio Io-	
obitus	622	Galeacij	
Vgo Mōcata cæsus à Phi-		Violantes Galeacij Vice-	
		comi	

I N D E X.

comitis filia	149	Max.	14
Violantis secundæ nu- ptiæ	151	Vrsini & Colūnenses sub Consaluo	529.530
cupera complicatis spiris puerū passis manibus uorans	10.146	Vrbem ingrediūtur Li uiano duce	529
uirus pugnātium inopi nato casu uicta	835	Vzicata ciuitas capta à Xi mene Toletano anti- stite	588
uirute non malis arti- bus ad opes & gloriam contendendum	277	X	
Vistarina familia	20	X Imenes Vasbariā ex- pugnauit	588
Vistarini ad patriam resti- tuti	61	ex humili loco To- letanū ad sacerdotium peruenit	579
Vladislaus Fa moniæ rex agrestes rebelles meri- tis afficit supplicij	596	Toletanus antistes du- centorum nauū clas- sem Petro Nauarro du- ce habebat	588
Vlmus uicus tertio à Vin- centina uia lapide	634	Z	
Volux Saracenorum dux singulari certamine ui- ctus	10	Eniola fossa	323.
Vormaciæ cōuentus Ger- manorum	655	Z 324 Zorningius Subalpi- nus pagus	45
Vrbanus IIII. Pontifex		F I N I S.	

EORVM QVAE IN

HISCE VITIS ILLV.

strium uirorum secundo uolumine con-
tinentur INDEX.

DVRNI & Flisci Gallorum signa sequentur 138	fex creatur nunc Columnijs, nunc Vrsinis fauebat, & quo consilio Alexandri Sexti obitu commutata à potillatore lagena	40 29 309
Agamemnon Bentiuolorum cliens summæ fortitudinis 88	Alphonsina imperij uida mater Laurentij Medicei Petri Medicei uxor semper querula	169 159 43 159
Agnescina soror Guidonis Vbaldi, & uxor Fabricij Columnæ 310	Alidofij Cardinalis perfidiosa artes in Iuliana	79
Albertus Petra Veragiorum dux & Heluetiorum 162	Alidofius Cardinalis à Francisco Vrbinate interemptus	80
Alegria Gallorum Dux presidio Bononien. 88	Aloisius aduocatus in frusta dissectus	95
Alegria graue consilium 92	Aloisius Pulcius Morgantis fabulosi herois poetata	95
Alegria interitus cum duobus filijs 104	Alphonsus Aragonis cum exercitu in Florentinosis	22
Alexander atq; Hippolytus Medicei Florentia eiectione 371	Alphonsus Atestinus Gallis noluit diuelli Iulio hostis iudicatus 36.75	22
Alexander Farnesius qui & Paulus tertius 198		
Alexander Medices Margaritam Cæsaris filiam uxorem ducit 378		
Alexander Sextus determinus inter Senatores uenali suffragio, Ponti		

I N D E X.

Alphonfus Ateftinus cur à Julio II. derelictus	75	patriam in libertatem reftituit	377
in Bononiensi agro Cef- farianos comeatu ad- iunuit	358	Andreas Auria tormen- tis tantum contra La- noium proregem Nea- politano pugnatur	350
in gratia Hadriani re- ceptus	271	Andreas Bua Epirotarum Dux pro Feltrio Urbini Duce contra Lauren- tium Medicem	166
Iulij Secundi copias ad follam Giliolam cedit	39-79	Andreas Grittus Brixiae captus	95
Regium Lepidi recu- perat	339	Andreas Lauredani mors in pugna	143
Alphonfus Dux Ferra- rien. in Leonis corona- tione Ecclefiae uexil- lum gerit	130	Angelus Acciaiolus exul, quia in Petrum Medi- cem confpirauerat	13
in prima Gallorum a- ctie	100	Annae Ludouici Gallorum regis uxoris mors	146
Alphonfus ad Veliter- num fuperatur à Ro- berto Malatefta	29	Anthimus Sabellus con- tra Iulium Secundum	108
Alphofus Petrucius Car- dinalis in Leonem con- fpirans	170	Antonius Francifcus Al- bicius pro Mediceis re- ducendis	122
Alphonfus Vaftius Pifca- rio patrueli equitibus Hispanis praerat	341	Antonius Gamboius pe- ftilentia confumptus	368
Altofaxus Heluetiorum dux	136	Antonius Leua fugiens feruatus est ad Cefen- nam	106
Aluda Gallorum praefe- ctus ad Brixiam cafus	90	Antonius Montanus qui fuit patruus Iulij ter- tij	247
Amadens Recinatium ty- rannus laqueo fufpen- fus	186	Antonius Puccius, & Vi- tellijs ad Bondicum contra Alfonfum Ate- ftinum	205
Andreas Auria Adurnio Genua eijcit	371	Aquilani à rege Ferdina- ndi	
siectis à Genua Gallis			

I N D E X.

- do ad Innocētium de-
ficiunt 32
- Architectus ligneam se-
pulchri effigiem regis
Henrici, obrulit Leoni
infirmo, pessimo omi-
ne 209
- argentariae Alpes à Gallis
in Italiam proficiscen-
tibus superantur 318
- Argentarius fluuius ad Al-
pes Coccias 150
- Ariminum ducentis ferè
annis à Malatestis pos-
sessum 262
- Ariminum captum à Si-
gismundo Malatesta.
ibidem recuper-
ratum eiectis Malate-
stis 265
- Arx Ceruaria à Pompeio
erecta 315
- Ascanius Sfortia Alexan-
drum Sextum creauit
Pontificem 39
- frater Ludouici ca-
ptus ad Gallos trans-
mittitur 59
- Asinina caro à Clemen-
te & patribus comesta
366
- Asparosius Gallorū Dux
ad Pompelonem ca-
ptus 242
- Asparosio duce Galli, ad
Hiberum signa promo-
uent 199
- Afula Cremonensium opp.
L. à Maximiliano Imper.
frustra oppugnata 163
- Afulae suburbia à Vene-
tis, & Gallis necessaria
ratione incenduntur 163
- Augustinus Caponius in
Mediceos cōspirat 125
- Aurātius Alarcon fiscum
replet bonis rebellium
Caesaris 377
- Vgoni Montcae prore-
gi à Casare surroga-
tur. ibidem
- Aurantij Alarconis interi-
tus in agro Pistorienū
380
- Aurea sub Leone tempo-
ra 179
- B
- Baiazes Turcarū Im-
perator Bernardum
Bandinū Iuliani Medici-
ces percussore ad Lau-
rentium misit 37
- Baleonus Venetorū præ-
fectus 93
- Barabal Caietanus senex
sexagenarius purpura
nitenti in conuiuium
Leonis adducitur 190
- Baracanium radicibus con-
uulsam ad libellam an-
gulum lateribus re-
positum 89
- Barnabas Malaspina mini-
ster à poculis Leonis
210 capitali suppli-
cio punitur. ibid.
- Bartholomaeus Coleo Ve-
netorū prefectus con-

I N D E X.

tra Petri Medicem	13	fecta à Gallis liberata	
Bartholomæus Ferrerius		80.89 ad Iulium II.	
in frustra descissus à Lo-		redijt	117.
trechio	206	Ben-	
Bastia à Petro Nauarro ex		tiuolis ueteribus tyran-	
pugnata	86	niis restituta	80.306
Belli cause inter Francis-		Bononia colloquuntur	
cum Gallorem regem,		Leo & Franciscus rex	
& Carolum V. Impera-		Gallorum	157 mu-
tozem	199	nitiones intra quassa-	
belli gerendi contra Tur-		tum murum ciecte	88
cas ratio sub Leone	181	Borbonij domum irrum-	
Bellum Gallicum contra		punt milites, & igno-	
Cæsarem	242	bili uix latebra serua-	
inter Ferdinandū Nea-		tur	357
politatum regem, &		Borbonius irrisus ab Hi-	
Innocentium	32	spanis & Germanis,	
Pontificis, Regisq; Nea-		ibidem	
politani in Florenti-		cum exercitu ad Vatica-	
nos	22	na mœnia	359
cim ciuitatum Hispa-		Romanae urbis opes,	
norū in Cæsarem	234	militi se cōcessurum in	
Bernardinus Caruaial per		prædam prædicabat	355
iocum à pueris Papa ap-		Borbonij mors	361
pellatus	110	Borgtorum natura in bel-	
Bernardus Nerius pro		lis suscipiendis	63
Medicis	48	Borsius Atestinus Ferra-	
Biancia Rangoniae Ben-		rien. princeps, pacis se-	
tiuolorum Principū so-		quester	14
roris benignitas	110	Brauus Cæsaris rebellis	
Bolonia familia in Ambia-		captus	240
norum finibus	184	Brianettus Gastonis lega-	
Bona mater Ioannis Ga-		tus	92
leacij	24	Britanni fontem Ravidū	
Bongallus Abbas qui fuit		uastant	130
Episcop. Nepefinus	113	Britanni Teruanam ca-	
Boniuetus Gallorū dux		piunt	139
in Italiam	280	Britannorum contra Gal-	
Bononia ab Hispanis ob-		los pugna	140
		Brixia ad Venetos	90

I N D E X.

- Brixia septem diebus à Gallis direpta 95
 Venetis celsit 165
 Brixiam petunt Galli 93
- C
- Aesar Borgia Alex. VI. filius quas urbes cepit 59
 Urfinos principes necat 66
 recepta pecunia à finibus Florentinis discessit 62
 à Julio Secundo Pont. copijs, & urbibus omnique dignitate exutus, à Cantabris est interfectus 68
- Cæsar Carolus v. à Clemente Bononiæ Corona imperij decoratur 379
 Franciscum Sfortiã recipit ibid.
 in Italiam Andrea Auriæ triremibus uenit. ibidem.
- Cæsaris literæ, & nuntij ad Clem. pacis faciendæ 355
 literæ perplexæ pro liberando Clemente 371
 mens de Clemēte 369
 rebus fortuna semper fauit 241
- Cæsariana classis à Gallis superatur 375
 Cæsariani com meatu adiuti ab Alphonso Ate-
- stino
 opibus ditati nolunt pugnare
 pugna detrectant Gallis paratis ad bellum. ibidem
 Ticinensi porta Mediolanum ingressi Gallis Comensi discedentibus
 Cæsarianorum leuis pugnæ ad Bebriacum 209
 Cæsarianus & Pötificus exercitus ad Casale oppidum
 Caiana uilla erecta à Laurentio Mediceo 35
 Camillus Colūna à Bencio Baleone captus, gratia dimittitur 348
 Campum oppidum quum to à Florētia lapide bito
 Cantabria per Gallos Ferdinandando concessa 174
 Cardinales in electione Hadriani Pontificis à populo Romano exhibiti
 in Leonem conspirantes capti
 precio electi in Senatu pro redimendo Clemente 372
 Cardinalium diuisio in comitijs 356
 Cardonius animo ducendos ad Mediceos re- pecuniaz enixè officiosus 121

I N D E X.

- fu
 Cardonius, & Caruaial 149
 Hispani duces fugiunt
 è castris Rauennatib. 103
 Carus uicus in Ticinen
 si 113
 Carolus Ambosius ad
 Bononiam pro Benti-
 uolis 78
 Caroli Ambosij mors
 Corregij 79
 Carolus Baleonus Peru
 sia exul pro Feltrio 168
 Carolus Ceurius nutri-
 tius Caesaris V. Impe-
 ratoris 227
 Carolus Lanouis Franci
 scum Gallorū regem
 in Hispaniam defert
 339
 Caroli Lanouij foedus cū
 Clemente percussum
 & non approbatum à
 Cesare ibid.
 Carolus Octauus Gallo
 rum rex in Italiam uo-
 catus 40
 Petro Medice non in-
 uento, cum Florenti-
 nis foedus percussit
 46 Petrum Medicem
 reuocare in patriam
 iussit 44
 Caroli pugna ad Tarrū
 cum Venetis, & Insu-
 bribus 44
 Carolus V. à Germanis
 Imper. electus 183 221
- Caytheius Memphiticus
 Sultanus dono dedit
 Camelopardalim Lau-
 rentio Medici 37
 Ceruaria arx à Pompeio
 erecta 315
 Ceurius gallico auro cor-
 ruptus Caesari protu-
 lit 322
 inexhausta cupiditate
 auro replebatur 232
 Christophorus Palauici
 nus capitali supplicio
 à Lotrechio affectus
 270
 Clarix Ursina coniunx
 Laurentij Medices 33
 Clemens VII. Iuliani fi-
 lius trigesimo die post
 mortem patris posthu-
 mus est natus 21
 aurea uasa sacrificijs di-
 cata in argētum & au-
 rum militibus soluen-
 dum constat 366
 Caeli montana porta
 in urbē irrumpit 344
 Caesari nocere nolebat,
 & si bellum contra eū
 suscepisset 342
 Caesarianos Mediola-
 no exturbare secretè
 cogitans 339
 citatus ad Spiram Ne-
 metum urbem ad Rhe-
 num sitam 351 Borbo-
 nio ad urbem appro-
 pinquante 360 contra
 Pompeiū & Caesaria-

INDEX.

- nos copias parat 341
 cum patribus asininā
 carnem comedit 366
 deceptus à Pratoria-
 nis equitibus de aduē
 tu Pompeij 344. Du-
 ces, cohortes, & Helue-
 tios milites stipendio
 conducit 349
 è Vaticano in arcem fu-
 git, 361. familiaris sui
 habitu nocte fugit 373
 Hispanis se dedit 366
 quibus de causis esset
 Rom. inuisus 344. inui-
 riam à Caesarianis, &
 Columnijs illatā uin-
 dicare quærit 349. mis-
 sis obsidibus, Vgone
 Moncatam ad collo-
 quium euocat 347. ne
 quaquā legitimus Pō-
 tifex 356. non timebat
 quæ publico iudicio ti-
 mebantur 360
 obsides quos dedit
 pro libertate cōsequē-
 da 369
 tres galeros ad hastam
 licitatos pro soluēdis
 pecunijs militibus
 proposuit 367
 Clementis, & Caesaris a-
 micitia certis cōditio-
 nib⁹ renouata 379. 339
 postulata à Columnijs
 & Caesarianis 342
 Clementis res & Caesa-
 ris ab Vgone Moncata
 compositæ 347
 Collegia Gymnasij quar-
 tuor I.ouanij 322
 Columnij Principes ex
 Germanja orti 290. in
 urbem Leoninam ir-
 rumpunt, Vaticanam
 domum diripiūt 346
 opibus exuti à Caesare
 Borgia 66
 hostes iudicati à Cle-
 mente 351
 aurea Clementis exi-
 mij operis discernunt
 figulinaque India: var-
 sa solo illidunt 346
 Columnensium quatuor
 decim oppida direpta
 & incensa à Clemen-
 tis militibus 351
 Columniorum Prince-
 pū genealogia 291. 292
 Concilium Pontificibus
 maximè inuisum 81
 Basilee indictum con-
 tra Xistum 70
 Lateranense contra Pi-
 sanum à Iulio solemn-
 ter indicitur 83
 Pisis indictum Ludo-
 uici Gallorū regis, &
 Caesaris auctoritate
 dictū à Carolo V. 200
 Conciones in Vrbe con-
 tra sacros uiros 308
 Concordia à Iulio Secū-
 do expugnata 79
 Cōditiones à Cesare pre-
 scriptæ

I N D E X.

- scriptæ pro Francisco Gallorum rege restituendo 340
 Coniuratio ad Mediceos occidendos 19
 contra Iulium Secundum in Mediceos detecta 126
 Consalvus pralio certaturus ad Gerionẽ 298
 Conspiratio in Petrũ detecta, ex urbe que eieci qui conspirauerat pro Mediceis detecta 50
 Constantinus Boccalus Epirotarum Dux pro Feltrio Urbini ducere constituendo 166
 Conuentus omnium Italiae principum ad Cremonam contra Venetos 31
 Coronationis die, erga Leonem Decimũ nullus fuit à Gothicis temporibus felicior 130
 Cosmus & Damianus Diui tutelares Medicorum familiae 190
 Cosmus Medices Leonis X. Pont. Max. fuit proauius, decreto publico pater patriæ appellatus, Petrum filium, & nepotes moriens reliquit 12 Venetias exulatum abiit 10
 Cosmi uirtutes, disciplina, artes, & potetia summa, & potetia summa spectata ciuibus 21
 Cremona à Feltrio Venetorum duce expugnata 350 à Gallis defecit ad Venetos 115. 135
 Venetis promissa per Gallos 134
 D
 Decanus est Louanij summa dignitas 223
 Decreta à Proceribus Romanis ad libertatem reuocandam 308
 Desaluius conspirans in Petrum Florentia eicitur 13. contra Laurentium ad regem Neap. 25
 Discordia Prosperi Columnæ, & Piscarij in castris 203
 Dissensionis causæ inter Pompeium Columnam, & Iulium Medicum 332
 Duumutri famoso nomine multorum domos æquãdis frontibus dirigendis que ad normam Urbis regionibus diruebat 346
 E
 Lectores Imperij 182
 Epistylum portæ sacelli in Vaticano cecidit Hadriano nõ pl^o patris su altero absente 270
 Erasmus Cernanus astrologus quid, de

I N D E X.

- Pontifice futuro post
Iulium Secundum 126
- E**uangelista Tarasconius
estolido stultissimus
factus à Leone 189
- E**urus & Vulturnus na-
vigantibus in Orien-
tem contrarij: sed Ete-
rij uenti sunt propitij
265
- F
- F**abij Vrsini obitus 69
- F**abricius Colūna Hi-
spanorū præfectus 76
ab Alfonso Atestino ca-
ptus 103
- Raimundo Cardonio
uti magister militiae
adiungitur 86
- F**abritius & Prosper Co-
lumnenses ad Consal-
ium Agidarium 296
- F**abricij consilium à Na-
narro spretum 102
- F**edericus Gonzaga Bo-
zulus Ioannem Medi-
cem capit, qui Leo De-
cimus postea fuit 106
pro Feltrio 166
& Pontificis, & Reip.
Florentinae Imperator
280
- F**edericus Henricus alter
Hispaniae præfectus
237
- F**edericus Neapolita-
nus Rex in Galliam ad
Ludouicum 296
- F**ederico Sanseuerino
Card. datus Ioannes
Medices 106
- F**edericus Vrbinas pro
Mediceis pugnat 44
- F**eltrius contra Helue-
tios ad Ariminum pu-
gnat 179 Veneti exerce-
ritus dux Cremonam
expugnat 350 ad Peram
Malam 358 Vrbino ex-
cedit, ducibus suis pe-
cunia corruptis à Leo-
ne 179
- F**eltrij interimendi dese-
guntur insidiae 106
- F**erdinandus Aragonius
rex Neapolitanus ex
foedere iunctus Petro
Medici 11
- F**erdinandus Hispaniarū
Rex in Cantabria con-
tra Gallos pro Iulio
II 81. Ioannem Nauar-
rae regem eiecit è re-
gno 91
- F**erdinando conceditur
Cantabria à Gallis 114
- F**erdinandum regem His-
paniarum aulici dese-
linquunt 227
- F**erdinandus Iulio Papæ
contra Alfonso Ate-
stinum iunctus 75
- F**errariensium bellum à
Iulio secundo 74
- F**lisci & Adurnij Gallo-
rum signa sequebantur
158
- G**enua spôt. disc. ibi
Floren 158

I N D E X.

- Florentini à Xisto sacris
 interdicti 22 ad Ludo-
 vicum Gallorum Re-
 gem confugiūt 64. ad
 Pogium Imperialē su-
 perati 23 contra Cæsa-
 rem pro Gallis 378 ho-
 stes Iulij iudicantur
 pro Mediceis in patriā
 reducēdis 119 in liber-
 tatem se uendicant 371
 integrum annum liber-
 tatem defendere 379
 maledicētissimi 23 pu-
 blicam salutem redi-
 munt 62 uictores ad
 Trasimenum lacum 23
 Florentinorū decretum
 contra Concilium Pi-
 num 83
 deditio 380
 iustus metus 63
 Fœderis percussi causæ
 cum Leone, & Carolo
 Quinto contra Gallos
 201
 Fœdus Cæsaris cum Ve-
 netis, Anglis, Panno-
 niis, ac Italis 279
 Fœdus Clementis cum
 Cæsare 338 à Cæsare
 postea non approba-
 tum ibid.
 Fœdus Gallorum, Vene-
 torum, Clementis, &
 Francisci Sfortiæ con-
 tra Cæsarem percus-
 sum 340
 Fœdus Hadriani, Cæsaris
 Venetorum, & Floren-
 tinorum cōtra Gallos
 331
 Fœdus iterum inter Cæ-
 sarem & Clemētē 343
 Fœdus Nouioduno per-
 cussum inter Maximi-
 lianum, ac Carolum
 Cæsare, & Gallos 323
 Foissei consilium ad Ra-
 uennam 98
 mors 105
 Foisseius Rauennam op-
 pugnans, cum detri-
 mento repellitur 89
 Fontem Rabidum occu-
 pant Galli 243
 uastant Britanni in A-
 quitania 130
 Fortuna cum quo morta-
 lium utroque uultu ue-
 locius, atq; uehemen-
 tius lusisse uidetur 93
 peregregiè opportu-
 nissimeq; Iulio Medicō
 fauit 272
 rebus Cæsaris semper
 effusissimè fauit 241
 Francisci castra ad quin-
 tum à Mediolano lapi-
 dem 150
 Franciscus Angelius cu-
 cullatus, Cæsaris arca-
 na crimina audire, ex-
 piareq; solitus 355
 Franciscus Elephāticius
 ad Bentiuolos 117
 Frāciscus Feltrius copiis
 à Gallis, & Hispanis

I N D E X.

- dimissis Urbino potitur, foeminis & senibus ei auxiliantibus 166
- Urbino priuatus 161
- Franciscus Foscarus Venetorum** legatus apud Leonem 144
- Franciscus Gallorum rex** Clementem è manibus Hispanorum liberare uolebat 368
- ceteros reges magnitudine animi clementia, & liberalitate superauit 519
- Franciscus rex Gallorum** Mediolano potitus, ad Papiam captus 337
- Franciscus primus** hoc nomine Gallorum rex 147
- Mediolanum obtinet, & cum Leone decimo ad Bononiam colloquitur 157
- à Lanoio in Hispaniam delatus 339
- Franciscus Maria Feltrius** in Hadriani gratiã receptus 271
- Franciscus Maria Urbinas** Leoni decimo suspectus 159
- Franciscus Pactius** Trapezita infestus Mediceis suspenditur 17. cù Saluiato Archiepiscopo 20
- Franciscus rex** tabulas conditionis à se subscribas repellit
- Franciscus Urbinas** inlij Secundi gratiam receptus, qui à patre ductus erat ob Aliensium interemptum 108
- Franciscus Sforzia** à Porscario obsessus certa pactione arcem Mediolani Caesari aduocibus in potestatem concessit
- Franciscus Sforzia** illius leui uulnere à Bonifacio Vicecomite infra aggressus
- Franciscus Soderinus** Cardin. duabus sellis sedebat
- Franciscus Soderinus** à Leone gratiam receptus à Iohanne Mediceo, qui Leo decimus fuit
- Franciscus Urbinas** nepos ex fratre
- Franciscus Valorius** uonarolæ secta, in principis. Bernardo rio infensus
- Franciscus Valorius** truncatus, uxore caesa
- Franciscus Ursinus** contra Hadrianum
- Frascatum** oppidum in Tusculano, olim Lucij Luculli uilla Marci

I N D E X.

- Antonio Columnensi datur à Iulio Secundo dotis nomine Lucretiæ ex sorore neptis 303
- Fregosij & Veneti Gallos quare in Italiam euocant 144
- Frusino à Lanoio & Pompeio oppugnatum 352
- Fruſinonem defendunt cohortes, quæ ob duceis Ioannis Medicis interitum, funesto uenillorum colore nigra uocabantur & cur ita uocata .ibi.
- G**
- Gaius Hispanorum equitum dux pro Feltrio 166
- Galcacius Sfortia Petro Medici ex fœdere iunctus 13
- ad Florentiam .ibid.
- Galeotus Iulij Secundi ex sorore nepos 69
- Galli à Maximiliano superati Aloisio I I. rege 140
- Galli ab Heluetijs ad Nouariam conténuntur 536
- ab Heluetijs noctu cepti 153 ad Atellâ in Lucania deleti 49 ad Auerſam superati Petro Nauarro, & Michaeli Saſſo ducibus 377 ad Cremonam & ad Bribriacum 205 ad Gingatam ſuperantur à Britannis 139 ad Lyrin proſtigati 68 ad Nouariam caſi ab Heluetiis 138 ad Pompelonem proſtigant captis ducibus 242 ad Vaprûi uicti ab Hispanis Mediolanum petunt 206 Alexandria, Ticinoque captis ad Truentum amnem contendunt duce Odetto 371 caſi ad Gerionem ab Hispanis 297 cataphracti dimiſſis equitibus in prima acie intra Brixiam pugnant 94
- Comenſi porta diſcedentibus, Hispani ingrediuntur Mediolanum porta Ticinenſi 708 duobus prællis uicti ad Seſithem amnem 336 expulſi à Maſſilia Caſarianis, in Italiam uenientes, Mediolano potiti, Papiam obſident 337 Fontem Rabidum occupant 327

INDEX.

in Italiam contra Ma-
 ximilianum Sfortiam
 134
 in Italiã deceptis Hel-
 uetiis Alpes custodien-
 tibus 150
 inedia afflicti, castris
 exuti, Caieta urbe eii-
 ciuntur 302
 in Pisanos 85
 ingrediuntur Bono-
 niam, Hispanis nihil
 sentientibus 91
 Italia expulsi III. 148
 lethali morbo ad Nea-
 polim laborant 376
 lurida mancie languē-
 tes caesi sunt ibid.
 Odetto Lotrechio du-
 ce Alpes transcēdunt,
 Roma iam direpta 368
 omnibus Apuliæ oppi-
 dis cessere 378
 peditibus exitiali aua-
 ritia dimissis, luctuo-
 sum bello finem sibi
 parant III
 per arcē inuadunt Bri-
 xiam, eamque diri-
 piunt 94
 Pompelone capta, ad
 Hiberum signa promo-
 uent 200. 241
 à Cæsarianis caesi 338
 Salernū occupant 352
 Scotis cęsis eorum re-
 gem interficiunt 141
 trahunt tormenta in
 præruptos montium

uertices, 149 uicies cę-
 tenis aureorum obli-
 bus persolutis obli-
 des recuperant 378
 uictores ad Luceriam
 cōtra Cæsarianos 374
 undecim equites cum
 totidem Hispanis ad
 Tranium pugnant 297
 Gallia togatæ præfecur-
 ra, Pompeio deman-
 data à Iulio 309
 Gallica classis ad Vrhium
 promontoriū uictis
 375
 Gallorum decem milia
 interempti 138
 Gallorū & Cæsaris pax
 378
 Gallorum Rex uictus, &
 captus ad Papiam 317
 Garzetta Brixia amnis
 90
 Gasto Foisseius à fortu-
 na uelocius elatus, &
 uehementius oppres-
 sus ibid.
 ante Imperator, quin-
 miles, ante triumphan-
 tor quàm acclamatus
 Imperator ibid.
 ad Bononiã properat
 Heluetijs fufis 91
 Gazelles à Turcis uincit-
 tur 269
 Gentilis Baleonus Iulii
 Secundi præfectus 90
 Gentilis Arcinus præce-
 ptor Laurentij & Iulia-
 ni Petri

I N D E X.

- ni Petri filiorum 14
 Cenua ad Gallos eiecit is
 Adurnijs 371
 Germani & Hispani mi-
 lites Urbem intrant, se-
 prem Romanorum mi-
 libus interemptis 363
 Germanorum ferocia &
 truculentia ibidem
 Gingata uicus Belgarum
 140
 Gonzage & Hercules A-
 testini seditio in ca-
 stris Florent. 23
 Graualonus Ticini pons
 116
 Grunium nunc, olim Iu-
 libriga 242
 Guido Ragonius captus
 à Gallis 94
 Guliermus Enchauordius
 269
 Guliermus Gofferius Gal-
 lorum Amiranter 330
 H
 Adrianus Derthusen-
 sis cur electus Pon-
 tificex 248
 Hadriani Pont. in necem
 conspirat Marius Pla-
 centinus 278
 obitus quo die 280
 prodigium 270
 responsio ad Pompeiū
 Columnnam 329
 Hadriano cur Cardina-
 lium Senatus suspica-
 cior 275
 iucundius erat gymna-
 sium Louanij quā
 Rempub. Christianam
 moderari 263
 nemo attentius, atq;
 ardentius literis ope-
 ram dabat 222
 Hadrianus à Maximilia-
 no delectus Caroli ma-
 gister 225
 ad Riuoficcum opp.
 236
 audito Pontificatu sibi
 delato plurimum do-
 luit 251
 aridentis fortunæ pe-
 nitus ignarus 230
 Collegium Louanij e-
 rexit 224
 de suscipiendo Ponti-
 ficatu cogitat 254
 in propinquos subagre-
 stis fuit naturæ 284
 ad Cæsar augustam 256
 cur unis maximè Bel-
 gis uteretur 276
 ubi lethalem contraxit
 morbum 280. 331
 Ludouico Pannoniæ
 regi pecuniam mittit
 267
 nihil infelicius in uita
 duxit quàm quod im-
 perasset 285
 officia equitum San-
 cti Petri deteriora fe-
 cit 278
 ordinibus aulæ, ac ciui-
 tatis inuisus. ibid.
 Pasquillum in Tybe-

I N D E X.

- rim præcipitandū, uel
 cremandum putabat.
 ibidem.
- Hadrianus premia à Tri-
 umuiris collata anti-
 quauit 276
- Romam ingreditur 261
- Segobieneses in rebellio-
 nis initio oppressit 233
- stellam eximie magni-
 tudinis habebat in ho-
 roposco ad finitoris li-
 neam 252
- stolatus, auréis cruci-
 bus calciamenta exor-
 nat 255
- tria ho-
 minum genera perse-
 quebatur 281
- uenalia officia litera-
 tis uiris ademit 276
- Hadrianus Cornetanus
 Cardinalis fatidicę mu-
 lieris oraculo dece-
 ptus 173
- Hector Seuerianus capi-
 te pœnas luit 187
- Heluetij à Verbano lacu
 contra Gallos pro Iu-
 lio Secundo descen-
 dunt 76. 90
- decepti Tramulij pol-
 licitationibus 142
- à Gallis, & Liuiano
 cæsi 155
- ecclesiasticę libertatis
 defensores 368
- eq. vestribus Gallorum
 prælijs circa Mediola-
 num fatigantur 90
- Heluetij in castra Leonis
 205
- Heluetij Gal-
 los cõtemnunt ad No-
 uariam
 noctu uictores intra
 Gallorum castra quie-
 uere 156
- per Rheriam ad Tri-
 dentinas Alpes contra
 Gallos uictores prope-
 rant 157
- Heluetij uexillo domum
 redeunt 91
- Heluetiorum odium in
 Callos 161
- uictoria luctu non ca-
 ruit 138
- Henricus Britannię rex
 contra Gallos 81
- Mariam sororẽ Ludouico
 regi Francorum
 iungit 146
- Fõtificia libertatis af-
 fertor 147
- Hercules Atestinus pacis
 sequester inter Vene-
 tos, & Mediceos 56
- pro Florentinis mili-
 tantis 37
- Herculis Atestini & Gon-
 zaga seditio in castris
 ibidem.
- Hermetis Bëtiuoli mori
 in pugna 143
- Hieronymus Adrianus
 ab omni uirtute leuif-
 simus 202
- magis quàm militari
 laude quæsit Genua
 disce-

INDEX.

ait	139	Hadrianum	cere attentabat	235
Genus susceptum ma-		gnis donauit muneribus	Hispania nunquam uide-	
Hieronymi Balbi perface-	259	tum de Hadriano dictum	rat Pontificem Maximum	255
Hieronymus Riarius Xistii IIII. summi Pontificis ex sorore nepos	17	Hollandiæ fines	hyberno tempore bella geri posse docuere Galli	99
Hieronymus Sauonarolauates	47	Mediceis infestus.	ibid.	143
Hieronymus Viccus legatus regis Ferdinandi	311	Himbaldus Gallorū dux pro Florentinis	Hydruns à Turcis capta	221
Hispani ad Frusinonē contra Clementem	352	duobus signis amissis fugiunt.	ibid.	27
Iulij cadauerarie exesum eruunt annuloq; spoliant	364	obfidionem Bononiæ dum obluunt pugne cupiditatem simulant	Hyismael Sophus in campis Calderanis à Selymo Turcarū rege contunditur	181
Parma, Placētia, Papiæ, Cremona, & Mediolanopociti	207	pugnæ & religionis auidi	I	
rebelles interempti	241	ad oppidum Castrum accedunt	Iacobus Scotiae rex pro Gallis cōtra Britannos	131
Venerorūm exercitum cadunt	354	ad oppidum Castrum accedunt	Iacobus Stassius Helueticorum dux pro Maximiliano	164
Hispania à Cesare defici-	143		Ianus Bracalonius pro Pompeio	309
			Ianus Capotia Iulij II. praefectus	96
			immortalitas fauendo egregijs scriptorib. comparatur	11
			Imola uenalis	17
			Imperij Electores, qui	183

I N D E X.

- Indicus Vellascus, alter
Hispaniæ præfectus 237
- Innocentio defuncto sur
rogatur Alexander Se-
xtus 39
- Innocentius VIII. Pont.
Max. 33
- Insidiæ Alphonfi Petru-
cij Leonem occidere
uolentis 171
- Insidiæ occidendi Feltriū
Vrbisatem 169
- Insignes uiros cælesti for-
te fieri magnos 73
- Ioannis Bentiuoli filij
quatuor tyranni 87
- Ioannes Bentiuolus Me-
diceos castigat 43
- Ioannis Colūnensis Car-
din. 303
obitus eius 305
- Ioannes Galeacius puer,
cum Bona matre 24
- Ioannis Iacobi Triuultij
ducis celeberrimi obi-
tus 207
- Ioānes Medices tormen-
to perijt 350
publico perituræ Ro-
mæ fato subreptus 350
- Ioannes Medices Cardi-
nalis gratiam apud Iu-
lium Secundum cur ob-
tinuerit 69
qui postea fuit Leo de-
cimus in Germaniam
abiit cum Iulio fratre
patruele, qui Clemens
VII. 57 à Fede-
- rico Gonzaga Br. olo
captus 106
- Ioānes Romam pete an-
no secularis iubilæi sa-
cro 59
purpurea exutus cine-
ream, cucullam induit,
à fratribus Diui Marci
excluditur 41
annum agens tertium
decimum in Cardina-
lium numerū coopta-
tur 34
Mantuam petit 115
ad Vlmensibus Sueni-
ad Max. Cæsarem de-
ductus 57
ad Genuam apud Mar-
gdalenam sororem,
ibidem
- Bononiæ exceptus est
118 captiuis du-
citur Mediolanum 109
milites sacris interd-
ctos Christiano riculu
strat 110 Etru-
riæ legatus 39
Damiatam, quæ olim
Eliopolis expugnat
292 Gallorum ma-
nibus eductus 114
Bononiæ legatus à Iu-
lio II. creatur 84
Hispana castra ad Bu-
trium habet 95
Ioanni puero Pontifica-
tus à Ficino Astrologo
defertur 126
Io. Colum. Romā detulit
soluam-

I N D E X.

- colūnam, in qua Christus Hierosolymis deligatus flagris cæsus fuit 292
- Ioannes Nauarra rex à Ferdinando Hispanorum rege expulsus 131
- in fide & clientela Gallicæ Regum 199
- Ioannes à Rotomagensibus captus ad Iulianū peruenit, qui Iulius II. fuit 58
- Ioannis Victorij Soderini fratris sententia 118
- Iordanus Ursinus Iulij II. gener 313
- Iouæ arcis obsidio 341
- Iouij opinio de Leonis morte uiolenta 210
- Isabellæ Gonzagæ consilium ad Iulium Secundum 310
- Isabella Villamarina Sarnitanæ principis uxor Pompeij carminibus decantata 38
- Italia principes ab Alexandro Sexto, & Cæsare Borgia uita opibus, & regno priuati ac casti 295
- Italia principum conuentus ad Cremonam 156
- Iuliani laudes eiusq; filij Iulij 21
- Iulianus, & Laurētius Petri Medices filij 15
- Iulianus Medices cognomento Magnus frater Leonis 72
- occisus, Laurentius frater uulneratus 19
- Domini & Magnifici nomen repudiavit 123
- Leonis frater ciuitate Romana donatus 145
- S. R. E. uexillifer 148
- Iuliano Medici nupsit Philiberta ducis Allobrogum soror 146
- Iuliani Medici ludos Romanis exhibuit 745
- Iuliani Medici obitus 158
- Iulio brigæ olim, nūc Grunium 242
- Iulij Medici consiliū de ope Rhodij, ferenda 263
- Iulio Medici fortuna fauit 272
- Iulius Iuliani filius, qui Clemens VII. 21
- ad Ioannem captiuum accedit 107
- Florentinæ Reipub. clauum moderatur 185
- prouolat in castra Hispana & Pōtificia 203
- in die coronationis Leonis decimi armatus Rhodium uexillum detulit, & uix armis exutus Florētinus antistes creatur 130
- per Lucenses Alpes euasit 42
- Rhodie

I N D E X.

- militiae eques Iulio Pō
 tifice nuntiat euentum
 pugnae ad Rauennam
 107
 Iulius Secundus contra
 Alphōsum Atestinum
 73   Papa creatur
 67   Columnios
 principes in oppida eis
 ablata reduxit 302
 Bononiensium libera-
 tor 87   diui
 Petri templum diruit
 ut maiori structura re-
 ficeret dolore animi
 infirmus 194 in ca-
 lamitate semper maior
 & excelsior 134 Ita
 lię liberator dici uole-
 bat 306 Pom-
 peio Cardinali iratus
 310   Romae no-
 uos annonae praesides
 instituit 202
 Iulij II. Pont. Max. ani-
 mus infractus in aduer-
 sis 96 obitus 316
 Iulius armorum strepi-
 tu oblectabatur 133
 Concordiam & Miran-
 dulam expugnat 79
 Iulij statua in tormenta
 conflata 87
 interitus 126

L

 Amberti inter diuos
L cōnumerati os man-
 dibulae delatum ad
 Hadrianum 253
 Lanioius prorex Neapo-
 litanus naues triginta
 onerarias ducit in Ita-
 liam contra Clemen-
 tem 349 ad Caie-
 tam incolumis uenit
 ibid.   eluso Pisca-
 rio, Franciscum Gallo-
 rum regem in Hispa-
 niam desert 339 se-
 dus cum Clemate per-
 cussit, ibid.   irrisus, lu-
 dibrioq; habitus à Bor-
 bonij exercitu 353
 huic occurrunt Galli-
 cae, Venetaeque trire-
 mes, sed nullo confen-
 su
 Lanio pestilentia ab-
 sumpto successit Vgo
 Moncata 350
 Urbem intrante prodi-
 gium ruinae Urbis ac-
 cidit 350
 Laocoontis statua in Hel-
 uederij uiridarijs à lu-
 lio posita 184
 Lauerinum cœnobii in
 summis Alpibus insi-
 gne, in quo diuus Fran-
 ciscus stigmata rece-
 pisse traditur 55
 Lauerinum oppidum à
 Liuiano captum 164
 Laurentius & Iulianus
 Petri Medicis filij Reli-
 publ. munia suscep-
 runt 15
 Laurentius Medices cul-
 tu &

I N D E X.

- tu & modestia ciuis, 34
 auctoritate ac potentia 34
 princeps erat in Floren-
 tina Repub. 27
 in sacratio seruatus Iu-
 liano fratre extincto 19
 optimus, sapientissi-
 mus, & potentissimus
 rogatis, & castrensibus
 consilij admirandus 31
 Laurentij consilium sa-
 lutare 24 in exi-
 tu prodigia 38 in-
 teritus tertio, & qua-
 dragesimo ætatis suæ
 anno ex doloribus co-
 licis tabificaque fe-
 bri 37
 Laurentius Medices Pe-
 trifilius Floræting Rei-
 publ. præpositus 146
 Cardonio suspectus 151
 despectis Columnis
 Vrsinos duces ascitit
 152 Hetruscarum
 rerum imperio post Iu-
 liani mortem potitur
 158 militare obti-
 net imperium 149
 sclopetto caput ictus
 163 Urbino potitur
 160 Urbino pri-
 uatus 166 Latii
 rentij copia pro Vrbi-
 no recuperando 167
 duces ignaui ac impe-
 riti. ibid.
 eius mors 184
 Laus pompeia ad Vene-
- tos 34
 Legati Principum Italiae
 Xistum monebant, ut
 à Venetis discederet
 30
 Legati regum Hispaniæ,
 ac Britannæ in castra
 ad Gallorum Impera-
 torem Carolum Am-
 bosium 78
 Leo X. Pontif. Max. be-
 neficij, atq; iniuriæ gra-
 uis æstimator 230
 ad beneficentiam or-
 nandamq; uirtutem na-
 tus 324 ad Se-
 natum orat, docetq;ue
 infidias contra eum pa-
 ratas 175 adiuuans
 Franciscum Gallorum
 regem ad imperiũ con-
 sequendum, Carolum
 deinde inuat 183 au-
 cupijs & uenationi-
 bus mirificè oblecta-
 batur 196 benefa-
 ciendo, & promeren-
 do ab omnibus ama-
 batur 214 corona-
 tus xj. Aprilis die in-
 fausto clade Rauenna-
 te, fœdus cum Carolo
 Quinto percussit: &
 cur 200 decer-
 nendi tarditatem mi-
 ra celeritate compen-
 sabat 213 estolidis
 stultissimos facere ge-
 strebat 189

I N D E X.

- Gallorum Regi Francisco suspectus 165 Hispanis fidem datam seruat 158 Hispanis relictis quare ad Gallos transire cupiebat 156 immodicis sumptibus natura gaudens 271 indignatus contra Franciscum Vrbinatem 159 infirmus uidit ligneam sepulchri effigiem pro Henrico rege factam sibi offerri ab architecto 209 aduersa fortuna obuiam ire assuetus 178 latrunculis subtiliter & acute colludebat 192 liberalitatis laudem anhelabat 187 metu Feltriani belli saeuus acinopia rapax 176 nonullos cubicularios honeste parum amauit 192 novos equites & noua scutiferorum collegia Romae instituit 202 octingenta aureorum milia ad Urbini recuperationem persoluit 180 quatuor Cardinales creat 145 quinquaginta aureorum milia in Belgica aula exsoluit 195 Romae auream aetatem dedit 133 rustica munera largissima manu rependebat 199 triplices porticus extruxit 195 Venetorum legatum consolat 198 ob cladem ab Hispanis acceptam 144 uno & triginta Cardinalibus Senatorem replet 176
- Leonis colloquium cum Francisco Gallorum rege 157 obitus 209 ratio belli gerendi in Turcas 181 statua à Po. Ro. in Capitolio 145 statura 211 uita nimis luxuriosa ac sumptuosa 188
- Leonina urbs quam suburbium uocant dicitur 183
- Lesbius abaci Leonis praefectus 210
- Libertatem recuperare cogitant Romani proceres 211
- Libitinae Magistratus Romae per Hadrianum sublata 265
- Literae multo luculentius quam diuitiae sacerdotes exornant 127 praestantissimis ingenijs gloria, mediocribus uero uix necessaria alimenta praebent 293
- Literati uiri Laurentij Medicis bibliothecam frequentabant 71
- Liuianus 71

I N D E X.

- Anianus Venetorū Dux num 349
 animo ferox, atq; præ-
 properus 143
 Parauim fugit 144
 cum Petro & Iulio Me-
 diceis 49
 peropportunè Gallos
 inuit cōtra Heluetios
 154
 Lotrechius ad Neapolim
 pestilentia absumptus
 336
 cum Venetis ad Tar-
 rum 203
 in Apuliam uenit 373
 sub colle urbis Troiæ
 paratus pugnare 374
 superbus & crudelis
 ad Mediolanum 206
 stratus, amplius xx. mil-
 nerib. fauciatus 105
 nitæ periculum adiit
 Pifis 84
 Lucas Pittus æmulus Pe-
 tri Medices 12
 Lucretiæ ex sorore Iulij
 Secundi neptis nuptiæ
 302
 Lucretia Iacobi Saluiati
 uxor, ac soror Leo-
 nis X. 70
 Lucretia Tornabona ma-
 ter Laurentij, & Iulia-
 ni 15
 Ludouicus Armerius Ve-
 neta clafsis præfectus
 349
 Ludouicus à Corduba
 pro Cæsare ad Hadria-
 num
 Ludouicus Fregofius Ser-
 gium oppidum Ge-
 nuensibus uendidit 32
 Ludouicus Cōzaga Cle-
 mentem deduxit inco-
 lumen 373
 ob incredibilem uiriū
 ferociam Rodomon-
 tis cognomen sortitus
 363
 Ludouico regi Gallorū
 nupsit Maria soror Hé-
 rici regis Britaniæ 146
 Ludouici Regis Gallorū
 interitus ibid.
 Ludouicus Namursius
 ex Armenica familia
 Gallici exercitus dux
 298
 Ludouici Namursij ar-
 gentum in abacis re-
 positum donatur Pō-
 peio Columnæ 299
 in pugna obitus ibid.
 Ludouicus rex Pannonū
 à Mahomete uictus at-
 que occisus 27
 Ludouico Pannoniæ re-
 gi pecuniā mittit Ha-
 drianus 267
 Ludouicus regulus Suel-
 sanus pro Cæsare lega-
 tus ad Hadrianum 273
 Ludouici reguli Sueliani
 dicta perfaceta de pas-
 quillo 277
 Ludouicus Sfortia tutor
 Ioannis Galeacij 28

I N D E X.

- pro Florentinis contra
 Pisanos 53
 captus ab Heluetiis
 295
 Lupatoria turris à Padia
 & Brauo occupatur
 239
 Lutherus ad Concilium
 Vormatiæ uenit, 200
 Lutherana religio 266
 M
 Magdalena Laurentij
 filia coniunx Fran-
 cisci Innocenti Octaui
 filij 34
 Mahumetes Græciæ do-
 mitor Rhodum oppu-
 nans Hydruntem ca-
 pit, ibid.
 Mahumetis mors 28
 Maldonatus Hispanorū
 peditum dux pro Fel-
 trio 166
 Mamaluchi à Turcis caesi
 269
 Manliana uilla quinto ab
 urbe lapide 196
 Mafredus Palauicinus in
 frustra discissus à Lotre-
 chio 206
 Marconius Pompeij Co-
 lumnæ patruus 377
 M. Antonius Columna
 Rauennā tuetur à Gal-
 lis 98
 quare Gallorū dux 325
 Margarius Venetorū ag-
 ger 143
 Marius Peruscius fisci, &
 rerum capitalium tribu-
 culentus iudex, ibid.
 Marianus Sannio cuculla-
 tus helleuo, lucanica
 fartas pauonum pul-
 pis instituit 191
 Margarita Maximilianæ
 Cæsaris filia 377
 Martius Columna ado-
 lescens 374
 à Pompeio pecunia re-
 demptus ibid.
 Maximilianus Cæsar quid
 in Principe turpe esse
 dicebat 259
 Asulam Cremonensium
 oppidū oppugnat 187
 cum Venetis cœra Gal-
 los fœdus percussit,
 96
 Imperator in Italia
 Veronam petit 165
 pecunia egens annue
 fœderi inter Gallos &
 Cæsarem 377
 Imperator suspicatus
 ingenij, 164
 Maximiliani pecunia ab
 Hispanis direpta ibid.
 mors 182. 271
 Maximilianus Sfortia ad
 Nouariam 175
 paterni imperij iuri-
 bus ignominiosè ces-
 sit 155
 Medicea domus munifi-
 centiæ, elegantia, &
 uirtutum officina 416
 Medicei ad Cæsarem Bor-
 gianam

I N D E X.

glam supplices	60	ptum duce Rege Fran-	
ad Maximilianum Im-		cisco	155 337
peratorem designa-		Melphia urbs à Gallis ca-	
tum	57	pta & direpta	374
ad Philippum Belgar-		Metimnēses audacter re-	
rum regem	58	sistunt ne Fonseca tor-	
in Britanniam traicstu-		menta educat	234
ri	ibid.	Mirandula à Iulio II. ex-	
cum Casare Borgia ad		pugnata	79
Campum opp.	60	Morgantus fabulosus he-	
cum Vitelloccio, Vrsi-		ros à poeta Aloisio Pul-	
nis, & Petrucio	63	cio Hetrusco carmine	
ex improviso ad Ca-		decantatus	15
tellinam portam dela-		Mortinus Heluetiorum	
ti	48	dux & eius oratio	137
in patriam resti-		Mutina capta à Iulij Se-	
tuti	124	cundi copijs	76
infeliciter contra Pau-			
lum Vitellium pugnāt			
	56		
nunquam de fortuna		N atura populorum à	
desperant	62	Iouio iectè descri-	
occupant Maradium		pta	282
oppidum	55	Natura mortalium qui-	
omnes Florētia eiecti,		bus afficitur	94
hostes patriæ iudicati		Nauarræ regnum ad Cæ-	
bonis direptis	41	sarem	242
quinquies patriam re-		Neapolim obsident Gal-	
petere quæsiere	71	li duce Lotrechio	374
Venetorum socij bel-		Neapolis capta ab Hispa-	
lum suscipiunt	53	nis	300
Medicis conatus in pa-		Neapolitani grauiora in-	
triam redeundi bis im-		commoda ab Hispanis	
prosperare cessit	ibid.	& Germanis quàm à	
Mediolanense Imperium		Callis acceperunt	380
Maximiliano Sfortiæ		Neapolitanum regnum	
restitutum	116	diuisum inter Gallos	
Mediolanensis pseudosy-		& Hispanos	68
nodus	110	Nicolaus Soderinus con-	
Mediolanum à Gallis ca-		spirans in Petrum Me-	
		dicem	85

I N D E X.

- Nicolaus Vitellius Tifer
no erectus à Xisto, 20
- Nota arbitraria intra co
mitia Iulio Card. datae
249
- Nouum Gallorum iter
in Italiam à Triuultio
inuentum, 149
- Numidicos equos domi
alebatur Laurentius, 35
- Nurumberge conuentus
in Germania 266
- O
- O Ctauianus Fregofius
Genuam intrat 138
- Odettus cognomèto Lo
trechius in praesidio
concilij Pisani, 83
- Gallorum Imperator,
165
- Oliuerius Carafa inter
Senatores maximè illu
stris 39
- Omen mortis Leoni o
blarum ab Architecto
209
- Optimi principis cogno
men augustius quàm
Maximi 226
- Oratio Antonij Mòtani,
& Thomæ Caietani
Cardinalium ad Medi
cem, & eius ad ipsos
responsio 247
- Clementis ad Monca
ràm 347
- Fabricij ad Còsaluū 301
- Feltrij ad duces sum
mæ pecunia corru
ptos
- Foisseij ad Gallos pur
gnaturos ad Rauennam
101
- Gorij ad Laurentium
Medicem 101
- legati Florētini ad Lau
rentium Medicè ibid.
- Leonis ad Senatū 175
- Ludouici à Corduba
ad Pompeium Colu
nam, 377
- Mortini ad Heluetros
pugnaturos ad Nouae
riam 377
- Philippi Villadami ad
suos pro Rhodo de
denda 269
- Pompeij Columnæ ad
Adrianum 329
- Pompeij ad Iulium, &
iusque responsio, 331
- Vgonis Mòcatæ ad Cle
mentem 347
- Ottobonus Fliscus Ge
nua discedit 139
- P
- Padilia Caesaris rebel
lis captus 249
- Padulius & Piscarius ca
pti à Gallis 103
- Palicia Galorum dux ci
ptus 106
- post Foisseium interfe
ctum, Gallorū dux
tertia Gallorum aciei
praefectus ad Rauennam
100
- Pandulphus Petrucci
Senen

I N D E X.

- Senſum tyrannus 63
 Parma & Placentia in ci-
 uum libertate relicta
 à Leone 157
 Parma oppugnatur ab
 Hispanis Mātuanis, &
 Pontificiis, quæ à Le-
 ſcuto & Bozolo prote-
 gitur 202
 Paſquillus in Tyberim
 præcipirandus uel cre-
 mandus 277
 Paulus Baleonius Peru-
 ſiæ faciliſ princeps 62
 capitali affectus ſup-
 plicio à Leone 186
 Paulus Victorius pro re-
 ducendis Mediceis 122
 Paulus Vitellius Cateli-
 nam portam clauſit
 contra Mediceos 49
 pro Florentinis con-
 tra Mediceos 56
 à Florētinis occiſus 62
 Pax inter Caſarē & Cle-
 mentem Pompeio re-
 ſtante conſecta 356
 inter Columnios &
 Vrſinos 294
 inter Gallos & Britan-
 nos 146
 Peſtilentia ualde atrox
 in Florētina ciuitate 24
 Petra Sancta oppidum in
 Lucenſi agro 32
 Petrucciſ Cardinalis
 captus 172
 Petrus Marganus ad Pō-
 peium 311
 à Iulio defecit 107
 Petrus Medices Coſmi
 Magni filius 12
 ſauiffimis articulorū
 doloribus hebetior fa-
 ctus ibid.
 Petrus Medices Lauren-
 tij filius 39
 à Regiis nuntiis quaſi-
 rus 44
 arcem Sergiani, Petræ
 ſanctæ, Piſarum, atque
 Liburni dat Gallorum
 regi 40
 Ioannem fratrem ca-
 ptum liberat 58
 uirtute & fortuna pa-
 tri diſſimilis 40
 Petri Medicei obitus 68
 Petrus Nauarrus arcium
 & turrium euerſor 86
 Baſtiam expugnat ibi
 captiuus Mediolanum
 ducitur 109
 cum peditibus ad Rō-
 ciripam 102
 ex gregario milite dux
 ſummus 81
 Raimundo Cardonio
 adiungitur ibid.
 Petri Nauarri captiui
 mors in carcere 377
 Petrus Paulus Boſcolus
 in Mediceos conſpirat
 125
 Petrus Soderinus ad Lu-
 douicum Gallorum
 regem 64
 Gallorum amicitia ſu-

I N D E X.

- Rentatur 82
 perpetuus Florentiæ
 dictator 65
 popularibus charus
 76
 post decimum dictatu
 ra annum è Florentia
 Rhagufium delatus 123
Philiberta centum quin
 quaginta milibus au
 reorum stetit Leoni
 158
 mortuo Iuliano uiro ad
 Ludouicam sororem
 in ulteriorum Galliam
 tendit *ibid.*
Philippus Austria Ferdi
 nandum regem socer
 um contemnebat 227
Philippi mors apud Bur
 gos 225
Philippus Villadamus mi
 litia Rhodiæ magi
 ster 269
Pisani à Venetis contra
 Florentinos defensi 53
Pisani à Venetis dereli
 cti 56
Pisanum Gymnasium à
 Laurentio erectum 36
Piscarij uirtute Mediola
 num Casarianis se de
 didit 208
Piscario regnum Neapo
 litanum oblatum 339
Piscarius à Lanoio elu
 sus *ibid.*
 nudata simulatione
 Moronum capit, Fran
 ciscum Sfortiam obse
 dit
Pius Tertius Pont. Max.
 39.67
Pogium oppidum in Se
 nensi uia erectum à
 Laurent.
Pompeius Columna Car
 dinalis epulum con
 ctis Italiæ principibus
 legatis dedit
Reatinus episcopus
 contra Iulium Secun
 dum
 à Leone Cardinalis
 creatur
 ad præfecturam Gal
 liae rogata à Iulio ele
 ctus
 ad Carolum à Maxim
 liano missus
 ad superiorum Ger
 maniam accedit
 arcem sancti Angeli
 expugnare uolebat
 Clementem capere &
 Pontificatu deponere
 347
 cum Iulio Medice in
 gratiam rediit
Pompeius Columna Pon
 dano agro ad Palia
 num tormenta addu
 cit
 humanitate uinci tur
 pissimum existimabat
 326
 in Comitibus contra Iu
 lium Mediceum
 Maximilia

I N D E X.

Maximiliano Imperatori	321	libertate interpretabatur contrà, ac Auran- tius Alarcon 371 Cle- mentis nullâ sub mon- te Mario incendi ius- sit 365
podagram simulans		
in Tusculanum se re- cepit	341	Isabellam Villamari- nam Salernitani princi- pis uxorem carmini- bus decantauit 383
pristinâ dignitati re- stitutus	317	sacerdotio à Casare ditatus est 378 Marco- nium patrum à mor- te liberat 377 obsides à Clemente datos sus- cepit 369
pro Prospero patruo legatus ad Casarem	320	permisit ut obsides fu- gerent ibid.
Senatu motus & ho- stis à Clemente iudi- catus, aqua & igni in- terdictus	351	superiora domus suæ cœnacula mulieribus, ac uirginibus comple- uit 365
triplicato saltu cate- ros superat rege spe- tante	294	Pompeij in Urbem adue- tus 364
Pompeij à Julio candida- to dissensio	331	in iustitia administran- da rigiditas, & miseri- cordia 381
familiares pestilentia corrupti	329	Pompeij & Clementis VII. lachrymæ 367
laus, benignitas, & li- beralitas in ciues & mulieres, & in omnes pariter exhibita	365	in regno Neapolitano præfectura 380 natura flexibilis pro gloria 367
Pompeius in Nemoren- sem uillam, hostis lu- lio futurus	311	obitus 384 eius ope- ra Clemens libertari pristinâ restitutus 371
Pompeius Columna car- dinales captos uestit, aluit 365 à Clemente benigne susceptus 367		uirtus & ingenium & natura 381 Pōpeio ira- to nihil tumidius ac truculentius ibid. &
ad Neapolim belli con- silia pertractat 373 Ca- sarem in Germanam mittit 384 Casaris li- teras pro Clementis		

I N D E X.

Pompeio summa potestas à Cæsare defertur	380	Prosper Columna à Gal- lis captus	150
Pompeio honos gestan- di uiridis pilei, ademp- tus	315	summae auctoritatis dux	ibid.
Pompelon capta à Gal- lis	241	coniurationis confilium fregit	319
Pontificatus his calamito- sus qui contra leges cum asequuntur	247	è Gallorum custodia eductus	319
Pontifex Max. nunquam uisus in Hispania	255	Prosper, & Fabritius Co- lumnenses ad Consul- uum	290
Pontificiæ Clementis co- pia ad Ferentinum cõ- tra Lanouium	353	perfidia notatus à Lu- trechio	320
Pratum ab Hispanis ma- gna cede direptum	120	Prosper & Fabritius Co- lumnenses ad Ferdinan- dum	48
Preco Hispanus à seruis occiditur	305	Prosperi Columnæ ac Pi- scarij similtas	203
Prociannes Gallorum ar- chipirata	77	obitus	315
Principes Italiae à Laurē- tio uinci indignaban- tur	35	Pueri olera gestantes pettis interficiuntur	160
Principes uiri à Cæsare Borgia necati	67	Pugna ad Antienis pates- 33	102, 77
Principi magno tria esse necessaria	213	ad Rauennam	293
Principum conditio mi- serabilis	192	Columnensium, & Vi- finorum	293
Prodigia in morte Lau- rentij Medicis	38	Britannorum & Scoco- rum	140
Prodigia Reipub. Floren- tiationem porten- dentia	122	Feltrij cõtra Heluetios	178
Prodigium Rhodi expu- gnatae	270	Florentinorum ad Ki- cardinam	14
		Gallorum & Britanno- rum ad Ghingatam	119
		cum	119
		Gallorum & Heluetio- rum ad Nouariam	130
		137	
		Gallorum & Heluetio- rum, notis	130

I N D E X.

- rum noctu commissa, & die postero renouata 154 Gallorum & Hispanorum ad Gerionem, item ad Lyrinam 299 Gal-
lorum & Hispanorum ad Vaprium 205 Neapolitanorū & Romanorum ad Veliterorum & Hispanorum 29 pugna Gallorum ad Luceriam 373
- R
 Aimūdus Cardonius Hispanorum Imperator 86 Proispe anteponitur 312
 Rainaldus Zachius, Ioan-
 nem Medicem è Gal-
 lorum manibus eri-
 puit 114
 Ramazottus seruatur à Samaneco 104
 Ranurius Martianus ad Cortonam Petro Medi-
 ceo, & Virginio Vrsino
 opponitur 445
 Raphael Petrucius Sena-
 rii imperio potitur 161
 Regiū Lepidi ad Alphon-
 sum Atestinum 338
 Rentius Ceres Imper.
 pro Urbino recuperan-
 do 167 Pōrificis Cle-
 mentis dux cum Vitel-
 lio Tiphernate 354
 patriæ suæ admodum
 funestus 360
 Rentius Mancinus securi
 percussus à Leone 187
 Rauenna à Gallis direm-
 pta 109
 Rauennam inuadūt Galli
 triplici acie 99
 Rhodus à Turcis oppu-
 gnata, & Hydruns ca-
 pta 27. 270
 Robertus Malatesta co-
 piarū pontificis Imper.
 Alphōsum Argonium
 superat 26 uictor post
 triduum interijt 29
 Robertus Sanseuerinus
 contra Florentinos 23
 Venetorum Imper. con-
 tra Ferrarienses 29
 Robertus Sedanius in E-
 buronibus præfectus,
 & à Carolo V. armis
 persecutus 199
 Robertus Vrsinus ad Gal-
 los deficit 107
 Roma ab Hispanis & Ger-
 manis occupata, atque
 direpta 360 cur ca-
 pta & direpta. ibid.
 incredibili rerum om-
 niū ubertate sub Leo-
 ne floruit 134. 185
 Romæ aurca ætas sub Leo-
 ne 134 inermes truci-
 dati in templo 361
 Romana clades miseran-
 da. ibidem
 Romanā libertatem re-
 cuperare cogitāt Ro-

I N D E X.

mani proceres 306
 Romanis in pectoribus
 non deesse generosos
 spiritus 312
 Romanorū & inquilino-
 rum octoginta quinque;
 milia caesa 186
 Romanum gymnasiū sub
 Leone 132
 Roncus amnis olim Vi-
 tis 99
 Rostius Tigurini pagi ma-
 gister, summusq; Hel-
 vetiorum dux 153
 Rötelinus pacis auctor
 inter Gallos & Britan-
 nos 146
 Rubium Columniorum
 opp. 296

S

Acerdotē multò lucu-
 lentius exornat lite-
 ra, quàm diuitiæ 127
 Sacramorus Vice. à Sfor-
 tianis ad Gallos deficit
 135 eius interitus 143
 Salernum à Gallis expu-
 gnatum 352
 Sarabris urbs, nunc Za-
 mora 239
 Sarra Columniæ familiae
 princeps Bonifacium
 VIII. in custodia peri-
 re finit 290
 Satilonus Gallorū præfe-
 ctus ad Rauennam cæ-
 tus 99
 Saulius Card. captus 172
 eius obitus 177

Sauonæ simul cœnât tres
 futuri Rom. pont. 58
 Sauonarolæ inuidia con-
 flata 51
 Sauonarola Senatus de-
 creto damnatus. ibid.
 tanquam uates in Flo-
 rentia 47
 Scipio Columna in pu-
 gna cecidit 376
 Scoti à Britanis caesi 140
 Sebastianus Tæuisinus à
 Leone cōcrematus 187
 seditio militaris in castro
 Leonis 177 in ca-
 stris Florentinorum 35
 Segisama uilla, nunc Tor-
 desilla 238
 Segobieses ab Hadriano
 opprimuntur 239
 Segobiensibus auxilium
 dant Toletani, & Sala-
 mantenses. ibid.
 Selymus Turcarum Im-
 per. Campsonem Mem-
 phiticum regem in pu-
 gna interficit 180 quæ
 in potestate suam rese-
 git 181 Tomumbelū
 post Campsonem nec-
 cat. ibid.
 Senescalcus Romanæ cū
 Alphonso in prima Gal-
 lorum acie 180
 Sergia oppidum Genue-
 sibus uenditum 73
 Sergianenses Laurentio
 Medici se dedūt. ibid.
 Smaragdum excavatū in
 hexagono

I N D E X.

- hexagonium poculum vidit Hadrianus 260
- Soderini Cardinalis astus 271
 natura, qui carceri mancipatur 371
- Soderinus ambiguae fidei artibus valde instructus. ibidem
- Soderini literae intercep-
 ta 272
- Solymanus ad Viennam oppugnanda venit for-
 midabilis 379
- Spinacius Bentiuolorum cliens summæ fortitudinis 88
- Spineus tormentorū magister ad Rauennam ca-
 sus 99
- Stella in Horoscopo ad fi-
 nitorem lineam præclarā
 nuntiat fortunam 252
- Stephanus Colūna prin-
 ceptus eximius, partes
 Imp. semper fouit 290
- utriusq; fortunæ exem-
 plis longè clarissimus.
 ibidem.
- Stephani dictum celebre
 ac magnanimum. ibid.
- T
- Abulæ foederis per-
 cussi à Gallorū re-
 ge Francisco repu-
 dianur 340
- Teccanus Grisonum dux
 pro Hispanis cōtra Gal-
 los 206
- Teruana Morinorū à Bri-
 tannis obsessa & capta
 140
- Tessera prolata arbitra-
 riijs notis scripta Leonī
 mortem detegit 171
- Theodoricus Hetius à se-
 cretorib. epistolis Ha-
 driani 264
- Theodor⁹ Triuultius Ve-
 netorū Imp. captus 208
- Thomæ Caietani oratio
 ad Medicem, & eius re-
 sponsio 247
- Ticinū à Gallis deficit 115
- Tifernum à Vitellijs re-
 cuperatur 30
- Toccinus Sannio Hadria-
 ni 283
- Tordesilla capta & dire-
 pta 338 olim Segisa-
 ma Iulia. ibidem
- Tornacum à Britānis &
 Germanis obsessū 140
- Tornonius Gallorū dux
 captus 242
- Traiano Imperatore, ne-
 mo melior 193
- Tramulius Gallorū dux
 in Italiam 301
- Triuultius Carolo Am-
 bosio surrogatur, sum-
 mus Imperator 79
- Tuedus amnis inter Bri-
 tannos & Scotos 140
- Turcæ Pannoniam cite-
 riorem inuaserunt 262
- turris quæ dicitur Ma-
 gnanimi non procul ab
 Athesi 93

I N D E X.

- V
- Aldemontius Gallorū
Vdux ad Neapolim pe-
 stilētia interiit 376
 regia stirpe Gall^o à Cle-
 mente in Italiam euo-
 catur 352
 Vaprium ab Hispanis ca-
 ptum 206
 Vascones ad Feltriū trās-
 fugiunt 177
 Vaticanae domus orna-
 menta 194
 Veneti à Iulio subleuati,
 atq; expiati 74 aduer-
 so Gallorū bello cōter-
 riti. ibi. Brixia obtinēt
 Aloisi aduocati ope 90
 duce Lūiano caesi ab
 Hispanis 143 Cremonā
 obtinent 135 cum Fre-
 gosijs cōtra Gallos 76
 Veneti & Medicei contra
 Paulū Vitelliū 56 Lau-
 depompeia potiti 341
 Mediceos in societate
 recipiunt 54
 Veneti milites ad Ferrar-
 riē. ciuitatis moenia 29
 Veneti noui homines ex
 paludibus 30 omni-
 bus opp. Apuliae ces-
 sere 378 quare fœdus
 cum Gallis percutiunt
 132 quare Gallos in Ita-
 liam euocarunt 147
 unus horæ momento
 pessundati 74
 Veneris Cremonam pol-
 licentur Galli 114
 Venetorum copia con-
 tusa 31
 Vercellensis circumfora-
 neus chirurgus in Leo-
 nem cōspirat 170 car-
 ptim discerptus forci-
 pum morsibus in fru-
 stra secatur 175
 Verona ad Venetos Gal-
 lis auxiliātib. celsit 161
 Vespasianus Colūna Pro-
 sperii filius 341
 Vestidellus Bastiae præfe-
 ctus à Petro Nauarro
 interficitur 86
 Vetula Clementi in arcē
 obsessio lactucas dete-
 rens suspensa 354
 Vgo Moncata Neapolita-
 nus prorex 373
 ad Clementem 347
 cum Columnijs pro-
 ceribus Leoninam pec-
 tam irrumpunt, Vatica-
 num diripiūt Diui Per-
 tri templum spoliant.
 ibid. cur Clementem
 liberauit 348 subelli-
 caliditate uersurus 373
 successit Lanoio pe-
 stilētia absumpto. ibi
 Vgonis Moncate res cum
 Clemente pro Cæsare
 compositæ 348
 Vianesius Albergatus in
 Hispaniā à Leone mili-
 sus ad colligendas la-
 cerdotum defuncto-
 rum

INDEX.

rum hereditates	254	bus discessit	65
Vicecancellarij dignitas in curia Romana	69	Volaterrani à Florentinis defecere	16
Vicentius Gallus, cui à terribili audacia Magni Diaboli cognomē erat	88	Vormatię ad Rheni ripā à Carolo V. indicitur cō cilium	200
Victoria Columnę Pom peij Gētilis excelsa no bilissimi eruditissimi que ingenij virtus	383	Vrbinas à Triuultio pro fligatus	306
Victoria uellica Catabrię ciuitas	251	Vrbino potitur Frācisus Feltrius scēminis & se nibus opem ferētibus	166
Vidfrustius Mutina eie ctus à Leone X.	131	Vrbino potitur Lauren tius Medices	160
Viginti milia hominum ad Rauennam cęsa	106	Vrsini cum Cęsare Bor gia militantes	60
Virginus Vrsinus ca prius	44	necati Vitellocius, Pau lus, Baptista, & Rainal dus Vrsini, ac Franci scus Grauina, Libe roctus Firmanus, & Alofius Liuianus	66
cum Petro Medice ad Rapolanas aquas peno trant	45	subagresti negligentia, certa scriptorum luce caruerunt	313
derelictis Mediceis ad Gallos transit	46	X	
Neapoli extinctus	49	X Istus Quartus Pont. Max. bonis malisque artibus imbutus	17
Vismbardus cum Rainal do Ioannem Medicem, e Gallorum manibus eripiunt	114	Florentinos sacris inter dicat	22
Vitellius Tifernas contra Feltrium	167	Hieronymum Riariū ex sorore nepotem prin cipatu urbium, ac am plissimis fortunis ho nestare cupiebat	17
Tifernum recuperat	30	interiit, cui successit Innocentius octauus	
Vitellios è Tiferno expel lere cupiebat	Xistus		
Quartus Pont. Max.	17		
Vitellocius cōtra Floren tinos	62		
priuatae cupiditati stu dens, è Florentinis fini			

INDEX.

Witellius Tiferno expellere cupiebat, & Imolam uenalem emere 17
Zisti, Ferdinandique Aragonij consilium de mittendo exercitu in Etruriam 18 simulatas cum Medicis 17

Z

Z Amora olim Sarabata 239
Zibichius è Fabiano episcopo laqueo suspenditur 186
Zucharus Heduus Belgerus dux pro Feltrio Viceroy ni duce restituedo 186

INDEX REGIONVM CIVITATVM
 tum fluviorum & portuum, quæ in hoc
 primo tomo reperiuntur.

Acherus fluvius, nunc Campanianus	pag. 440 vers. 22
Acrites, nunc Galli capus	453 4
Aprutina regio, Praetina erat	473 15
Aternus amnis, nunc Piscaria	186.608 16.22
Aurelia via, maritima dicitur	105 30
Bacchilus fluvius, olim Togi sonus	639 24
Balneum regium, nunc Feroniæ lucus	234 9
Bebriacum, nunc Bina dicitur	665 28
Bondincus, vulgò Bondenus	368 4
Brenta fluvius, erat Medoacus	631 24
Bucca erat Velia	524 13
Burgum sanctæ Mariæ nunc est, ubi Capua vetus erat	236 8
Buxentum, nunc Polycæstrum	524 12
Buxa fuit Vajcata	588 16
Calatana olim nunc Sanctus Petrus	501 14
Campania magna ex parte laboria terra nunc dicitur	472 7
Capaccium, erat Peustum	524 11
Casinum, nunc S. Germanus	524 20
Castellonem olim Formianam Cic. nullâ fuisse tradidit	525 17
Cerignola fuit Gerionis castellum antiquissimum	486 28
Ecana, nunc Fogia	500 10
Fronto fluvius, nunc Fortor	474 8
Gabellus amnis, hodie Segia dicitur	319 26
Iunecum, olim Nestoris Pylus	453 3
Lateranum, olim Iuventus Egnatia	478 29
Lau. s. nunc Lainus	352 12
Leccium oppidum, Lupia dictum antiquissimum	473 28
Liciniferum, nunc Incini plebem vocant	510 13
Madrillum, erat Mantua Carpentanorum	52 18
Magna leptis, hodie Tripolis	864 24
Manfredonia est, ubi Sipontus erat	588 20
Maxoniæ campi: Stellates fuerunt	464 19
Morguntiacum, nunc Madoetia	534 28
Mons Draconis fuit Petrinus	84 16
	534 26
Neritha	

*Neris*ho nunc *Nardunum* oppidum.
Oranum, erat *Vasbaria*
Oui arx, *Megaris* fuit
Panarus, *Scultena* olim fuit
Papia, olim *Ticinum*
Pythacuse urbs, hodie *Iscla*
Ratus flumen, erat *Scruia*
Rhodesia, erant *Rudia*.
Sphragia insula, nunc *Sapientia*
Terra noua, olim *Terina*
Vitis fluvius, *Aquadussa* hodie

501
 588
 522
 320
 785
 523
 628
 505
 337
 431
 345

QVÆ IN SECVNDO TOMO

Basimiana, *Augusta Battienorum* antiquitas fuit
 pag. 113 vers. 2
Egurrorum forum, nunc est *Riuosiccum*
Eliopolis olim, nunc *Damiata*
Frascatum oppidum, olim *Lucij Luculli* villa
Grunium nunc, olim *Iulio* brigæ
Roncus amnis olim *Vitis*
Sarabris urbs, nunc *Zamora*
Seglæma iulia, nunc *Tordesilla*
Tusculana Cic. villa, nunc *Crypta ferrata*

237
 291
 302
 243
 100
 239
 238
 305